

OCAK

FAS

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Kuzey Afrika'da yer alan ülkenin Atlantik Okyanusuna ve Akdeniz'e kıyısı bulunmaktadır. Fas, Cezayir ve Batı Sahra arasında yer almaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Fas 1956 yılına kadar Fransa hakimiyeti altında kalmış, aynı yıl bağımsızlığını ilan etmiş ve ülkede anayasal monarşi kurulmuştur. Ancak ülke geçmişi 9. Yüzyıla kadar dayanmaktadır.

Fas Krallığı 1996 yılında kabul edilen 4. Anayasasına göre, kendisini; devlet dini İslam, Resmi dili Arapça olan bir demokratik monarşi olarak tanımlamaktadır.

Kral kanun koyucu aynı zamanda da dini ve ahlaki bir lider konumundadır. Kral, Başbakanı hükümet üyeleri, ordu komutanlarını ve üst düzey yetkilileri kendisi atamaktadır. Parlamentonun yetkileri sınırlıdır.

Arap dünyasının diğer ikinci nesil kralları gibi VI. Mohammed' de ülkedeki modernleşme çalışmalarına katkıda bulunmaya söz vermiştir. Yeni kralın öncelikle odaklandığı nokta başta AB olmak üzere Fas'ın uluslararası ilişkileri olmuştur. Tahta çıktığından bu yana yapılan genel seçimlerde Kralın, mevcut hükümetlere destek verdiği görülmektedir. Önümüzdeki dönemde Fas'ta politik sistemin istikrarını sürdürmesi beklenmektedir.

Ülkede muhalif partiler hükümeti eleştirme hakkına sahiptir ancak, monarşinin, İslam'ın ve Batı Sahra sorununun eleştirilmesi yasaktır.

Fas'ta istikrarlı bir politik sisteme ek olarak güvenli bir yaşam ortamı vardır. Yabancılar kabul görmekte, iş adamları rahat hareket edebilmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Çorak ya da çöl bölgelerinin hemen hemen ıssız olmasına karşın Akdeniz kesimi ovaları ve Atlas Okyanusu'na yakın kuzey kesimlerdeki ovalar oldukça yoğun nüfus barındırmaktadırlar. Nüfusun büyük bölümü Berberi ve Araplardan oluşmaktadır.

Demografik profil ülkenin genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. 15 yaşın altındaki nüfus toplam nüfusun %31'ine karşılık gelmektedir. Ülkede yaşayan yabancılar genellikle Fransız, İtalyan ve İspanyollardan oluşmaktadır. 1,7 milyon Faslı yurtdışında yaşamaktadır. Bunların çoğunluğu Avrupa ülkelerinde yaklaşık yarısı Fransa'da ikamet etmektedir.

Kuzey Fas'ın Atlas Okyanusu'nu kesiminde, özellikle Kasablanca-Kenitra ve Fas-Rabat eksenlerinde şehirleşme yoğundur. Şehirleşme hızla artmaktadır. Nüfus artışı hızlıdır. 20. yüzyılın başında Fas'ın nüfusu 5 milyondan az iken 1954 yılında 10 milyona ulaşan nüfus 1985-1990 yıllarında 22 milyona ulaşmıştır. Fas nüfusunun 2012 yılı itibarıyla 32,4 milyon civarında olduğu belirtilmektedir.

İşsizlik önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Dünyanın en büyük fosfat yataklarına sahip olan Fas, ekonomisini tarım, imalat, balıkçılık ve turizm sektörü gelirleri ve dış ülkelerde çalışan Faslıların ülkeye getirdikleri dövizlerle ayakta tutmaktadır.

1980'li yıllardan itibaren Fas, IMF ve Dünya Bankası ile işbirliği içinde başarılı bir ekonomik reform sürecine girmiş, bu çerçevede, dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi, yeni yatırım kanunu, özelleştirme programı ve bankacılık sisteminin iyileştirilmesine gidilmiştir. Fas ekonomisinin son 10 yılda tarım ve fosfat sektörlerine olan bağımlılığı azalarak imalat ve hizmet sektörlerinin GSYİH'daki payları artmıştır. GSYİH, tarım sektörünün performansına göre yıllar itibariyle değişkenlik göstermektedir.

Hükümetin önceliği işsizlik oranını düşürmek ve ekonomik durgunluğa bağlı olarak artan fakirliği azaltmaktır.

Ülkede ekonomik aktivite Kasablanka ve Rabat etrafında yoğunlaşmıştır. Hükümet, az nüfuslu bölgelerdeki iş imkanlarını geliştirmek amacıyla yatırım teşvikleri uygulamaktadır. Çeşitli önlemlere karşın köyden kente göç önlenememektedir.

2011 - 2015 yılları arasında GSYİH'nın yıllık ortalama % 4,7 oranında büyümesi tahmin edilmektedir.

Ekonomi Politikaları

Fas, Dünya Bankası tarafından önerilen bir ekonomik programı yürütmektedir. Ülkedeki sosyal ve ekonomik eşitsizliğin büyümedeki en önemli engel olduğu belirtilmektedir. Orta ve uzun vadeli hedefler içeren Dünya Bankası programı yıllık ortalama büyümenin %5-6 düzeyinde gerçekleşmesi gerektiği yönündedir. Diğer taraftan ülkenin serbest piyasa ekonomisine geçmesine kuşku ile bakan bir kesim de bulunmaktadır. Fas firmalarının özellikle Avrupa'dan gelecek rekabet karşısında zayıf kalmalarından korkulmaktadır. Hükümet iş çevrelerinin modernizasyonu konusunda bir kampanya başlatmıştır.

Turizm gelirleri ülkenin en önemli döviz girdi kaynağı konumundadır. Diğer önemli döviz kaynakları yurt dışında çalışan Fas'lı işçilerin gönderdikleri dövizler ve fosfat ihracatından elde edilen gelirlerdir.

Para birimi Dirham olup, Dirham'ın değeri Euro ve Dolardan oluşan bir sepet üzerinden hesaplanmaktadır.

Ekonomik Performans

Fas orta gelir düzeyinde bir ülke olarak kabul edilmektedir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın yaklaşık üçte ikisi hizmetler sektörüne dayanmaktadır. İmalat sektörü GSYİH'nın yaklaşık % 13'ünü, tarım sektörü ise GSYİH'nın yaklaşık % 12'sini oluşturmaktadır. Madencilik sektörü ise GSYİH'nın yaklaşık % 4'ünü oluşturmaktadır.

Dış borç yükünün fazla olmaması nedeniyle yaşanan küresel ekonomik krizden göreceli olarak daha az etkilenmiştir. Orta vadede ekonominin güç kazanması beklenmektedir.

Bölgesel Eğilimler

AB ile Fas Krallığı Ortaklık Anlaşması 15 Ekim 1995'te imzalanmış ve 1 Mart 2000'de yürürlüğe girmiştir. Bahsekonu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile birlikte sanayi ürünlerinde tedrici olarak gümrük vergileri ve eş etkili vergiler 1 Mart 2012'de tamamen sıfırlanmış olacaktır. Tarım ürünlerinde ise belirli ürünlerde için belirtilen kota ve tarifelerin dikkate alınmasında uzlaşmıştır. Ayrıca, AB-Fas Ortaklık Anlaşması kapsamında, ileri tarım tavizleri müzakereleri 14 Aralık 2009 tarihinde sonuçlanmıştır.

Ülkemiz ile Fas Krallığı arasında 7 Nisan 2004 tarihinde akdedilen STA 1 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, Anlaşmaya ekli Protokol hükümlerine göre uygulanan gümrük vergi oranlarının karşılıklı olarak iki ülke arasında tedricen indirilmesi 1 Ocak 2015'te tamamlanacaktır. Türkiye-Fas STA Ortak Komitesi'nin ilk toplantısı 11-12 Mayıs 2009 tarihlerinde Rabat'ta gerçekleştirilmiştir.

ABD ve Fas arasında 2004 yılı Haziran ayında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması (Agadir Agreement) yürürlüğe girmiştir.

Fas, ayrıca Ürdün, Mısır ve Tunus ile dördü bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalamış bulunmaktadır.

Arap-Magrep Birliği (Arab Maghreb Union-UMA); 1989 yılında kurulmuş olup, Cezayir, Libya, Fas, Moritanya ve Tunus'tan oluşmaktadır. Amacı uzun dönemde bir serbest ticaret alanı oluşturmaktır. Birliğin fiiliyatta işlemediği görülmektedir. UMA ülkelerinin toplam ticaret hacmi 137 milyar \$ seviyesinde olmasına rağmen bunun sadece % 2'si UMA ülkelerinin karşılıklı ticareti ile gerçekleşmektedir.

Büyük Arap Serbest Ticaret Bölgesi (GAFTA); anlaşması 18 Arap ülkesi tarafından imzalanarak, 1 Ocak 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. İlk etapta serbest ticarete geçişin her yıl %10 gümrük indirimi yapılarak 2008 yılında tamamlanması öngörülmüş olmakla birlikte, daha sonra, son iki tarife indirimi % 20 uygulanarak 2005 yılı başından itibaren gümrükler tamamen sıfırlanmış ve ticaretin serbestleştirilmesi kabul edilmiştir. Bir ürünün GAFTA'nın sağladığı tercihli muameleden yararlanabilmesi için Ticaretin Kolaylaştırılması ve Geliştirilmesi Anlaşması ile belirlenen menşe kurallarına uyması zorunluluğu vardır. GAFTA üyesi ülkeler; Bahreyn, B.A.E., Fas, Filistin, Irak, Katar, Kuveyt, Libya, Lübnan, Mısır, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Tunus, Umman, Ürdün ve Yemen'dir.

Dış Ticaret

Genel Durum

Ülke ithalatında sanayi ürünleri öncelikli sıradadır. En fazla ithal edilen ürünler ham petrol, petrol yağları, makine ve ulaşım araçları, tekstil ürünleri ve kimyasallardır. Avrupa Birliği Fas'ın en önemli ticaret ortağı konumundadır. İthalatın yaklaşık yarısı ve ihracatın % 70'ten fazlası Avrupa Birliği ülkeleri ile yapılmaktadır. Fransa en önemli tedarikçi ülke konumunda olup İspanya ikinci en büyük tedarikçidir. Fransa aynı zamanda Fas'ın en fazla ihracat gerçekleştirdiği ülkedir.

Fas dış ticareti kolaylaştırıcı tedbirleri uygulamaya koymaktadır. Örneğin gümrük prosedürleri 2009 yılı Haziran ayından itibaren bilgisayarlı online sisteme geçmiş durumdadır.

İthal edilen ürünler için gümrük vergileri dışında % 0,25 oranında ithalat vergisi ve % 20'ye kadar Katma Değer Vergisi uygulanmaktadır.

Fas dış ticaret rejimini liberalleştirmeye devam etmektedir.

Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trade Map

	2011	2012	2013	2014
İhracat	21,6	21,4	21,9	23,8
İthalat	44,2	44,7	45,1	46,1
Dış Ticaret Hacmi	65,8	66,1	67	69,9
Dış Ticaret Dengesi	- 22,6	- 23,2	- 23,3	- 22,3

İhracatında Başlıca Ürünler

İthalatında Başlıca Ürünler

4'lü GTİP Kodu	4'Lü GTİP adı	2010	2011	2012	2013	2014
'2710	PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	26333444197139460792545334024171800				
'2709	Ham Petrol Yağları	29795743888049435198643207253370866				
'2711	PETROL GAZLARI VE DİĞER GAZLI HİDROKARBONLAR	16712641995439233883122748442314718				
'8703	BİNEK OTOMOBİLLERİ VE ESAS İTİBARIYLA İNSAN TAŞIMAK ÜZERE İMAL EDİLMİŞ DİĞER MOTORLU TAŞITLAR (YARIŞ	12792961375352160904215025201647411				
'1001	BUĞDAY VE MAHLUT	878461	1440060	1399768977869	1508119	
'8544	İZOLE EDİLMİŞ TELLER, KABLOLAR VE DİĞER ELEKTRİK İLETKENLER; TEK TEK KAPLANMIŞ LİFLERDEN OLUŞAN FİBE	478091	743971	609645	788628	1054227
'2503	HER NEVİ KÜKÜRT (SÜBLİME, PRESİPİTE VE KOLLOİDAL KÜKÜRT HARİÇ)	365670	821801	827408	522437	694234
'2701	TAŞKÖMÜRÜ; TAŞKÖMÜRÜNDEN ELDE EDİLEN BRİKETLER, TOPAK VB. KATI YAKITLAR	377697	473758	540303	437120	588628
'8707	KARAYOLUNDA KULLANILAN MOTORLU TAŞITLAR İÇİN KAROSERİLER (ŞOFÖR MAHALLERİ DAHİL)	12203	11860	245917	519398	511183
'1005	MISIR	444660	591409	636175	484212	504874
'8708	KARAYOLU TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARLAR	406353	628157	604933	600368	447267
'8536	GERİLİMİ 1000 VOLTU GEÇMEYEN ELEKTRİK DEVRESİ TEÇHİZATI (ANAHTARLAR, RÖLELER, SİGORTALAR, FİŞLER, KU	106875	172780	164121	325450	427175
'3004	TEDAVİDE VEYA KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANAN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ)	333692	363297	351439	394994	408512
'3901	ETİLEN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	322729	397587	393356	395168	404798
'7408	BAKIR TELLER	290057	393771	366626	383218	401907

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

İhracat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014
İspanya	3.004.326	3.953.759	3.540.915	4.142.089	5.167.472
Fransa	3.991.780	4.564.209	4.619.485	4.717.310	4.863.237
Brezilya	670.440	1.118.201	1.266.370	1.311.583	1.104.085
İtalya	798.646	908.110	782.352	829.846	1.024.198
ABD	669.896	983.635	929.773	926.662	859.376
Hindistan	1.075.558	1.504.929	1.160.555	814.539	858.093
İngiltere	515.542	604.878	597.066	593.682	686.248
Almanya	556.421	618.489	644.762	597.191	666.133
Hollanda	501.039	673.746	621.350	654.052	645.467
Türkiye	342.271	346.979	338.016	416.400	544.405
Belgium	473.303	433.105	402.598	565.683	434.522
Singapore	343.665	405.337	291.579	293.181	299.613
Portugal	213.389	283.426	261.529	285.181	290.953
China	244.510	196.486	278.809	341.477	267.629
Pakistan	262.646	425.462	332.295	247.802	254.677

İthalat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014
İspanya		3.753.056	4.858.557	5.901.448	6.119.771
Fransa		5.507.688	6.308.934	5.548.461	5.849.124
Çin		2.968.060	2.884.588	2.967.814	3.136.689
ABD		2.494.766	3.591.265	2.858.984	3.396.841
Suudi Arabistan		2.107.916	3.049.821	2.831.562	2.783.357
Almanya		1.625.997	1.981.278	2.139.392	2.167.227
İtalya		2.105.441	2.297.390	2.196.338	2.412.942
Rusya		1.338.416	2.047.750	2.350.498	1.906.992
Türkiye		762.977	1.168.590	1.136.434	1.387.303
Cezayir		837.780	1.074.864	1.127.520	1.284.464
Belçika		508.603	843.229	737.668	808.504
Hollanda		616.955	729.115	666.757	717.626
Portekiz		571.272	754.016	730.651	1.041.018
Irak		709.089	1.136.997	1.166.218	1.357.390
İngiltere		750.739	885.701	982.997	852.346

Kaynak: Trademap

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fas, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması amacıyla 2007 yılında yeni bir yasal düzenleme gerçekleştirmiştir. Fas aynı zamanda World Intellectual Property Organization (WIPO) üyesidir.

Dağıtım Kanalları

Kasablanka, ülkedeki ticaret ve dağıtım merkezidir. İthalatın büyük bölümü Kasablanka'dan yapılmaktadır. İthalatçılar genellikle endüstri ve sektörler açısından uzmanlaşmıştır.

Fas'ta bir temsilci ile çalışılmak isteniyorsa, bu kişilerle direkt olarak temasa geçmekte fayda görülmekte, ayrıca irtibatla bulunulan kişiler sık sık ziyaret edilmelidir. Piyasanın ziyaret edilmesi kaçınılmaz bir kuraldır. Firmaların öncelikle ürünlerinin hangi kurallar ile ithal edildiklerini öğrenmeleri gerekmektedir. Bu konuda:

Kompass-Maroc- www.kompass.ma

51 Boulevard d'anfa

Casablanca 01

Tel: 00 212 2 268 538/265 943

Faks: 00 212 2 266 056

önemli bir referans kaynağı durumundadır.

Tüketici Tercihleri

Tüketici tercihleri, ülkenin Avrupa'ya yakınlığı ve Avrupa ile var olan tarihi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin etkisi ile çeşitlilik arz etmektedir. Ülkede, Arap, Berberi, Portekiz, İngiliz, Fransız ve İspanyol etkilerini görmek mümkündür. Ülke genelinde Fransızca konuşulurken Tanja bölgesinde İspanyolca hakimdir.

Diğer taraftan, özellikle genç kuşağın yaşam tarzında Avrupalılaşma özellikle Fransız etkisi görülmektedir. Diğer taraftan, ortalama bir Fas evi, el yapımı geleneksel tarzdaki eşyaları ile ortalama bir Avrupalı ailenin evinden oldukça farklıdır.

Ülke geneli itibari ile satın alma gücü düşük bir ekonomik yapıya sahiptir. Bu hali ile, geniş bir alt, çok dar bir üst ve yeni yeni oluşmakta olan bir orta tabaka mevcuttur. Fiyat, satın alma kararları verilirken ülke genelini oluşturan alt gelir grubunda belirleyici unsurdur.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Etiketlemenin, Fransızca ve Arapça olması gerekmektedir. Ürünün adı, paketleyen ya da üreticinin adı, adresi, menşe ülke, ağırlık ve içindekiler gibi bilgilerin yiyecek maddeleri, sabun, kozmetik, ilaç ve kimyasal maddelerin kutu ya da paketlerinin üzerinde yer alması gerekmektedir. İlaçlar ve yiyecek maddeleri özelinde; son kullanma tarihi, içerik yüzdesi gibi bilgilerin yer alması gerekmektedir.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

İstanbul - Casablanca deniz yolu nakliyesi 40 feetlik konteyner için taşımacılık maliyeti yaklaşık 1000 – 1500 Euro (gümrükleme ve liman masrafları hariç) civarındadır. Navlun fiyatı gönderilecek malzemenin türüne göre farklılık arz edebilmektedir.

Fas'a ihracatın artırılabilmesi için taşımacılık sektörünün geliştirilmesi önem taşımaktadır. Halihazırda Türkiye-Fas arasında denizyolu taşımacılığı, Fransa veya İspanya'nın farklı şehirleri üzerinden aktarmalı yapılmakta olup aktarma limanında sorunla karşılaşılması durumunda İstanbul-Kasablanka arası yaklaşık 12 gün sürmektedir.

Kamu İhaleleri

Kamu eliyle önemli yatırım faaliyetleri gerçekleştirilen Fas'ta ihaleler suretiyle yapılan alımlar ülkenin GSYİH'nin yüzde 15'ine, yaklaşık 120 milyar Dirhem'e (11 milyar Euro) ulaşmaktadır. Ülkemiz firmaları da bugüne kadar başta otoyollar olmak üzere, demiryolları, rafineri modernizasyonu benzeri önemli kamu projelerini üstlenmişlerdir. Bu projelerin toplam bedeli 1,3 milyar ABD Dolarını aşmaktadır. Ayrıca ülkede irili ufaklı değişik sektörlerde faaliyet gösteren yaklaşık altmış kadar firmamız mevcuttur.

Ülkenin Hazine İdaresi (Trésorerie Générale du Royaume-TGR) ihalelerin ve bu kapsamda yapılan harcamaların mevzuata uygunluğunu denetlemekle yükümlü olan kurumdur. Buna ilave olarak Sayıştay ve Bölgesel Saymanlıklar da denetim faaliyeti yürütmektedirler. Ayrıca, ihale mevzuatı, açılan ihalelerin şartnameleri gibi konularda görüş bildiren değişik kamu kurumu temsilcilerinden oluşan Piyasa Komisyonu adlı bir kurum da mevcuttur.

Ülkede tek bir kamu ihale kurumu bulunmamaktadır. Bakanlıklar, kamu kurumları ve yerel yönetim kuruluşları (belediyeler, valilikler) alımlarını kendileri yapmaktadırlar. Bakanlıklar açtıkları ihaleleri kendileri onaylamaktadırlar. Belediye ihalelerinde onay merci valinin başkanlığındaki kurullarıdır.

Fas, 2-06-388 sayılı yönetmelikle yürürlüğe giren yeni ihale mevzuatına göre bu tarihe kadar konuya ilişkin hükümler içeren çok sayıdaki değişik mevzuatı yürürlükten kaldırılmıştır. Bu çerçevede, sistem basitleştirilerek, kamu alımlarında daha şeffaf ve rekabete açık bir düzenlemeye geçilmesi hedeflenmiştir. Yeni mevzuatta ülkemizde de uygulanan yarışma usulü, pazarlık usulü gibi değişik kamu alımı türleri benimsenmiştir.

Yeni düzenlemeye göre kamu alımları asgari 21 gün önce gazetelerde duyurulmak zorundadır. Ayrıca internet üzerindeki kamu ihale portalı (www.marchespublics.gov.ma) şeffaflığın temininde önemli bir araç olarak hayata geçirilmiştir. Bu adresten ihale duyurularına ulaşılabilirdiği gibi usuller hakkında bilgi almak mümkündür. Buna ilave olarak proje sahibi olan kamu kurumları da ihale ilanlarını kendi internet sitelerinde duyurmaktadırlar.

ürkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye - Fas Dış Ticaret Değerleri (1000 ABD Doları)

Türkiye-Fas Dış Ticaret Değerleri (1 000 Dolar)

Yıllar	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACMİ
2000	70.413	72.983	-2.570	143.396
2001	98.149	38.193	59.955	136.342
2002	138.330	68.314	70.015	206.645
2003	180.779	76.989	103.789	257.769

2004	330.058	105.778	224.280	435.836
2005	370.824	143.231	227.593	514.055
2006	551.377	173.902	377.474	725.279
2007	721.594	198.460	523.134	920.054
2008	957.768	360.519	597.249	1.318.288
2009	600.456	234.729	365.727	835.185
2010	623.957	396.797	227.522	1.021.116
2011	920.895	419.945	500.950	1.340.840
2012	1.014.905	429.482	585.423	1.444.387
2013	1.194.224	572.227	621.997	1.766.451
2014	1.406.565	639.849	766.716	2.046.414
2014(1-10)	1.203.628	470.816	732.811	1.674.444
2015 (1-10)	1.125.240	600.248	524.992	1.725.488

Kaynak: ITC_Trademap

Türkiye'nin Fas'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

Türkiye'nin Fas'a ihracatı 2014 yılında 1.406 milyon dolar olmuştur. Fas'a ihraç ettiğimiz başlıca ürünler, demir çelik, mücevherci eşyası, otomobil ve buzdolabı şeklindedir.

GTİP	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
TOTAL	Tüm ürünler	1.015.149	1.192.900	1.406.816
'8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	61.802	99.771	97.753
'7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	65.814	57.059	85.806
'7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	23.333	39.441	85.593
'8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	25.849	48.341	63.901
'7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	31.151	101.884	58.828
'8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	28.760	36.592	48.039

'7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddeleme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	18.614	18.052	41.672
'8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	34.603	33.616	36.336
'5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	51.673	44.303	33.939
'7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	0	172	32.944
'4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	17.323	26.135	27.996
'9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	7.168	15.385	27.599
'7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanmamış)	14.242	8.203	24.302
'6006	Diğer örme mensucat	17.746	21.808	23.741
'5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	14.798	16.903	21.377
'7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	0	193	20.347
'8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	11.346	9.876	18.402
'5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	11.220	15.307	17.943
'4811	Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar	2.520	3.778	16.114
'5801	Dokunmuş kadife, pelüş ve tırtıl mensucat	7.038	11.320	15.502
'5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)(m2. ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler)	14.044	11.997	14.496

Kaynak: ITC_Trademap

Türkiye'nin Fas'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Türkiye'nin Fas'dan ithalatı 2014 yılında 640 milyon dolar olmuştur. Fas'dan ithal ettiğimiz başlıca ürünler otomobil, işlenmemiş altın, difosfor pentaoksit, işlenmemiş kurşun, tabii kalsiyum ve gümüştür.

GTİP ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
---------------	------	------	------

TOTAL	Tüm ürünler	429.482	572.206	639.849
'8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	5.634	208.235	172.391
'7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	23.203	41.905	92.475
'2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	125.723	62.124	80.958
'2510	Tabii kalsiyum fosfatlar, tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	67.455	65.977	59.909
'2301	Et, sakatat, deniz hayvanı vs. (yemeye uygun olmayan) unu, pelleti, kırkırdağları (donyağı tortusu)	3.241	29.195	52.905
'3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	0	0	28.759
'7106	Gümüş (altın veya platin yaldızlı gümüş dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	23.333	6.772	24.015
'8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	11.286	25.660	23.377
'6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	15.834	17.049	17.509
'8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	18.317	16.361	7.047
'6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	4.181	13.225	6.488
'6206	Kadınlar ve kız çocuklar için bluzlar, gömlekler ve gömlek-bluzlar	4.958	5.388	5.822
'4105	Koyun ve kuzuların dabalı ve crust (ara kurutmalı) derileri	3.382	6.000	4.716
'6202	Kadın ve kız çocuk için manto, kaban, kolsuz ceket, pelerin, anoraklar (kayak ceketleri dahil), rüzgarlıklar vb. Eşya	2.759	3.100	4.342
'6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	4.056	3.878	4.326

Kaynak: ITC_Trademap

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

Anlaşma/Protokol	İmza Tarihi	RG Tarih	RG No'su
Ticaret Anlaşması	16.05.1972	05.09.1972	14297
Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması	20.06.1984	14.08.1984	18489
İGEME ile Fas İhracatı Geliştirme Merkezi (CMPE) Arasında İşbirliği Protokolü	1984		
Hava Ulaştırması Anlaşması	24.09.1985	01.05.1989	20155
Deniz Ulaştırması Anlaşması	26.03.1987	22.06.1987	19495
Türkiye-Fas Hükümetler Arası Daimi Komisyon Kurulmasına Dair Anlaşma	12.07.1988	26.06.1989	20207

Turizm İşbirliği Anlaşması	27.08.1992	23.02.1993	21505
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	08.04.1997	04.05.2004	25452
Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu ile Fas Zanaat Odaları Federasyonu Arasında İşbirliği Protokolü	2000		
Gümrük Konularında Karşılıklı İdari ve Teknik Yardım Anlaşması	13.05.2003	05.08.2003	25190
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	07.04.2004	22.06.2005	25853
Serbest Ticaret Anlaşması	07.04.2004	28.12.2004	25684 (Mükerrer)
Türkiye-Fas 8. Dönem KEK Toplantısı Protokolü	07.04.2004	26.06.2004	25504
Karayolları Ulaşımı Altyapısı Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşmasının	30.03.2005	07.01.2008	26749
Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma	30.03.2005	26.12.2007	26738
Türk Patent Enstitüsü ile Fas Sınai ve Ticari Mülkiyet Ofisi (OMPIC) Arasında İşbirliği Anlaşması	26.05.2006		
Su Alanında Teknik İşbirliği Anlaşması	26.11.2008	18.03.2009	27173

Türkiye-Fas Serbest Ticaret Anlaşması

Ülkemiz ile Fas Krallığı arasında 7 Nisan 2004 tarihinde akdedilen Serbest Ticaret Anlaşması (STA) 1 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, Anlaşmaya ekli Protokol hükümlerine göre uygulanan gümrük vergi oranlarının karşılıklı olarak iki ülke arasında tedricen indirilmesi 1 Ocak 2015'te tamamlanacaktır. Türkiye-Fas STA Ortak Komitesi'nin ilk toplantısı 11-12 Mayıs 2009 tarihlerinde Rabat'ta gerçekleştirilmiştir.

Anlaşma ekinde yer alan Protokol I, sanayi ürünleri için uygulanacak tavizleri belirlemektedir. Bu bağlamda, ülkemizin Fas menşeli sanayi ürünleri ithalatına uyguladığı bütün gümrük vergisi ve eş etkili vergiler, Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile birlikte sıfırlanacaktır. Buna mukabil, AB ile Fas arasındaki Ortaklık Anlaşmasına paralel olarak, Fas için hassasiyet arz eden bir grup sanayi ürünü için (Protokol I'in I ve II sayılı listelerinde sayılan ürünler), Fas'ın ülkemize tatbik ettiği gümrük vergileri 9 yıllık bir geçiş dönemi zarfında sıfırlanırken, diğer tüm sanayi ürünlerinde Fas'ın uyguladığı gümrük vergileri STA'nın yürürlüğe girişiyle birlikte kaldırılmıştır.

I sayılı Liste'de yer alan ürünler için Fas, STA yürürlüğe girer girmez %10'luk gümrük vergisi indirimi yapacak ve takip eden 9 yıl boyunca, yıllık %10'luk indirimler yapacaktır.

II sayılı Liste'de yer alan ürünler için, ilk üç yıl %3'lük, geriye kalan 5 yıl boyunca %15'lik ve son yıl %13'lük gümrük vergisi indirimi uygulanarak gümrük vergileri sıfırlanacaktır.

III sayılı Liste'de ise taviz kapsamı dışında bırakılmış eşya yer almaktadır.

Belirtilen indirimler, Fas'ın uygulamakta olduğu "En Çok Kayırılan Ülke" gümrük vergileri üzerinden yapılmaktadır.

Protokol II kapsamında ise belirli tarım ürünleri için uygulanacak tavizler ve indirim takvimleri belirlenmiş bulunmaktadır. Tarım ürünlerinde, tanınan tavizler sınırlı olmakla birlikte, taraflar iki ülke tarım ürünleri ticaretinin gelişimini ve çok taraflı ticaret müzakerelerinin sonuçlarını göz önünde bulundurarak, STA çerçevesinde oluşturulacak olan Ortak Komite bünyesinde birbirlerine daha ileri tavizler tanıma imkanlarını inceleyecektir.

Anlaşmanın eklerinde yer alan listeler (Protokol II'nin II sayılı Ek'i hariç) Fas'ın mal sınıflandırma sistemi esas alınarak hazırlanmıştır. Bu itibarla 8 haneli Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP) bazında ülkemiz ile Fas GTİP'leri arasında farklılıklar bulunabilmektedir. Bu nedenle, sekizli GTİP olarak belirlenmiş ürünler için ayrıntılı mal tanımlarının Fas Gümrük İdaresinin web sitesinden (<http://www.douane.gov.ma/tarif/~tarif.htm>) (Fransızca) kontrol edilmesi önem arz etmektedir. Aynı sitede Fas'ın üçüncü ülkelere uyguladığı gümrük vergisi oranları da yer almaktadır. Bu kapsamda, <http://www.douane.gov.ma/adil/principal.htm> adresinden Fas'ın uyguladığı tavizli vergi oranları da görülebilmektedir. Diğer taraftan, AB Komisyonu tarafından hazırlanan Pazara Giriş veri

bankası, ülkemizden internete bağlanan kullanıcılara da açılmış olup, ihracatçılarımızın diğer ülkelerin yanı sıra Fas tarafından uygulanan gümrük vergilerine <http://mkaccdb.eu.int/cgi-bin/wtdtar/wtdtar.pl> adresinden (İngilizce) ulaşmaları da mümkün bulunmaktadır.

Diğer taraftan, AB-Fas arasında 1995 yılında imzalanmış olan Avrupa Akdeniz Ortaklık Anlaşması çerçevesinde, Fas hassasiyetlerine göre altı listede topladığı ürünlerin gümrük vergilerini en geç 2012 yılına kadar AB'ye karşı sıfırlayacaktır. Türkiye'nin ihracat potansiyelinin yüksek olduğu ürünlerin önemli bir kısmı için Fas'ın AB'ye indirimleri 2003 yılında başlamıştır.

Diğer Konulardaki Anlaşmalar

Denizcilik

“Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasında Deniz Ulaştırmasına Dair Anlaşma” 26.03.1987 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu Anlaşmanın günümüz ihtiyaçlarına uygun olarak yenilenmesi öngörülmektedir.

Fas tarafıyla gemi inşası, bakımı ve geri dönüşümü, gemi sökümü ve havuzlanması konularında işbirliği imkânları mevcut bulunmaktadır.

Hava Ulaştırması

Fas ile 24 Eylül 1985 tarihinde ortak bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Frekans ve kapasite kısıtlaması bulunmamakla beraber tekli tayine izin verilmiştir.

Türkiye'den Türk Hava Yolları, Fas'tan ise Royal Air Maroc tayin edilen havayolu şirketleridir. İstanbul ve Kazablanka tarifeli sefer noktaları olarak belirlenmiştir. Daha sonra belirlenecek bir veya iki nokta, ara veya öte noktalar olarak atanabilirler.

Demiryolu Ulaşımı ve Limanlar

7 Nisan 2004 tarihinde Ankara'da iki ülke Ulaştırma Bakanları arasında “İstanbul Haydarpaşa Limanı ile Kazablanka Limanı Kardeş Liman İlan Belgesi” ile yine aynı tarihte “İstanbul Haydarpaşa Limanı ile Kazablanka Limanı İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Akreditif işlemlerinde bankacılık sistemlerinin uyumsuzluğu nedeniyle çok fazla sorunla karşılaşmakta ve bu sorunların çözümü uzun sürmektedir.

Firmalarımız özellikle deniz yolu gönderilerinde Fas gümrüklerinde bir takım sorunlarla karşılaşabildiklerini ifade etmektedirler.

Fas'a ihracat yapan firmalar tarafından sıklıkla, Fas'a yapılan ihracatlarda asıl müşterilerinin Avrupa Birliği ülkelerindeki müşterileri olduğu, Fas'ın AB ülkeleri için üretim yapan bir konumda olması dolayısıyla bir pazar olmaktan ziyade, AB firmalarının talebi doğrultusunda ihracat gönderilerinin varış noktası niteliğinde olduğu hususu dile getirilmektedir.

Fas yasalarına göre, Faslı ithalatçı firmalar malın konşimentosuna hamil olmasalar bile konteynırları gümrükten çekebilmektedirler. Bu durumda ithalatçı firmanın malı çektikten sonra ödeme yapmayabileceği ya da geç ödeme

yapabileceği durumu ortaya çıkmakta ve bu durum ihracatçımızda güvensizlik uyandırmaktadır.

İş Konseyi

Türk-Fas İş Konseyi, Türk-Kuzey Afrika İş Konseyi bünyesinde 1990 yılında kurulmuştur. Bilgi için ilgili kuruluş: DEİK, web sitesi: <http://www.deik.org.tr>

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Ülkenin resmi dili Arapça olmakla birlikte iş ilişkilerinde güneyde Fransızca, kuzeyde İspanyolca ve Fransızca konuşulmaktadır. Devlet memurlarının çoğunluğu da Fransızca kullanmaktadır. İngilizce giderek yaygınlaşmasına rağmen ülkede yaygın olarak Fransızca konuşulması bazen bir dezavantaj olabilmektedir. İş yazışmaları ve ticari materyalin Fransızca olması gerekmektedir.

Başka ülkelerde olduğu gibi Fas ile iş yapan firmalarımızın alıcılarını 1 yıldan kısa sürelerde değil, daha uzun bir zaman içerisinde tanınması gerekmektedir. Alıcı firmaya güven duygusu oluşana kadar peşin veya gayrikabirücu akreditif gibi riski düşük ödeme yöntemlerinin tercih edilmesi çok önemlidir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeden muaftır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

- 11 Ocak Bağımsızlık Günü
- 23 Mayıs Milli Gün
- 9 Temmuz Gençlik Günü
- 30 Temmuz Kralın Taç Giyme Günü
- 14 Ağustos Milli Gün
- 20 Ağustos Milli Gün
- 6 Kasım Milli Gün
- 18 Kasım Bağımsızlık Günü

Ayrıca Dini bayramlar İslami takvime göre kutlanmaktadır.

Hafta sonu tatili, Cumartesi ve Pazar günleridir. Cumartesi günleri tüm işyerleri, Pazar günleri ise bazıları açıktır.

ŞUBAT

TÜRKMENİSTAN

GENEL BİLGİLER

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Türkmenistan Cumhuriyeti Orta Asya'nın güneyinde, Hazar Denizi kıyısında yer almakta olup kuzeydoğusunda Özbekistan, kuzeybatısında Kazakistan, güneyinde İran ve güneydoğusunda Afganistan ile komşudur. 488,100 km'lik yüzölçümü ile bağımsız devletler topluluğunun en büyük dördüncü devletidir. Kara Kum çölü ülkenin %80'ini kapsamaktadır.

Ülkenin başlıca üç nehri Ceyhun (Amudarya, 2.620 km), Tejen (1.150 km) ve Murgab (978 km) dır. Karakum kanalı 1.100 km uzunluğuyla tarım sektörü açısından hayati rol oynamaktadır. Nüfusun yarısı da kanal kıyısında yoğunlaşmıştır

Başkent Aşkabat'ın da bulunduğu güney bölgesi deprem kuşağında yer almaktadır ve en son büyük deprem şehrin tamamının yok olmasına neden olan 1.948 yılındaki 8 şiddetindeki depremdir.

Başlıca şehirler başkent Aşkabat, Türkmenabat ve Daşoğuz'dur.

Siyasi ve İdari Yapı

Türkmenistan Başkanlık sistemi ile yönetilen bağımsız ve tarafsız bir ülke olup, Devlet Başkanı Gurbanguly Berdimuhammedov'dur. Aralık 1999'da düzenlenen Halk Maslahatı'nda ebedi devlet başkanı seçilen Saparmurat (Niyazov) Türkmenbaşı'nın Aralık 2006'daki vefatından sonra 11 Şubat 2007 tarihinde yapılan seçimde %89 oy alan Berdimuhammedov 5 yıllığına Devlet Başkanı seçilmiştir. 2012 yılı şubat ayında yenilenen seçimlerde ise Devlet Başkanı Berdimuhammedov oy oranını arttırarak %97 oyla görevini sürdürmektedir. Türkmenistan Meclisi'nde seçimle belirlenmiş 125 üye görev yapmaktadır. Meclis üyeleri 5 yılda bir yapılan seçimlerle yenilenmektedir. Devlet üst yönetim organizasyonunda Bakanlar Kurulu üyesi ve Bakan olarak görev yapan 9 Devlet Başkanı Yardımcısı, 23 Bakan, 5 Bakan yetkisini haiz Komite Başkanı bulunmaktadır. Yürütmenin Başı Devlet Başkanıdır. Devlet Başkanı, aynı zamanda Başbakanlık görevini de yürütmektedir.

Ülke, idari olarak 5 Vilayet'e ayrılmıştır. Vilayetlerde üst yönetim görevi Hekimler (Belediye Başkanı ve Vali) tarafından yürütülür. Vilayet sınırları içerisinde yerleşen Şehir ve Etraflar da yine Şehir Hekimi ve Etraf Hekimi tarafından Vilayet Hekimi'ne bağlı olarak yürütülür. Daha küçük yerleşim yerleri Geneşlikler ve Obalar, Arçınlar ve Birlikler tarafından yine Vilayet Hekimi'ne bağlı olarak yürütülür. Ülkedeki beş vilayet Ahal, Balkan, Daşoğuz, Mari ve Lebap vilayetleridir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Resmi olarak nüfus sayımı yapılmamakta ve nüfus verileri resmi olarak açıklanmamaktadır. Ancak, ülke nüfusu Economic Intelligence Unit tahminlerine göre 5 milyondur. Nüfusun % 28,9'u 0-14 yaş, % 66,9'u 15-64 yaş arasında, % 4,3'ü ise 65 yaş üzerindedir.

Bağımsız Devletler Topluluğu içerisinde alan büyüklüğü açısından dördüncü sırada yer alsa da nüfusu oldukça azdır. Nüfusun %90'a yakını Türkmen olup diğer etnik gruplar Özbekler, Ruslar, Kazaklar, Tatarlar, Azeriler, Ermeniler ve Ukraynalılar'dır.

Nüfusun % 89'u Müslüman'dır.

Türkmenistan'da 12 Nisan 1993 tarihinden itibaren Kiril harflerinin bırakılması ve Latin harflerine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Türkmen Türkçesi ülkenin resmi dilidir. Bunu yanısıra Rusça yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Türkmenistan'ın kuzeyinde de Özbek azınlıklar tarafından Özbekçe kullanılmaktadır.

Ülkede eğitime başlama yaşı 7 olup, ücretsiz olan zorunlu eğitim 10 yıldır. Okuma oranı % 98,8'dir.

Sosyal Güvenlik Kanunu'na göre Türkmenistan'da emeklilik sistemi gönüllüdür. Emekli olmak isteyen kişilerin ücretlerden %2'lik bir kesinti yapılmakta olup, emeklilik yaşı erkekler için 62, kadınlar için 57'dir ve emekli olabilmek için erkeklerin 25 yıl, kadınların 20 yıl çalışmış olması gereklidir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Petrol, doğal gaz, sülfür ve tuz başlıca doğal kaynaklardır.

Ülkenin önemli miktarda gaz ve petrol rezervleri bulunmaktadır. Başlıca gaz rezervleri ülkenin doğusunda yer alan Amuderya havzasında bulunmaktadır. Hazar Denizi yakınlarında da gaz rezervleri vardır. Türkmenistan, eski Sovyet Cumhuriyetleri arasında gaz rezervleri bakımından Rusya'dan sonra gelmektedir.

Türkmenistan, hidro karbon sanayinin geliştirilmesi yönünde iddialı projeler ortaya koymaktadır. 2030 yılı itibarı ile doğal gaz üretiminin yılda 250 milyar metreküpe, ham petrol üretiminin ise yılda 110 milyon tona çıkarılması hedeflenmektedir.

İhracat kapasitesinin ve ülkedeki iş ortamının yeterince gelişmemiş olması nedeni ile hidro karbon sanayinin gelişimi sınırlı düzeyde kalmıştır. Devlet Başkanı Berdimuhamedov yabancı şirketleri ülkenin boru hatları ağına yatırım yönünde ikna etmek için çalışmalar yürütmektedir. Çin ve İran'a doğal gaz ulaştırılmasını sağlayacak boru hatları 2009 yılı sonu, 2010 yılı başında faaliyete geçmiş olup, ülkenin doğal gazı için yeni destinasyonlar yaratmıştır.

Su kaynakları verimsiz kullanılmıştır. Orta Asya'nın en uzun nehri Amuderya, Türkmenistan'ın doğusundan geçmektedir. Ülkenin güneyinde ise Tedzhen nehri akmaktadır. Ancak, bu nehirlerin ülkenin sınırlarında bulunmaları sebebiyle ülke topraklarının yalnızca % 3,5'i ekilebilir durumdadır. Tarımsal üretim neredeyse tamamen sulamaya dayanmaktadır. Hatalı sulama uygulamaları büyük miktarda su kaybına neden olmuştur. Hane halklarına ücretsiz su sağlanması da savurgan kullanım nedeni ile su kaynaklarının tükenmesinde etkili olmuştur.

Toprağın ve yeraltı sularının tarımsal kimyasallar ve ilaçlarla kirlenmesi, Hazar Denizi'nde kirlilik, Amuderya nehrinin sulama amaçlı olarak yönünün değiştirilmesi sonucunda nehrin Aral Gölü'ne ikmal yapamaması ve çölleşme başlıca çevre sorunlarıdır.

GENEL EKONOMİK DURUM

GENEL EKONOMİK DURUM

Ekonomik Yapı

Türkmenistan geniş topraklara sahip çölleşmiş bir ülkedir. Bununla birlikte ülkenin vahalarında yoğun sulu tarım gerçekleştirilmektedir. Ülke toprakları büyük miktarda doğal gaz ve petrol rezervi barındırmaktadır.

Ülkenin tarım alanlarının yarısından fazlasında pamuk ekili olup uygulanan yanlış tarım ve sulama politikaları

neticesinde ülkenin pamuk üretimi geçmiş yıllara göre önemli miktarda azalmıştır. FAO (U.N. Food and Agriculture Organization) verilerine göre Türkmenistan dünyanın 9. en büyük pamuk üreticisi konumunda olup yıllık 1 milyon ton civarında pamuk üretmektedir.

Doğalgaz satışı, Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti ve İran'a yapılmaktadır. Hazar Denizi ve ülkenin bazı bölgelerinde çıkarılan ham petrol yine Türkmenbaşı ve Seydi rafinerilerinde işlenmektedir.

İplik ve kumaş sektöründe pek çok fabrika üretim yapmaktadır. Ayrıca, yeni iplik fabrikalarının kurulmasına devam edilmektedir. Diğer sanayi ürünlerinin üretimi konusunda da fabrikaların kurulması için çalışmalar devam etmektedir. Gıda üretimi konusunda son dönemde hızlı gelişmeler yaşanmakta olup hayvancılık ürünleri (salam, sosis, sucuk, pastırma, konserve et ürünleri), süt ürünleri (pastorize süt, yoğurt, dondurma, peynir), tavuk ürünleri (paket bütün tavuk, parça tavuk, yumurta), tahıl ürünleri (makarna, bisküvi, çikolata, paketli ekmek), salça, meyva suyu, mineral su gibi alanlarda yerli üretim yapılmaktadır.

2009 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz ve Türkmenistan'ın Rusya ile doğal gaz ileti üzerine yaşadığı anlaşmazlıklar, ülkenin Rusya üzerinden ihracat yolunun kapanmasına neden olmuştur. Ancak Ç.H.C. ile yapılan anlaşmalar neticesinde yeni bir boru hattı inşa edilmiş olup, ülkenin en önemli doğal gaz ithalatçısı Ç.H.C.'dir.

Türkmen ekonomisine ilişkin veriler geçmişte devlet sırrı olarak nitelendirilmiştir. Ancak, yeni hükümet bir İstatistik Ajansı kurmuştur. Bununla birlikte açıklanan veriler ekonomik durumla ilgili gerçek durumu yeterince ortaya koymamaktadır.

Başkan Berdimuhamedov'un yönetime gelmesinden sonra ülkede uygulanmakta olan ikili kur sistemine son verilmiş, ülke parası Manat'ın değeri yeniden belirlenmiş, benzin fiyatlarına sağlanan sübvansiyonlar azaltılmış, Hazar Denizi kıyısında özel turizm bölgesi kurulması kararı alınmıştır. Hükümetin ülkeye yabancı yatırımların çekilmesi yönünde bir niyeti olmasına karşın, bürokratik engeller nedeni ile yeterli miktarda yabancı sermaye girişi ve yatırım olmamıştır.

Ekonomi Politikaları

Bağımsızlığın kazanılmasından sonra, ekonomide devletçi yapı devam ettirilmiş, halen görevde bulunan Devlet Başkanı Gurbanguli BERDİMUHAMEDOV'un başlattığı yeni kalkınma ve gelişme dönemi programı çerçevesinde her alanda yatırımlar hızlanmıştır. Diğer taraftan, özel sektörün gelişmesi için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi yönünde kanun çıkarılmış olmasına rağmen yaşanan gelişme beklentileri karşılamaktan uzaktır.

Türkmenistan, diğer eski Sovyet Cumhuriyetlerine göre SSCB'nin dağılmasından en az etkilenen ülke olmuştur. 1991 yılını takip eden bağımsızlık sonrası dönemde dünya fiyatlarıyla doğal gaz ihraç edilmesine başlanmasıyla, ülke ekonomisinde ve dış ticaret dengesinde önemli iyileşmeler gözlenmiştir.

Ülkede dış ticaret ve döviz kuru rejiminde 1996 yılında bazı reformlar başlatılmıştır. 1997-1998 yıllarında Türkmen doğalgaz ihracatının Rusya tarafından engellenmesi dış ticaret ve yatırım işlemlerinin finansmanını zorlaştırmış; pamuk rekoltesinde yaşanan istikrarsızlık da bunlara eklenince ülkenin mali imkanları olumsuz etkilenmiştir.

Bu dönemde doğalgaz ihracatından döviz elde edilememesi nedeniyle döviz sıkıntısı başlamış, resmi kur ve piyasada uygulanan karaborsa kur arasındaki farkı giderek açılmıştır. 1999 yılının ikinci yarısında bu fark yüzde 200'lük oranlarla ifade edilir hale gelmiştir. Hükümetin ihracatı artırma politikalarına ağırlık vermesi sonucunda ülkede elde edilen ham maddelerin işlenip ihraç edilmesi öncelik kazanmıştır. Özellikle tekstil ve petrokimya sektöründe bu konu ile ilgili önemli adımlar atılmıştır.

2000–2010 döneminde Sovyet tarzı bir "Sosyal ve Ekonomik Dönüşüm Stratejisi" uygulayan Türkmenistan, bu

planı uzatarak 2020 yılına kadar olan dönemi de içine alan yeni bir uzun vadeli kalkınma programını yürürlüğe koymuştur. Bu stratejiye göre ithal ikamesine dayalı ve belli sektörler için yüksek üretim hedeflerinin konulduğu bir plan benimsenmiştir. Bununla birlikte reformların yetersizliği ve ülkedeki siyasi durum nedeniyle ülkeye giren yabancı yatırım kısıtlı seviyelerde kalmaktadır.

2013 yılı Mart ayında bir özelleştirme programı uygulamaya konulmuştur. Program, kamudaki enerji sektörü haricindeki varlıkların 2020 yılına kadar % 70'inin satışını hedeflemektedir. Şu ana kadar yavaş ilerleme sağlanmıştır. 2014 yılı Temmuz ayında bir özelleştirme yasası kabul edilmiştir. Kanun, KOBİ'lerin ekonomideki paylarının artırılması yolu ile rekabet edebilirliğin artırılmasını öngörmektedir. Enerji sektörü, ormancılık, su kaynakları ve havacılık alanlarında devlet hisselerinin satışına izin verilmemektedir. Hükümet öncelikli sektörler olarak nitelendirilen pamuk, kimyasallar, imalat sanayi, altyapı alanlarına yabancı yatırım çekme konusunda isteklidir. Bazı koşullarda bu alanlarda tercihli vergi oranları ve ithalatta gümrük vergisi muafiyeti gibi teşvik uygulamaları da bulunmaktadır.

Hükümet, ekonomide devlet hakimiyetinden daha pazar odaklı bir ekonomik modele yönelime dönük reformlar başlatmıştır. Bu çerçevede yoğun devlet teşvik sisteminin kaldırılması hedeflenmiştir.

Ekonomik Performans

2008 yılı Türkmenistan'da ekonomik açıdan büyük değişimlerin yaşandığı bir yıl olmuştur. İlk olarak benzin fiyatları yaklaşık %900 artırılarak dünya seviyelerine çekilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra her otomobil sahibine aylık 120 lt. ücretsiz benzin verilmesine yönelik bir karne uygulaması getirilmiştir. Halka neredeyse ücretsiz olarak sağlanan doğalgaz, elektrik, su ve şehir içi telefon hizmetlerinin de ücretleri benzer şekilde artırılmıştır. Bunun yanı sıra, uzun süredir izlenen çifte kur politikası, 2008 yılının ilk aylarında yapılan işlemlerle eşitlenmiştir. 24.000 manat seviyelerinde seyreden dolar kuru aşağıya, 10 yıldır 5.200 manatta sabit olan resmi kur ise yukarıya çekilerek 14.215'e eşitlenmiştir.

Tüm bu gelişmeler, uzun yıllardır resmi kurdan yapılan uçak bileti ödemeleri, telefon ücretleri, gümrük vergileri gibi ödemelerin bir anda yaklaşık 3 kat artması ile sonuçlanmış, buna rağmen reel sektördeki fiyatların yeni kura göre düşürülmemesinin de etkisi ile ülkede ani bir fiyat yükselişi baş göstermiştir.

Türkmenistan'ın küresel mali piyasalardan nispeten izole bir ülke olması 2008 yılı sonlarında ortaya çıkan ve 2009 yılında derinleşen küresel mali krizden az seviyede etkilenmesini sağlamıştır. 2009 yılında ülkenin ihracat ve büyüme rakamlarında yaşanan düşüşlerin, küresel mali krizden ziyade Rusya ile doğal gaz iletiminde yaşanan anlaşmazlıklarla ilişkilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Türkmenistan, özellikle Çin Halk Cumhuriyeti ile kurduğu doğalgaz satış birliği sonrası Çin Kalkınma Bankası'ndan temin ettiği yaklaşık 10 Milyar ABD Dolarlık uzun vadeli kredi çerçevesinde doğalgaz sektöründe yeni tesislerin kurulmasına hız vermiştir. 2009 Yılı Aralık ayında Türkmenistan-Çin Doğalgaz Boru Hattı açılmıştır. Türkmenistan otoritelerine göre 2013 yılında Çin'e 20 milyar metreküp doğal gaz ihracatı yapılmıştır. Çin'den ülkeye yapılan yatırımlar giderek daha fazla önem kazanacaktır. Orta Asya-Çin boru hattının 3. kısmı olan C Hattı 2014 yılı Mayıs ayında akıma başlamıştır. Orta Asya-Çin boru hattının 4. bölümü olan D Hattının inşası 2014 yılı Eylül ayında başlamıştır. Söz konusu hat Galkynysh doğal gaz üretim bölgesinden çıkan doğal gazı Tacikistan ve Kırgızistan üzerinden Çin'e taşıyacaktır. D Hattının 2016 yılında tamamlanması beklenmektedir. Orta Asya-Çin boru hattının tüm hatlar faaliyete başladığında toplam kapasitesinin 80 milyar metreküpe ulaşacağı belirtilmektedir. Bu, Çin'in toplam doğal gaz ithalatının % 40'ına karşılık gelmektedir.

Rusya Federasyonu'na olan bağımlılığın azaltılması ve satış noktalarının çeşitlendirilmesi çerçevesinde Türkmenistan-İran doğalgaz boru hattı 2010 yılı Ocak ayında devreye alınmıştır.

Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan (TAPI) boru hattı inşasına yönelik müzakereler devam etmektedir.

Türkmenistan taşımacılık altyapısının geliştirilmesine yönelik yatırımlarda da bulunmaktadır. Kazakistan-Türkmenistan-İran demiryolu hattının açılışı 2014 yılı Aralık ayı başında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu hat yük taşımacılığı için kullanılacak olup, yıllık 5 milyon tonluk kargo taşıma kapasitesine sahiptir. Hattın kapasitesinin uzun vadede 12 milyon tona çıkarılması planlanmaktadır. 930 kilometrelik hat, Kazakistan'ın batısındaki Özen'den başlayıp Türkmenistan'da Bereket ve Etrek üzerinden son durağı olan İran Gorgan'a gitmektedir. Hattın açılışı ile Kazakistan ve Türkmenistan için İran üzerinden İran Körfezi ve Ortadoğu'ya bağlantı; Türkmenistan ve İran için ise Çin ve Pasifik Okyanusu limanlarına açılım sağlanmaktadır. Hattın kapasitesinin 2020 yılına kadar iki katına, 2050 yılına kadar ise 10 katına çıkarılması amaçlanmaktadır. Hattın 2013 yılı Mayıs ayında açılan Kazak-Türkmen bölümü iki ülke arasında çalışan ilk demiryolu bağlantısıdır. Daha önce iki ülke arasındaki bağlantılar Özbekistan üzerinden gerçekleştirilmekteydi. Yeni bağlantı sayesinde iki ülke arasındaki ticaret 2014 yılının ilk 8 ayında % 40 artmıştır. Yeni demiryolu hattı ile 3 ülke uluslararası ticari bağlantılarını da geliştirmeyi ummaktadır. Rusya Ekonomi Bakanı hattı kullanarak İran'a yönelik ihracatlarını artırmak niyetlerini ifade etmiştir.

2013 yılında ekonominin % 8 oranında büyüdüğü tahmin edilmektedir. Resmi istatistiklere göre reel GSYİH 2014 yılının ilk yarısında önceki yıla göre % 10,3 artış kaydetmiştir. Doğal gaz üretiminde artış büyümede başlıca etkidir. 2014 yılının ilk yarısında bütçe gelirlerinde de artış söz konusudur. Bu artış, mevcut kontratlar neticesinde Çin'e doğal gaz satışlarının artışı sayesinde olmuştur. 2013 yılında GSYİH'nın 28,5 milyar Dolar olduğu tahmin edilmektedir. Ülkede 2013 yılında tüketici fiyatları enflasyonu ortalama % 9'dur. 2013 yılında cari işlemler 503 milyon Dolarlık (tahmini) açık vermiştir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Doğal gaz satış kanallarının çeşitlenmesi ile birlikte ülke gelirlerinde önümüzdeki dönemde mevcut artışın devam etmesi beklenmektedir. Bu gelir artışı, ülkede yatırımların hızlanmasına yol açacaktır. İzlenen kalkınma politikaları paralelinde tüm şehirlerde konut, okul, alışveriş merkezi, hastane, kamu idari binaları, şehir su ve kanalizasyon sisteminin yenilenmesi, şehirlerarası yolların uluslararası standartlarda inşası, otoyol köprülerinin yapımı, havaalanlarının yenilenmesi, yeni üretim tesislerinin kurulması gibi pek çok yatırım hayata geçmiş olup bahse konu yatırımlar önümüzdeki dönemde de devam edecektir.

Awaza Milli Turizm Bölgesinde yeni otellerin kurulmasına devam edilmektedir. Bununla birlikte, Hazar Denizinde gemi sektörünün gelişmesi, yeni tersane kurulması, Türkmenbaşı limanının yenilenmesi de ayrı bir proje olarak devam etmektedir. Bir şantiye görünümündeki ülkede önümüzdeki yıllarda da yatırımların devam etmesi beklenmektedir.

İhraç pazarlarının çeşitlendirilmesi Türkmen hükümetinin ekonomi ve dış politika alanında başlıca gündem maddelerinden biri olmaya devam edecektir. Doğal gaz boru hatları ile yeni ihraç yollarının açılması Çin, İran ve nihayetinde Avrupa ile ve belki de Afganistan, Pakistan ve Hindistan ile ilişkileri ön plana çıkaracaktır.

2014 yılı için beklenen GSYİH artış hızı % 9'dur. GSYİH artış hızının önceki yıllara kıyasla yükselmesi artan doğal gaz ihracatı ve yüksek kamu harcamaları sayesinde olacaktır. Ekonomik büyümenin Çin ve Rusya ekonomilerindeki yavaşlamadan etkilenmesi öngörülmektedir.

2014 yılı Ocak ayında ücretler ve emekli maaşları % 10 artırılmıştır. Yılın ilk yarısında ortalama ücret artışı bir önceki yıla göre % 10,7 olmuştur. 2015-2016 döneminde artan ihracat gelirleri sayesinde yatırımlar, ücretlerde artış ve neticesinde iç talep artışı gözlenecektir. Resmi istatistiklere göre perakende sektörü ticaret hacmi 2014 yılı Ocak-Temmuz döneminde % 18,3 artmıştır.

2014 yılında 75 milyar metreküplük doğal gaz üretimi gerçekleştiği, ihracatın ise artarak 45 milyar metreküpe ulaştığı tahmin edilmektedir.

Enerji projelerine yönelik büyük ölçekli yabancı yatırımlar 2014-2016 yılları arasında güçlü ekonomik büyüme

sağlayacaktır.

2013 yılında açık veren cari işlemler dengesinin 2014-2016 yıllarında artan doğal gaz ihracatı sayesinde fazla vermesi beklenmektedir.

Dış Ticaret

Genel Durum

Türkmenistan'ın ihracat gelirlerinin büyük oranda doğal gaz satışına bağlı olması ülkenin yıllık ticaret dengesinde önemli dalgalanmalara yol açmaktaydı, 2009 yılında Rusya Federasyonu ile doğal gaz iletimi konusunda yaşanan anlaşmazlıkla bu durum doruk noktasına ulaşmıştı. İletim hatlarının çeşitlendirilmesi sonucu bahse konu kısyt ortadan kalkmış olup Türkmenistan'ın ihracatı istikrarlı bir görünüm kazanmış durumdadır.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyar Dolar)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
İhracat	6,5	9,1	2,3	2,6	6,9	10,0	11,2
İthalat	2,4	4,2	5,3	4,6	5,9	7,5	7,1
Hacim	8,9	13,2	7,6	7,2	12,8	17,5	18,3
Denge	4,1	4,9	-3,1	-2,0	1,0	2,5	4,1

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	Ürün adı	2011	2012	2013
'2711	PETROL GAZLARI VE DİĞER GAZLI HİDROKARBONLAR	5.381	8.691	9.002
'2710	PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	1.173	1.115	1.145
'5201	PAMUK (KARDESİZ, TARANMAMIŞ)	143	104	306
'7108	ALTIN (HAM, YARI İŞLENMİŞ, PUDRA HALİNDE)	-	-	263
'5205	PAMUK (DİKİŞ HARİÇ) İPLİĞİ (AĞIRLIK; =>%85 PAMUK) (TOPTAN)	163	215	172
'3902	PROPİLEN VE DİĞER OLEFİNLERİN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	75	135	100
'2709	HAM PETROL (PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR)	136	136	73
'6302	YATAK ÇARŞAFI, MASA ÖRTÜLERİ, TUVALET, MUTFAK BEZLERİ	43	45	47
'5208	PAMUK MEN (AĞIRLIKÇA %85 VE FAZLA PAMUK M.KARE 200GR)	36	27	46
'2503	HER NEVİ KÜKÜRT (SÜBLİME, PRESİPİTE VE KOLLOİDAL KÜKÜRT HARİÇ)	0	8	32
'5209	PAMUK MEN (DOKUMA %85 < PAMUKLU 200G/M2 DEN FAZLA)	29	19	30
'2801	FLOR, KLOR, BROM VE İYOT	20	18	19
'6203	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	7	11	12
'1211	BİTKİ VE BİTKİ KISIMLARI (PARFÜMERİDE, ECZACILIKTA VS. KULLANILAN)	5	5	11
'1302	BİTKİSEL ÖZSU VE HÜLASALAR; PEKTİK MADDELER, PEKTİNATLAR, PEK TATLAR; AĞARALAR	4	8	10
'6204	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	16,6	5,5	8,7
'5202	PAMUK DÖKÜNTÜLERİ	4,5	2,5	6,9
'7601	İŞLENMEMİŞ ALUMİNYUM	-	-	5,3
'4101	SİĞİR VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DERİLERİ-HAM	4,1	4,8	5,3
'1404	TARİFENİN BAŞKA YERİNDE YER ALMAYAN BİTKİSEL ÜRÜNLER	14,0	12,3	4,4
'5101	YÜN VE YAPAĞI (KARDESİZ/TARANMAMIŞ)	4,3	5,9	4,2

'9026	SIVI-GAZ AKIŞI, SEVİYESİ, BASINCI VB. ÖLÇEN ALET VE CİHAZLAR	0,1	0,4	3,2
'4102	KOYUN VE KUZULARIN HAM DERİLERİ	0,7	0,5	3,1
'2712	VAZELİN; PARAFİN, YAĞLI MUM, OZAKERİT, LİNYİT MUMU, TURB MUMU VB.	0,5	0,4	3,1
'5802	HAVLU NEVİ BUKLELİ MENSUCAT (TUFTE EDİLMİŞ MENSUCAT)	4,8	3,6	2,8
'2803	KARBON (TARİFENİN BAŞKA YERİNDE BELİRTİLMİYEN)	2,0	2,1	2,4
'6202	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN DIŞ GIYİM	0,8	0,0	2,3
'8705	ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR	0,2	1,5	2,1
'2607	KURŞUN CEVHERLERİ VE KONSANTRELERİ	-	-	1,5
'0702	DOMATES (TAZE/SOGUTULMUS)	0,9	1,3	1,4
'9015	ARAZİ ÖLÇME, HİDROGRAFİK, OŞİNOGRAFİK, JEOFİZİK VB. ALET VE CİHAZLARI, TELEMETREL	0,9	0,1	1,2
'9706	ESKİLİĞİ YÜZYILI AŞAN ANTİKA EŞYA	0,9	0,5	1,2
'8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	0,5	13,0	1,2
'5102	İNCE/KABA HAYVAN KILLARI (KARDESİZ/TARANMAMIŞ)	1,2	0,9	1,0
'6109	TİŞÖRT, FANİLA, DİĞER İÇ GIYİM EŞYASI (ÖRME)	6,3	2,9	1,0
'8704	EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	0,0	0,1	1,0
'8431	AĞIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	0,1	0,1	1,0
'8462	METALLERİ DÖVME, İŞLEME, KESME, ŞATAFLAMA PRESLERİ, MAKİNELERİ	-	-	0,8
'4104	SİĞİR VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DABAKLANMIŞ DERİLERİ	0,9	0,9	0,8
'2711	PETROL GAZLARI VE DİĞER GAZLI HİDROKARBONLAR	5.381	8.691	9.002
'2710	PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	1.173	1.115	1.145
TOPLAM		7.391	10.654	11.355

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

TÜİK				
GTİP	Ürün adı	2011	2012	2013
'8905	FENER, YANGIN SÖNDÜRME, TARAK GEMİLERİ, YÜZER VİNÇLER VB.	7	6	357
'7214	DEMİR/ÇELİK ÇUBUKLAR (SICAK HADDELİ, DÖVÜLMÜŞ, BURULMUŞ, ÇEKİLMİŞ)	115	211	224
'7304	DEMİR/ÇELİKTEN (DÖKME HARİÇ)DİKİŞSİZ TÜP, BORU, İÇİ BOŞ PROFİL	173	239	217
'8704	EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	154	154	201
'7308	DEMİR/ÇELİKTEN İNŞAAT VE AKSAMI	272	294	200
'8544	İZOLE EDİLMİŞ TEL, KABLO; DİĞER İZOLE EDİLMİŞ ELEKTRİK İLETKENLERİ; FİBER OPTİK K	187	155	173
'8481	MUSLUKÇU, BORUCU EŞYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	73	298	158
'8502	ELEKTROJEN GRUPLARI, ROTATİF ELEKTRİK KONVERTİSÖRLERİ	26	43	152
'8705	ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR	72	111	134
'7305	DEMİR/ÇELİKTEN DİĞER TÜP VE BORULAR-KAYNAKLI VB.-ÇAPI>406, 4MM	183	492	128
'8537	ELEKTRİK KONTROL, DAĞITIM TABLOLARI, MÜCEHHEZ TABLOLAR	73	109	124
'8504	ELEKTRİK TRANSFORMATÖRLERİ, STATİK KONVERTİSÖRLER, ENDÜKTÖRLER	41	66	118
'8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	94	121	105
'8421	SANTRİFÜJLE ÇALIŞAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	48	133	104
'8517	TELLİ TELEFON-TELGRAF İÇİN ELEKTRİKLİ CİHAZLAR	105	79	103
'3004	TEDAVİDE/KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANAN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ)	63	96	100
'8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	109	103	98
'9403	DİĞER MOBİLYALAR VB. AKSAM, PARÇALARI	82	72	94
'7207	DEMİR/ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YARI MAMULLER	0	75	93
'9406	PREFABRİK YAPILAR	40	80	89
'8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPİRATÖR	132	75	88
'8526	RADAR CİHAZLARI; HAVA, DENİZ TRAFİĞİNE YARDIMCI, RADYO-KONTROL CİHAZLARI	20	17	82
'8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	30	38	80

'8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	68	38	77
'8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMELİK İÇİN CİHAZLAR	155	197	75
'7108	ALTIN (HAM, YARI İŞLENMİŞ, PUDRA HALİNDE)	0	0	74
'8701	TRAKTÖRLER	45	135	72
'4011	KAUÇUKTAN YENİ DİŞ LASTİKLER	50	77	71
'8431	AĞIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	68	68	68
'4407	UZUNLAMASINA KESİLMİŞ, BİÇİLMİŞ AĞAÇ; KALIN >=6 MM	44	58	64
'8703	OTOMOBİLİ, STEYŞİN VAGONLAR, YARIŞ ARABALARI	85	83	64
'2710	PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	45	55	57
'4418	BİNA, İNŞAAT İÇİN MARANGOZLUK, DOĞRAMA MAMULLERİ	24	33	56
'8708	KARA TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇALARI	31	45	55
'8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, ISI, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	32	44	54
'3917	PLASTİKTEN TÜPLER, BORULAR, HORTUMLAR; CONTA, DİRSEK, RAKOR VB	69	50	54
'9405	DİĞER AYDINLATMA CİHAZLARI, LAMBALAR, İŞIKLI TABELA, PLAKA VB.	40	31	53
'8606	KENDİNDEN HAREKETLİ OLMAYAN YÜK VAGONLARI, VAGONETLERİ	9	57	50
'7306	DEMİR/ÇELİKTE DİĞER TÜPLER, BORULAR, İÇİ BOŞ PROFİLLER	86	92	48
'1806	ÇİKOLATA VE KAKAO İÇEREN DİĞER GIDA MÜSTAHZARLARI	50	47	48
	TOPLAM	6.598	7.831	7.754

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dışticareti

Trade Map		
İHRACAT	Değer İTHALAT	Değer
Ç.H.C.	8.893,1 Türkiye	1.959,6
Türkiye	653,8 Rusya Federasyonu	1.430,0
İtalya	484,9 Ç.H.C.	1.142,1
İngiltere	453,7 Almanya	533,4
Kazakistan	217,6 Ukrayna	395,1
Rusya Federasyonu	139,4 Belarus	334,9
Ukrayna	100,5 A.B.D.	260,8
Bulgaristan	71,6 İngiltere	229,6
İspanya	53,4 İtalya	180,5
Taipei	50,9 Kazakistan	

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Türkmenistan, genel olarak üretim ve pazarlamadakilirsizlikler bakımından diğerk BDT ülkelerinden pek farklı değildir. Son bir kaç yılda yabancı girişimciler tarafından açılan özel mağazalar çeşitli ürünleri bir arada pazarlama gayreti içerisinde bulunmalarına rağmen halkın alım gücü de göz önüne alındığında mallara olan talebin düşük olduğu görülmektedir. Pazar, önemli ölçüde fiyata endeksli olduğundan satılan yabancı mallar genelde düşük kalitedeki ürünlerden oluşmaktadır. Ülkede market zincirleri henüz yoktur. Yiyecek-içecek satışları, geleneksel açık pazarlarda yapılmaktadır. Ticari hakları koruyan yasalar henüz yerleşmemiş olduğundan, dünya markalarından hiçbirini kendi isimleri ile Türkmenistan'da mevcut değildirler. Sadece bazı mağazalarda "bavul ticareti" şeklinde getirilen ürünler bulunabilmektedir.

Türkmenistan’da kredi kartları yaygın olarak kullanılmamaktadır. Sadece bazı yeni oteller kredi kartı ile ödemeyi kabul etmektedir. Diğer taraftan Amerikan Doları ile alışveriş yapmak mümkündür.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türkmenistan ile Türkiye arasındaki karayolu ile yapılan taşımalar Gürbulak (Türkiye çıkış gümrüğü)-Bazargan (İran giriş)-Lütfüabat (İran çıkış)-Artık ve Gudrolim (Türkmenistan giriş) veya Hopa-Gürcistan-Azerbaycan-Hazar denizi-Türkmenbaşı güzergahı üzerinden yapılmaktadır. 2 nci güzergahın %200 pahalı olması ve Hazar Denizi’nde meydana gelebilen yoğunluk ve 1.güzergahın daha güvenli ve ucuz olması nedeniyle karayolu taşımalarında İran güzergahı tercih edilmektedir. Deniz taşımacılığı Karadeniz - Volga Nehri - Hazar Denizi – Türkmenbaşı Limanı güzergâhından yapılmaktadır. Ancak kış döneminde bu ulaşım yolu kullanılamamaktadır. Demir yoluyla yapılan taşıma Van-Tebriz-Tahran-Seraks güzergâhından yapılmaktadır. Hem Türkmenistan demiryollarının hem de İran demiryollarının yeterli olmaması, vagon temininde zorluk olması nedenleriyle bu hattın tam olarak faaliyette olduğunu söylemek güçtür.

Kamu İhaleleri

Türkmenistan’da açılan her türlü ihale “www.turkmenistan.gov.tm” adresinde günlük olarak Türkmençe, Rusça ve İngilizce olarak yayımlanmaktadır. Açılan ihaleler bu adresten takip edilebilmektedir.

TÜRKİYE İLE TİCARET

Genel Durum

Türkiye ile Türkmenistan arasındaki ticari ilişkiler, özellikle müteahhitlik alanında 2008 yılında rekor seviyelere ulaşan taahhütlerle birlikte hızlı bir artış ivmesi kazanmıştır. İnşaat alanında büyük oranda Türk menşeli malzemelerin kullanılması, Türkiye’den yapılan ihracatı artırmıştır. Bununla birlikte, piyasada Türk mallarının kalitesi nedeniyle artan talebe bağlı olarak giyim ve gıda sektöründe mal hareketleri de artmıştır. Ayrıca, bavul ticareti olarak da adlandırılan yolcu beraberliği ticaretinde de büyük bir yoğunluk gözlemlenmektedir.

Türkiye - Türkmenistan Dış Ticaret Göstergeleri (milyon ABD Doları)

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2003	170,3	123,7	294,0	46,7
2004	214,8	175,8	390,6	39,1
2005	180,6	160,7	341,4	19,9
2006	281,3	189,9	471,2	91,4
2007	340,0	396,7	736,7	-56,7
2008	662,9	389,3	1052,2	273,6
2009	945,1	327,6	1272,7	617,5
2010	1139,8	386,3	1526,2	753,5
2011	1493,3	392,7	1886,0	1100,6
2012	1480,1	303,5	1783,6	1176,5

2013	1957,5	653,8	2611,3	1303,7
2014	2232,8	624,1	2856,9	1608,7
2014*	1446,1	488,8	1934,9	957,4
2015*	1294,1	424,6	1718,7	869,6

Kaynak: TÜİK

*:8 aylık veriler

Son yıllara baktığımızda Türkmenistan ile ticaretimizde 2007 yılı haricinde ticaret açığı söz konusu değildir. İki ülke arasında 2005 yılından beri artış gösteren ticaret hacmi 2012 yılında yaşanan %5,4 azalma ile istikrarını yitirmiş olsa da 2014 yılında 2,9 milyar dolarla zirveye ulaşmıştır.

İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Türkiye Cumhuriyeti ile Türkmenistan Cumhuriyeti arasında 1991 yılından itibaren ekonomik, kültürel, bilimsel ve eğitsel alanda pek çok protokol ve anlaşma imzalanmıştır. Türkiye ile Türkmenistan arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin çerçevesini oluşturan ve bu ilişkilere yasal altyapı oluşturan temel anlaşmalar imzalanmıştır.

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	İmza Yeri
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Ekonomik ve Ticari İşbirliğine Dair Anlaşma	2 Aralık 1991	Ankara
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Türkmenistan'dan Türkiye'ye Doğalgaz Gönderilmesi Hakkında Anlaşma	1 Mayıs 1992	Aşkabat
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	2 Mayıs 1992	Aşkabat
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Protokolü	3 Mayıs 1992	Aşkabat
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması	19 Ağustos 1992	Aşkabat
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Karma Ekonomik Komisyon Kurulmasına Dair Anlaşma	17 Ağustos 1995	Aşkabat
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	17 Ağustos 1995	Aşkabat
Türkiye ile Türkmenistan Arasında Uzun Vadeli İşbirliğinin Esas Gelişme Yönleri Hakkında Memorandum	13 Şubat 1996	Ankara
Türk-Türkmen Hükümetlerarası Ekonomik Komisyon Birinci Toplantısı Protokolü	30 Nisan 2008	Ankara

Türkiye'nin Türkmenistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
------	----------	------	------	------

KODU

7308	DEMİR VEYA ÇELİKTEN İNŞAAT VE İNŞAAT AKSAMI, İNŞAATTA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANMIŞ DEMİR VEYA ÇELİK	137	128	206
8544	İZOLE EDİLMİŞ TELLER, KABLOLAR VE DİĞER ELEKTRİK İLETKENLER; TEK TEK KAPLANMIŞ LİFLERDEN OLUŞAN FİBE	86	117	138
8537	ELEKTRİK KONTROL, DAĞITIM TABLOLARI, PANOLAR, KONSOLLAR, KABİNLER, DİĞER MESNETLER VE SAYISAL KONTRO	29	67	91
8504	ELEKTRİK TRANSFORMATÖRLERİ, STATİK KONVERTÖRLER (ÖRNEĞİN; REDRESÖRLER) VE ENDÜKTÖRLER	25	71	82
3917	PLASTİKTEN HORTUMLAR, BORULAR VE BAĞLANTI ELEMANLARI (MANŞON, NİPEL, DİRSEK, FLANŞLAR, VB.)	41	45	80
9403	DİĞER MOBİLYALAR VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	41	60	74
8704	EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	6	28	46
7610	ALUMİNYUMDAN İNŞAAT VE İNŞAAT AKSAMI (KÖPRÜLER, KÖPRÜ AKSAMI, KULELER, PİLONLAR, AYAKLAR, SÜTUNLAR,	24	27	35
7214	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN ÇUBUKLAR (DÖVÜLMÜŞ, SICAK HADDELENMİŞ, HADDELEME İŞLEMİNDEN SONRA BURU	97	68	33
5702	DOKUNMUŞ HALILAR VE DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERDEN DİĞER YER KAPLAMALARI	22	25	33
9301	HARP SİLAHLARI (REVOLVERLER, TABANCALAR VE 93.07 POZİSYONUNDAKİ SİLAHLAR HARİÇ)	12	28	32
9405	DİĞER AYDINLATMA CİHAZLARI, IŞIKLI PANOLAR, IŞIKLI TABELALARI VE BENZER EŞYA VE BU EŞYANIN AKSAM VE	19	34	31
8502	ELEKTRİK ENERJİSİ ÜRETİM (ELEKTROJEN) GRUPLARI VE ROTATİF ELEKTRİK KONVERTÖRLERİ	13	20	30
7326	DEMİR VEYA ÇELİKTEN DİĞER EŞYA:	35	20	29
8705	ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR (KURTARICILAR, VİNÇLİ, İTFAİYE, BETON KARIŞTIRICILI, YOL SÜPÜRME, ZİFT	7	17	28
8904	RÖMORKÖRLER VE İTİCİ GEMİLER			25
4418	AĞAÇTAN BİNA VE İNŞAAT İÇİN MARANGOZLUK, MAMÜLLERİ, DOĞRAMA PARÇALARI	17	30	24
8526	RADAR CİHAZLARI, HAVA-DENİZ TRAFİĞİNE YARDIMCI TELSİZ CİHAZLARI VE UZAKTAN KUMANDA ETMEYE MAHSUS TELS	14	35	23
9401	OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	17	25	22
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR VE DİĞER SOĞUTUCU VE DONDURUCU CİHAZLAR VE ISI POMPALARI	16	16	22

8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME, TASNİF, AYIRMA, YIKAMA, KIRMA, ÖĞÜTME, YOĞURMA, KALI	17	18	22
8536	GERİLİMİ 1000 VOLTU GEÇMEYEN ELEKTRİK DEVRESİ TEÇHİZATI (ANAHTARLAR, RÖLELER, SİGORTALAR, FİŞLER, KU	14	18	21
4411	AĞAÇTAN VEYA DİĞER ODUNSU MADDELERDEN LİF LEVHALAR	15	17	21
7604	ALUMİNYUMDAN ÇUBUKLAR VE PROFİLLER	12	16	21
8481	BORULAR, KAZANLAR, TANKLAR, DEPOLAR VE BENZERİ DİĞER KAPLAR İÇİN MUSLUKLAR, VALFLER (VANALAR) VE BEN	12	17	20
9406	PREFABRİK YAPILAR	10	18	20
6802	YONTULMAYA VEYA İNŞAATA ELVERİŞLİ İŞLENMİŞ TAŞLAR (KAYAGAN TAŞI HARİÇ), MOZİK İÇİN KÜP ŞEKLİNDE TAŞL	12	19	19
2710	PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	15	22	19
8421	SANTRİFÜJLER; SIVILARIN VEYA GAZLARIN FİLTRE EDİLMESİNE VEYA ARITILMASINA MAHSUS MAKİNA VE CİHAZLAR	9	9	18
7306	DEMİR VEYA ÇELİKTE DİĞER İNCE VE KALIN BORULAR VE İÇİ BOŞ PROFİLLER	11	12	17
8528	MONİTÖRLER VE PROJEKTÖRLER, TELEVİZYON ALICI CİHAZLARI	19	14	17
8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR (ÖLÇÜ TERTİBATI OLSUN OLMASIN) VE SIVI ELEVATÖRLERİ	7	13	16
7216	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTE PROFİLLER	11	13	15
3402	YIKAMA, TEMİZLEME MÜSTAHZARLARI (SABUNLAR HARİÇ)	10	13	14
7318	DEMİR VEYA ÇELİKTE VİDALAR, CİVATALAR, SOMUNLAR, TİRFONLAR, PERÇİN ÇİVİLERİ, PİMLER, KAMALAR, RONDE	9	11	14
8415	KLİMA CİHAZLARI (MOTORLU BİR VANTİLATÖR İLE NEM VE ISIYI DEĞİŞTİRMEYE MAHSUS TERTİBATI OLANLAR)	10	12	13
8507	ELEKTRİK AKÜMÜLATÖRLERİ (BUNLARIN SEPARATÖRLERİ DAHİL)	9	11	13
8708	KARAYOLU TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARLAR	6	10	13
8414	HAVA VEYA VAKUM POMPALARI, HAVA VEYA DİĞER GAZ KOMPRESÖRLERİ, FANLAR, ASPİRATÖRÜ OLAN HAVALANDIRMAYA	7	9	12
7307	DEMİR VEYA ÇELİKTE BORU BAĞLANTI PARÇALARI (RAKORLAR, DİRSEKLER VE MANŞONLAR GİBİ)	7	9	12
GENEL TOPLAM		1.480	1.957	2.233

Kaynak: ITC Trademap

Türkiye'nin Türkmenistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP KODU	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
5201	PAMUK (KARDE EDİLMEMİŞ VEYA PENYELENMEMİŞ)	80	263	284
5205	PAMUK İPLİĞİ (DİKİŞ İPLİĞİ HARİÇ) (AĞIRLIK İTİBARIYLA PAMUK ORANI >=%85 VE PERAKENDE OLARAK SATILAN)	130	112	120
2710	PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	25	185	97
3902	PROPİLEN VE DİĞER OLEFİNLERİN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	18	18	48
5208	PAMUKLU MENSUCAT (AĞIRLIK İTİBARIYLA % 85 VEYA DAHA FAZLA PAMUK İÇERENLER)(M2. AĞIRLIĞI 200 GR. İ GE	25	37	30
5209	PAMUKLU MENSUCAT (AĞIRLIK İTİBARIYLA % 85 VEYA DAHA FAZLA PAMUK İÇEREN VE M2 AĞIRLIĞI 200 GR. İ GEÇE	11	19	15
3102	AZOTLU MİNERAL VEYA KİMYASAL GÜBRELER	-	-	8
6302	YATAK ÇARŞAFI, MASA ÖRTÜLERİ, TUVALET VE MUTFAK BEZLERİ	3	4	5
4101	SİĞİR (BUFALO DAHİL) VE AT CİNSİ HAYVANLARIN HAM POST VE DERİLERİ	5	5	5
5202	PAMUK DÖKÜNTÜLERİ	2	5	4
0603	BUKET YAPMAYA ELVERİŞLİ VEYA SÜS AMACINA UYGUN KESME ÇİÇEK VE ÇİÇEK TOMURCUKLARI	-	-	3
4104	SİĞİR (BUFFALO DAHİL) VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DABAKLANMIŞ VEYA CRUST (ARAKURUTMALI) POST VE DERİLERİ	0,9	0,8	0,9
6203	ERKEKLER VE ERKEK ÇOCUK İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, BLAZER, PANTOLON, TULUM VE ŞORT (YÜZME KIY	0,3	0,2	0,7
6006	DİĞER ÖRME MENSUCAT	0,06	0,3	0,4
8705	ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR (KURTARICILAR, VİNÇLİ, İTFAİYE, BETON KARIŞTIRICILI, YOL SÜPÜRME, ZİFT	0,07	-	0,4
4103	DİĞER HAM POST VE DERİLER	0,5	0,3	0,4
5002	İPEK; HAM (BÜKÜLMEMİŞ)	-	0,3	0,3
4102	KOYUN VE KUZULARIN HAM DERİLERİ	0,3	0,2	0,2
6310	KULLANILMIŞ VEYA YENİ PAÇAVRALAR, SİCİM, İP VE HALAT DÖKÜNTÜLERİ VE SİCİM, İP VE HALATTAN KULLANILMI	0,2	0,2	0,1
5102	İNCE VEYA KABA HAYVAN KİLLARI (KARDESİZ/TARANMAMIŞ)	-	-	0,09
8704	EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	-	-	0,08
7308	DEMİR VEYA ÇELİKTEN İNŞAAT VE İNŞAAT AKSAMI, İNŞAATTA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANMIŞ DEMİR VEYA ÇELİK	-	0,04	0,08

8301	ADİ METALLERDEN KİLİT, SÜRGÜ VE ASMA KİLİT (ANAHTARLI, ŞİFRELI VEYA ELEKTRİKLİ) VE BUNLARIN ADİ META	-	0,06	0,08
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR VE DİĞER SOĞUTUCU VE DONDURUCU CİHAZLAR VE ISI POMPALARI	0,1	-	0,07
1517	MARGARİN	-	-	0,06
6005	ÇÖZGÜ TİPİ ÖRGÜLÜ DİĞER MENSUCAT	-	-	0,05
9405	DİĞER AYDINLATMA CİHAZLARI, IŞIKLI PANOLAR, IŞIKLI TABELALARI VE BENZER EŞYA VE BU EŞYANIN AKSAM VE	0,009	-	0,04
8716	RÖMORKLAR VE YARI RÖMORKLAR; HAREKET ETTİRİCİ TERTİBATI BULUNMAYAN DİĞER TAŞITLAR; BUNLARIN AKSAM VE	-	0,03	0,04
8501	ELEKTRİK MOTORLARI VE JENERATÖRLER [ELEKTRİK ENERJİSİ ÜRETİM (ELEKTROJEN) GRUPLARI HARİÇ]	-	0,009	0,03
5505	SENTETİK VE SUNİ LİF DÖKÜNTÜLERİ	0,01	-	0,03
8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR (ÖLÇÜ TERTİBATI OLSUN OLMASIN) VE SIVI ELEVATÖRLERİ	-	-	0,03
8425	PALANGALAR VE AĞIR YÜK KALDIRICILARI (SKİPLİ YÜK KALDIRICILARI HARİÇ); BUCURGATLAR VE IRGATLAR; KRİK	-	-	0,03
8504	ELEKTRİK TRANSFORMATÖRLERİ, STATİK KONVERTÖRLER (ÖRNEĞİN; REDRESÖRLER) VE ENDÜKTÖRLER	-	0,1	0,02
8502	ELEKTRİK ENERJİSİ ÜRETİM (ELEKTROJEN) GRUPLARI VE ROTATİF ELEKTRİK KONVERTÖRLERİ	-	-	0,02
2827	KLORÜRLER, OKSİKLORÜRLER, HİDROKSİKLORÜR, BROMÜRLER, OKSİBROMÜRLER, İYODÜRLER VE OSİİYİYODÜRLER	-	-	0,02
8311	ADİ METALLERDEN TEL, ÇUBUK, İNCE BORU, LEVHA, ELEKTROT VB. EŞYA	0,01	0,07	0,02
6204	KADINLAR VE KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, BLAZER, ELBİSE, ETEK, PANTOLON ETEK, VB.(YÜZM	0,4	0,1	0,001
0504	HAYVAN BAĞIRSAK, MESANE VE MİDESİ (TAZE, SOĞUTULMUŞ, DONDURULMUŞ, TUZLANMIŞ, SALAMURA, KURUTULMUŞ VE	-	-	0,01
1904	HUBUBAT VEYA HUBUBAT ÜRÜNLERİNİN KABARTILMASI VEYA KAVRULMASI SURETİYLE ELDE EDİLEN GIDA MAMÜLLERİ	-	-	0,01
9402	TIPTA, CERRAHİDE, DİŞÇİLİKTE, VETERİNERLİKTE KULLANILAN MOBİLYALAR, BERBER KOLTUKLAR VB; BU EŞYALARI	-	0,02	0,01
GENEL TOPLAM		304	654	624

Kaynak: ITC Trademap

Türkiye-Türkmenistan Yatırım İlişkileri

Türkmenistan'da halen uygulanan yabancı sermaye mevzuatının yeterli olmaması, yapılan yatırımın güvence altında bulunmaması, işyerlerine ani baskın şeklindeki vergi denetimlerinin yapılması ve bu süreçte iş yerlerinin kapatılması, ülkeye girişte uygulanan vize prosedürünün işyeri sahiplerinin seyahatlerini engellemesi, önceki

yıllarda yapılan kimi yatırımların kamulaştırılması gibi işlemler Türkmenistan’da doğrudan yabancı yatırımları engellemektedir.

İki Ülke Arasında Ticarete Karşılaşılan Sorunlar

Türkmenistan’da faaliyet gösteren Türk firmalarının en önemli sorunu vizelerde ve çalışma izinlerinde karşılaştıkları güçlüklerdir.

Türkmenistan’da faaliyet gösteren iş adamlarının veya çalışanların hukuki bir sorunla karşılaşmaları halinde yeterli hukuki mevzuat ve mahkeme süreci olmaması nedeniyle kararlar tek taraflı alınabilmektedir.

Bankacılık sisteminin yetersizliği, burada oluşan tasarrufların değerlendirilmesini güçleştirmektedir.

İhracat ve ithalatta nakliyeye ödenen ücret, malın maliyetini önemli ölçüde artırmaktadır.

Bazı firmalarımızca alıcı firmayla yaptıkları kontratların Türkmenistan gümrüklerinde uzun süren denetim mekanizmasına takılması ve Türkmenistan’a para transferlerinin denetim sıklığı ve sürecinden kaynaklanan nedenlerle işlemlerde gecikmeler yaşandığını hususu gündeme getirilmektedir.

Türkmenistan’daki müteahhit firmalarımızın hak edişleri, çoğu zaman çeşitli nedenler ileri sürülerek ertelenmekte, hak edişlerini zamanında alamayan firmalarımız kendi ödemelerini geciktirmekte veya malzeme temininde zorlukla karşılaşmaktadırlar. Ayrıca, Türkmenistan’dan temin edilmesi zorunlu olan malların teslim alınmasında zaman zaman gecikmeler olmaktadır. Her iki durumda da gecikmelerin daha sonra sözleşme sürelerine eklenmemesi sıkıntı yaratmaktadır.

Müteahhitlik firmalarımızın döviz transferini daha önce olduğu gibi bankaların kendi muhabet hesaplarından yapabilmeleri olanağının sağlanması, bu mümkün değilse Türkmenistan Merkez Bankası’nın Türkiye’de bir devlet bankası ile muhabetlik anlaşması yapması müteahhiterimizin karşılaştığı önemli bir sorunu çözecektir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Pasaport ve Vize İşlemleri

Umuma mahsus pasaport hamilleri vizeye tabidir. Hizmet ve Hususi pasaport hamili vatandaşlarımız vizeden muaf olmakla birlikte, davet edilmek ve pasaport bilgileri ilgili Türkmen makamlarına bildirilmek kaydıyla ülkeye kabul edilmektedir. Diplomatik pasaport hamili vatandaşlarımız vizeden muafır.

Türkmenistan’da faaliyet göstermek isteyen veya Türkmenistan piyasasında araştırma yapmak isteyen girişimcilerin Türkmenistan’a gelmek istemeleri halinde ilk karşılaştıkları sorun vize temini sorunudur.

Vize alınmasındaki zorluklar, vize süresinin en fazla 6 ay olması, uzatmada çok sıkı kurallar getirilmesi ve vize ücretlerinin yüksek olması, girişimcilerimizi zor durumda bırakmaktadır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

1 Ocak Yeni Yıl Bayramı

12 Ocak Rus İşgaline Karşı Direnenleri Anma Günü

19 Şubat Bayrak Bayramı

8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü

21-22 Mart Milli Bahar Bayramı (Nevruz Bayramı)

9 Mayıs Zafer Bayramı

18 Mayıs Kalkınma, Milli Birlik ve Şiir Günü (Mahtumkulu Bayramı)
6 Ekim Aşkabat Depreminde Ölenleri Anma Günü
27-28 Ekim Bağımsızlık Bayramı
12 Aralık Tarafsızlık Bayramı

Ramazan ve Kurban Bayramı tarihleri ve süreleri Hükümet kararı ile belirlenir.

Kullanılan Lisan

Ülkede resmi dil Türkmençe'dir. Bununla birlikte Rusca da yaygın olarak kullanılmaktadır. Hükümet İngilizce öğrenilmesini teşvik etmektedir, ancak İngilizce ülkede fazla yaygın değildir.

Haberleşme

Ülkede hem sabit hem de mobil telefonlar yaygındır. Kırsal ve dağlık kesimlerde mobil iletişimde sıkıntı olabilmektedir. Otellerde sağlanan internet hizmeti hızı düşüktür.

Yerel Saat

Türkiye ile saat farkı:Yaz saati+2 saat, Kış saati+3 Saat

İklim

Ülkede karasal iklim hâkimdir.

MART

AZERBAIJAN

Genel Bilgiler

Temel Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Azerbaycan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Nüfus	9.459.000
Dil	Azeri Türkçesi
Din	İslam
Başkent	Bakü
Yüzölçümü	86.600 Km ²
Başlıca şehirleri	Gence, Lenkeran, Mingeçevir, Şeki, Guba, Ali Bayramlı
Cumhurbaşkanı	İlham Aliyev
Başbakan	Artur Rasizade
Para Birimi	Manat

Coğrafi Konum

Azerbaycan Cumhuriyeti Kafkasların geçiş noktası üzerinde, Büyük Kafkaslar ile Küçük Kafkaslar arasında yer almaktadır. Bölgenin en önemli özelliği tarihi geçit ve ticaret yolları üzerinde bulunmasıdır. Kuzeyinde Gürcistan (480 km) ile Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti (390 km), güneyinde İran İslam Cumhuriyeti (756 km), batısında Ermenistan (1.007 km) ve Türkiye Cumhuriyeti (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile 11 km uzunluğunda ortak sınırı bulunmaktadır), doğusunda ise Hazar Denizi (713 km) yer almaktadır.

86.600 km²'lik toplam araziye (%11,5 orman, %1,6 su havzası, %50 tarıma elverişli topraklardır ki, bunun %27'si otlaklar ve %36,9 diğer topraklardır) sahip olan Azerbaycan 44-52 doğu meridyenleri ve 38-42 kuzey paralelleri üzerinde yerleşmektedir. Bakü'den Kuzey Kutba olan mesafe 5.550 km ve Ekvatora olan mesafe ise 4.440 km'dir. Dünyada en büyük göl olan Hazar Denizi 400.000 km² büyüklüğünde olup, en derin yeri 1.025 metredir.

Yaklaşık arazi yapısının %50'si dağlık olan bölgede deniz seviyesinden 3.000 metreye kadar yüksek olan sahalara ve %1'ini ise 3.000 metreden yüksek olan sahalara kaplamaktadır. Azerbaycan'ın ortalama deniz seviyesinden yüksekliği 657 metredir. Dağlık arazi Büyük Kafkas, Küçük Kafkas ve Talış Dağlarından oluşur. Kür-Aras ovası en büyük düzlüktür. En düşük rakım (Hazar Denizi) -28 m ve en yüksek nokta (Bazardüzü Dağı) +4.466 m'dir.

Dünyadaki 11 iklim çeşidinin dokuzuna sahip olan Azerbaycan'ın iklimini Büyük Kafkas dağlarının kuzeyden gelen soğuk hava kütleleri, Küçük Kafkas dağlarının güneyden gelen sıcak tropik hava akımları ve Hazar Denizi etkilemektedir.

Azerbaycan dünyanın çok değişik iklim tiplerine sahip ülkelerden biridir. Doğu ve orta kısımları alçak ve düzlük olduğu için, kışları ılık, yazları çok sıcak geçer. Güney doğu kısmı ise nemli subtropikal iklime sahiptir. Bölgeye düşen yıllık yağış miktarı 1.200-1.400 mm'dir. Diğer bölgeler ise, kurak ve yarı kurak görünüme sahiptir. Tarımsal faaliyetlerin çoğu Kür ve Aras nehirleri civarında yapılmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Azerbaycan Parlamentosu, 31 Ağustos 1991’de, ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir. 18 Ekim 1991 tarihinde de Meclis Bağımsızlık kanununu kabul etmiştir. Ülke, 12/11/1995 tarihine kadar 1991’de Azerbaycan Yüksek Sovyeti tarafından kabul edilen, Azerbaycan Cumhuriyeti’nin bağımsızlığının yeniden ihdas edilmesine dair kanunun verdiği yetkiyle idare edilmiştir.

Dolayısıyla halihazırda Azerbaycan, 12 Kasım 1995 tarihinde halkoyuna sunularak, %91,9 evet oyu ile kabul edilen yeni Anayasa ile idare edilmektedir. Anayasaya göre ülkenin yönetim biçimi cumhuriyettir. Başkanlık sisteminin egemen olduğu ülkede, Cumhurbaşkanı seçimi beş yılda bir yapılmaktadır.

Azerbaycan Milli Meclisi, 125 Milletvekilinden oluşmaktadır. Bunların 25’i siyasi partilerden, 100’ü ise bağımsız olarak seçilmiştir. Ülkede 30’un üzerinde irili ufaklı siyasi parti faaliyet göstermektedir.

Bugün mevcut olan müstakil ve bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti, 12 Kasım 1995 tarihinde referandum yolu ile kabul edilmiş olan Anayasa ile idare edilmektedir. Bu Anayasa’ya göre, Azerbaycan devleti demokratik, hukuka dayalı, laik, üniter bir cumhuriyettir. Kuvvetler ayrılığı prensibi Anayasa tarafından benimsenmiştir. Yasama yetkisi 125 milletvekilinden oluşan ve 5 yılda bir yenilenen Milli Meclis’e, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına ve yargı yetkisi de Mahkemelere bırakılmıştır.

Milli Meclis, kanun kabul etmekle görevlendirilmiştir. Denetim yetkisi sınırlıdır. Toplantı zamanı ve süresi Anayasada belirlenmiştir. Hükümete güvenoyu vermek veya vermemek şeklinde olan parlamenter yetki, Azerbaycan Anayasasında sınırlı hale getirilmiş ve Milli Meclisin hükümete güvenoyu vermemesi halinde, aynı heyete hükümetin teşekkül ettirilmesi yetkisi Cumhurbaşkanına tanınmıştır.

Cumhurbaşkanı, hem devletin ve hemde icranın başıdır. Kanunlardan sonra Bakanlar Kurulu Kararlarından önce gelen ve “Ferman” adı verilen hukuki kararlar alma yetkisi vardır. “Ferman” denen hukuki kararlar, kanun gücünde olup, icrai hüviyete sahiptir. Bu yönü ile Cumhurbaşkanı yasama yetkisiyle de techiz edilmiştir.

Azerbaycan’da Cumhurbaşkanını 5 yıllık süre için halk seçmektedir. Hiç kimse ikiden fazla Cumhurbaşkanı seçilemez şartı, 18.03.2009 tarihinde yapılan Referandumda kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanı hem devletin, hem de yürütmenin başıdır. Her türlü idari karar almak ve devlet teşkilatına şekil ve yön vermek yetkisine sahiptir. Başbakanı, Bakanları ve diğer devlet görevlilerini atamak ve görevden almak yetkisi vardır. Anayasaya göre, Bakanlar Kurulu Cumhurbaşkanı’nın yüksek icra organı olup, ona tabidir ve aynı zamanda da ona karşı sorumludur. Başbakanın ve Bakanların Milli Meclis üyesi olma şartı aranmamıştır.

Anayasada devletin egemenliğinin yegane kaynağının halk olduğu vurgulanmıştır. Anayasa, halk ve özgürlüklerin tespit ve düzenlenmesi açısından çağdaş bir Anayasadır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Azerbaycan Cumhuriyeti’nin nüfusu 2014 yılı itibariyle 9,4 milyon kişiye yükselmiştir. Nüfusun % 54,1’i şehirlerde, % 45,9’u ise köylerde yaşamaktadır. Nüfusun % 49’u erkek, %51’i ise kadındır. Ülke nüfusunun %22,6’sını 0-14 yaş gurubu, %70,2’sini 15-64 yaş grubu, % 6,8’ini ise 65 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Ülkede çalışabilir nüfus, toplam nüfusun % 50,09’ini oluşturmaktadır.

Azerbaycan, diğer dağılan SSCB ülkelerinde olduğu gibi, 1990’lardan itibaren kentlerde yaşayan nüfusunun bir kısmını kaybetmiştir. Bunda çoğunluğu kentlerde yaşayan etnik azınlıkların ülke dışına göç etmesi önemli rol oynamıştır. 2003 yılından itibaren kentsel nüfusta yeniden artış gözlenmeye başlamıştır. Kentsel nüfusun toplam

nüfusa oranı 2010 yılı itibarı ile %53'e çıkmıştır. Kentsel nüfusun artışında petrol sektöründeki gelişmeye bağlı olarak artan yeni iş olanakları etkili olmuştur.

Nüfusun Şehirlere Göre Dağılımı

Bakû	2.039.700
Gence	313.000
Sumgayt	310.000
Mingaçevir	96.000
Khirdalan	92.000
Şirvan	77.000
Nahcivan Şehri	74.500
Şeki	63.000
Yevlakh	58.000
Lankaran	50.000

Kaynak: Azerbaycan İstatistik Kurumu

Azeri nüfus, toplam nüfusun %90,6'sını oluşturmaktadır. Ülkedeki başlıca etnik azınlıklar ise Lezginler (%2,2 Rusya'nın Dağıstan bölgesi kökenli Müslüman Kafkas bir halk), Ruslar (%1,8) ve Ermeniler (%1,5)'dir.

Azerbaycan'ın resmi dili Azericedir(Azeri Türkçesi). Ülkede 1920'lere kadar Arap alfabesi kullanılmış, 1929 yılında Latin alfabesine geçilmiştir. Ancak, 1939 yılında zorunlu olarak Kiril alfabesine geçilmiştir. 1992 yılında Türkçeden örnek alınarak yeni bir Latin alfabesi oluşturulmuş olup, 2001'den beri zorunlu olarak kullanılmaktadır. Bağımsızlıktan sonra devlet, Rusçanın kullanımını aşamalı olarak kaldırmaya başlamıştır. Ancak Rusça halen yaygın olarak kullanılmaktadır.

Çalışan kesimin yaş limiti erkeklerde 16-65, kadınlarda 16-60'dır. Faal nüfus yaşının (çalışma yaşı) dışında çalışan çok az kişiye rastlanmaktadır. Çalışan kesimin genellikle 30- 40 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Azerbaycan diğer Kafkas ülkelerine göre geniş topraklara sahiptir. Ülke topraklarının yaklaşık % 55'i tarımsal arazilerden, % 2,5'i ise kentsel alanlardan oluşmaktadır. Toprakların % 12'si ise ormanlık arazidir. Azerbaycan, ekolojik olarak çok çeşitli bir coğrafi yapı sergilemektedir. Ülke, deniz seviyesi altında düzlükler, Kafkas bölgesinde 4.000 metre yüksekliğinde dağlar, çöller ve subtropik alanlarla kaplıdır. Ülke topraklarının yarısından fazlası alçak arazilerden oluşmaktadır. Tamamı Kafkas havzasında akan nehirler gemi taşımacılığına elverişli değildir. Sulama sistemleri su depoları ile düzenlenmektedir. En büyük su deposu ülkenin batısındaki Kura nehri üzerinde yer alan Mingeçaur deposudur.

TransKafkas ülkeleri içinde çevre kirliliğinin en fazla olduğu ülke Azerbaycan'dır. Yağış miktarı düşük olmakla birlikte Azerbaycan yeterli taze su rezervine sahiptir. Ancak yüzey suyu kirlidir. Nüfusun dörtte biri güvenli suya ulaşmakta sorun yaşamaktadır. Sınai üretim düşüK olmasına rağmen hava kirliliği halen yüksek düzeydedir.

Çevre standartları üreticiler tarafında yeterince uygulanmamaktadır. Tarımsal arazi verimliliği de uzun yıllar boyunca yetersiz drenaj ve sulama nedeni ile topraktaki tuz oranının artmasına bağlı olarak düşmüştür. Hazar Denizi seviyesinin inip çıkması da önemli bir ekolojik sorundur. Hazar Denizi, 1977-1995 yılları arasında yıllık ortalama 13 cm yükselmiştir. Hazar Denizi önemli bir balıkçılık alanıdır. Ancak kirlenme ve kaçak avlanma nedeni ile verimlilikte düşüş gözlenmektedir. 2006 yılında mersinbalığı stoklarının korunması amacı ile Azerbaycan, Rusya, Kazakistan ve Türkmenistan'dan havyar ticaretine CITES tarafından (the International Convention on International Trade in Endangered Species) geçici yasak getirilmiştir.

Enerji

Petrol ve gaz üretimi ile rafine edilmesi ülke ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. British Petrol (BP) tarafından yayımlanan Review of World Economy isimli kaynağa göre ülkenin 7 milyar varillik kanıtlanmış petrol rezervi bulunmaktadır. Söz konusu rakam, dünya rezervlerinin 0,6'sına tekabül etmektedir. Ülkenin rezerv/üretim oranı ise 29,3'tür. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) verilerine göre ise ülkenin kanıtlanmış petrol rezervleri 17,5 milyar varildir. Ancak bu verilerin hesaplanmasında kullanılan sınıflandırmalar Sovyet sistemine göre olup, daha geniştir. Ülkenin petrol rezervleri SOCAR verilerine göre bu nedenle çok daha fazladır. Ülkenin petrol rezervleri Ortadoğu ile karşılaştırıldığında düşük düzeydedir. Ortadoğu'daki kanıtlanmış rezervler 742,7 milyar varil olup, dünya toplamının % 61,5'ine tekabül etmektedir.

Azerbaycan mevcut petrol üretimini 3 farklı boru hattı yoluyla ihraç etmektedir. Üretimin % 80'lik bölümü Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) yoluyla ihraç edilmektedir. Bu yolların dışında karayolu ve demiryolu gibi ulaşım biçimleri de ihracat sürecinde kullanılmaktadır. Özellikle Azerbaycan'ın en zengin rezervlere sahip Azeri-Çırac-Güneşli bölgesi başta olmak üzere petrol üretimi Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) tarafından üstlenilmekte ve ihraç edilme süreçlerinde de aktif rol oynamaktadır. Bununla birlikte SOCAR ülkenin petrol üretiminin % 20'lik bölümünü karşılamakta, geriye kalan bölüm ise BP yönetimindeki Azerbaijan International Operating Company (AIOC) tarafından yapılmaktadır. Bu konsorsiyumu oluşturan diğer firmalar ise Chevron, Statoil, Türkiye Petrolleri, ExxonMobil'dir. BP 1992 yılından itibaren ülkedeki en önemli yatırımcı konumunu sürdürmektedir.

Ülkedeki diğer önemli boru hatları Baku-Novorossiysk ve Baku-Supsa hatlarıdır.

Türkiye, Azerbaycan enerji sektöründe; TPAO aracılığı ile güçlü bir şekilde varlığını sürdürmekte olup, 3.2 milyar \$'ı aşan yatırımı ile bir Türk kamu şirketinin yurtdışında gerçekleştirdiği en büyük yatırımı gerçekleştirmektedir. Bu projelerde TPAO; ACG (Azeri-Çıralı-Güneşli) Projesi (%6,75), Şah Deniz Projesi (%9), Alov Projesi (%10) hisseleri oranında yer almaktadır. Ayrıca, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı Projesini hayata geçirmek amacıyla kurulan BTC Co.'da %6,53, Şah Deniz gazını taşıyacak Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı projesinde ise %9 hisseyle yatırımcı konumundadır.

Azerbaycan'ın başta petrol üretimi olmak üzere enerji kaynakları ihracatı Türkiye'nin ekonomik yapısı ve transit ülke konumu dolayısıyla önem taşımaktadır. Özellikle sanayi üretimi bakımından ithal edilen yer altı zenginliklerine bağlılık başta olmak üzere coğrafi konum olarak bölge zenginliklerinin ihraç pazarlarına aktarılması bakımından da önemli bir konumdur. Bu bakımdan arz güvenliğinin sağlanması ve enerji ihtiyacının karşılanması anlamında da Türkiye-Azerbaycan arasındaki işbirliği önem teşkil etmektedir. Türkiye'nin gaz ihtiyacının yaklaşık % 20 sinin Azerbaycan'dan karşılanmakta olduğu ve Faz-2 gazının belirli bir kısmının da Türkiye'ye verilmesi durumunda, 2015 yılından sonra bu oranın % 30'lara ulaşmasıyla Azerbaycan-Türkiye arasındaki enerji işbirliğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Azerbaycan'ın 5,2 GW elektrik üretim kapasitesi bulunmaktadır. Elektrik tüketiminin yaklaşık %85'i ülkedeki sekiz termik santralde ve geri kalan altı hidroelektrik santralde gerçekleştirilmektedir. Söz konusu güç

santrallerinin tamamı devletindir. Ülkenin elektrik üretim kapasitesinin 10 GW'ye yükseltilmesi amacı ile iki yeni güç istasyonu inşaat sürecindedir. Ancak eskimiş teknoloji ve transmisyon kayıpları nedeni ile elektriğin bir kısmı Rusya, Türkiye ve İran'dan ithal edilmek zorunda kalınmaktadır. Sanayi sektöründe tüketimin gerilemesine rağmen Azerbaycan enerji konusunda verimsizdir. Elektrik sektörü büyük ölçüde sübvansede edilmektedir. Bakü ve çevresinde enerji sıkıntısı yaşanmamasına rağmen kırsal kesimlerde sık sık elektrik kesintileri olmaktadır. Elektrik dağıtım ağı beş bölgeye bölünmüştür. Elektrik dağıtım işi özel şirketler tarafından uzun vadeli sözleşmelerle yürütülmektedir.

GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2010a	2011a	2012a	2013a	2014a	2015c	2016c
GSYİH (milyon dolar)	52.906	65.952	69.680	74.157	75.193	54.209	65155
GSYİH (milyon manat)	42.465	52.082	54.744	58.182	58.978	54.913	62.677
Büyüme (%)	4,9	4,9	2,2	5,8	2,8b	2,5	2,0
Kişi başına GSYİH (dolar, satın alma gücü paritesine göre)	15.732	15.879	16.466b	17.273b	17.793b	18.205	18.599
Cari Denge (milyon \$)	15.021	17.156	14.881	13.079	10.314	3.603	5.550
İşsizlik (ort.; %)	5,6	5,4	5,2	4,7	5,4b	5,5	5,6
Enflasyon (ortalama- %)	7,9	5,6	-0,3	3,7	1,5	14,4	3,5
İhracat (fob-milyon \$)	26.374	34.393	32.374	31.702	28.260	18.426	21390
İthalat (fob-milyon \$)	6.663	10.055	10.193	10.321	9.332	7.464	7.726
Döviz kuru (yıl sonu) Manat: \$	0,80	0,79	0,78	0,78	0,78	1,00	0,94
Döviz kuru (yıl sonu)Manat: €	1,07	1,02	1,04	1,08	0,95	0,98	0,96

Kaynak: Economist Intelligence Unit (EIU)- Mayıs 2015 a EIU Gerçekleşen, b EIU Tahmin, c EIU Öngörüsü

Ekonomik Yapı

Azerbaycan, 1991 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra, önemli siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik problemlerle karşı karşıya gelmiştir.

SSCB döneminde sistemli olarak Cumhuriyetler arasında bağımlılığı bir anlamda zorunlu kılan ekonomik yapının ani çöküşü, pazar ekonomisine geçişte; ekonomik, siyasi, hukuki bir alt yapının olmaması, teknolojinin eski olması, serbest piyasa modelinin bilinmemesi, Ermenilerin işgalci tutumu sonucu topraklarının %20'sinin kaybedilmesi, 1 milyon kişinin kendi ülkesinde mülteci durumuna düşmesi ve benzeri nedenlerle üretim durma noktasına gelmiş, sonuç olarak da ekonomi üzerinde inisiyatif tamamen kaybedilmiştir.

Ülkede siyasi istikrarın sağlanması ve Ermenilerle geçici ateşkese varılmasından sonra dikkatler ekonomi üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. İşte bunun sonucu olarak 20 Eylül 1994 tarihinde "Asrın Anlaşması" olarak adlandırılan Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi ile dünyanın önde gelen petrol şirketleri arasında "Hazar Denizinin Azerbaycan'a ait Bölümünde Azeri, Çırağ, Güneşli Yataklarının Birlikte İşlenmesi ve Paylaşılması Hakkında" ilk Anlaşma imzalanmıştır.

Azerbaycan ekonomisinde 1996 yılından itibaren başlayan büyüme 2011 yılında da sürmüştür. 2012 yılında % 2,2'lik bir büyüme oranıyla milli gelir 67,3 milyar dolar, 2013 yılında ise 73,5 milyar dolara, 2014 yılında ise 75,2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Ülkede sadece 2009 yılında görülen belli orandaki bir düşüş sonrasında 2010 yılında yeniden büyüme süreci başlamıştır.

GSYİH'nın Sektörlere Göre Dağılımı 2014 (%)

Tarım	5,7
Sanayi	58,3
Hizmetler	36,0

Kaynak: EIU

Ekonomik Performans

Yeniliklere hızla adapte olan Azerbaycan, SSCB'nin dağılması ile uzmanlaşma ve işbölümüne dayalı ekonomik yapılanmanın sona ermesine, Ermenistan savaşı ve Çeçenistan sorunu nedeniyle, ülke sanayii için gereken ara mallarının ithalat yollarının kapanmasına rağmen bütün bu darboğazları aşmayı başarmıştır.

Bütün bu darboğazların aşılmasında petrol rezervleri önemli bir rol oynamış, yıllardır petrole yatırım yapan Azerbaycan 2005 yılından itibaren milli gelire yansıyan petrol gelirleri ile yeni bir döneme girmiştir. Önümüzdeki 15 yıl için 50 milyar \$ petrol geliri bekleyen ülke somut ve uygulanabilir projelerle bu geliri halkın yaşam standardının yükselmesine harcayacak hedefler için çalışmaktadır.

Savaş ve dağılma sonrası ortaya çıkan sorunlar nedeniyle ekonomide büyük bir bozulma ve dağılma yaşanmış ve bunun sonucunda milli gelirden negatif büyüme yani gerileme ve yüksek enflasyon yaşanmıştır. Milli gelir büyüme hızı 1993'te %23,1, 1994'te %19,7, 1995'te %11,8 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs 1994'te gerçekleştirilen ateşkes sonrasında ancak 1996 yılının ikinci yarısından itibaren büyüme başlamış, %1,3'lük pozitif büyüme hızına ulaşılmıştır. 1999-2003 yılları arasında GSYİH artışı ise %9,2'dir. 2007 yılı GSYİH büyüme hızı %25 olarak gerçekleşmiştir. 2009 ve 2010 yılları GSYİH artış oranları sırasıyla %9,3 ve %5,3 olmuştur.

SSCB döneminin sona ermesi ile birlikte, ülkenin GSYİH yapısı da değişmiştir. Bağımsızlığın gerçekleştiği yıl olan 1997 yılında sanayi sektörünün GSYİH'ya katkısı %39,9 iken, 2003 yılında bu oran %52,6'ya yükselmiştir. 2011 yılına gelindiğinde bu oran % 62,1'e ulaşmıştır.

2013 yılında %5,8'lik bir büyüme oranı yakalayan Azerbaycan ekonomisindeki genişleme, 2014 yılının ilk yarısında yavaşlama göstererek %2,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu düşüşün temel sebebi yılın ilk yarısında petrol üretiminde, bir önceki yıla göre %2,7'lik bir düşüş yaşanmış olmasıdır.

2013 yılında büyümenin temel etmenlerinden birini oluşturan inşaat sektörü Ocak-Temmuz 2014 döneminde %9,6'lık bir genişleme göstermiştir. 2013 yılının bütününde bu sektörde görülen genişleme ise %23 oranında gerçekleşmiştir.

Petrol sektöründe faaliyet gösteren kamu şirketlerinin yanı sıra özel şirketler de başarılı olmuştur. Petrol sektöründeki faaliyetler sayesinde inşaat ve haberleşme gibi alt sektörlerin ekonomiye katkısı yüksek olmuştur.

Dağılım sonrası ekonomik sorunlar ve savaş ekonomisi nedeni ile enflasyon oranları dört haneli rakamlara yükselmiştir. 1994 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilen ateşkes ve alınan tedbirler ile birlikte 1995 yılından itibaren enflasyon düşüş eğilimi göstermiştir.

Doğrudan yabancı yatırımlar Azerbaycan'ın ekonomik canlanmasında anahtar rolü oynamıştır. Azerbaycan ülkedeki ekonomik sorunların aşılması ve istikrarın sağlanması neticesinde özellikle petrol çıkarma ve işleme sanayii bakımından yabancı yatırımlar açısından çok cazip bir pazar haline gelmiştir. Ülke ekonomisi çift yapıldır. Bir yandan petrol (hidrokarbon) ve ona bağlı hizmetler ile müteahhitlik sektörlerinde hızlı bir gelişme eğilimi gözlenirken, diğer yandan petrol dışı sanayi sektörlerinde yatırım eksikliği gözlenmektedir. Bunun sonucunda petrol dışı sektörlerde düşük istihdam, yetersiz vergi geliri ve ihracat dolayısıyla da ithal ürünlerinde rekabetle başa çıkamama gibi sorunlar yaşanmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımların önemli kısmı petrol üretimi ve çıkarımı alanlarına olmuştur. Sermaye yatırımlarının %60 gibi önemli bir oranı hidrokarbon sektöründedir. Yabancı yatırımcılar imalat sanayi sektörüne yatırım yapmaktan kaçınılmaktadırlar. Bunun bir sonucu olarak da sektörün üretimi düşmüştür. Sumgayıt şehri eskiden önemli bir sanayi şehri iken yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı eski canlılığını yitirmiştir.

DIŞ TİCARET

Azerbaycan ekonomisi, giderek daha fazla dışa açılmaktadır. 2014 yılında Azerbaycan'ın toplam ihracatı 21,7 milyar dolara, ithalatı ise 9,2 milyar dolara yükselmiş, bu dönemde toplam 30,9 milyar dolarlık ticaret hacmine ulaşılırken 12,5 milyar dolarlık dış ticaret fazlası verilmiştir.

2014 yılında 128 ülkeyle ticaret gerçekleştirmiştir. Ancak, ticareti yapılan kalemler incelendiğinde, ihracatın petrol ve petrol ürünleri, ithalatın ise enerji sektörü için ihtiyaç duyulan makine ve ekipman ağırlıklı olduğu ve bu alanda bir çeşitliliğin söz konusu olmadığı görülmektedir.

Azerbaycan'ın Dış Ticareti (milyon \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	2.304	1.823	4.127	481
2003	2.591	2.626	5.218	-34
2004	3.614	3.504	7.118	109

2005	4.346	4.200	8.547	146
2006	6.372	5.264	11.636	1.107
2007	6.058	5.708	11.766	349
2008	47.756	7.163	54.919	40.592
2009	14.698	6.119	20.818	8.578
2010	21.278	6.597	27.875	14.681
2011	26.480	9.733	36.213	16.742
2012	23.827	9.642	33.469	14.185
2013	23.904	10.763	34.667	13.141
2014	21.740	9.179	30.919	12.561

Kaynak: Trademap

2005 yılı ise Azerbaycan'ın ihracatında büyük bir artış yaşandığı yıldır. Söz konusu yılda ihracat bir önceki yıla göre yüzde 20,3 oranında artarak 4.346 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve bu rakam 2006 yılında 6.372 milyar dolara ulaşmıştır. İthalatta da önemli gelişmeler yaşanmış ve 2005 yılında ithalat artış oranı yüzde 19,9, 2006 yılında ise yüzde 25,4 olmuştur. 2007 yılında Azerbaycan'ın ihracatı yüzde 4,9 oranında azalırken, ithalat artışı yüzde 8,4 olarak gerçekleşmiş, toplam dış ticaret hacminde ise yüzde 1,1 oranında artış yaşanmıştır. 2008 yılında, özellikle ihracattaki önemli artışın dış ticaret hacmini yüzde 110 gibi ciddi bir artışa götürdüğü gözlemlenmiştir. İhracat rakamlarının 2007 yılıyla karşılaştırıldığında yüzde 150 oranında arttığı görülmektedir. 2009 yılında küresel ekonomik krizin etkisiyle emtia ve petrol fiyatlarının düşmesi neticesinde Azerbaycan'ın ihracatı %68,6 oranında azalmış, ithalatı ise bir önceki yıla göre %14,6 oranında azalma göstermiştir. 2010 yılında toparlanma başlamış ve ülkenin ithalatı %7,5, ihracatı ise %32,7 oranlarında artış göstermiştir.

2011 yılında ihracat değerleri 26,4 milyar dolara, ithalat değerleri 6,6 milyar dolara ulaşmıştır. Bu dönemde verilen dış ticaret fazlası 19,8 milyar dolar olmuştur. 2012 yılı verileri incelendiğinde Azerbaycan'ın dış ticaret hacmi 33,5 milyar dolara ulaşmış, bunun 23,8 milyar doları ihracat, 9,6 milyar doları ise ithalat olarak gerçekleşmiştir. Azerbaycan'ın dış ticaret fazlası 2012 yılı için 14 milyar dolar seviyesindedir.

2013 yılında Azerbaycan'ın dış ticaret hacmi 34,6 milyar dolara ulaşmış, 2014 yılında ise 30,9 milyar dolara düşmüştür. 2014 yılında ihracatı % 9 oranında düşerek 21,7 milyar dolar, ithalatı ise %15 oranında düşüşle 9,2 milyar dolar olmuştur.

İhracatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP No.	Ürünler	2012	2013	2014	2013/2014
					%
					Değişim
Genel Toplam		23.827	23.904	21.740	-9
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	20.233	20.244	18.405	-9

2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1.321	1.209	1.365	13
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	662	733	325	-56
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	214	244	221	-9
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	62	76	105	38
7601	İşlenmemiş alüminyum	94	82	80	-2
0810	Diğer meyveler (taze)	103	88	72	-18
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	46	45	69	52
1516	Hayvansal ve bitkisel yağlar vb. Fraksiyonları	75	73	60	-18
1517	Margarin	41	45	52	15
0702	Domates (taze/soğutulmuş)	19	41	49	20
3911	Petrol reçine, kumaron, inden veya kumaron-inden reçine, politerpen (ilk şekilde)	42	39	47	21
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	64	52	42	-18
1515	Diğer bitkisel sabit yağlar (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	43	58	37	-37
0701	Patates (taze/soğutulmuş)	20	22	32	49
2716	Elektrik enerjisi	25	25	31	26
0902	Çay	37	44	31	-30
2901	Asiklik hidrokarbonlar	32	18	30	66
7304	Demir/çelikten (dökme hariç)dikişsiz tüp, boru, içi boş profil	48	49	30	-39
0809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	26	19	29	53
2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünl	0	3	27	931
2713	Petrol yağlarının/bitümenli minerallerden elde edilen yağların kalıntıları	19	17	24	41
0808	Elma, armut ve ayva (taze)	28	19	21	11
2208	Etil alkol, alkollü içkiler ve likör-alkol derecesi % 80'den az, tağyir edilmemiş	12	20	21	4,2
2905	Asiklik alkoller vb. halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevl	5	14	18	33
4104	Sığır ve at cinsi hayvanların dabaklanmış derileri	8	9	18	91
0707	Hıyarlar ve kornişonlar (taze/soğutulmuş)	12	12	14	21
5205	Pamuk (dikiş hariç) ipliği (ağırlık; =>%85 pamuk) (toptan)	14	24	14	-43

6305	Eşya ambalajında kullanılan torba ve çuval	19	19	12	-35
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	12	16	12	-27
2009	Meyve ve sebze suları (fermente edilmemiş, alkol katılmamış)	9	10	9	-9
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	78	3	8	153
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	58	42	8	-81
1602	Konserve; hazırlanmış/et, sakatat/kandan müstahzar	12	10	8	-24
2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	8	11	7	-34
2801	Flor, klor, brom ve iyot	7	10	7	-29
8503	Elektrik motor, jeneratör, elektrojen grupları aksam, parçaları	0	0	7	62.418
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	6	9	7	-27
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	1	3	7	160
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	7	8	6	-27
7606	Alüminyum sac, levha ve şeritler, kalınlık>0, 2mm	0	0	6	1346

Kaynak: Trademap

İthalatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP No.	Ürünler	2012	2013	2014	2013/2014 % Değişim
Genel Toplam		9.642	10.763	9.179	-15
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarı arabaları	547	556	473	-15
7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	0	896	410	-54
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	298	333	390	17,2
1001	Buğday ve mahlut	330	395	294	-26
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	77	120	286	139
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	189	223	243	9,08
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	82	73	234	222
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	176	202	205	1,87
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	209	214	196	-8,5
7304	Demir/çelikten (dökme hariç)dikişsiz tüp, boru, içi boş profil	199	241	176	-27

8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	137	193	166	-14
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	52	76	155	104
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	171	154	139	-9,6
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	141	131	112	-15
2523	Çimento	133	153	107	-30
8430	Toprak, maden, cevheri taşıma, ayırma, seçme vb. İş makineleri	105	68	102	50,2
9403	Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	84	67	93	38,9
3402	Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	65	85	87	2,93
8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb.	185	143	87	-39
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	67	96	83	-14
8433	Hasat, harman, biçme; ürünleri ayırma, temizleme makine, cihazları	8	36	80	127
7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	145	71	79	10,7
7326	Demir/çelikten diğer eşya	82	61	76	23,2
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	43	69	75	9,44
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	80	78	74	-4,4
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	213	100	72	-28
8502	Elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertisörleri	60	82	68	-17
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	90	71	59	-16
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	100	53	59	10,9
7305	Demir/çelikten diğer tüp ve borular-kaynaklı vb.-çapı>406, 4mm	31	58	57	-0,4
3824	Kimya ve bağlı sanayide kullanılan kimyasal ürünler	58	54	57	5,4
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	59	63	57	-9,7
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	73	75	55	-26
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	31	34	55	62,4
8428	Kaldırma, istifleme, yükleme, boşaltma makine ve cihazları	50	123	54	-56
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	75	70	54	-23
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar	6	38	54	42,5
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	55	46	53	14,3
9028	Gaz, sıvı ve elektrik sayaçları	84	81	52	-35
8705	Özel amaçlı motorlu taşıtlar	97	91	51	-44
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme vb. İçin makineler	68	54	50	-6,9

Başlıca Ülkeler İtibarıyla İhracat (milyon \$)

Ülkeler	2012	2013	2014	2013/ 2014
				% Değişim
Genel Toplam	23.827	23.904	21.740	-9,1
Rusya Federasyonu	960	1.079	4.009	272
İtalya	5.548	5.990	3.883	-35
Tayland	344	1.665	3.271	96,4
Hindistan	1.891	1.098	2.070	88,5
İsrail	1.667	1.261	1.652	31
Romanya	60	92	1.619	1653
Endonezya	1.757	2.772	1.586	-43
Tunus	247	187	1.284	587
Türkiye	600	526	642	22
Gürcistan	571	519	575	10,6
Ukrayna	86	276	286	3,63
Afganistan	120	205	200	-2,4
Irak	418	354	141	-60
İran	87	73	133	81,1
Kazakistan	53	64	47	-27
Çin	184	89	34	-62
Türkmenistan	59	40	25	-38
Özbekistan	12	11	19	78,2
Polonya	3	10	18	72,5
Hollanda	11	19	13	-31
Almanya	965	1.357	11	-99
ABD	1.601	990	7	-99
Beyaz Rusya	12	15	6	-59
Tacikistan	44	14	6	-58
İsviçre	1	2	5	224

İngiltere	327	485	5	-99
Kanada	8	0	5	8931
BAE	14	9	3	-62
Fransa	1.776	1.131	3	-100

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarıyla İthalat (milyon \$)

Ülkeler	2012	2013	2014	2013/ 2014 % Değişim
Genel Toplam	9.642	10.763	9.179	-15
Rusya Federasyonu	1.378	1.514	1.313	-13
Türkiye	1.520	1.481	1.287	-13
İngiltere	496	1325	978	-26
Almanya	780	827	702	-15
Çin	632	568	697	22,7
ABD	716	379	563	48,8
Ukrayna	539	605	420	-31
İtalya	263	261	273	4,68
Japonya	243	289	241	-17
Brezilya	183	372	221	-40
Kazakistan	341	307	221	-28
Hollanda	150	183	189	3,3
Güney Kore	243	229	186	-19
Fransa	186	426	157	-63
İran	176	209	147	-29
Belçika	58	69	97	40,9
Gürcistan	130	132	94	-29
Avusturya	122	88	89	1,27
İsviçre	125	148	86	-42

Beyaz Rusya	68	88	84	-4,4
Finlandiya	52	64	71	10,9
Bulgaristan	26	21	63	203
Yunanistan	15	5	63	1213
Polonya	45	48	62	31,2
BAE	102	95	61	-36
Romanya	24	36	56	53,2
İsveç	64	42	50	17,4
İspanya	91	67	49	-27
Çek Cumhuriyeti	98	90	46	-49
Singapur	20	46	41	-11

Kaynak: Trademap

TÜRKİYE İLE TİCARET

Genel Durum

Türkiye Azerbaycan Dış Ticaret Seyri (Milyon Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2000	230	95	326	134
2001	225	78	303	147
2002	231	64	296	166
2003	315	122	438	193
2004	404	135	539	268
2005	528	272	800	255
2006	695	340	1.035	354
2007	1.047	329	1.377	718
2008	1.667	928	2.596	739
2009	1.398	752	2.151	646
2010	1.551	865	2.416	686
2011	2.064	262	2.326	1.802

2012	2.587	340	2.927	2.247
2013	2.961	334	3.294	2.627
2014	2.876	291	3.167	2.585
2015	1.899	232	2.131	1.667
2015 (Ocak)	188	16	204	172
2016 (Ocak)	45	20	65	25

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatı; ihraç ürünlerinin bu ülkede tanınmaya başlaması, Azerbaycan'ın en önemli ticaret partnerlerinden biri olan İran'ın ihraç ürünlerinin Türk ihraç ürünlerine kıyasla düşük kalitede olması, Azerbaycan-Rusya Federasyonu arasındaki Kuzey Kafkas demiryolunun kapalı olması, Türk şirketlerinin Azerbaycan piyasasında şube açmak suretiyle Türkiye'den ithalat yapması ve bu malları iç piyasada pazarlaması gibi nedenlerle 1993 yılından bu yana yükselme eğilimi göstermektedir. Ancak, yüksek gümrük vergisi oranları nedeni ile iki ülke dış ticareti potansiyelinin gerisinde kalmaktadır.

Rusya gümrüksüz mal ihraç etmesi nedeniyle Azerbaycan'ın ithalatında önemli bir avantaja sahiptir. İngiltere BP nedeniyle, ABD petrol yatırımları nedeniyle Azerbaycan'ın ithalatında öne çıkmaktadır. Ancak ülkemiz ürün çeşitliliği anlamında önemini korumaktadır. Bavul ticareti ve sınır ticareti nedeniyle istatistiklere tam olarak yansımaya da iki ülke arasındaki ticaret, önümüzdeki yıllarda önemli oranda artış potansiyeline sahiptir.

Türkiye'nin Azerbaycan'a olan ihracatında makineler ve mekanik cihazlar ve yedek parçaları, demir ve çelikten eşyalar, elektrikli makina ve cihazlar ve yedek parçaları, mobilya, otomotiv, optik alet ve cihazlar, motorlu kara taşıtları ve yedek parçaları, mineral yakıtlar, petrol ve türevleri gibi ürünler önemli paya sahiptirler. Bunun yanı sıra Türkiye'nin tuz, kükürt, taş, alçı ve çimento, kağıt, karton ve mamulleri, sabun ve muhtahzarları, sebze ve meyveler gibi birçok diğer ürünlerde ihracat potansiyeli bulunmaktadır.

Diğer taraftan, son dönemde önem verilmeye başlanan sağlık hizmetleri alanındaki yatırımlara bağlı olarak hastahane ekipmanları ve medical ekipmanlar ile çevre sağlığı konusunda danışmanlık ve müteahhitlik alanında imkanlar olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin Azerbaycan'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 Dolar)

GTİP No.	Ürünler	2013	2014	2015	2014/2015 % Değişim
	Genel Toplam	2.960.371	2.876.117	1.899.508	-34
1	9403 Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	124.459	142.248	78.730	-45
2	7308 Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	134.541	126.811	70.629	-44
3	9619	59.752	59.713	60.520	1,4

4	3402	Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	46.712	56.539	54.063	-4
5	9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	17.055	64.139	41.094	-36
6	7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	77.915	81.922	37.933	-54
7	8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik kablo	64.418	62.243	35.959	-42
8	3916	Plastikten monofil, çubuk, profiller-enine kesiti > 1mm.	49.134	54.680	34.407	-37
9	1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	29.147	33.088	32.285	-2
10	7610	Alüminyum inşaat ve aksamı	17.139	20.194	25.474	26
11	3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	26.470	26.165	24.399	-7
12	3917	Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb	45.877	40.209	23.156	-42
13	3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamalar	30.991	29.543	23.111	-22
14	8702	Toplu halde yolcu taşımağa mahsus motorlu taşıtlar	13.037	7.783	22.506	189
15	3208	Sığır eti (dondurulmuş)	22.421	21.243	20.600	-3
16	9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	34.463	31.037	19.955	-36
17	8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	35.970	34.691	19.830	-43
18	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	28.363	32.721	18.179	-44
19	8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	38.408	30.771	17.974	-42
20	7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	39.818	32.780	17.821	-46
21	7604	Alüminyum çubuk ve profiller	25.871	23.870	17.168	-28
22	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	35.178	28.052	16.653	-41
23	6802	Yontulmaya, inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan hariç)	44.215	26.190	16.383	-37
24	3921	Plastikten diğer levhalar, yaprak, pelikül, varak ve lamalar	22.182	26.314	16.301	-38
25	9405	Diğer aydınlatma cihazları, lambalar, ışıklı tabela, plaka vb.	32.049	38.394	15.896	-59
26	8705	Özel amaçlı motorlu taşıtlar	25.936	25.485	15.693	-38
27	8502	Elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertisörleri	28.864	21.118	14.899	-29
28	3401	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	19.624	19.724	14.647	-26

29	7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	63.496	32.998	14.390	-56
30	7309	Demir/çelik depolar, sarnıçlar, küvler (hacim>300lt)	6.725	3.889	14.241	266
31	4411	Lif levha, orta yoğunlukta	17.288	18.551	14.052	-24
32	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	31.497	35.274	13.842	-61
33	1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	22.283	22.590	13.382	-41
34	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	18.854	21.759	12.880	-41
35	3926	Plastikten diğer eşya	12.890	15.484	12.838	-17
36	8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. eşya	18.158	19.407	12.808	-34
37	5702	Dokunmuş halılar, yer kaplamaları (kilim, sumak, karaman vb)	36.679	34.429	12.753	-63
38	3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	17.231	17.843	12.521	-30
39	4418	Bina, inşaat için marangozluk, doğrama mamulleri	34.011	26.752	12.517	-53
40	9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	17.878	14.316	12.315	-14

Kaynak: Tradmap

Türkiye'nin Azerbaycan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 Dolar)

GTİP No.	Ürünler	2013	2014	2014/2015	
				2015	% Değişim
	Genel Toplam	333.748	291.283	232.376	-20
1	7601 İşlenmemiş alüminyum	104.858	115.925	64.830	-44
2	3901 Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	52.471	69.651	62.550	-10
3	2905 Asiklik alkoller vb. Halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevl	8.528	15.897	22.574	42
4	2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	35.502	24.259	19.593	-19
5	7108 Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	0	0	12.783	100
6	7801 İşlenmemiş kurşun	3.421	5.566	8.264	48
7	7402 Rafine edilmemiş bakır; elektrolitik rafine için bakır anotları	676	142	5.388	3.694
8	4104 Sığır ve at cinsi hayvanların dabalıanmış derileri	12.228	7.511	5.306	-29

9	7403 Arıtılmış bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	9.441	3.996	4.964	24
10	5205 Pamuk (dikiş hariç) ipliği (ağırlık; =>%85 pamuk) (toptan)	7.762	5.471	4.832	-12
11	5201 Pamuk (kardesiz, taranmamış)	5.966	381	4.407	1.056
12	2901 Asiklik hidrokarbonlar	0	16.813	4.295	-74
13	7606 Alüminyum sac, levha ve şeritler, kalınlık>0, 2mm	492	1.168	2.657	127
14	8501 Elektrik motorları, jeneratörler	0	45	1.530	3.300
15	4102 Sığır eti (dondurulmuş)	4.156	5.426	1.441	-73
16	9999 Başka yerde belirtilmemiş ürünler	8	7	939	13.314
17	7404 Bakır hurda ve döküntüler	1.771	1.675	909	-46
18	0504 Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.)	1.081	2.331	482	-79
19	7602 Alüminyum döküntü ve hurdaları	321	270	358	33
20	7113 Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	467	0	357	100
21	7408 Bakır teller	0	0	330	100
22	8411 Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	0	0	330	100
23	1106 Kuru baklagil; nişasta/inülin içeren kök ve yumru; meyvelerin unu, ezmesi ve tozu	323	237	301	27
24	8430 Toprak, maden, cevheri taşıma, ayırma, seçme vb. İş makineleri	0	0	293	100
25	9305 Ateşli silahların aksam-parçaları, teferruatı	976	738	244	-67
26	9018 Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	7	0	169	100
27	4901 Kitap, broşür, risale vb. Matbua	0	9	160	1.677
28	7225 Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	0	0	153	100
29	7318 Demir/çelikten civata, somun, tavan halkası, vida, perçin, pim vb.	2	9	94	944
30	8705 Özel amaçlı motorlu taşıtlar	0	0	93	100
31	8462 Metalleri dövme, işleme, kesme, şataflama presleri, makineleri	0	0	93	100
32	4407 Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın >=6 mm	143	95	79	-17
33	9703 Heykel/yontu sanatının orijinal eserleri	0	2	79	3.850
34	8433 Hasat, harman, biçme; ürünleri ayırma, temizleme makine, cihazları	0	0	78	100
35	7306 Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	0	8	64	700
36	4902 Gazeteler ve periyodik yayınlar	0	0	64	100

37	6304 Diğer mefruşat eşyası (94.04 pozisyonundakiler hariç)	0	0	61	100
38	2713 Petrol yağlarının/bitümenli minerallerden elde edilen yağların kalıntıları	1.823	426	61	-86
39	2201 Sular (tatlandırıcısız, lezzetlendirilmemiş)	19	70	60	-14
40	9406 Prefabrik yapılar	0	0	59	100

Kaynak: Trademap

İki Ülke Arasındaki Müteahhitlik İlişkileri

Dünyada yaşanmakta olan ekonomik buhrana bağlı olarak Azerbaycan inşaat sektöründe de belirli bir durgunluk yaşanmaktadır. Hali hazırda devam etmekte olan konut, yol, içme suyu, köprü, otel, iş merkezi gibi projelerin tamamlanmasına gayret edilmektedir. Ekonomik istikrarın ve fiyatlar genel seviyesinin korunması öncelikli hedefler olarak tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, 2009-2013 Yıllarını Kapsayan Devlet Kalkınma Programı uygulaması devam etmektedir. Su, yol, kanalizasyon, enerji nakil hatları, spor ve kültür merkezleri başta olmak üzere bölgelerin alt yapı kalkınma projelerinin gerçekleştirilmesine devam edilmektedir. Bununla birlikte Bakü'ye 35 km. mesafede bulunan Sumgayt şehri yakınlarında Organize Sanayi Bölgesi kurulması husundaki hazırlık çalışmaları devam edilmektedir. Bu bölgede plastik boru, kablo, dökümhane kimya tesisleri başta olmak üzere halihazırda 13 sanayi tesisi kurulmuş bulunmaktadır. Organize sanayi bölgelerinin yaygınlaştırılması konusunda Türkiye'nin yanı sıra bazı Avrupa ve Doğu Asya ülkeleri ile de danışma ve inlemelere devam edilmektedir. TİKA'nın desteğiyle projelendirilen bir sanayi bölgesi projesinin yeniden canlandırılması konusunda girişimler devam etmektedir.

Türk firmaları Azerbaycan müteahhitlik hizmetleri sahasında Başkanlık sarayları, Milli Meclisin restorasyonu ve ek binasının tamamlanması, hava alanı inşası, yol, su, elektrik, enerji nakil hatları gibi sahalarda çok önemli projeler gerçekleştirmişlerdir. Ancak, halihazırda daha çok yarım kalan projelerin tamamlanması işleriyle meşgul bulunmaktadır.

Hazar Denizi'nin taşımacılıkta daha etkin olarak değerlendirilmesi bakımından Bakü'nün 60 km. güneyinde üç merhaleden oluşacak yeni bir liman yapım projesi başlamış olup, bu projelerde kullanılacak malzeme ve ekipman ithalatı vergiden muaf tutulmuştur.

Türk firmalarının üstlendikleri projeler arasında TRASECA "İpek Yolu" projesi çerçevesinde kara yollarının inşası, baraj yapımı, elektrik santralleri inşası ve modernizasyonu, iş merkezleri kurulması, lüks konut inşası, Sangaçal terminali tank rezervuar işi, orduevi binası inşası, Merkezi Bank binasının inşası, Beynelhalk Bank binasının inşası, Bakü Hava Alanı inşası, Nahçıvan Hava Alanı inşası, Bakü Eğlence Merkezi inşası, Avrupa Oteli inşası, ISR Plaza inşası, "Güney Mugan" projesi, tarihi ve turistik komplekslerin bakım ve onarımı, petrol boru hattı ile ilgili yapım ve onarım işleri, Bakü Sahil Projesi, kombine gaz çevirimi elektrik santrali, Nahçıvan baraj inşası vs. gibi işler yer almaktadır.

Diğer taraftan, Azerbaycan müteahhitlik sektöründe yerli firmaların kendi içinde tecrübe kazanmış oldukları ve belirli işleri doğrudan üstlenebildikleri görülmektedir. Bunun yanında piyasada belirli grupların tekel oluşturarak ihalelerde etkili olmaktadır.

Türk firmalarının bundan sonraki devrede daha çok yerli firmalarla şirketler birliği oluşturarak iş alma kabiliyetlerini devan ettirmelerinin daha gerçekçi bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Petrol ve Doğalgaz ticaretinin artmasına paralel olarak, Azerbaycan'ın bundan sonraki devrede daha çok alt yapı, su, yol, elektrik gibi inşaat işlerine yönelmesi beklenmektedir.

Diğer taraftan, inşaat sektörünü hizmet ticareti yanında tedarik mekanizmasını desteklemesiyle de değerlendirmek gerekmektedir. Türk inşaat malzemeleri piyasada haklı bir imaja sahiptir. Bu anlamda Azerbaycan'ın ithalatında ve Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatında inşaat malzemeleri önemli bir paya sahiptir.

Türkiye-Azerbaycan Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi	Resmi Gazete
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	01.11.1992	23.01.1993
Kara Ulaştırması Anlaşması	01.11.1992	08.12.1995
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	09.02.1994	26.05.1997
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	09.02.1994	27.06.1997
Karma Ekonomik Komisyon II. Protokolü	31.01.2002	17.04.2002
Uzun Vadeli Ticari ve Ekonomik İşbirliği Programı ve İcra Planı	06.11.2007	
Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması	06.11.2007	

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Farklı malların tek bir dağıtımıcısı olabilmektedir. Türkiye, Rusya veya İngiltere menşeli malların tek bir dağıtımıcısı olabilmektedir. Pazar fiyata duyarlı olduğu için yerli dağıtımıcı ile çalışmak ve promosyon faaliyetlerine önem vermek gerekmektedir. Ayrıca dağıtımıcı ile detaylı bir sözleşme yapmak önem arz etmektedir.

Azerbaycan özel sektörünün pazarlama sistemi henüz gelişme aşamasındadır. Bağımsızlık sonrası kurulmaya başlayan özel şirketler ticarete merkezi satın alma sisteminin yerine yavaş yavaş geçmeye başlamıştır. Küçük dükkânlar kendi kendilerini finanse ederek önemli gelişme göstermişlerdir. Devlet kuruluşlarının tüketim mallarını pazarlamaları ödeme güçlerinin yetersiz olması nedeniyle mümkün olamamaktadır. Azerbaycan ekonomisi yalnızca bir nakit ekonomisi olarak faaliyet göstermektedir. Ülkede gıda, giyim ve küçük alet ve edevatların temin edilebildiği küçük dükkanlar bulunmaktadır. Elektronik ithal malları da kolayca temin edilebilmektedir.

Bakü içinde yaklaşık 5000 civarında gıda satan küçük market, civardaki rayonlarda ise 3000 civarında market mevcuttur. Fiyat duyarlılığı nedeniyle farklı kalite ve fiyat uygulaması pazarda başarı için gereklidir.

2001 yılı yazında Koç Holding'e bağlı Ramstore'un yanması nedeniyle kapatılmasının ardından ülkede Amerikan tarzı hipermarket alanında bir boşluk oluşmuştur. Söz konusu mağaza yeniden hizmete açılmıştır. Ülkede bu mağaza ile birlikte üç adet Ramstore bulunmaktadır. Sumgayit'ta da açılması planlanmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Ülkede üç ana pazar bölümü bulunmaktadır:

- Aylık ortalama 64 ABD Doları ya da daha az kazanan nüfusun en büyük kısmı;
- Küçük ancak giderek genişleyen ve sabit olmayan bir gelire sahip olan orta sınıf;
- Çok yüksek fiyatlı ürünleri dikkat çekici biçimde tüketen ve “yeni Azeriler” olarak adlandırılan sınıftır.

İlk iki tüketici grubu sokak pazarlarından ucuz Türk, Rus ve İran malı ürünleri satın almaktadır. Tüketim malları ihracatçıların pazarda giderek artan perakende satış mağazalarına yönelmeleri yerinde olacaktır. Bu mağazalardan sayıları az olmakla birlikte, harcama eğilimi yüksek olan ve yüksek kaliteli ürün ve hizmetlerle ilgilenen yüksek gelirli tüketiciye ulaşmak mümkündür. Azeri tüketiciler fiyatlara karşı duyarlı olmalarına karşın önemli ölçüde marka bilinci oluşmakta olan tüketicilerdir.

Türkiye ile benzer tüketim eğilimlerine sahip Azerbaycan’ın, petrol anlaşmaları ve beraberinde ülkeye girecek yabancı yatırımlar ve yabancı işçiler ile birlikte dış ticaret potansiyeli artacaktır. Petrol üretimi ve dağıtımının başlaması ile refah düzeyi artacak, ülkenin tüketim eğilimleri de bu yönde değişecek; ürün kalitesi, ambalaj ve paketlenme önem kazanacaktır. Bunun yanı sıra, hizmet ve eğlence sektörlerinde de gelişme beklenmektedir.

Azerbaycan-Bakü Sakinlerinin Hayat Tarzı Araştırması raporuna T.C. Bakü Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği web sayfasından ulaşabilirsiniz:
<http://www.musavirlikler.gov.tr/haberdetay.cfm?HaberID=8078&dil=TR&ulke=AZER>

Reklam ve Promosyon

Ülkede yayımlanan Rusça ve Azerice gazeteler Pazartesi günleri haricinde günlük olarak, İngilizce gazeteler haftalık olarak yayımlanmaktadır. Gazete ve dergiler çok okunmaları ve satılmaları nedeni ile orta sınıf Azeri tüketiciye ulaşmak açısından iyi kanallardır. Ülkede iki adet devlet televizyonu ve üç adet özel televizyon yayın yapmaktadır. Bakü’den üç adet Rus televizyonunun izlenmesi mümkündür. Türk televizyonları da ülkede izlenebilmektedir. Ayrıca devlet radyoları FM ve orta dalga kanalları aracılığı ile reklam yayını yapabilmektedir.

Reklamcılık henüz gelişme aşamasındadır. Reklam kanalları gazeteler, televizyonlar ve sokak ve caddelerdeki ilan panoları ile sınırlandırılmıştır. Sokaklardaki büyük ve küçük ilan panoları (billboardlar) özellikle Bakü’de reklam ve promosyon için yaygın olarak kullanılmaktadır. Devletin billboard kiralari sabit olup m2 20-25 \$ civarındadır. Bir aylık billboard kirası şehir merkezinde 360\$ civarındadır. Devlet İcra Hakimiyeti’nin Reklam bölümü, billboard’lar için A-B-C olmak üzere üç bölge belirlemiştir, fiyatlar da bölgelere göre değişmektedir. Merkezi yerler A sınıfına girmektedir. Radyo ve TV reklamları, halka ulaşabilmenin etkin yollarından olup Pazar günü saat 18:00 en çok izlenme oranının olduğu saat olarak ifade edilmiştir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Kişisel ilişkiler Azerbaycan ile ticarete önemli rol oynamaktadır. Uzun mesafeli iletişim yerine karşılıklı toplantılar yaparak ilişki kurmak daha etkili olmaktadır. Bu nedenle Azerbaycan’a ihracat yapmak isteyen firmaların kişisel ilişkiler kurmak ve dağıtım kanallarını oluşturmak üzere ülkeye ziyarette bulunmalarında fayda görülmektedir. Ülkeye yapılacak ziyaretler iş yapılacak firmaların mali durumlarının gözlenmesi açısından da önem taşımaktadır. Ticarete büyük ölçüde nakit ödeme tercih edilmektedir. Dış ticaret işlemlerinde tercih edilen diğer ödeme şekli ise akreditifli ödemedir. Ülkedeki özel bankalar ticari bankacılık sektöründeki toplam mevduatın yalnızca %15’ine sahiptir. Bankacılık sistemi kamu bankalarının egemenliği altındadır. Kredi kartı

kullanımı henüz yeterince yaygınlaşmamıştır. Bu nedenle ülkede katalog üzerinden ve elektronik ticaret yolu ile satışlar henüz gelişmemiştir. Doğrudan pazarlama yöntemi olarak yüzyüze satışlar (özellikle güzellik ve sağlık ürünlerinde) kullanılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda dağıtım maliyetlerini düşürmeleri nedeni ile katalog ve elektronik ticaret satışlarının artması beklenmektedir.

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Para Kullanımı

Azerbaycan'ın resmi para birimi Azerbaycan Manatı'dır(AZN). Serbest piyasada yaklaşık olarak 1 ABD Doları = 0,80 AZN ve 1 TL=054 AZN'dir. Döviz bankalarda ve çok sayıdaki döviz bürolarında bozdurulabilmektedir. Bankalar genellikle 10:00 – 17:00/18:00 saatleri arasında çalışmaktadır. Otellerde, büyük alışveriş merkezlerinde ve süpermarketlerde uluslararası kredi kartları ve ABD Doları kullanılabilir. Küçük dükkan ve restoranlarda ise nakitle (AZN) ödeme yapılmaktadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ticarete karşılaşılan önemli sorunlardan biri de vize uygulamalarıdır. Birinci derece pasaport, hizmet pasaportu ve diplomatik pasaportlara vize uygulanmamaktadır. İşadamlarının ülkeye girişlerinde vize gerekmektedir. Karayolu ile yapılacak girişlerde Azerbaycan Büyükelçiliği'nden ya da İstanbul Başkonsolosluğu'ndan vize alınması gerekmektedir. Vize bedelleri 40 ila 250 \$ arasında değişmektedir. En fazla bir ay için vize alınabilmekte, resmi yazı ile müracaat edilmesi gerekmektedir. Havayolu ile yapılan girişlerde ise havaalanında vize alınması mümkündür.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi tatiller

**Dini bayramlar İslami takvim itibarıyla uygulanmaktadır. Azerbaycan'da Ramazan ve Kurban Bayramları için resmi tatil iki gün olarak uygulanmaktadır.*

Resmi Tatil Günleri *	
1-2 Ocak	Yılbaşı
20 Ocak	Şehitleri Anma Günü
8 Mart	Uluslararası Kadınlar Bayramı
20-24 Mart	Nevruz Bayramı
9 Mayıs	Faşizme karşı Zafer Günü
28 Mayıs	Cumhuriyet Günü
15 Haziran	Milli Kurtuluş Günü
26 Haziran	Silahlı Kuvvetler Günü
18 Ekim	Bağımsızlık Günü
31 Aralık	Dünya Azerbaycanlıların Dayanışma Günü

Çalışma saatleri Pazartesi Cumaya saat 9:00 ile 18:00 arasındadır. Öğle tatili 13:00-14:00 saatleri arasındadır. Kamu kurumlarının çoğu Cumartesi günleri de öğle saatlerine kadar çalışmaktadır. Mağaza ve lokantalar haftanın yedi günü açıktır. İş çevreleri için öğle yemeği saati 12:00 ile 15:00 arasında değişmektedir. Yöneticilerin

çoğunluğu akşam 18:00'den sonra da çalışmaktadır. Azeriler akşam yemeğini erken yemeyi tercih etmektedirler.

Kullanılan Lisan

Azerbaycan'ın devlet dili Azerbaycanca'dır(Azerbaycan Türkçesi). Bununla beraber nüfusun büyük bir bölümü akıcı biçimde Rusça konuşabilmekte, İstanbul Türkçesi, Farsça, Gürcüce ve başka dilleri anlayabilmektedir. Otellerde, barlarda ve şirket ofislerinde İngilizce yaygındır.

Ulaşım

Şehir merkezine yaklaşık 25 km uzaklıktaki Bakü Havaalanı ve şehir merkezi arasında ulaşım taksi ile 5-10\$ arasındadır. Taksimetre kullanımı yok denecek kadar az olup, fiyatlar pazarlık ile belirlenmektedir. Ayrıca, SSCB döneminden kalan metro ve otobüs sistemleri de mevcuttur. Ülke içinde havayolu ile sadece 3 bölgeye gidilebilmektedir. Karayolu taşımacılığı gelişmiştir. Başkent Bakü'den tüm şehirlere ve Tiflis ve Tahran'a otobüs seferleri mevcuttur.

Yerel Saat

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki saat farkı +2 saat olup, örneğin Türkiye'de saat akşam 18.00 iken Azerbaycan'da akşam 20.00'dir.

Telefon Kodları

Uluslararası Telefon Kodu

00 994 12 (Sabit) 00 994 50 (Azercell)

00 994 55 (Bakcell) 00 994 70 (Azerfon)

Şehirlerarası Telefon Kodları

Gedabey 232

Agdam 192 Kelbejer 137

Agdash 193 Khachmas 172

Agdere 148 Khankendi 162

Agjabedi 148 Khanlar 230

Agstafa 224 Khodzjali 102

Ali-Bairamli 197 Kurdemir 145

Astara 197 Lachin 146

Agsu 198 Lerik 157

Babek 136 Lyankaran 171

Balaken 119 Maraza 150

Barda 110 Masalli 151

Beylagan 152 Mingyachevir 147

Bilyasuvar 159 Naftalan 255

Dashkesan 216 Nakhchivan 136

Jalilabad 114 Neftchala 153

Jebrail 118 Oguz 111

Julfa 136 Ordubad 136

Devechi 115 Saatli 168

Yevlax 166 Sabirabad 143

Fuzuli 141 Salyan 163

Gabala 160 Samukh 265

Hajigabul 140 Sadarak(Sederek) 136
Gazakh 279 Shamakhi 176
Gakh 279 Shemkir 241
Goranboy 234 Sharur 136
Goychay 167 Shakhbuz 136
Gobustan 150 Sheki 177
Guba 169 Shusha 191
Gubadili 133 Siyazan 190

Barınma

Azerbaycan'daki Bazı Oteller

Park Hyatt Baku
1033, Izmir Street, Baku, AZ1065
Tel.: (99412) 4901234
Fax: (99412) 4961235
reservations.hhbaku@hyattintl.com
www.baku.hyatt.com

Grand Hotel Europe Baku
1025/30, Tbilisi Avenue,
Baku, AZ1078
Tel.: (99412) 4907090
Fax: (99412) 4907096;4907084
sm@grand-europe.com
www.europehotel-baku.com

Radisson SAS
ISR Plaza, 340,
Nizami Street, Baku, AZ1000
Tel.: (99412) 4982402
Fax: (99412) 4972451
sales.radissonsas@isrplaza.com
www.radissonsas.com/bakuar

Park Inn Azerbaijan
1, Azadlig Avenue Baku AZ1000
Tel: (99412) 4906000
Fax: (99412) 4968900
reservations.baku@rezidorparkinn.com
www.baku.rezidorparkinn.com

Excelsior Hotel Baku
2, Heydar Aliyev Avenue, Baku,
AZ1154
Tel: (99412) 4968000
Fax: (99412) 4968008
info@excelsiorhotelbaku.az
www.excelsiorhotelbaku.az

Meridian Hotel
Old City, 39,
A.Zeynally Street,
Baku, AZ1000
Tel.: (99412) 4970809
Fax: (99412) 4970702
meridianhotel@azeurotel.com

Delfin Hotel
9-th km of Sumgayit highway,
Baku, AZ1024
Tel.: (99412) 4306400
Fax: (99412) 4306009
reception@delfinhotel.az
www.delfinhotel.az

City Mansion
153, Azadlig Avenue, Baku,
AZ1106
Tel.: (99412) 4361041;4361078
Fax: (99412) 4361089
office@felsbaku.com
www.felsbaku.com

Hotel Absheron
674, Azadlig Avenue,
Baku, AZ1010
Tel.: (99412) 4932013
Fax: (99412) 4985488
info@hotel-absheron.com
www.hotelabsheron.com

Irshad Hotel
11, Vagif Avenue,
Baku, AZ1007
Tel.: (99412) 4410132; 4410133
Fax: (99412) 4413492
hotel@irshad.az
www.irshad.az

CASPIAN Guest House
8, Zorge Street,
Baku, AZ1000
Tel.: (99412) 4987809; 4989855
Fax: (99412) 4985287
rcaspian@intrans.az

AZCOT Guest House
7, Husu Hajiyev Street,
Baku, AZ1001
Tel.: (99412) 4925477; 4972507

Fax: (99412) 4925477
request@azcothotel.com

Diplomat Hotel Baku
185, Suleyman
Rahimov Street,
Baku, AZ1000
Tel.: (99412) 5961127
Fax: (99412) 5961128
sales@diplomathotelbaku.

Crescent Beach
Hotel & Leisure Resort
Shikhov settlement, Salyan highway,
Baku, AZ1003
Tel.: (99412) 4974777
Fax: (99412) 4974780
cbh@azeronline.com
www.crescentbeachhotel.com

İklim

İklim açısından büyük çeşitlilikler taşıyan Azerbaycan dünyadaki 11 iklim kuşağından 9'unu barındırmaktadır. Azerbaycan genellikle sıcak bir iklime sahiptir. Ancak bazı yüksek kesimlerde ve vadilerin bulunduğu yerlerde daha düşük hava sıcaklıkları kaydedilebilmektedir. Ülkenin batı bölümü daha yağışlıdır. Hava durumu hakkında detaylı bilgi için <http://worldweather.wmo.int/007/m007.htm> linke başvurulabilir.

NİSAN

GÜRCİSTAN

GÜRCİSTAN

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Gürcistan, 40' ve 47' doğu boylamları ile 41' ve 44' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. 69.700 km² olan yüzölçümünün yaklaşık %80'i dağlıktır. Ülkenin kuzeyinde Rusya Federasyonu (Dağıstan, Çeçenistan, Kuzey Osetya, Kabarday-Balkar Özerk Cumhuriyetleri), güneyinde Ermenistan, güneydoğusunda Azerbaycan, güneybatı ve batısında Türkiye yer almaktadır. Kara sınırlarının uzunluğu yaklaşık 2.000 km'dir. Batı ve kuzeybatısında 310 km uzunluğunda Karadeniz kıyıları yer almaktadır.

Kuzeyden Büyük Kafkas ve güneyden Transkafkas dağları ile çevrili olan Gürcistan merkezde tektonik bir yapıya sahiptir. Karadeniz kıyılarından doğudaki Alazani Vadisine kadar olan bölümde, tarıma elverişli büyük ova ve platolar bulunmaktadır.

Gürcistan'ın batısına ılık, nemli Akdeniz iklimini andıran yarı tropik iklim, doğusuna ise Alp Dağları'nın iklim özelliklerine benzer kara iklimi hakimdir. İklimin bu kadar değişmesinde, ülkeyi doğu ve batı olmak üzere ikiye ayıran Likhi Sıradağlarının büyük rolü vardır.

Ayrıca, Gürcistan Kafkaslarda en fazla yağış olan ülke konumunda olup, Karadeniz kıyılarında yıllık yağış miktarı 2.000 mm³'ün üzerindedir. Başkent Tiflis'te yıllık ortalama sıcaklık ise 12.8 °C'dir.

İklim ve coğrafyanın getirdiği avantaj ile Gürcistan, turistlerin ve araştırmacıların ilgisini çekecek kadar zengin ve kendine özgü bir flora ve faunaya sahiptir. Büyük kısmını meşe, çam, kayın, ceviz ve fındık ağaçlarının oluşturduğu ormanlar ülkenin yaklaşık %35'ini kaplamaktadır.

Gürcistan, en büyükleri Rioni, Inguri, Kura ve Mktvari olmak üzere çok sayıda akarsuya sahiptir. Ülkedeki akarsular taşımacılık yapılmasına müsait olmamasına rağmen özellikle büyük hidroelektrik enerjisi üretimi için son derece uygundur.

Ayrıca, ülkede 850'den fazla göl, yarısından fazlası termal olmak üzere 2.000 civarında mineral su kaynağı bulunmaktadır. Diğer taraftan, Shkana (5.068); Janga (5.059) ve Kazbegi (5.033) başlıca yüksek dağlardır.

Siyasi ve İdari Yapı

Trialeti ve Samtavro bölgelerinde yapılan kazılarda, MÖ 2000 yıllarında (Bronz Çağı) yerleşim olduğu tespit edilen Gürcistan'a bugünkü halkın atalarını teşkil eden toplulukların MÖ 7. asırda Mezopotamya'dan geldiği sanılmaktadır. Bu toplulukların kurdukları krallıklar (batıda Cholchis, doğuda Iberia) önce İranlılar, daha sonra Büyük İskender'in egemenliği altına girmiştir.

Eski başkent olarak nitelendirilen Mtskheta MÖ 4. asırda kurulan Iberia'nın başkenti olup, Büyük İpek Yolu üzerinde bulunmaktadır. MÖ 66 yılında Romalılar tarafından işgal edilmiş olan Gürcistan MS 337 yılında Kral Mirian döneminde Kapadokya'dan gelen Aziz Nino zamanında Hıristiyanlığı benimsemiştir. 5. asır ise Gürcü alfabesinin ilk kez kullanılmaya başladığı dönem olarak iddia edilmektedir.

6. asırda Gürcistan'da feodal bir yapı oluşmuş, ardından 9. asıra kadar Arap hakimiyeti altında kalmıştır. İki yüz yıl süren Müslüman idaresinden sonra 9. asırda başlayan özgürlük hareketleri sonucunda II. David tarafından Tiflis geri alınmış, daha sonra IV. David ve Kraliçe Tamara döneminde ülke sınırları sürekli genişlemiştir. 1215

yılında Erzurum ve Trabzon'dan Gence'ye; Azerbaycan'dan Çerkezya'ya kadar çok büyük bir alana yayılmıştır. 13. asıra kadar geçen bu dönem Gürcü tarihinde "Altın Çağ" olarak nitelendirilmektedir.

13. asrın başında ülke Moğollar tarafından istila edilmiş, Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'u almasından sonra Hıristiyan batı ile bağları kopan Gürcistan, 14. ve 15. asırlarda Türk ve İran saldırılarına hedef olmuştur. 1510 yılında Osmanlı orduları o zamanki başkent Kutaisi de dahil olmak üzere Gürcistan'ın büyük bölümünü ele geçirmiş, ancak bu yüzyılın sonunda İranlılar ülkenin doğusuna hakim olmuştur.

Daha sonra sürekli olarak Osmanlı veya İran egemenliği altında kalan Gürcistan, Kral II. Irakli döneminde 1783 yılında yapılan Georgievsk Anlaşması ile Rusya'nın koruması altına girmiştir. 1801 yılında anlaşmayı tek taraflı olarak fesh eden Rusya, Gürcistan'ı ilhak etmiş ve ülkeyi Ruslaştırma politikasını uygulamaya başlamıştır. Ancak, bu politikaya duyulan tepkiler milliyetçilik akımlarını güçlendirmiş, üç Kafkas ulusu arasında (Gürcüler, Ermeniler ve Azeriler) Transkafkasya Federasyonu (OZAKOM) kurulmuştur. Ancak, iç çekişmeler nedeniyle Federasyon uzun süreli olmamıştır.

1917 yılındaki Bolşevik ihtilalinden sonra 26 Mayıs 1918 tarihinde bağımsızlık ilan edilmiş, Avrupa ülkelerinin Anayasalarından esinlenerek yeni Anayasa oluşturulmuştur. Söz konusu Anayasa'da Osetler, Abhazlar ve Acarlar gibi azınlıklara otonomi verilmemiş, ancak, bu defa da ülke Almanların etkisi altına girmiştir. Almanya'nın I. Dünya Savaşı'nda yenilmesi üzerine, Kızıl Ordu tarafından işgal edilmiş ve 12 Mart 1922'de üç Cumhuriyetin de katılımı ile Transkafkasya Sovyet Federe Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır. 1936 yılında ise TSFSR'nin dağılmasıyla Sovyetler Birliği'nin (SSCB) bir üyesi haline gelmiştir.

SSCB'nin glasnost ve perestroyka hareketi ile birlikte dağılma sürecine girmesinin ardından, ilk bağımsızlık hareketleri Baltık Cumhuriyetleri ile birlikte Gürcistan'da da başlamış, 1989 yılında Kızıl Ordu askerleri ile vatandaşlar arasında yaşanan olaylardan sonra bağımsızlık isteği ön plana çıkmıştır.

Son olarak, Gürcistan Yüksek Sovyeti'nin 1921 tarihli Gürcistan-SSCB Anlaşması ile 1922 tarihli Birlik Anlaşması'nın geçerli olmadığına karar vermesi üzerine, 31 Mart 1991'de ülke genelinde referanduma gidilmiş ve seçmenlerin %98'i yeni Cumhuriyeti onaylamıştır. Bunun üzerine, 9 Nisan 1991'de Gürcistan Parlamentosu ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir.

Yapılan seçimlerde milliyetçi Gamsakhurdia %86,5 oy oranıyla Başkan seçilmiş, ancak, Gürcü milliyetçiliğinin ön plana çıkmasıyla çeşitli etnik gruplar arasında silahlı çatışmalar başlamıştır. Öte yandan, Osetler ve Abhazlar gibi bazı etnik azınlıklar da bağımsızlıklarını ilan etmek istemişlerdir. Ülke yeniden bölünme tehlikesi ile karşı karşıya kalmış, 6 Ocak 1992 tarihinde Gamsakhurdia ve ailesi ülkeyi terketmek zorunda bırakılmıştır.

Bu gelişmeler üzerine, Hükümet üyeleri, Danışma Meclisi ve askerler tarafından oluşturulan Konsey, SSCB zamanında Komünist Parti Sekreterliği ve Dışişleri Bakanlığı gibi önemli görevlerde bulunmuş olan Eduard Şevardnadze'yi ülkeye davet etmiş ve yönetime geçmesini istemiştir.

12 Ekim 1992'de yapılan seçimlerde Şevardnadze Başkan seçilmiş, 1993 yılında ise Gamsakhurdia yanlılarının iktidarı yeniden ele geçirme mücadelesi ile karşı karşıya kalmıştır. Söz konusu girişimlerin başarılı olamamasıyla birlikte ülke yeni bir döneme girmiş, 24 Ağustos 1995 tarihinde Gürcistan'ın yeni Anayasası kabul edilmiş, Kasım 1995'de yapılan seçimler sonucunda Şevardnadze Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

1995 yılından sonra ülke toparlanma sürecine girmiş, bir biri ardına siyasi ve ekonomik reformlar yapılmıştır. 2000 yılında yapılan seçimlerde Şevardnadze tekrar Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Ancak, bu dönem içerisinde ekonomik iyileşme sağlanamamış, rüşvet ve adam kayırma önlenememiş ve yoksulluk ile işsizlik artmıştır.

Kasım 2003 tarihinde yapılan seçimlerde usulsüzlük yapıldığı iddialarının gündeme gelmesiyle birlikte çok sayıda vatandaşın katıldığı sokak gösterileri başlamış, özellikle göstericilerin Parlamento önündeki yoğun eylemlerine halktan büyük destek gelmesi sonucunda Shevardnadze görevinden istifa ederek, yerini muhalefet lideri Mikheil Saakaşvili'ye bırakmıştır.

Gül devrimi olarak adlandırılan bu gelişmeler sonucunda, 4 Ocak 2004 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Mikheil Saakaşvili geçerli oyların %96'sını alarak Gürcistan'ın 3. Cumhurbaşkanı olmuştur. 2007 yılının sonlarında muhalefet tarafından başlatılan protesto hareketi sonrasında 5 Ocak 2008 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise Mikheil Saakaşvili %52 oy alarak yeniden Devlet Başkanı seçilmiştir. 2013 Ekim ayındaki başkanlık seçimlerinde görevini tamamlayacak olan Saakaşvili, anayasal hükümler gereği tekrar aday olamamaktadır.

Gürcistan'da son parlamento seçimleri 2012 Ekim ayında yapılmış ve parlamentodaki 150 sandalyenin 85'ini kazanan "Georgian Dream" koalisyonu iktidara gelmiştir. Yeni başbakan olarak göreve başlayan Bidzina Ivanishvili AB ile olan yakınlaşma politikasında ısrar etmekle birlikte Rusya ile de iyi ilişkiler kurma niyetinde olduğunu belirtmiştir.

Bölgesel Yapılanma

Gürcistan'da Acara ve Abhazya olmak üzere iki Özerk Cumhuriyet, Güney Osetya Özerk Bölgesi ile 9 yönetsel bölge bulunmaktadır.

Gürcistan'ın yönetsel bölgeleri Kakheti, Shida Kartli, Kvemo Kartli, Mtskheta-Mtianeti, Samtskhe-Avakheti, Imereti, Racha-Leckhumi ve Kvemo Svaneti, Samagrelo-Zemo Svaneti ve Guria'dır.

Abhazya Özerk Cumhuriyeti

3.600 km²'lik yüzölçümüne sahip Abhazya Özerk Cumhuriyeti'nde yaklaşık 600.000 kişi yaşamaktadır. Başkenti Sukhumi olan Abhazya'da nüfusun yaklaşık %40 oranındaki kısmı Müslümandır.

Abhazya anlaşmazlığı 1992 yılında ayrılıkçı Abhaz güçlerin ayaklanmasıyla başlamıştır. 1993'te Soçi'de imzalanan ateşkes anlaşmasına rağmen çatışmalar durmamıştır. 1994'te Moskova'daki ateşkes anlaşması ile sona eren çatışmalarda binlerce insan ölmüş, 250.000 kişi göç etmek zorunda kalmıştır.

1993 anlaşmasının uygulanmasını denetlemek üzere BM Gürcistan Gözlemci Misyonu (UNOMIG) kurulmuştur. Ağırlıklı olarak Rus askerlerinden oluşan BDT barış gücü de 1994'te konuşlandırılmıştır.

Abhazya Parlamentosu 26 Kasım 1994'te yeni anayasayı kabul ederek bağımsızlığını ilan etmiştir. BM Güvenlik Konseyi bağımsızlık ilanını tanımayarak Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü teyit etmiştir. Seçimlerin hiçbirisi BM, AB ve AGİT gibi kuruluşlarca tanınmamaktadır.

Bu arada, Gürcistan 1995'ten itibaren Abhazya'nın limanlarını deniz trafiğine kapatmıştır. Rusya Federasyonu, 2008 yılı Mart ayından başlayarak Abhazya'daki gerginliği artıracak adımlarını sıklaştırmıştır. Gürcistan'ın ayrılıkçı bölgelerinin yönetimleriyle resmi temas kurulması kararı, Abhazya'daki barışgücü askerlerinin mevcudunun artırılması, Abhazya'ya ekonomik yaptırım uygulanmasını öngören 1996 tarihli BDT Devlet Başkanları Kararı'ndan çekilmesi ve Abhazya'ya demiryolu birliklerinin gönderilmesi bunlardan bazılarıdır. 8 Ağustos 2008 tarihinde başlayan Gürcistan – Rusya savaşından sonra Rusya Federasyonu Abhazya Özerk Cumhuriyetinin bağımsızlığını tanıyarak Abhazyaya yönelik diplomatik girişimlerde bulunmuştur.

Günümüzde, Abhazya konusu Gürcistan'ın iç ve dış siyasetinde olduğu kadar, ekonomik ve ticari faaliyetlerinde de en önemli gündem maddesini oluşturmaya devam etmektedir.

Güney Osetya Özerk Bölgesi

Gürcistan'ın %5,5'ini teşkil eden G.Osetya, 1989'da Gürcistan Yüksek Sovyeti'nin özerklik statüsünü feshetmesi üzerine 1990 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. 1991'de çatışmalar başlamış, 1992'de Rus, Gürcü, Kuzey ve Güney Osetlerden oluşan barışgücü ateşkesi sağlamıştır ve bir Ortak Kontrol Komisyonu kurulmuştur.

1992'de bölgeye AGİT misyonu gönderilmiştir. 2001'de gerçekleştirilen "Cumhurbaşkanlığı" seçimlerini Kokoity kazanmıştır. G.Osetya özerk bölgesi 8 Ağustos 2008 Rusya – Gürcistan savaşı sonrası tamamen Rus kontrolüne

geçirilerek ve Rusya tarafından bağımsızlığı tanınarak yönetimine devam etmektedir. Bölgedeki nüfusun %90'ı Rus pasaportuna sahiptir.

Acara Özerk Cumhuriyeti

Acara Özerk Cumhuriyeti'nin (AÖC) başkenti, Karadeniz kıyısındaki Batum'dur. Sarp Sınır Kapısı ve Batum Limanı nedeniyle Türkiye ile yoğun ekonomik ilişki içinde olan 400.000 nüfuslu Acara 57 km uzunluğunda bir sahile ve 3.000 km² alana sahiptir.

Acara, Merkezi Hükümet ile silahlı çatışmanın yaşanmadığı tek Özerk Cumhuriyettir. Mayıs 2004'te gerçekleştirilen yönetim değişikliği ile otoriter lider Aslan Aşaşidze görevden uzaklaştırılmış, bölge tamamen merkezi yönetimin yetkisine geçmiştir. AÖC'de yeniden istikrarın tesis edilmesinin ülkemiz açısından olumlu sonuçları olmuştur. Sarp Sınır Kapısının onarımı, Batum tuneli ve karayollarında yapılan çalışmalar ayrıca yol güzergahındaki rüşvet ve diğer keyfi uygulamaların sona ermesiyle TIR taşımacılığımız büyük ölçüde rahatlamıştır, ülkemiz işadamlarının bölgeye yatırımlarını da arttırmıştır.

4 Bakanlığın bulunduğu Acara Özerk Cumhuriyeti Hükümetinin Başkanlığını Levan Varşalomidze yürütmekte olup, 21 milletvekilinden oluşan ve Yüksek Şura ismi ile anılan bir de Meclisi vardır.

Samstkhe - Javakheti Bölgesi

Gürcistan nüfusunun %8 oranındaki bölümünü oluşturan Ermeni azınlık başkent Tiflis ve ülkenin güneyinde Türkiye ve Ermenistan sınırına yakın Samstkhe-Javakheti bölgesinde ikamet etmektedir. Alt yapı olarak da son derece kötü durumda olan bölgenin bazı yerlerinde Ermeniler nüfusun %90'ını oluşturmaktadır.

Ahılkelek'teki Rus askeri üssü Haziran 2007'de tahliye edilerek Gürcistan'a devredilmiştir. Ayrıca, Gürcistan'la ikinci sınır kapımız Vale-Türkgözü doğrudan bu bölgeye açılmaktadır. Ayrıca 2010 yılında bitmesi ve faaliyete başlaması planlanan üçüncü Çıldır-Aktaş sınır kapısı, Millennium Challenge Georgia Fonu tarafından kaynak sağlanan "Samstkhe-Javakheti Yol Rehabilitasyon Programı"nın başlatılması bölgenin Tiflis, Türkiye ve Ermenistan sınırına giden yollarını rehabilite edilmesi ve anılan bu Projelerin tamamlanmasıyla bölgenin sosyoekonomik şartlarında iyileşme yaşanması beklenmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülke çok önemli bir nüfus sorunu ile karşı karşıyadır. 1989 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımından bugüne kadar, 5,5 milyon olan ülke nüfusu yaklaşık %20 oranında düşüş göstermiştir. 2014 yılı itibarı ile ülke nüfusu 4,470 milyondur. Nüfustaki bu ciddi düşüş; düşen doğum oranı, büyük çaptaki göç ve ülkeden kopan bölgelerdeki (Abhazya ve Güney Osetya) nüfusun sayılamamasından kaynaklanmaktadır. Doğum oranının düşmesine ve büyük çaplı göçe, sivil savaş nedeni ile yaşanan sıkıntılar ve ülke ekonomisindeki kötüye gidiş neden olmuştur.

İstatistiki göstergelere göre göç eden nüfusun büyük çoğunluğu çalışma yaşında olup, bu kişilerin çok büyük bölümü meslek sahibi ya da yüksek eğitim görmüş kişilerdir. Çalışma yaşındaki nüfusun ülkeden göçü doğum oranlarının düşmesine de neden olmuştur. Ancak Rusya'da yaşamakta olan yaklaşık 750.000 Gürcü, Rusya'nın 2001 yılında uygulamaya başladığı ve ülkede kalmayı zorlaştıran yeni vize rejimi nedeni ile ülkeye geri dönmeye başlamıştır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Ülke topraklarının %11'i tarıma elverişli arazilerden, %25'i ise meralardan oluşmaktadır. Ülkenin %34'ü ise ormanlık arazidir.

Gürcistan, dünyadaki en zengin manganez yataklarından birine sahiptir. Toplam rezervlerin 222 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Ancak yine de talebin azalması ve enerji maliyetlerindeki yüksek artışlar gibi sorunlarla yüzyüzedir.

Gürcistan ayrıca bakır ve demir cevherlerine, obsidian, arsenik ve akik taşı gibi minerallere de sahiptir. Ülkede yaklaşık 300 milyon ton kömür rezervi bulunmakla birlikte, Gürcistan kömürü yeterli kalitede değildir.

Gürcistan enerji kaynakları açısından yetersiz olduğundan bu açığı ithalatla gidermeye çalışmaktadır. Gürcistan'ın doğusunda bazı petrol yatakları bulunmaktadır. Bilinen petrol rezervi 35 milyon varil civarındadır. Petrol ihtiyacının bir kısmı İran'dan ithal edilerek karşılanmaktadır. Ayrıca doğal gazın da yeterli miktarlarda olmayışı Gürcistan'ı, Rusya ve Türkmenistan'dan ithalata bağımlı kılmaktadır.

Gürcistan, önemli maden suyu kaynaklarına sahiptir. Ülkede günde 120 litre su üreten 2300 adet memba bulunmaktadır. En bilinen kaynaklar ülkenin ortasındaki Borjomi'de bulunmaktadır. Bu bölgede bir Gürcü-Hollanda ortak yatırım şirketinin hem iç tüketim hem de ihracata yönelik üretim gerçekleştiren iki şişeleme fabrikası bulunmaktadır. Dünyanın sayılı su kaynaklarına sahip olan Gürcistan kaynaklarının yalnızca yaklaşık %10'unu kullanmaktadır. Gelecekte ülkede bu alanda çok önemli iş fırsatları doğması beklenmektedir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Komünizm döneminde SSCB ülkeleri içinde en güçlü ekonomiye sahip olan Gürcistan, birliğin dağılmasının ardından ekonomisinde ciddi sorunlarla ve istikrarsızlıkla karşı karşıya kalmıştır. Bağımsızlığa geçişle birlikte ülkenin sanayi sektörünün GSYİH'daki payı azalırken, hizmet sektörünün payı artış göstermiştir. Ülkenin sanayi tesislerinin büyük çoğunluğu teknolojisini eskidiği için atıl durumdadır. Sanayi sektörü üretimi çok az sayıdaki işletmenin faaliyetlerine dayanmaktadır. Ülkedeki mevcut 2800 sanayi işletmesinden yalnızca 50'si toplam üretimin %75'ten fazlasını üretmektedir. Özelleştirme süreci ve Gürcistan'ın son dönemde imzaladığı ekonomik anlaşmaların da etkisi ile sanayi sektörüne doğrudan yabancı yatırım girişi gözlenmektedir. Ayrıca tarım da ekonomide hala önemli bir sektör durumundadır.

Kayıt dışı ekonomi ülkenin büyüme performansı ile ilgili sağlıklı verilere ulaşılmasını engellemektedir. Ülkenin İstatistik Kurumu tarafından Gürcistan'ın GSYİH'sının yaklaşık %30'una tekabül eden bir miktarda kayıt dışı ekonomisi olduğu belirtilmektedir. Ancak IMF göstergelerine göre kayıt dışı ekonominin büyüklüğü GSYİH'nın %60'ı kadardır. Bu denli büyük miktardaki kayıt dışı ekonomi, ülkenin geniş kapsamlı bir ekonomik büyüme gerçekleştirmesinin önündeki en önemli engeldir. Ülkede kişi başına düşen milli gelirin 2013 yılı itibarı ile 5.833 ABD Doları (satın alma gücü endeksi) olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomi Politikaları

Ülkede bağımsızlığın ardından, 1993 yılında ekonomide yapısal değişim süreci başlatılmıştır. Yapısal değişim süreci ilk aşamada bir program üzerinde anlaşılabilmesi nedeniyle küçük ölçekte kalmış, 1995 yılında Şevardnadze'nin iktidara gelmesi ile birlikte ciddiyet kazanmıştır. 1995 yılında IMF desteğinde bir reform programı uygulanmaya başlanmıştır.

Gürcistan, bağımsızlık sonrasında bir hiperenflasyon dönemi ile karşı karşıya kalmıştır. Enflasyon oranı 1994 yılında %15000 iken, uygulanan politikalar neticesinde 1997-98 dönemine gelindiğinde enflasyon tek haneli rakamlara inmiştir. 1998 yılı Aralık ayında ulusal para Lari'nin devalüe edilmesinden sonra 1999 yılında enflasyon %19'a yükselmiştir. Ancak izlenen sıkı para politikaları sayesinde yıllık enflasyon %5'in altına çekilmiştir. Enflasyon 2005 yılından itibaren yeniden artmaya başlamış olup, 2010 yılı enflasyon oranı %7,2 olarak gerçekleşmiştir.

Gürcistan 2000 yılında dış ticaretini canlandırmak ve ticaret politikalarını belirgin hale getirmek için Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) üye olmuştur. 2002 yılında IMF'nin de baskıları sonucu vergilerini yeniden düzenlemeye gitmiştir.

Kasım 2003'te Şevardnadze yönetimine son veren halk hareketinin ardından, Ocak 2004'te Saakaşvili Cumhurbaşkanı olmuştur. Uluslararası çevrelerde, yeni yönetim ile birlikte ülkede siyasi istikrarın sağlandığı, yatırım ve ticaret ortamının geliştirilmesine yönelik önlemler alınacağı yönünde bir güven oluşmuştur.

Özellikle yasal, finansal ve enerji sektörü reformları ile özelleştirme, vergi sistemi, kamu harcamaları ile yolsuzluk ve kaçakçılıkla mücadele konuları üzerinde reformlar gerçekleştirilmiştir.

Vergi reformu çerçevesinde ilk olarak %20 olan KDV oranı, %18'e düşürülmüştür. İhraç mallarına KDV uygulanmamaktadır. Ayrıca gelir vergisi oranı %20'den %12'ye, sosyal sigorta vergisi oranı da %31'den %20'ye düşürülmüştür.

Ekonomik Performans

Sovyetler Birliği'ne dahil olan diğer ülkelerin bağımsızlıklarını kazandıktan sonra yaşadıkları ekonomik sorunların benzerlerini yaşayan Gürcistan, bunlara ilave olarak ticaret yollarını bozan bir iç savaş yaşamış ve bu nedenle de bazı ilave sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bağımsızlık sonrasında ekonomide yaşanan çöküş çok hızlı ve şiddetli olmuştur. Ekonomide yaşanan hızlı çöküşün nedenleri tarım ve sanayi sektörlerinde önemli miktarda üretim düşüşleri, Abazya'da yaşanan savaş nedeni ile Rusya'ya ulaşan ticari yolların kapanması olmuştur. Yaşanan ekonomik sorunlar pek çok firmanın kapanmasına neden olmuştur. Ülke, batıdan gelen insani yardımlarla ayakta kalabilmiştir. Ekonomik faaliyetlerin yaklaşık yarısı kayıt dışı hale gelmiştir.

2014 yılı verilerine bakıldığında ülkenin milli gelirinin %3,3 oranında büyüdüğü görülmektedir.

Hizmet sektörü %62 ile GSYİH'ya en fazla katkıda bulunan sektör olmuştur. Hizmet sektörünü %25,9 ile sanayi, %12,1 ile tarım sektörleri izlemektedir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattında devam eden inşaat faaliyetlerinin ülke ekonomisine olumlu etkileri nedeni ile son yıllarda güçlü büyüme eğilimi gözlenmiştir.

Rusya ve Gürcistan arasında 2008 yılının Ağustos ayında yaşanan çatışma ülkedeki inşaat ve finansal hizmet sektörlerinde ani bir küçülmeye ve aynı zamanda GSYİH'nin 2009 yılında % 3,9 oranında gerilemesine neden olmuştur. 2010 yılında %6,4 büyüyen Gürcistan ekonomisinin, 2011 yılında %7,0 2012 yılında ise % 6,6 oranında büyümüştür. 2013 yılına gelindiğinde ise Gürcistan ekonomisinde 3,1'lik bir büyüme gözlenmiştir.

Dış Ticaret

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	1,1	1,6	2,1	2,4	2,9	2,8

İthalat	4,4	5,1	7,1	7,8	8,1	8,5
Hacim	5,5	6,7	9,2	10,2	11	11,3
Denge	-3,3	-3,5	-5	-5,4	-5,2	-5,7

İhracatında Başlıca Ürünler

GTIP	Ürün Adı	2013	2014	2015
	TOPLAM	2.908,4	2.861,2	1.792,7
'7202	Ferro alyajlar	229,9	285,8	194,5
'2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	161,6	248,1	193,6
'0802	Diğer Kabuklu Meyveler	166,7	183,4	175,3
'3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	52,1	92,1	122,2
'3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	130,6	137,6	109,7
'2204	Taze üzüm şarabı (kuvvetlendirilmiş şaraplar dahil)üzüm şırası	127,9	180,7	93,3
'2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	41,1	36,2	84,7
'2201	Sular (tatlandırıcısız, lezzetlendirilmemiş)	106,9	137,1	82,2
'7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	73,3	39,3	62,1
'6109	Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	21,8	38,4	41,3
'2208	Etil alkol, alkollü içkiler ve likör-alkol derecesi % 80'den az, tağyir edilmemiş	99,9	95,2	40,9
'2716	Elektrik enerjisi	14,0	29,7	26,7
'7404	Bakır hurda ve döküntüler	33,9	26,3	20,7
'7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş,	62,5	63,7	20,7

	burulmuş, çekilmiş)			
'7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	59,3	44,7	20,1
'0102	Canlı sığırlar	0,2	30,1	20,1
'4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	10,6	16,5	19,8
'2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	-	-	19,0
'0104	Canlı koyun ve keçiler	15,5	21,0	18,5
'2202	Sular (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	17,4	28,7	18,0

Kaynak: TradeMap

İthalatında Başlıca Ürünler

	Ürün Adı	2013	2014	2015
		8.025,2	8.596,3	6.645,4
'3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	280,7	314,6	682,0
'2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	954,4	918,3	623,3
'2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	316,7	368,9	424,0
'8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	152,6	195,6	147,9
'1001	Buğday ve mahlut	182,9	151,7	118,7
'2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	95,7	115,5	99,7
'7305	Demir/çelikten diğer tüp ve borular-kaynaklı vb.-çapı>406, 4mm	9,5	6,8	72,9
'7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	65,4	90,7	63,3
'2716	Elektrik enerjisi	30,3	51,1	59,2
'8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	90,6	104,1	58,4
'7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	54,5	66,6	57,3
'8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	66,4	82,4	54,4
'9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	59,5	73,4	54,1
'0207	Kümes Hayvanlarının Etleri ve Yenilen Sakatları (TAZE, SOĞUTULMUŞ VEYA DONDURULMUŞ)	71,4	71,9	53,1
'8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	47,0	58,8	51,1

'8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	67,9	77,8	50,9
'1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	23,6	63,4	49,3
'3917	Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb	43,3	46,6	49,1
'1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	62,2	59,6	46,9
'8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	31,1	34,2	45,9

Kaynak: TradeMap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

İhracatın Ükelere Göre Dağılımı (milyon dolar)

Ülke Adı	2012	2013	2014
	2.375,4	2.908,4	2.861,2
Azerbaycan	626,9	709,9	544,4
Ermenistan	258,3	315,4	288,2
Rusya Fed.	46,8	190,7	275,0
Türkiye	143,0	182,9	239,3
ABD	226,2	136,4	207,6
Bulgaristan	69,7	150,8	164,1
Ukrayna	167,0	192,8	140,2
Çin	25,6	33,9	90,4
Kazakistan	62,3	103,6	88,5
İtalya	53,3	81,5	86,2
İspanya	15,9	66,9	70,3
Almanya	38,6	73,0	69,1
Özbekistan	16,2	22,7	54,5
Kanada	104,3	81,4	47,7
Belçika	60,4	61,5	41,7
Belarus	33,5	40,5	34,8
Litvanya	19,0	21,8	31,8
Hollanda	11,7	22,5	31,2
İran	18,9	47,0	28,2

İthalatın Ülkelere Göre Dağılımı (milyon dolar)

Ürün Adı	2012	2013	2014
	8.047,0	8.025,2	8.596,3
Türkiye	1.469,7	1.408,9	1.727,4
Çin	611,3	611,5	733,0
Azerbaycan	690,9	652,9	637,6
Rusya Fed.	476,9	587,8	577,7
Ukrayna	597,5	602,7	546,1
Almanya	542,2	449,0	465,9
Japonya	312,6	319,9	368,2
Romanya	259,0	322,9	311,4
ABD	213,2	253,8	287,4
İtalya	271,2	220,7	221,7
Ermenistan	70,9	181,9	210,3
Bulgaristan	271,5	200,0	209,8
B.A.E.	184,0	211,5	199,4
Hollanda	142,5	124,2	148,5
Fransa	106,2	164,5	130,5
İran	100,1	129,9	122,6
Yunanistan	51,0	59,5	117,5
Brezilya	120,1	99,4	108,8
İngiltere	115,1	91,4	94,9
Polonya	85,8	88,8	93,9

Pazar ile İlgili Bilgiler

Tüketici Tercihleri

Kırsal bölgelerde yaşayanlar nüfusun %47,7'si olup; gıda harcaması dışında sadece zorunlu giyim eşyası ve ayakkabı için harcama yapmaktadırlar. Şehirlerde ise artan gelir düzeyi nedeniyle perakende sektörü gelişmekte olup; tüketici harcamaları artmaktadır. Buralarda son yıllarda yabancı yatırımlarda görülen artışla birlikte küçük

bir orta sınıf ve elite bir kesim oluşmaya başlamıştır. Bu kesim daha büyük alım gücüne sahiptir ve daha fazla kişisel harcamalara ve moda ürünlere yönelmektedir.

Başkent Tiflis, gelir düzeyinin en yüksek olduğu, tüketici harcamalarının en fazla yapıldığı bölgedir. Nüfusun, %50'si burada olup; yıllık yapılan harcama miktarı ortalama 2 milyar Dolar'dır. Tüketici harcamalarının en düşük olduğu bölge ise Rachkhumi ve Kuemo Suaneti bölgesidir.

Orta yaş grubu, 35-39 yaş arası nüfus en yüksek gelire sahiptir. Bu kesimin %16'sı yıllık 5.000 Dolar ve üzeri gelire sahiptir. En yüksek gelire sahip olanlar içinde % 28'lik kısım 50.000 Doların üzerinde gelire sahip olmuşlardır) ise nüfusun % 0,4'nü oluşturmaktadır. Bu kesim lüks ve markalı ürünlere düşkündür. Pahalı ve moda olan ayakkabı ve giyim eşyalarını satın almaktadır.

15-34 yaş arası nüfus (nüfusun üçte birini oluşturan en kalabalık kesim)'in gelir düzeyi 750-3.000 Dolar arasındadır. Bu grup; gelir düzeyi düşük, işsiz, öğrenci ve düşük gelirli işlerde çalışan kesimden oluşmaktadır. Buna karşılık ailelerinden para alan bu kesim, moda düşkün olup, ayakkabı ve giyim eşyalarına harcama yapan kesimdir. Görünüşe önem vermekte olup; batı markalarının benzerleri olan ucuz Çin, Rus malı ürünleri satın almaktadırlar.

Gürcü halkı bir mala olan tercihlerini değiştirme eğilimine sahip değildirlere. Reklam, Gürcistan pazarı için önemli bir faktördür. Gürcü halkının tutuculuğuna göre pazara en önce girenin daha avantajlı olma durumu göz önüne alınmalıdır.

Kişi başı gelir uluslararası standartlara göre düşük bir seviyededir. Son yıllardaki hızlı ekonomik büyümeye rağmen ülke genelinde işsizlik oranı ve fakirlik üst düzeydedir. Halen ülkenin üçte biri fakirlik seviyesinde yaşamaktadır. Ülke nüfusunun %48'i kırsal kesimlerde yaşamaktadır ve çoğunlukla gıda, giyim ve ayakkabı gibi zorunlu ihtiyaçlarının dışında alım yapamamaktadır. Bunun yanında nüfusun %52'sinin yaşadığı kentlerdeki perakende sektöründe yaşanan önemli gelişmeler tüketim harcamalarını ciddi oranda artırmıştır.

Nüfusun en yüksek gelire sahip grubunun %15,9'u 35-39 yaş grubu insanlardan oluşmakta ve 5.000 Doların üzerinde yıllık gelirlere sahiptirler. Bu yaş grubundaki tüketiciler batı tarzında ev dekorasyonuna ilgi duymaktadırlar. En yüksek gelire sahip grubun %28'i yıllık 50.000 Doların üzerinde gelire sahiptir. Bu gruptaki tüketiciler lüks, markalı ve pahalı ürünleri tercih etmektedirler. Bu tüketici grubunun toplam nüfusa oranı %0,4 olduğu için çok geniş dar bir pazar olarak nitelendirilebilir.

Nüfusun çoğunluğu 15-34 yaş grubunda yer almaktadır ve kişi başı gelir seviyesi 750 Dolar ile 3.000 Dolar arasında değişmektedir. Bu grupta çoğunlukla öğrenci, işsiz veya düşük gelirli işlerde çalışan insanlar yer almaktadır. Fakat bu yaş grubunda yaşayan tüketicilerin çoğu ailelerinden finansal destek aldıkları için gelirlerini rahatlıkla giyim, aksesuar ve eğlenceye harcayabilmektedirler. Dış görünüşe önem veren ve batı markalarına düşkün olan bu gruptaki tüketiciler çoğunlukla Çin ve Rus yapımı ucuz malları tercih etmektedirler.

Gürcistan'da tüketim harcamalarının en önemli etmeni gelir düzeyidir. Bu ülkeye yapılacak ihracatta en çok dikkat edilmesi gereken husus o yörede yaşayan insanların gelir düzeyleri ve tüketim tercihleridir.

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Yıllar	İhracat	İthalat	İkili Ticaret Hacmi	İkili Ticaret Dengesi
--------	---------	---------	---------------------	-----------------------

1992	12	6	18	5
1993	34	22	56	13
1994	67	26	93	42
1995	68	50	118	18
1996	110	32	143	78
1997	174	66	239	108
1998	164	91	255	73
1999	114	93	207	21
2000	132	155	287	-24
2001	144	127	271	17
2002	103	138	241	-35
2003	155	274	429	-119
2004	200	307	506	-107
2005	272	303	575	-31
2006	408	345	753	63
2007	646	290	936	357
2008	998	525	1.523	473
2009	766	285	1.052	481
2010	770	291	1.060	479
2011	1.092	314	1.406	778
2012	1.254	180	1.434	1.073
2013	1.246	201	1.448	1.045
2014	1.444	232	1.676	1.212
2015	1.109	223	1.332	885,9
2015*	81,41	18,85	100,26	62,56
2016*	67,6	8,18	75,8	59,4

Kaynak: TÜİK (17.03.2016)

Türkiye'nin Gürcistan'dan İhracatında Başlıca Ürünler (dolar)

GTIP Dörtlü	GTIP Dörtlü Adı	2013	2014	2015
		IHRACAT Değer	IHRACAT T Değer	IHRACAT Değer

Kodu				
3917	PLASTİKTEN HORTUMLAR, BORULAR VE BAĞLANTI ELEMANLARI (MANŞON, NİPEL, DİRSEK, FLANŞLAR, VB.)	32,0	32,6	34,7
7308	DEMİR VEYA ÇELİKTEN İNŞAAT VE İNŞAAT AKSAMI, İNŞAATTA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANMIŞ DEMİR VEYA ÇELİK	27,6	35,0	33,4
9619	HİJYENİK HAVLULAR VE TAMPONLAR, BEBEK BEZLERİ VE BENZERİ HİJYENİK EŞYA	29,6	31,2	29,7
3402	YIKAMA, TEMİZLEME MÜSTAHAZARLARI (SABUNLAR HARİÇ)	25,3	26,3	28,2
7306	DEMİR VEYA ÇELİKTEN DİĞER İNCE VE KALIN BORULAR VE İÇİ BOŞ PROFİLLER		33,2 33,9	24,8
6109	TİŞÖRTLER, FANİLALAR, ATLETLER, KAŞKORSELER VE DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI (ÖRME)	14,9	23,0	21,4
8544	İZOLE EDİLMİŞ TELLER, KABLOLAR VE DİĞER ELEKTRİK İLETKENLER; TEK TEK KAPLANMIŞ LİFLERDEN OLUŞAN FİBE	21,1	30,5	20,9
9403	DİĞER MOBİLYALAR VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	18,7	27,4	17,7
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR VE DİĞER SOĞUTUCU VE DONDURUCU CİHAZLAR VE ISI POMPALARI	23,8	25,2	16,5
4410	AĞAÇTAN VE DİĞER ODUNSU MADDELERDEN YONGA LEVHA, ORİENTED STRAND BOARD (OSB), VB. LEVHALAR		20,1 25,7	16,0
3923	PLASTİKLERDEN EŞYA TAŞINMASINA VEYA AMBALAJLANMASINA MAHSUS MALZEME, TIPA, KAPAK, KAPSÜL VE DİĞER KA	19,8	24,0	15,5
3916	PLASTİKTEN MONOFİLLER, İNCE VE KALIN ÇUBUKLAR VE PROFİLLER (ENİNE KESİTİNİN EN GENİŞ YERİ > 1MM)	21,7	22,3	14,8
3920	PLASTİKTEN DİĞER LEVHA, PLAKA, ŞERİT, FİLM, FOLYE (GÖZENEKSİZ)	13,7	16,8	13,4
7604	ALUMİNYUMDAN ÇUBUKLAR VE PROFİLLER	12,7	14,8	13,2
0805	TURUNÇGİLLER (TAZE/KURUTULMUŞ)	15,1	13,9	12,7

2523	ÇİMENTO	18,7	17,0	11,8
7216	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN PROFİLLER	15,0	17,9	11,6
7210	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YASSI HADDE MAMULLERİ, GENİŞLİĞİ 600 MM VEYA DAHA FAZLA OLANLAR (KAPLA	22,2	21,0	11,6
3004	TEDAVİDE VEYA KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANAN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ)	7,6	12,2	11,5
4818	TUVALET KAĞITLARI, KAĞIT HAVLU, MENDİL, KUMAŞ, MASA ÖRTÜSÜ, KAĞIT MENDİLLER VB.	9,3	10,6	11,3
Genel Toplam		1.245,9	1.443,8	1.109,1

Kaynak: TÜİK (17.03.2016)

Türkiye'nin Gürcistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (dolar)

GTIP Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	2013	2014	2015
		ITHALAT Değer	ITHALAT Değer	ITHALAT Değer
2301	ET, SAKATAT, DENİZ HAYVANI VS. (YEMEYE UYGUN OLMAYAN) UNU, PELLETİ, KIKIRDAKLARI (DONYAĞI TORTUSU)	13,2	15,6	28,5
6109	TİŞÖRTLER, FANİLALAR, ATLETLER, KAŞKORSELER VE DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI (ÖRME)	18,5	31,0	26,9
2716	ELEKTRİK ENERJİSİ	-	17,0	22,8
7207	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YARI MAMULLER	33,4	34,4	22,4
1504	BALIKLARIN VEYA DENİZ			

	MEMELİLERİNİN KATI VE SIVI YAĞLARI	7,0	8,9	13,5
3102	AZOTLU MİNERAL VEYA KİMYASAL GÜBRELER	35,4	49,9	11,7
6105	ERKEKLER VE ERKEK ÇOCUKLAR İÇİN GÖMLEKLER (ÖRME)	0,1	2,1	10,9
7214	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN ÇUBUKLAR (DÖVÜLMÜŞ, SICAK HADDELENMİŞ, HADDELEME İŞLEMİNDEN SONRA BURU)	11,6	1,3	10,6
6103	ERKEKLER VE ERKEK ÇOCUKLAR İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, BLAZER, PANTOLON, TULUM VE ŞORT (ÖRME)(Y)	5,8	9,3	9,2
2603	BAKIR CEVHERLERİ VE KONSANTRELERİ	-	-	6,7
7202	FERRO ALYAJLAR	5,8	12,2	4,9
7801	İŞLENMEMİŞ KURŞUN	3,1	4,4	4,9
6206	KADINLAR VE KIZ ÇOCUKLAR İÇİN BLUZLAR, GÖMLEKLER VE GÖMLEK-BLUZLAR	5,5	5,1	4,7
2701	TAŞKÖMÜRÜ; TAŞKÖMÜRÜNDEN ELDE EDİLEN BRİKETLER, TOPAK VB. KATI YAKITLAR	12,1	7,9	4,5
6204	KADINLAR VE KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, BLAZER, ELBİSE, ETEK, PANTOLON ETEK, VB.(YÜZM	3,9	3,4	3,7
7601	İŞLENMEMİŞ ALUMİNYUM	1,8	2,6	3,2
0910	ZENCEFİL, SAFRAN, ZERDEÇAL, KEKİK, DEFNE YAPRAKLARI, KÖRİ VE DİĞER BAHARAT	1,5	1,6	3,2
7204	DÖKME DEMİRİN, DEMİRİN VEYA ÇELİĞİN DÖKÜNTÜ VE HURDALARI VEYA BUNLARIN ERİTİLMESİ İLE ELDE DİLMİŞ KÜ	14,0	5,7	2,9
2837	SİYANÜRLER, OKSİSİYANÜRLER VE KOMPLEKS SİYANÜRLER	3,0	4,0	2,7
4403	YUVARLAK AĞAÇLAR	1,0	1,3	2,3

Genel Toplam

201,7 232,6 223,1

Kaynak: TÜİK (17.03.2016)

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Anlaşma	İmza Tarihi
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	30.07.1992
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Antlaşması	30.07.1992
İkili Hava Ulaştırma Anlaşması	30.07.1992
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	30.07.1992
Gümrükler Alanında İşbirliği Anlaşması	28.01.2005
4. Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı Protokolü	14.09.2005
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	21.11.2007
Serbest Ticaret Anlaşması	21.11.2007(1 Kasım 2008 tarihinde yürürlüğe girdi.)
Türkiye-Gürcistan Ortaklık Komitesi 1. Toplantısı Mutabakat Zaptı	24.02.2009
Türkiye-Gürcistan Ortaklık Komitesi 2. Toplantısı Mutabakat Zaptı	29.06.2009

1991 yılında bağımsızlığını kazanan Gürcistan ile ülkemiz arasındaki ekonomik ilişkiler, o tarihten bu yana gelişmektedir. Bu gelişim, 2000'li yıllarda ve özellikle 2004 yılındaki Gül Devrimi'nin ardından önemli bir ivme kazanmıştır.

İkili ekonomik ve ticari ilişkilerin hukuki çerçevesini oluşturan Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması 30 Temmuz 1992 tarihinde imzalanmış, bu anlaşmanın 9. maddesi uyarınca kurulan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyon (KEK) ise, sonuncusu 13-14 Eylül 2005 tarihlerinde Tiflis'te olmak üzere dört kere toplanmıştır.

Türkiye-Gürcistan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) ve Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi (ÇVÖ) Anlaşması 21.11.2007 tarihinde Tiflis'te imzalanmıştır. 21.11.2007 yılında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması 01.11.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi anlaşması onay süreci ise halihazırda devam etmektedir.

AB'nin üçüncü ülkelere uyguladığı GSP rejimi kapsamında Gürcistan da bulunmaktadır. Ayrıca, AB'nin GSP+ uygulaması çerçevesinde Gürcistan'a sağladığı tavizler Gümrük Birliği kapsamındaki bazı ürünler için 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren Türkiye tarafından da tanınmaya başlanmıştır.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Türkiye-Gürcistan arasındaki ticaret sürekli bir artış eğilimi gösterse de iki ülke arasındaki dış ticaret rakamları ve Türkiye'nin Gürcistan'daki yatırımlarının miktarı potansiyelin altındadır. Türk firmalarının Gürcistan faaliyetlerindeki temel sıkıntısı finansman sorunudur. Ayrıca Gürcistan'da modern bankacılık sisteminin

yerleşmemiş olması nedeniyle nakit hareketlerinde ve akreditif işlemlerinde sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunun yanında kambiyo mevzuatının yetersizliği para transferlerinde zorluklara neden olmaktadır.

Ticari konuları ilgilendiren mevzuatın pek çok konuda henüz tam olarak netlik kazanmamış olması ve sıklıkla değiştirilmesi ülke ile ticari ilişkilerin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Et İthalatı:

Gürcistan'a et ithalatı kontrollü bir şekilde yapılmakta olup, ithalatçının talebi üzerine başlatılan incelemede, menşe ülkesinde görülen hayvan hastalıkları araştırılmaktadır. İthalat için menşe ülkesindeki hayvan sağlığı koşullarına ilişkin bazı belgeler talep edilmekte, daha sonra ithalatın uygun görülmesi halinde düzenlenen izin belgesi çerçevesinde ithalat gerçekleştirilmektedir. Konu ile ilgili birim ise Tarım Bakanlığı'na bağlı bulunan Gıda Güvenliği, Veteriner ve Bitki Koruma Milli Dairesi'dir.

- Referans Fiyat Uygulaması:

Gürcistan Maliye Bakanlığı Gümrük Dairesi, 2006 yılında bir çok üründe referans fiyat uygulamasına gitmiştir. Söz konusu uygulama, ithal edilen maddeye ilişkin gümrükleme aşamasında hesaplanacak vergi miktarı için fatura değeri yerine idare tarafından belirlenmiş bir kıymetin esas alınmasıdır.

Referans fiyat uygulamasının nedeni, ithalat aşamasında farklı değerler taşıyan faturalar dolayısı ile oluşan vergi kaçığının önlenmesidir. Uygulamada ortaya çıkan sorun ise, her ülkeye uygulanmaması ve bazı maddelerde fatura değeri ile referans fiyat arasında büyük orantısızlıklar olmasıdır. Bu nedenlerden dolayı firmalarımızın Gürcistan pazarındaki rekabet gücü olumsuz yönde etkilenmektedir.

Konu hakkında yapılan görüşmelerde Gürcü yetkililer, vergi kaçığının önüne geçebilmek amacıyla bu uygulamayı yapmak zorunda olduklarını, riskli gördükleri ülkelerin bulunduğu bir liste oluşturduklarını ve Türkiye'nin de bu listede bulunduğunu belirtmişlerdir.

-Taşıma ve Ulaştırımda Yaşanan Sorunlar:

Ulaştırma sektöründe yaşanan sorunlar da iki ülke ticaretini olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu sorunlar; güvenlik, kara ulaşımı ücretsiz geçiş belgelerinde hala dağıtımın tam olarak yapılamamış olması, yapılan mevzuat değişikliklerinin bilinmemesi, ülkenin farklı bölgelerinde farklı ödemelerin gerekmesidir. Ulaşım altyapısının yetersiz olması da ulaşım ile ilgili sorunlara neden olmaktadır. Kars-Tiflis demiryolunun tamamlanması ile birlikte ulaşımın kaynaklanan sorunların aşılması beklenmektedir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Para Kullanımı

Gürcistan'da yeterli sayıda bağımsız döviz bürosu hizmet vermektedir. Ayrıca büyük marketlerin içinde ve büyük otellerde daha düşük bir kur üzerinden işlem yapan döviz büroları bulunmaktadır. Alış ve satış arasında çok düşük bir komisyon alınmakta ve karaborsa uygulamasına rastlanmamaktadır. Ancak yine de otel önlerinde ve sokaklarda döviz bozan kişilere itibar edilmemelidir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Türk vatandaşları için ülkeye 90 güne kadar vizesiz giriş hakkı bulunmaktadır. 90 gün sonrası için vize gerekmektedir. Vize formunun doldurularak 1 fotoğraf ve vize harcı yatırılması suretiyle ülke temsilciliklerine başvurmak yeterlidir. Diğer bir yerden Sarp sınır kapısından (Artvin-Hopa) yapılacak çıkışlarda da sınırlarda bekletilmeksizin vize verilmektedir. Buradaki vize harcı diğerlerine göre daha ucuzdur.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Gürcistan'da bankalar hafta içi 10.00-17.00 saatleri arasında, işyerleri ve alışveriş merkezleri ise hafta içi 09.00-18.00, haftasonu 09.00-20.00 saatleri arasında çalışmaktadır.

Resmi tatiller:

- 1 Ocak - Yeni Yıl
- 7 Ocak - Noel Bayramı
- 19 Ocak – Vaftiz Günü
- 3 Mart – Anneler Günü
- 23 Nisan – Paskalya Yortusu
- 24 Nisan – Ölüleri Anma Günü
- 26 Mayıs – Cumhuriyet Bayramı
- 10 Ağustos – Polis Günü
- 28 Ağustos – Kutsal Meryem Günü
- 14 Ekim – Mtsheta Günü
- 23 Kasım – Aziz Giorgi Günü
- 24-25 Aralık - Christmas

Ulaşım

THY'nin İstanbul-Tiflis hattında yaz dönemi haftanın her günü seferi vardır. Uçuş süresi yaklaşık 2 saat 30 dakikadır. Türk- Gürcistan Ulaştırma Karma Komisyonu Toplantısı Protokolüne göre Trabzon- Tiflis arasına uçak seferi konulması konusunda antlaşmaya varılmıştır. Karayolu ulaşımı ise İstanbul- Tiflis arası sefer yapan pek çok otobüs işletmesi ile sağlanmaktadır ve yaklaşık 36 saat sürmektedir.

Tiflis şehiriçi ulaşım açısından iyi bir durumdadır. Havaalanı şehre yaklaşık 20-25 km uzaklıktadır. Halk genellikle metroyu tercih eder ancak geceleri güvenlik açısından sakıncalı olabilir. Taksi ile ulaşım ucuzdur ve çok sayıda taksi mevcuttur. Taksimetre ile çalışması ve diğerlerine göre daha modern olması açısından kırmızı Mitsubishi taksiler tercih edilmelidir. Eski sistemin yapılandırılması halinde demiryolu kullanımı avantajlı olabilir. Ayrıca araba kiralama da ucuz oluşu açısından iyi bir alternatif olabilir.

Yerel Saat

Türkiye'den 1 saat ileridedir.

MAYIS

MAKEDONYA

GENEL BİLGİLER

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Makedonya; kuzeyde Sırbistan ve Kosova, batıda Arnavutluk, güneyde Yunanistan, doğuda Bulgaristan ile komşudur. Makedonya'nın tek büyük ırmağı tam ortasından geçen Vardar Nehri'dir.

Ülkede yüksekliği iki bin metreyi geçen 16 dağ bulunmakla birlikte, en büyük göller Arnavutluk, Yunanistan ve Makedonya Cumhuriyeti'nin kesiştiği noktada bulunan Ohri, Prespa ve Doyuran Gölleri'dir.

Siyasi ve İdari Yapı

Ülke 1991 yılında Yugoslavya'dan Makedonya ismi ile bağımsızlığını ilan etmiştir. Birleşmiş Milletler ülkeyi 1993 yılında Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (EYMC) ismi ile tanıdığını duyurmuştur. Diğer uluslararası örgütler olan Avrupa Birliği, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Avrupa Yayın Birliği ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi gibi örgütler ülkeyi Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (EYMC) adıyla tanımışlardır.

Türkiye, Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ilanı ile beraber ülkeyi kendi ismi ile tanımıştır. Nitekim bu sebeple Makedonya'yı Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya ismiyle (FYROM) tanıyan NATO teşkilatına ait ve içinde Makedonya geçen tüm belgelerde metinde "FYROM" kısaltması geçerken belgenin sonundaki bir dipnotta Türkiye'nin ve diğer NATO üyeleri A.B.D, Arnavutluk, Bulgaristan, Estonya, Hırvatistan, İsveç, İzlanda, Kanada, Litvanya, Macaristan, Norveç, Polonya, Romanya ve Slovakya ile birlikte Makedonya'yı anayasal ismi ile tanıdığı ayrıca belirtilmiştir.

Makedonya'nın idari yapılanmasında İstatistiksel Bölgeler ve Belediyeler bulunmaktadır. Makedonya'nın İstatistiksel Bölgeleri şunlardır: Üsküp Bölgesi, Doğu Bölgesi, Kuzeydoğu Bölgesi, Pelagonya Bölgesi, Polog Bölgesi, Güneydoğu Bölgesi, Güneybatı Bölgesi, Vardar Bölgesi.

Makedonya'da 84 belediye vardır. Ağustos 2004'te Makedonya idaresi tarafından, söz konusu 84 belediye yeniden düzenlenmiştir. Bu belediye merkezlerinden on tanesi Büyük Üsküp'ü oluşturur.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Makedonya'nın nüfusu tahmini olarak 2,1 milyondur ve km²'ye 80,2 kişi düşmektedir. Yaşlanan nüfus göz önüne alındığında toplam nüfusun % 17,1'i 0-14 yaş arasında ve % 11,9'u 65 yaş ve üzeridir. Nüfusun yarısından fazlasını en büyük etnik grubu Arnavutlar oluşturmakta ve bunları Türkler, Romanlar, Sırp, Boşnaklar ve Ulahlar izlemektedir.

Ülkede 2014 yılı rakamlarına göre 961 bin civarında işgücü bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu işgücünün % 18,8'i tarım, % 27,5'i sanayi, % 53,7'si hizmetler sektöründe çalışmaktadır.

Sanayi altyapısı, eski Yugoslavya döneminden miras kalan birkaç yatırımdan ibarettir. Ülke donanımlı ve rekabet edebilir bir işgücüne sahip olmakla birlikte, iş olanakları çok yetersizdir. Resmi kayıtlara göre işsizlik oranı ortalama % 28,5 olarak belirtilmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Makedonya'da, demir (Kicevo yakınlarındaki Tajmiste, Demir Hisar yakınlarındaki Zvan ve Radovis yakınlarındaki Damjan), kurşun-çinko (Kratovo-Zletovo bölgesinde, Sasa ve Toranica'da), bakır (Radovis çevresinde), bakır (Bucim'de), demir mineralleri, manganez, nikel, krom, altın, titanyum ve uranyum bulunmaktadır.

Ayrıca Veles'in doğusundan Yunan sınırına doğru ferro-nikel madenine rastlanmıştır. Ülkede az da olsa, molibden, volfram, cıva ve altın da bulunmaktadır.

Makedonya'da zengin demir-dışı metaller de mevcuttur. Mermer ve dekoratif taşlar Prilep, Gostivar ve Tetova yakınlarında çıkarılmaktadır. Magnesit ve Kratova yakınlarında zengin kuvars yatakları vardır. Ülkenin çoğu yerinde seramik endüstrisinde kullanılan yüksek kalitede bentolitik kil bulunmaktadır.

Makedonya, zengin bitki örtüsü ve hayvan varlığı ile ünlü yüksek dağlara, dağ akarsularına, göllerine ve birçok termal kaynaklara sahiptir.

Dahil Olduğu Uluslararası Anlaşmalar

Makedonya siyasi ve güvenlik açısından istikrarlı bir ülkedir. 2005 yılında AB, Makedonya'ya adaylık statüsünü vermiş ve ülke AB üyeliği şartlarına ilişkin ek reformlar uygulanması için çalışmalara başlamıştır. Makedonya NATO'ya üyelik için çalışmalarını devam ettirmekte, bir yandan da NATO operasyonlarına aktif olarak katılmaktadır.

Makedonya; Arnavutluk, Avusturya, Bosna Hersek, Bulgaristan, Beyaz Rusya, Belçika, Lüksemburg, Almanya, Mısır, İran, İtalya, Hindistan, İspanya, Sırbistan, Karadağ, Çin, Kuzey Kore, Malezya, Polonya, Romanya, Rusya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Macaristan, Finlandiya, Fransa, Hollanda, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, İsviçre ve İsviçre ile Yabancı Yatırımların Geliştirilmesi ve Korunması Anlaşmaları imzalamıştır.

Makedonya 3 çok taraflı Serbest Ticaret Anlaşmasına sahiptir. Bunlar;

- AB Ülkeleri ile Stabilizasyon ve Katılım Anlaşması (SAA-Stabilization and Association Agreement)
- İsviçre, Norveç, İzlanda ve Lihtenştan ile EFTA (European Free Trade Agreement),
- Arnavutluk, Moldova, Hırvatistan, Sırbistan, Karadağ, Bosna Hersek ve Kosova ile CEFTA (Central European Free Trade Agreement).

Makedonya'nın Türkiye ve Ukrayna ile ikili Serbest Ticaret Anlaşması bulunmaktadır.

GENEL EKONOMİK DURUM

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Makedonya genel olarak tarım ekonomisine dayanan bir ülkedir. Tarım sektörü GSYİH'nın % 8,8'ini oluşturmakta ve aktif nüfusun da % 18,3'ünü kapsamaktadır (2014 yılı tahmini).

Başlıca tarım ürünleri; pirinç, pamuk, tütün ve çeşitli meyvelerdir. Koyun ve keçi besiciliği de bir o kadar önemlidir.

Ülkede sınırlı kapasitede demir, bakır ve kurşun cevherleri bulunmaktadır. Ülkenin en önemli sanayi sektörleri; kimyevi ürünler, demir-çelik, makine, metalürji ve tekstildir. Tekstil, özellikle de deri sanayii, en önde gelen sanayi kolunu oluşturmaktadır.

Sanayi sektörü GSYH'nın % 21,3'ünü oluşturmakta ve işgücünün % 29,1'ine istihdam sağlamaktadır (2014 yılı tahmini). Hizmet sektörü ise GSYİH'nın % 69,9'unu oluşturmakta ve toplam işgücünün de % 52,6'sını istihdam etmektedir (2014 yılı tahmini). Hizmetler özellikle ticaret, taşımacılık, telekomünikasyon, bankacılık alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Kurumlar ve gelir vergisi % 15'ten; 2007 yılında %12'ye, 2008 yılında ise %10'a düşürülmek suretiyle bölgedeki hatta Avrupa'daki en düşük vergi olmuştur. Bu önlemler yabancı yatırımların artırılması, ekonomik büyümenin sağlanması ve işsizlik oranının düşürülmesi hedeflenmiştir.

Bir süredir uygulanan ekonomik reform programı ve düşük enflasyon politikası sayesinde Makedonya makroekonomi verilerinde kaydedilen görece olumlu gelişmeler devam etmiştir. Hükümetin önceliği yabancı yatırımcıları ülkeye çekmek ve özel sektöre ağırlık vermektir.

2014'te yıllık ortalama enflasyon oranı % -0,1 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında cari açık 160 milyon dolar civarında gerçekleşmiştir.

Makedonya Yatırım Ajansı'nın ülkeye yabancı yatırımcı çekmek için hazırladığı yayınlarda ve gerçekleştirdiği sunuşlarda Makedonya'nın gelişmiş bir altyapıya sahip olduğu belirtilmesine ve bu bilginin diğer bölge ülkeleriyle kıyaslandığında doğru olmasına rağmen, ülke ekonomisinin hemen hemen her alanının ciddi olarak modernleştirilmesi, geliştirilmesi ve her şeyden önemlisi bürokrasi, yargı ve özel sektörde hakim olan ağır ve gevşek iş kültürünün profesyonelleştirilmesi yönündeki şiddetli ihtiyaç devam etmektedir.

Yaşanan ekonomik ve uluslararası politika sıkıntılarına rağmen, özellikle 2009 yılında yeniden AB entegrasyonuna odaklanan hükümetin çabaları sonucunda, 15 Ekim 2009'da yayımlanan son ilerleme raporunda Avrupa Komisyonunun Makedonya ile tam üyelik müzakerelerine başlanması yönündeki tavsiye kararı açıklanmıştır.

Halihazırda Yunanistan ile yaşanan isim sorunu çözülmeden Makedonya'nın NATO ve AB üyeliği için somut herhangi bir adım atılması mümkün görünmemekte olup, söz konusu sorunların çözümüne ilişkin yoğun uluslararası çabalar devam etmektedir. Makedonya'nın NATO ve AB üyeliği önündeki en büyük engel durumunda bulunan isim sorununun bir şekilde çözümlenmesi, ülkesel ve bölgesel güvenliği önemli bir ölçüt olarak değerlendiren uluslararası yatırımcılar açısından büyük önem taşımaktadır.

Ekonomi Politikaları

Ülkenin sınırlı ve çok çeşitli olmayan ihracat kapasitesini arttırmak amacıyla gayri resmi olarak kontrol altında tutulan kur ve doğrudan yabancı sermaye akışını teşvik eden politikaların devam ettirilmesi beklenmektedir.

Hükümet Denar'ın, Avro karşısında dengede tutulması gerektiğini görmeye birlikte, ekonomik aktiviteleri

canlandırarak ve yatırımcıları çekecek ulaştırma ve enerji altyapısına ilişkin sermaye harcamalarını da arttırmak istemektedir. Bütçe açığı 2014'te GSYİH'nın % 4'ü oranında genişlemiştir.

Yunanistan ve Avrupa Birliği ekonomilerinde görülen olumsuz gelişmelerin Makedonya ekonomisinde de ciddi etkileri olmaktadır. Zira Makedonya dış ticaretinin yarısından fazlasını AB ülkeleri ile yapmaktadır.

Yunanistan özelinde ise, iki ülke arasında yaşanan tüm siyasi ve toplumsal sorunlara rağmen, adı geçen ülke hala Makedonya'nın doğal ticari ve ekonomik ortaklarından biri olma özelliğini korumaktadır. Yunanistan, Makedonya'nın en önemli üçüncü dış ticaret ortağıdır ve Makedonya'da 1990'lı yıllarda gerçekleştirilen özelleştirmeler sırasında yapılan satın almalar sonucunda Makedonya'daki en önemli yabancı yatırımcı ülkeler arasında ön sıralarda yer almaktadır. Halen Makedonya'nın en büyük bankası durumunda bulunan Stopanska Banka'nın sahibi Yunanistan Merkez Bankasıdır. Ayrıca, ülkedeki tek petrol rafinerisi de Yunanlılara aittir. Halihazırda Makedonya'daki Yunan yatırım tutarının 1 milyar Avronun üzerinde olduğu bilinmektedir.

Ülkenin iç siyasi yapısı da Makedonya ekonomisi açısından iyi izlenmesi gereken bir nitelik taşımaktadır.

Makedonya'da resmi rakamlara göre ülke nüfusunun % 25'ini oluşturan Arnavutların içinde yer almadığı herhangi bir hükümetin kurulması mümkün bulunmamaktadır. İki etnik grup arasında genellikle güvene dayanmayan ve farklı öncelikler taşıyan ilişkiler nedeniyle zaman zaman hükümetlerin ciddi sıkıntılar yaşadığı gözlenebilmektedir. Örneğin, Yunanistan ile yaşanan isim sorunu Makedonlar için büyük bir önem taşımakta iken, AB ve NATO üyeliğinin getirmesini umdukları faydalar yanında bazı Arnavutlar ülkelerinin isminin ne olacağı hususunun çok da önemli olmadığını belirtmektedir.

Gerek hükümet gerek başka çevreler tarafından sıklıkla iç siyaset malzemesi olarak kullanılan Yunanistan'la yaşanan isim sorununun aşılabilmesi, bunun sonucunda zaten sorunlu olan Makedon-Arnavut ilişkilerinin daha da gerilmesine sebep olabilecek nitelikte değerlendirilmektedir.

Her iki problem, zaten çok küçük bir pazar olan Makedonya'nın ulusal ve uluslararası güvenlik gerekçeleriyle yatırım yapılması riskli bir ülke olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Aslında yeterli veriye dayanmayan söz konusu yanlış algılamaların üstüne bir de ülkenin içindeki yolsuzluk, yavaş iş kültürü, ağır ve sorunlu işleyen bürokrasisi ve zaman zaman tarafsızlığını kaybedebilen ve çok ağır işleyen yargı sistemi gibi etmenler eklenince tablonun biraz daha karardığı görülmektedir.

Ekonomik Performans

2008 yılı sonunda başlayan ve 2009'da bütün dünyayı saran küresel ekonomik ve finansal kriz Makedonya'da çok etkili olmamıştır. Bunun nedeni, Makedon ekonomisinin ve özellikle finans piyasasının küresel ekonomiye henüz entegre olamamasının sağladığı avantajdır.

Özellikle krizin kaynağı pozisyonunda bulunan ve küresel ekonomideki çöküşten doğrudan etkilenen uluslararası finans kuruluşlarının zaten çok küçük olan Makedonya finans piyasasında operasyonlarının bulunmaması, Makedonya finans sisteminin ayakta kalabilmesine vesile olmuştur. Bununla birlikte Makedonya ekonomisinin, 1991'de ülkenin bağımsızlığını kazandığı dönemlerdeki ekonomik büyüklüklerine ancak ulaşmakta olduğu da dikkate alınmalıdır.

Makedonya geçen yıllarda makroekonomik düzeyde başarılar elde etmiştir. Dinar sabit ve Avro'ya karşı istikrarlıdır.

Ancak, 2012'de yaşanan Avrupa Bölgesi krizi ülkeyi maalesef ki sert bir şekilde etkilemiştir. İhracat talebinde daralma, yabancı yatırımlarda düşüş ve iç sermaye akışı talebinde yaşanan gerileme ülkeyi zor durumda bırakmıştır. 2011'de % 2,8 olan enflasyon % 4,7'ye yükselmiştir. Bu etki 2013'te alınan mali tedbirlerle düzelme

yoluna girmiş enflasyon % 1,5'a gerilemiş, GSYİH ise % 3,1 oranında büyümüştür. AB bölgesinde yaşanan ekonomik durgunluğun etkisi ile 2014 yılında GSYİH % 3,8 oranında artmış, enflasyon ise % -0,1 olarak gerçekleşmiştir.

Kağıt üstünde, özellikle maliyetler açısından önemli avantajlar sunan Makedonya'da, çok ağır işleyen, bilgi ve istatistik yaratma ve depolama konusunda önemli zaafı bulunan ve bu nedenle kayda değer bir değerlendirme yapılmasını sağlayacak verilerden yoksun bir bürokrasi bulunmaktadır. Çok sık değişen mevzuat ve güven duyulmayan yargı sistemi, olası yabancı yatırımcıların Makedonya'da gerçekleştirmeyi öngördüğü yatırım kararlarını bir kez daha değerlendirme gereği duymalarına neden olabilmektedir.

Bununla birlikte, AB üyesi olsun olmasın bölgedeki diğer ülkelerdeki benzer sıkıntılarla karşılaştırıldığında Makedonya'nın yukarıda belirtilen hususlarda çok kötü durumda olduğu yönünde bir beklenti yaratmak da yanlış olacaktır, çünkü yukarıda belirtilen sorunlar ve iş kültürü hemen hemen aynı olan tüm Balkan ülkeleri için geçerlidir. Dolayısıyla, Makedonya'nın genel olarak diğer bölge ülkelerinden daha iyi durumda olduğu belirtilmelidir.

Orta vadede Makedonya ekonomisinin büyümesi için, bölge ülke ekonomilerin toparlanması, ülkenin kalıcı bir makroekonomik istikrarı sağlaması ve gelecek yıllarda yatırımcıları teşvik eden reformları gerçekleştirmesi gerekmektedir.

DIŞ TİCARET

Dış Ticaret

Ülkenin Dış Ticareti (Milyon \$)

	2011	2012	2013	2014	2015
İhracat	4,4	4,0	4,3	4,9	4,5
İthalat	7,0	6,5	6,6	7,3	6,4
Dış Ticaret Hacmi	11,4	10,5	10,9	12,2	10,9
Dış Ticaret Dengesi	-2,6	-2,5	-2,3	-2,4	-1,9

Kaynak: ITC-Trade Map

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP	ÜRÜN ADI	2013	2014	2015	2014-2015 Değişim % Pay	2015
					%	
TOPLAM		4.266.855	4.933.845	4.489.934	-9,0	100,0

3815	Reaksiyon başlatıcılar, hızlandırıcılar, katalitik müstahzarlar	638.339	860.082	856.749	-0,4	19,1
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	267.675	424.388	474.340	11,8	10,6
7202	Ferro alyajlar	424.583	382.725	300.417	-21,5	6,7
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	62.121	265.223	274.623	3,5	6,1
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	157.204	150.464	108.649	-27,8	2,4
8702	Toplu halde yolcu taşımağa mahsus motorlu taşıtlar	15.765	93.560	104.613	11,8	2,3
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vb.	99.624	136.723	104.227	-23,8	2,3
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	38.760	69.680	102.382	46,9	2,3
2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	153.245	127.876	95.856	-25,0	2,1
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	121.233	102.172	85.154	-16,7	1,9
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. fazla	99.180	123.117	83.189	-32,4	1,9
6205	Erkek/erkek çocuk için gömlek	92.130	90.842	76.824	-15,4	1,7
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	83.847	87.434	75.373	-13,8	1,7
6206	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vb.	81.911	82.797	71.112	-14,1	1,6
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	78.876	81.342	69.717	-14,3	1,6
7306	Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	92.248	76.285	65.226	-14,5	1,5
1905	Ekme, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vb.	54.856	61.767	58.819	-4,8	1,3
2607	Kurşun cevherleri ve konsantreleri	72.938	71.033	52.594	-26,0	1,2
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	64.901	53.996	49.690	-8,0	1,1
2204	Taze üzüm şarabı (kuvvetlendirilmiş şaraplar dahil) üzüm sırası	68.110	63.519	43.642	-31,3	1,0
8507	Elektrik akümülatörleri, separatörleri	14.599	27.789	42.333	52,3	0,9
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	81.537	53.157	35.821	-32,6	0,8
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb. kösele	36.126	40.476	31.444	-22,3	0,7
2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	28.818	31.461	28.520	-9,3	0,6
6106	Kadın/kız çocuk için bluz, gömlek, gömlek; bluz (örme)	39.440	36.313	28.001	-22,9	0,6
3917	Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek,	40.797	35.727	27.741	-22,4	0,6

	rakor vb.						
6104	Kadın/kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, pantolon vs. (örme)	27.847	36.127	25.795	-28,6	0,6	
6211	Kadın/kız çocuk için spor, kayak ve yüzme kıyafetleri vb. giyim eşyası	32.501	31.500	25.724	-18,3	0,6	
6109	Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	33.648	36.870	25.309	-31,4	0,6	
2005	Diğer sebzeler (sirke/asetik asitten başka usulde hazırlanmış konserve, dondurulmamış)	22.849	26.582	25.264	-5,0	0,6	
7321	Demir-çelik soba, ocak, ızgara, ocak, mangal vb. ev eşyası	20.279	20.077	21.042	4,8	0,5	
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	8.437	11.091	19.348	74,4	0,4	
0808	Elma, armut ve ayva (taze)	17.234	17.335	19.124	10,3	0,4	
8607	Demiryolu taşıtlarının, tramvayların aksam-parçaları	12.365	17.860	18.340	2,7	0,4	
2515	Mermer ve traverten, ekosin su mermeri, kireçli taşlar	19.341	21.395	18.052	-15,6	0,4	
0709	Diğer sebzeler (taze/soğutulmuş)	15.567	22.463	18.036	-19,7	0,4	
6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet, mutfak bezleri	18.967	21.311	17.998	-15,5	0,4	
9404	Somyalar, şilte, yatak, yorgan, yastık, puf, diz, ayak örtüleri vb.	14.025	15.956	16.295	2,1	0,4	
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	18.210	14.471	16.110	11,3	0,4	
2001	Salatalıklar, soğanlar (sirke ile hazırlanmış)	16.035	18.262	16.013	-12,3	0,4	

Kaynak: ITC-Trade Map

İthalatında Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP	ÜRÜN ADI	2013	2014	2015	2014-2015	
					Değişim %	2015 % Pay
	TOPLAM	6.599.824	7.276.702	6.399.823	-12,1	100,0
7110	Platin, paladyum, rodyum, iridyum, osmiyum, rutenyum (ham, pudra vb.)	522.647	835.039	738.894	-11,5	11,5
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	663.865	672.688	438.828	-34,8	6,9
6909	Laboratuarda, kimyasal/teknik işlerde kullanılan seramikten cihaz ve eşya	65.034	120.803	169.994	40,7	2,7
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	170.376	148.820	146.031	-1,9	2,3
2716	Elektrik enerjisi	170.094	187.543	133.281	-28,9	2,1

8703	Otomobil, steysin vagonlar, yariş arabaları	136.690	139.305	130.261	-6,5	2,0
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğler izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	40.942	90.567	112.295	24,0	1,8
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	127.685	136.692	108.609	-20,5	1,7
2604	Nikel cevherleri ve konsantreleri	100.006	101.673	88.862	-12,6	1,4
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	84.087	99.885	87.236	-12,7	1,4
2711	Petrol gazları ve diğler gazlı hidrokarbonlar	110.121	114.505	82.972	-27,5	1,3
3824	Kimya ve bağı sanayide kullanılan kimyasal ürünler	21.997	52.234	78.538	50,4	1,2
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	48.047	68.688	66.093	-3,8	1,0
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	21.055	43.313	61.499	42,0	1,0
5208	Pamuk men (ağırlıkça %85 ve fazla pamuk m.kare 200gr)	71.270	66.515	52.987	-20,3	0,8
5903	Plastik emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış mensucat	29.178	47.963	52.515	9,5	0,8
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları	66.774	60.860	51.424	-15,5	0,8
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	25.221	41.585	43.779	5,3	0,7
2843	Kolloidal haldeki kıymetli metaller; vb. Anorganik, organik bileşikleri; amalgaml	54.096	43.673	43.385	-0,7	0,7
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	45.813	51.217	42.695	-16,6	0,7
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	50.117	36.707	41.973	14,3	0,7
8701	Traktörler	33.192	43.330	41.804	-3,5	0,7
6006	Diğler örme mensucat	48.837	55.771	41.669	-25,3	0,7
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	46.718	40.277	39.427	-2,1	0,6
7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	51.697	45.724	39.155	-14,4	0,6
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	29.543	47.284	36.244	-23,3	0,6
2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	40.744	41.369	36.065	-12,8	0,6
3402	Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	37.614	39.083	35.968	-8,0	0,6

8547	Elektrikli makine, cihaz, tesisleri izole edici parçalar	7.558	39.729	34.950	-12,0	0,5
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	35.078	36.867	34.292	-7,0	0,5
5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	36.109	40.855	32.959	-19,3	0,5
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	34.376	36.253	32.453	-10,5	0,5
8528	Elma, armut ve ayva (taze)	45.857	37.301	31.302	-16,1	0,5
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	34.227	35.817	31.251	-12,7	0,5
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	30.098	32.597	30.576	-6,2	0,5
1701	Diğer sebzeler (taze/soğutulmuş)	42.920	35.420	30.154	-14,9	0,5
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	30.102	31.193	30.024	-3,7	0,5
3926	Plastikten diğer eşya	15.436	27.197	27.527	1,2	0,4
7308	Üzümler (taze/kurutulmuş)	26.765	32.525	26.685	-18,0	0,4
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. ürünler	26.226	23.906	24.776	3,6	0,4

Kaynak: ITC-Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı (1 000 \$)

ÜLKE	2013	2014	2015	2014-2015	
				Değişim %	2015 % Pay
Dünya	4.266.855	4.933.845	4.489.934	-9,0	100,0
Almanya	1.533.630	2.043.933	1.990.053	-2,6	44,3
Sırbistan	546.101	489.110	392.105	-19,8	8,7
Bulgaristan	325.084	326.602	270.794	-17,1	6,0
İtalya	275.583	302.602	181.363	-40,1	4,0
Yunanistan	211.919	226.688	165.702	-26,9	3,7
Belçika	66.553	151.555	143.025	-5,6	3,2
Çin	103.864	92.632	142.820	54,2	3,2
Romanya	87.135	93.338	107.390	15,1	2,4
İspanya	44.729	69.696	100.825	44,7	2,2

Hırvatistan	100.346	93.831	80.033	-14,7	1,8
Bosna Hersek	94.655	93.020	79.485	-14,6	1,8
Türkiye	71.680	67.510	73.384	8,7	1,6
Slovakya	78.016	82.062	67.236	-18,1	1,5
Arnavutluk	78.456	74.652	65.966	-11,6	1,5
Hollanda	67.538	68.150	57.987	-14,9	1,3
Slovenya	59.419	56.692	55.727	-1,7	1,2
İngiltere	79.839	68.081	46.999	-31,0	1,0
İsviçre	41.459	50.071	42.837	-14,4	1,0
Tayvan	12.913	58.052	41.437	-28,6	0,9
Avusturya	47.119	50.704	40.632	-19,9	0,9
ABD	45.972	53.058	40.525	-23,6	0,9
Fransa	25.572	38.338	39.225	2,3	0,9
Rusya	31.581	42.068	35.087	-16,6	0,8
Çek Cum.	28.698	32.612	29.298	-10,2	0,7
Polonya	18.870	18.855	27.669	46,7	0,6
Karadağ	32.710	31.753	26.255	-17,3	0,6
Macaristan	8.252	17.810	21.792	22,4	0,5
Hindistan	28.734	20.206	13.829	-31,6	0,3
G. Afrika Cum.	295	1.447	12.361	754,3	0,3
İsveç	12.691	15.178	12.284	-19,1	0,3
Finlandiya	645	1.779	9.570	437,9	0,2
Danimarka	9.610	9.480	7.144	-24,6	0,2
Ukrayna	22.503	9.508	6.668	-29,9	0,1
Kanada	4.621	5.459	5.261	-3,6	0,1
Avustralya	5.788	5.649	5.081	-10,1	0,1
Beyaz Rusya	7.723	7.507	4.327	-42,4	0,1
Portekiz	11.880	6.813	4.309	-36,8	0,1
İsrail	3.717	4.370	4.284	-2,0	0,1
B.A.E.	3.591	4.746	3.229	-32,0	0,1
Brezilya	4.548	4.365	3.040	-30,4	0,1

Kaynak: ITC-Trade Map

İthalatın Ülkelere Göre Dağılımı (1 000 \$)

ÜLKE	2013	2014	2015	2014-2015 Değişim	
				%	% Pay
Dünya	6.599.824	7.276.702	6.399.823	-12,1	100,0
Almanya	693.621	806.723	808.937	0,3	12,6
İngiltere	726.809	893.209	620.530	-30,5	9,7
Sırbistan	551.988	634.091	518.420	-18,2	8,1
Yunanistan	697.787	667.292	499.252	-25,2	7,8
Çin	379.563	432.018	390.497	-9,6	6,1
İtalya	428.458	454.183	386.006	-15,0	6,0
Bulgaristan	365.679	382.734	340.539	-11,0	5,3
Türkiye	314.494	374.073	319.442	-14,6	5,0
Romanya	125.776	208.929	206.615	-1,1	3,2
G. Afrika Cum.	1.608	40.374	184.707	357,5	2,9
Rusya	163.624	140.025	153.975	10,0	2,4
Avusturya	143.589	143.586	135.637	-5,5	2,1
Slovenya	167.370	158.083	128.917	-18,4	2,0
Hollanda	70.931	95.828	114.268	19,2	1,8
Fransa	94.687	105.219	101.750	-3,3	1,6
Hırvatistan	115.103	111.713	99.161	-11,2	1,5
ABD	124.452	143.010	96.283	-32,7	1,5
Polonya	101.281	101.535	95.512	-5,9	1,5
Tayvan	43.766	70.917	79.011	11,4	1,2
Çek Cum.	90.751	92.364	77.281	-16,3	1,2
İspanya	67.268	85.397	76.537	-10,4	1,2
Belçika	49.169	71.329	74.771	4,8	1,2
Macaristan	55.345	84.523	69.659	-17,6	1,1
Bosna Hersek	63.530	63.919	62.574	-2,1	1,0
Japonya	55.508	64.061	56.556	-11,7	0,9
İsviçre	130.367	76.668	54.582	-28,8	0,9
Ukrayna	92.553	105.750	50.853	-51,9	0,8
Hindistan	68.712	48.156	48.415	0,5	0,8

Arnavutluk	38.157	47.708	44.829	-6,0	0,7
Slovakya	34.966	35.657	44.604	25,1	0,7
Brezilya	61.033	47.198	41.619	-11,8	0,7
İsrail	12.551	8.614	30.384	252,7	0,5
Vietnam	18.459	22.231	27.365	23,1	0,4
Güney Kore	29.137	32.567	26.332	-19,1	0,4
Tayvan	28.818	30.263	25.436	-16,0	0,4
İsveç	28.452	32.238	24.008	-25,5	0,4
Portekiz	9.919	14.065	22.502	60,0	0,4
Tayland	23.287	24.057	22.384	-7,0	0,3
Arjantin	14.098	15.961	16.023	0,4	0,3
Malezya	22.973	22.025	15.983	-27,4	0,2

Kaynak: ITC-Trade Map

TÜRKİYE İLE TİCARET

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

2015 yılında Makedonya ile ticaret hacmimiz yaklaşık 406 milyon ABD doları düzeyinde olmuştur. 2015 yılı ihracatımız bir önceki yıla göre % 6,6 oranında azalmış ve 324,9 milyon ABD doları değerinde gerçekleşmiştir. 2015 yılı ithalatımız ise bir önceki yıla göre % 2,2 artarak 80,9 milyon ABD Doları düzeyine çıkmıştır.

Türkiye-Makedonya Dış Ticaret Değerleri (1 000 \$)

Yıl	İhracat		İthalat		Hacim	Denge
	İhracat	Değişim %	İthalat	Değişim %		
2005	162.476	8,8	52.080	0,3	214.556	110.395
2006	172.756	6,3	55.945	7,4	228.701	116.811
2007	271.744	57,3	55.818	-0,2	327.563	215.926
2008	296.172	9,0	29.713	-46,8	325.885	266.459
2009	283.482	-4,3	39.879	34,2	323.361	243.603
2010	262.621	-7,4	52.399	31,4	315.020	210.222
2011	298.861	13,8	91.963	75,5	390.825	206.898
2012	274.497	-8,2	103.224	12,2	377.721	171.273

2013	293.976	7,2	81.513	-21,0	375.489	212.463
2014	348.192	18,4	79.194	-2,9	427.387	268.999
2015	324.921	-6,7	80.901	2,2	405.822	244.020

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye'nin Makedonya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP No	Ürün Adı	2013	2014	2015	2014-2015	
					Değişim %	Pay %
	Genel Toplam	293.976	348.193	324.921	-6,7	100,0
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	4.612	8.695	12.809	47,3	3,9
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	5.529	7.814	7.985	2,2	2,5
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamüller, hosti, boş ilaç kapsülü mühür güllacı, pirinç	6.531	6.779	7.347	8,4	2,3
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	4.707	7.472	7.003	-6,3	2,2
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	6.755	7.258	6.406	-11,7	2,0
5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak	6.037	6.839	6.328	-7,5	1,9
5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)	6.635	5.552	6.176	11,2	1,9
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler	2.394	3.834	5.964	55,6	1,8
7604	Aluminyumdan çubuklar ve profiller	5.326	5.591	5.540	-0,9	1,7
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler	4.394	5.760	5.376	-6,7	1,7
3926	Plastikten diğer eşya	2.429	6.753	5.191	-23,1	1,6
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	3.454	4.247	5.095	20,0	1,6
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	5.772	4.832	4.723	-2,3	1,5
6006	Diğer örme mensucat	3.577	4.193	4.426	5,6	1,4
8302	Adi metallere donanım, tertibat vb. eşya (mobilya, kapı, pencere, bavul, askılık vb. için)	4.658	5.900	4.304	-27,1	1,3

8450	Ev veya amaşırhane tipi yıkama makinaları (yıkama ve kurutma tertibatı bir arada olanlar dahil)	2.971	3.925	4.155	5,9	1,3
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	3.517	5.724	4.124	-28,0	1,3
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	2.796	3.201	3.913	22,2	1,2
3921	Plastikten diğerk plakalar, levhalar, yapraklar, filmler, folyeler ve şeritler	3.264	4.028	3.783	-6,1	1,2
3920	Plastikten diğerk levha, plaka, şerit, film, folye (gözeneksiz)	3.672	4.944	3.719	-24,8	1,1
4411	Ağaçtan veya diğerk odunsu maddelerden lif levhalar	4.406	3.978	3.585	-9,9	1,1
2604	Nikel cevherleri ve konsantreleri	4.447	6.040	3.568	-40,9	1,1
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm) (sıcak haddelenmiş)	104	6.027	3.552	-41,1	1,1
3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	3.094	3.819	3.535	-7,4	1,1
5516	Suni devamsız liflerden dokunmuş mensucat	1.546	2.594	3.501	35,0	1,1
5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	3.282	2.698	3.259	20,8	1,0
3402	Yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç)	1.022	1.822	3.253	78,5	1,0
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	2.241	3.071	3.233	5,3	1,0
3401	Sabunlar, yüzey aktif organik ürünler ve müstahzarlar	3.648	3.677	3.059	-16,8	0,9
3916	Plastikten monofiller, ince ve kalın çubuklar ve profiller (enine kesitinin en geniş yeri > 1mm)	2.907	3.067	2.975	-3,0	0,9
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2.604	4.328	2.953	-31,8	0,9
6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğerk iç giyim eşyası (örme)	2.292	2.416	2.947	22,0	0,9
5503	Sentetik devamsız lifler (işlem görmemiş)	1.538	1.997	2.864	43,4	0,9
8422	Bulaşık, şişevb. yıkama ve kurutma makinaları, şişevb. kutu çuval vb. doldurma, etiketleme makinaları	2.786	2.829	2.804	-0,9	0,9
6908	Cilalı veya sırlı seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları	2.682	3.176	2.751	-13,4	0,8
5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr.'ı geçen	1.546	3.519	2.558	-27,3	0,8
8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğerk motorlu taşıtlar	1.705	2.169	2.521	16,2	0,8
7408	Bakır teller	5.478	4.006	2.515	-37,2	0,8
6115	Külotlu çoraplar,taytlar, kısa ve uzun konçlu çoraplar,	2.107	2.392	2.489	4,1	0,8

soketler vb.

Demiryolu, karayolu, liman, hava alanların için

8530 elektrikli işaret, emniyet veya trafik kontrol ekipmanı vb. - 2 2.370 118400,0 0,7

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye'nin Makedonya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP No	Ürün Adı	2013	2014	2015	2014-2015 Değişim %	2015 Pay %
	Genel Toplam	81.518	79.194	80.901	2,2	100,0
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm) (sıcak haddelenmiş)	19.491	22.941	23.619	3,0	29,2
5211	Pamuklu mensucat (pamuk oranı < % 85 olan sentetik veya suni liflerle karıştırılmış)	7.027	9.714	9.226	-5,0	11,4
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	7.079	5.287	5.974	13,0	7,4
6902	Ateşe dayanıklı tuğlalar, döşeme tuğlaları, karolar ve inşaatta kullanılan ateşe dayanıklı benzeri ürünler	7.476	6.357	4.619	-27,3	5,7
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler vb.	-	4.002	4.201	5,0	5,2
5515	Sentetik devamsız liflerden diğer dokunmuş mensucat	10.195	9.801	4.000	-59,2	4,9
7202	Ferro alyajlar	5.406	989	3.074	211,0	3,8
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kapla	2.263	2.746	2.788	1,5	3,4
5903	Plastik emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya plastikle lamine edilmiş mensucat	794	338	2.213	554,4	2,7
6201	Erkek veya erkek çocuk için palto, kaban, kolsuz ceket, pelerin, anorak (kayak ceketleri dahil)	-	7	2.130	30763,8	2,6
5603	Dokunmamış mensucat (emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş olsun olmasın)	2.634	2.020	2.049	1,5	2,5
8507	Elektrik akümülatörleri (bunların separatörleri dahil)	-	-	1.563	100,0	1,9
4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	469	952	1.411	48,1	1,7
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	5.154	2.921	1.213	-58,5	1,5
9029	Devir, üretim sayaçları, taksimetreler, milometreler, pedometreler,vb.; hız göstergeleri ve takometreler	-	-	1.045	100,0	1,3

8607	Demiryolu taşıtlarının veya tramvayların aksam ve parçaları	135	118	989	734,9	1,2
8534	Baskı devreleri	328	417	852	104,2	1,1
3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	1.227	1.107	802	-27,6	1,0
5806	Kordelalar, paralel hale getirilip 'yapıştırılmış iplik veya liflerden atkı ipliksiz kordelalar	3	-	733	100,0	0,9
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort	101	53	665	1156,4	0,8
9404	Şilte mesnetleri, yatak takımı eşyası vb. eşya (şilteler, yorganlar, diz ve ayak örtüleri, yastıklar)	-	-	518	100,0	0,6
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	226	248	506	104,3	0,6
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	-	197	461	134,0	0,6
0909	Anason, rezene, kişniş, kimyon, kimyonu tohumu ve ardıç meyveleri	58	126	408	223,9	0,5
4408	Kaplama, kontrplak vb. İçin yapraklar; kalın <= 6mm.	234	349	356	1,8	0,4
0504	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze, soğutulmuş, dondurulmuş, tuzlanmış, salamura, kurutulmuş)	543	428	299	-30,2	0,4
2515	Mermer ve traverten, ekosin, su mermeri, kireçli taşlar	339	502	289	-42,5	0,4
2518	Dolomit ve dolomit ateş tuğlası harcı	401	327	261	-20,2	0,3
7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	1.187	602	257	-57,3	0,3
5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	58	459	244	-47,0	0,3
2103	Soslar ve müstahzarları; çeşni/lezzet verici karışımlar; hardal unu, irmiği ve hazır hardal	397	434	243	-44,0	0,3
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.	220	241	239	-1,0	0,3
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler vb.)	252	233	235	1,1	0,3
5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr.'ı geçen	1.045	1.200	209	-82,6	0,3
4101	Sığır (bufalo dahil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	44	69	186	169,2	0,2
6802	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç), mozaik için küp şeklinde taşlar	843	509	169	-66,7	0,2
6403	Ayakkabılar; dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü deri	-	51	168	226,9	0,2

6115	Külotlu çoraplar, taytlar, kısa ve uzun konçlu çoraplar, soketler vb.	-	-	151	100,0	0,2
1206	Ayçiçeği tohumu	-	109	143	31,5	0,2
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	243	132	129	-1,9	0,2

Kaynak: ITC-Trade Map

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

Makedonya pazarı hala birçok açıdan bakir bir pazar niteliği taşımakla ve hemen hemen tüm sektörlerde önemli rekabet imkanları bulunmakla birlikte, aşağıdaki sektörler potansiyel açısından ön plana çıkmaktadır:

- İşlenmiş her türlü gıda ve tarım ürünü
- Taze sebze/meyve
- İnşaat malzemeleri
- Tekstil/hazır giyim
- Makineler, aksam ve parçaları
- Otomotiv ana ve yan sanayi
- Otomobil lastikleri
- İlaç, tıbbi malzemeler
- Beyaz eşya
- Kozmetik ve kişisel bakım ürünleri
- Hijyenik ürünler
- Mobilya
- Aydınlatma gereçleri
- Plastik ambalaj ürünleri
- Kağıt/karton ürünler
- Elektronik ürünler
- Seramik ürünler
- Klimalar

Türkiye-Makedonya Yatırım İlişkileri

Makedonya, çok yavaş işleyen ve zaman zaman yatırımlar önünde ciddi bir engel oluşturan bürokrasi, özellikle çalışma ve oturma izinleri konusunda yaşanan sıkıntılar, güven duyulmayan yargı sistemi ve sık değişen mevzuat gibi nedenlerle arzu edilen düzeyde yabancı yatırımcı çekememektedir. Bu ve daha önceki bazı Türk yatırım girişimlerinin sıkıntılarla karşılaşması doğal olarak, Türk işadamlarını duraksamaya sevk etmektedir.

İkili ekonomik ve ticarî işbirliğinde açılım ve atılımda bulunulmasına yönelik yoğun çabalar sonucunda, büyük Türk şirketlerinin Makedonya'ya olan ilgileri son zamanlarda artmaya başlamıştır. Ülkeyi ekonomik ve sosyal açıdan tehdit eden işsizlikle mücadelede dış yatırımlara büyük umut bağlayan Makedonya hükümetlerinin de son dönemde şirketlerimizi büyük ölçüde özendirici bir tutum takındığı gözlemlenmektedir.

Makedonya'da doğrudan yabancı sermaye yatırımı gerçekleştiren Türk şirketlerinin sayısı 100 civarında olup bunların önemli bölümü KOBİ niteliğinde firmalarımızdır. Halihazırdaki Türk yatırım tutarı 180 milyon Dolar civarındadır.

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Makedonya'da başarılı olabilmek için güçlü yerel bağlantıların olması gerekmektedir. Güvenilir bir acente ya da dağıtım firması ile iletişime geçmek tüm ülkeyi kapsayacak iş bağlantıları için önemli bir çıkış noktası olmaktadır. Bu sayede firmalar, potansiyel pazarlara ulaşabilmekte, iletişim noktası bulabilmekte ve hem ülke içinde hem de ülkenin komşularıyla iş yapabilme becerisine sahip olabilmektedirler.

Mevcut yasal düzenlemeler, hem yabancı hem de yerel yatırımlarda ortaklık kurmaya, karma yatırımlara izin vermektedir. Sıklıkla karşılaşılan durum, yerel bir firmanın bina, depo, ofis alanı ve personel sağlarken yabancı firmanın ise eşya, ekipman ve tecrübe ile destek vermesidir.

Ülkede her türlü dağıtım kanalı bulunmakla birlikte sistem, sofistike dağıtım ağına sahip batı pazarlarından daha yetersizdir. Ülkedeki en önemli pazar, birçok ticari aktivitenin gerçekleştiği Başkent Üsküp'tür. Diğer önemli iş merkezleri, Bitola (75,000), Prilep (67,000), ve Tetovo'da (Kalkandelen-51,000) bulunmaktadır.

Doğrudan satış Makedonya'da çok gelişmemiştir. Doğrudan pazarlama tekniklerinin geliştirilmesine ve tüketiciyi koruyan düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır. Kırsal alanda yaşayan tüketiciler genellikle yerel satıcılarla görüşmeyi daha çok tercih etmektedirler.

Tüketici Tercihleri

Makedonya'daki harcanabilir gelir hala diğer Batı Avrupa ülkelerine göre oldukça aşağıdadır. 2013 verilerine göre kişi başına milli gelir yaklaşık 10.400 ABD \$'dır. Tüketiciler aşırı derecede fiyatlara duyarlı ve firmalar da mallarını fiyatlandırırken çok dikkatli davranmaktadırlar. İthal malların fiyatları, yerel mallara göre oldukça yüksektir.

Çoğu tüketici için ürünlerin fiyatlarının makul olması birincil faktördür. Bu durum geleneksel dükkanlarda satılan düşük kalitedeki mallara olan ilgiyi devam ettirmektedir. Yerli ürünler ender olarak belli bir kalitede olmaktadır. Fikri mülkiyet haklarındaki gelişmelerin yavaş ilerlemesinin bir sonucu olarak da çoğu ürün, tüketicilerin ilgisini çekmek için sahte markalarla satılabilmektedir. Ancak her geçen gün, kaliteye olan ilgi ve iyi kalitedeki mallara daha fazla ücret ödemek isteyen tüketici kesimi artmaktadır.

Finansman ve ödeme koşullarına dikkat etmek ülkede başarılı bir satışı gerçekleştirmek için en önemli noktaları oluşturmaktadır. Çoğu tüketici alışverişlerinde aylık taksitlendirmeyi tercih etmektedir. Yerel firmalar, kalite artırıcı ve destek hizmetlere daha yeni başlamışlardır.

Reklam ve Promosyon

Reklamcılık Makedonya’da en hızlı gelişen hizmet sektörüdür. Hem tüketiciler hem de firmalar reklam ve diğer pazarlama hizmetlerinin ne kadar önemli olduğunu artık fark etmeye başlamışlardır. Ülkede her türlü medya; gazeteler, dergiler, televizyon, radyo, büyük reklam panoları vb. geniş alanlarda kullanılmaktadır; Ülkede firmalar tarafından tercih edilen reklam şekilleri sırasıyla; yazılı medya, gazete ve dergiler, radyo, büyük reklam panoları-tabelalar, ticari fuarlar, satış geliştirme literatürü (broşür, ilan, katalog vb.), etkinliklere sponsor olma ve televizyondur. Televizyon reklamları çoğu Makedon firması için çok pahalı olduğu için bu yolu genellikle yabancı firmalar, özellikle de tüketim malları için, kullanmaktadırlar.

Ülkede resmi devlet kanalı dışında 4 adet özel televizyon kanalı, uydu üzerinden yayın yapan 13 ulusal televizyon istasyonu ve 58 adet bölgesel ya da yerel yayın yapan özel televizyon istasyonu bulunmaktadır. Bölgesel istasyonların sayısı kablolu TV ile giderek artmaktadır. Ülkede 80 kadar bağımsız radyo istasyonu da bulunmaktadır.

Yazılı medya olarak, altı adet özel günlük Makedonca basılan büyük gazete, üç adet özel günlük Arnavutça basılan gazete bulunmaktadır. Ayrıca, her iki dilde de birçok özel dergi bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Kapital, ekonomik ve finansal analizlere odaklanan haftalık bir yayındır. Belli başlı bütün medya güncellenmiş web sitelerine sahiptir ve giderek büyüyen bir online medya çıkışı bulunmaktadır. Sosyal medya ağı da giderek gelişmektedir.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

İstanbul ile Üsküp arasında hem havayolu hem de karayolu ulaşımı mevcuttur. Türk Hava Yolları ve Pal Air’in Makedonya’ya uçuşları bulunmaktadır. Uçuş süresi uçak tipine göre değişmekle birlikte, 1 saat 25 dakika ile 1 saat 45 dakika arasındadır. İstanbul ile Üsküp, Gostivar, Tetovo (Kalkandelen) ve Ohri arasında günde 12 otobüs seferi mevcuttur. Yolculuk genellikle 12-13 saat arasındadır.

Kamu İhaleleri

Makedonya’da görev ve yetki alanlarına göre ihaleci kuruluş niteliği taşıyan Bakanlıklara ilişkin internet adresleri aşağıda yer almaktadır.

- Altyapı, ulaştırma ve haberleşme alanlarında Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı,
- Çevre projeleri alanlarında Çevre ve Alan Planlama Bakanlığı,
- Sulama barajları alanında Tarım, Orman ve Su İşleri Bakanlığı,
- Enerji ve turizm alanlarında Makedonya Ekonomi Bakanlığı

Ayrıca, Makedonya’da faaliyet gösteren başlıca ekonomik ve ticari kuruluşlara ilişkin liste de aşağıda yer almaktadır.

Başbakanlık www.vlada.mk

Ekonomi Bakanlığı www.economy.gov.mk

Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı www.mtc.gov.mk

Tarım, Orman ve Su İşleri Bakanlığı www.mzsv.gov.mk

Çevre Bakanlığı www.moe.gov.mk

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı www.mtsp.gov.mk

Maliye Bakanlığı www.finance.gov.mk

İçişleri Bakanlığı www.moi.gov.mk

Merkez Bankası www.nbrm.gov.mk

Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü (Teknolojik Sanayi Geliştirme) www.fez.gov.mk

Devlet İstatistik Kurumu www.stat.gov.mk

Gümrük Müdürlüğü www.customs.gov.mk

Vergi Dairesi www.ujp.gov.mk

İş Bulma Kurumu www.zvrm.gov.mk
Merkez Sicil www.crm.org.mk
Çalışma Ajansı www.mtsp.gov.mk
Makedonya-Türkiye Ticaret Odası www.matto.com.mk
Makedonya Yatırım Ajansı www.investinmacedonia.com
Makedonya Ekonomi Odası www.mchamber.org.mk
Kuzeybatı Makedonya Ekonomi Odası www.oemvp.org
Makedonya Ticaret Odaları Birliği www.chamber.org.mk
Sanayi Mülkiyet Koruma Bürosu www.ippo.gov.mk
Menkul Kıymetler Komisyonu www.sec.gov.mk
Uzun Vadeli Menkul Kıymetler Borsası www.mse.org.mk
Menkul Kıymetler Merkez Hazinesi www.cdhv.org.mk
Halk Banka AD Skopje Adres: Bul. Mito Hadzivasilev Jasmin BB 1000 Üsküp, Makedonya
Tel: +389 (0)2 3250 972
İzvozna i Kreditna Banka AD- Skopje www.ikbanka.com.mk
Komercijalna Banka AD- Skopje www.kb.com.mk
Uni Banka AD- Skopje www.unibank.com.mk
Eurostandard Banka AD- Skopje www.eurostandard.com.mk
İnvest Banka AD- Skopje www.investbanka.com.mk
Makedonska Banka AD- Skopje www.makbanka.com.mk
Ohridska Banka AD- Ohrid www.ob.com.mk
ProKredit Banka AD- Skopje www.procreditbank.com.mk
Rado Banka AD- Skopje www.radobank.com.mk
Stopanska Banka AD- Skopje www.stb.com.mk
Tutunska Banka AD- Skopje www.tb.com.mk
Alfa Banka AD- Skopje www.alphabank.com.mk
Sileks Banka AD- Skopje www.sileksbanka.com.mk
Makedonya Kalkınmayı Destekleme Bankası www.mbdp.com.mk
Avrupa Birliği www.europa.eu.int
Avrupa Kalkınma Ajansı www.ear.eu.int
USAİD www.usaid.org.mk
Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası www.ebrd.com
Dünya Bankası www.worldbank.org.mk
UNDP www.undp.org.mk
Amerikan-Makedon Ticaret Odası www.amcham.com.mk

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Genel Değerlendirme

Ülkedeki istatistik sisteminde ciddi problemler bulunmakta, çoğu konuyla ilgili istatistik bulunmamasının yanı sıra bulunan istatistiklerin de güvenilirliği konusunda önemli şüpheler oluşmakta, ülkedeki birkaç resmi kurumun yayımladığı rakamlar arasında dahi zaman zaman çok ciddi farklılıklar görülmektedir.

Makedonya'da hala uluslararası topluma entegrasyon konusunda alınması gereken ciddi bir mesafe bulunmakta ve söz konusu entegrasyon çabaları nedeniyle yasaların ve ilgili mevzuatın sık sık değişebildiği gözlenmektedir.

Siyasal, sosyal ve makroekonomik istikrarın henüz sağlanmaya başladığı ülkede özellikle siyasi iktidar değişikliklerinde kamu bürokrasisindeki kadroların neredeyse tamamının değişmesi nedeniyle devlette devamlılık konusunda sıkıntılar oluşmaktadır.

Son yıllarda ülkedeki tapu ve kadastro sisteminin çok önemli bölümünün elektronik ortamda kayıt altına alınması sayesinde sistemdeki problemler büyük oranda giderilmiştir. Ancak yine de, yasal olduğu düşünülen bir tapu belgesiyle satın alınan bir arazinin bir bölümü veya tamamıyla ilgili bir süre sonra başka birilerinin ortaya çıkması ve yine yasal olduğunu iddia ettiği bir belgeyle hak iddia etmesi durumlarıyla karşılaşılabilir.

Yargı sistemi, Makedonya’da en çok eleştiri alan kısım olarak görünmektedir. Genel olarak kararlar çok geç alınmakta ve yargıya güven duyulmamaktadır. Yargının tarafsızlığı konusundaki kaygılar son dönemlerde daha da artmıştır.

Yolsuzlukla mücadele konusunda Hükümetin yoğun çabaları görülmekte, özellikle Makedonya’ya hibe ya da kredi yoluyla yardım sağlayan ülke ve kuruluşlara ve uluslararası camiaya bu çabalarla ilgili sürekli bilgiler verilmekte, ancak yolsuzluklarla ilgili daha alınması gereken çok uzun bir yol bulunduğu yetkililer tarafından da açıklanmaktadır.

2014 yılındaki yaklaşık 11 milyar Dolarlık GSMH’sine karşılık 12 milyar dolara yaklaşan ticaret hacmi de göz önünde bulundurulduğunda Makedonya’nın genel olarak ticarete yatkın bir ülke olduğu söylenebilir.

Doğru dağıtım kanallarına girmek ve ürün ve segmente göre doğru stratejiyi benimsemek ve kalite/fiyat dengesini iyi ayarlamak kaydıyla Makedonya’da ve bölgede ticari başarı çok da zor olmayacaktır. Halihazırda, Türk malları bölgede bilinmekte ve 1990’lı yıllarda yaşanan olumsuz Türk malı imajı yerini giderek kaliteli ve makul fiyatlı Türk ürünlerine bırakmaktadır.

Makedonya’da, kalitesi giderek yükselmekte olan Türk ürünlerinin fiyatlandırılması açısından dikkat edilmesi gereken nokta, marka düşkünlüğüne rağmen fiyat hassasiyeti yüksek olan bölge tüketicilerinin kafasındaki konumlandırmayı doğru yapabilmektir.

Birçok yerde olduğu gibi Makedonya’da da ucuz Uzakdoğu ürünlerinden uzak durma eğilimi bulunmakta iken, İtalya, Almanya, Fransa gibi ülke imajı çok kuvvetli olan devletlerin firmalarına karşı da ölçsüz bir düşkünlük görülebilmektedir. Bu çerçevede, artık gelişmiş Batı ülkelerinin ürün kalitesine ulaşmış olan Türk ürünlerinin avantajının yüksek kalitedeki ürünleri rekabetçi fiyatlarla sunabilmesi olduğu unutulmamalıdır.

Ticaret açısından en dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi, ülkedeki zayıf sermaye birikimi nedeniyle uluslararası kabul görmüş ödeme şekillerini uygulamakta karşılaşılan zorluklardır. Makedonya’daki firmaların çoğu akreditif vb. uluslararası teamüllerden farklı olarak çeşitli şekillerde zamana yayılmış ödeme koşulları talep etmekte, çoğu zaman da bu yükümlülüklerini yerine getirememektedir. Ancak, bu eğilim ülkedeki ve bölgedeki iş kültürünü yansıtmakta olup, Makedonya’da ve Balkanlarda ticaret yapmak için bu ve benzeri durumları göze almak gerekmektedir.

Diğer taraftan, Makedonya’daki zaman kavramının ve çalışanların sosyal olarak işe bakışlarının Türkiye’deki iş kültüründen çok farklı olduğu da belirtilmelidir. Makedonya’daki herhangi bir firmayla iş ilişkisine girerken beklentilerin doğru oluşturulması, daha sonrasında oluşabilecek yanlış algılamaların ve sorunların baştan önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Ülkedeki sosyal kültür ve iş kültüründe ilişkiler çok büyük önem taşımaktadır. Birçok durumda keyfi uygulamalarla karşılaşmak mümkün olabilmekte, ancak siyasi ve sosyal olarak etkili olan kişi veya gruplarla ilişki içinde olmak sayesinde mevzuatın gerektiği gibi uygulanmasının sağlandığı durumlarla karşılaşılabilir. Ülkedeki bürokrasi ve yargıdaki çok tehlikeli düzeylerde tezahür edebilen yozlaşma nedeniyle, maalesef yukarıda belirtilen “ilişkiler” büyük önem taşımaktadır. Diğer hususların yanısıra burada kastedilen, söz konusu “ilişkiler” sayesinde olası engellemeler ya da yolsuzluk girişimlerinin önlenilebileceğidir.

Son olarak, Makedonya'daki yabancı yatırımlarla ilgili mevzuat ve uygulamalarda henüz tam bir şeffaflık sağlanamamış ve yukarıda belirtilen sorunlar henüz tam olarak aşılamamış olmakla birlikte, ekonomik gelişme açısından ülkenin tek çıkış yolu olan yabancı sermayeyi çekebilmek için mevcut hükümetin çok yoğun bir çaba sergilediği ve Makedonya Yatırım Ajansı tarafından 2007 başından bu yana yoğun uluslararası reklam kampanyaları yürütüldüğü görülmektedir.

Gerçekten de Makedonya, bölge ülkeleri arasında işgücü, enerji ve diğer tüm üretim masrafları ve genel yatırım ortamı anlamında en elverişli ülke konumunda bulunmaktadır.

Resmi olmamakla birlikte, Makedonya'yı hala anayasal adıyla tanımamış olan Yunanistan'ın dahi Makedonya'daki yatırımlarının 1 milyar €'nin üzerinde olduğu, buna karşılık toplam Türk yatırımlarının bu rakamın çok altında kaldığı gerçeği dikkate alındığında, gerek tarihi ve kültürel bağlarımız gerekse ülkemizin jeo-ekonomik ve ticari çıkarları açısından Makedonya'nın ihmal edilmemesi gerekmektedir.

Bu gerçekten hareketle, Makedonya ile ülkemiz arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesinin yanı sıra, daha çok sayıda ve büyük Türk firmalarının Makedonya'da yatırım yapmaları için yoğun çalışmalar sürdürülmekte ve özellikle Türkiye'den bakıldığında küçük bir pazar olarak algılanan Makedonya'nın;

- Resmi rakamlara göre %3.8, gerçekte ise %5 civarında olduğu tahmin edilen Türk kökenli vatandaşlarının bulunması sebebiyle Türkçe konuşan ve Türkiye ile ticaret ve yatırım ilişkileri kurmaya çok istekli bir nüfus barındıran,
- 46 yıl boyunca birlikte yaşadığı eski Yugoslavya ülkeleriyle doğal ekonomik bağı ve birçok üründe sıfır ya da çok düşük gümrük vergileriyle ticaret yapma imkânı bulunan,
- 23 Ağustos 2007 itibarıyla Makedonya, Hırvatistan, Arnavutluk, Kosova, Karadağ ve Moldova Sırbistan ve Bosna Hersek açısından yürürlüğe giren CEFTA'ya (Central European Free Trade Agreement) taraf olan,
- Avrupa Birliği ile Topluluğun İstikrar ve Ortaklık Süreci'ne taraf ülkeler (Makedonya, Hırvatistan, Bosna ve Hersek, Sırbistan, Karadağ, Kosova ve Arnavutluk) arasında kademeli olarak tesis edilmesi öngörülen çapraz menşe kümülasyonuna Türkiye ile birlikte giren,
- Ucuz işgücü ve enerji maliyetlerinin yanı sıra, yabancı yatırımları teşvik etmek amacıyla hükümet tarafından getirilen çok önemli vergi indirimleri sonrasında cazip bir yatırım ortamı oluşturulmaya çalışılan,
- Mevcut durumda Avrupa standartları anlamında fakir olmakla birlikte küçük nüfusunun da avantajıyla, son birkaç yılda sağlanan makroekonomik istikrar sayesinde gelir düzeyini yükseltmekte olan,
- AB aday ülke statüsünü haiz ve orta veya uzun vadede AB üyesi olduğunda, ülkede yapılacak her türlü üretimin ciddi bir engelle karşılaşmadan tüm AB pazarına ulaştırılabileceği,
- Başta çifte vergilendirmenin önlenmesi olmak üzere ikili ekonomik ve ticari ilişkiler anlamında ülkemizle ilişkilerinde gerekli yasal zemini bulunan bir ülke olduğu bilinmelidir.

Bu çerçevede, Makedonya'nın yukarıda belirtilen sorunlarına rağmen, hemen hemen her sektörde gerek Makedonya pazarı gerek bölge, ve ilerleyen aşamada tüm Avrupa'ya yönelik ciddi ticaret, yatırım ve işbirliği imkanları ve fırsatları sunduğunu belirtilmek gerekir.

Ancak, Makedonya'daki firmalarla ticaret veya ortak yatırım ilişkisine girecek ya da Makedonya'da doğrudan yatırım yapacak firmalarımızın genel nitelikli gerekliliklerin yanı sıra özellikle aşağıdaki hususlara dikkat etmesinde yarar görülmektedir:

- Soydaş ya da dindaş olmasına bakılmaksızın, alıcı firmalar mutlaka çok iyi araştırılmalı, banka teminatı dışında teminat kabul edilmemeli, her ne sebeple olursa olsun uluslararası geçerliliği bulunan

sözleşmelerle çalışma kuralından asla vazgeçilmemelidir.

- Makedonya adalet ve yargı sistemindeki problemler nedeniyle, yapılacak sözleşmelerde, ihtilaf oluşması halinde Türk mahkemeleri ya da uluslararası mahkemelerin yetkilendirilmesine gayret edilmelidir.
- Makedonya'ya gelindiğinde çalışılacak veya hizmet desteği alınacak kişiler çok iyi seçilmeli ve bu konuda Makedonya'daki Ticaret Müşavirliğimizin yönlendirmeleri talep edilmelidir.
- Bu çerçevede çok iyi ve güvenilir tercümanlarla çalışılmalı, kendini ispatlamış uluslararası danışmanlık şirketlerine mensup da olsa tutulacak danışmanlar iyi araştırılmalı, İngilizce yerine sadece Makedonca konuşulan ortamlarda mutlaka Makedonca-Türkçe tercüman bulundurulmalıdır.
- Arazi ya da mülk alma durumlarında, satın alınacak yerin tapu ve kadastro kayıtları kontrol edilmeli, özel ya da kamu (bazen de hem özel sektöre hem de kamuya ait olabilmektedir) malı olup olmadığı iyi araştırılmalıdır.
- Kiralanacak yerlerle ilgili de aynı nitelikli araştırma yapılmalıdır (borç, alacak-verecek durumları dahil).

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Makedonya'da başarılı olabilmek için güçlü yerel bağlantıların olması gerekmektedir. Güvenilir bir acente ya da dağıtım firması ile iletişime geçmek tüm ülkeyi kapsayacak iş bağlantıları için önemli bir çıkış noktası olmaktadır. Bu sayede firmalar, potansiyel pazarlara ulaşabilmekte, iletişim noktası bulabilmekte ve hem ülke içinde hem de ülkenin komşularıyla iş yapabilme becerisine sahip

Ülkede her türlü dağıtım kanalı bulunmakla birlikte sistem, sofistike dağıtım ağına sahip batı pazarlarından daha yetersizdir. Ülkedeki en önemli pazar, birçok ticari aktivitenin gerçekleştiği Başkent Üsküp'tür. Diğer önemli iş merkezleri, Bitola (75,000), Prilep (67,000), ve Tetovo'da (Kalkandelen-51,000) bulunmaktadır.

Doğrudan satış Makedonya'da gelişmemiştir. Doğrudan pazarlama tekniklerinin geliştirilmesine ve tüketiciyi koruyan düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır. Kırsal alanda yaşayan tüketiciler genellikle yerel satıcılarla görüşmeyi daha çok tercih etmektedirler.

Mevcut yasal düzenlemeler, hem yabancı hem de yerel yatırımlarda ortaklık kurmaya, karma yatırımlara izin vermektedir. Sıklıkla karşılaşılan durum, yerel bir firmanın bina, depo, ofis alanı ve personel sağlarken yabancı firmanın ise eşya, ekipman ve tecrübe ile destek vermesidir.

Makedonya'daki harcanabilir gelir hala diğer Batı Avrupa ülkelerine göre oldukça aşağıdadır. 2011 Kasım ayı resmi verilerine göre kişi başına milli gelir yaklaşık 460 ABD \$'dır. Tüketiciler aşırı derecede fiyatlara duyarlı ve firmalar da mallarını fiyatlandırırken çok dikkatli davranmaktadırlar. İthal malların fiyatları, yerel mallara göre oldukça yüksektir.

Çoğu tüketici için ürünlerin fiyatlarının makul olması birincil faktördür.. Bu durum geleneksel dükkanlarda satılan düşük kalitedeki mallara olan ilgiyi devam ettirmektedir. Yerli ürünler ender olarak belli bir kalitede olmaktadır. Fikri mülkiyet haklarındaki gelişmelerin yavaş ilerlemesinin bir sonucu olarak da çoğu ürün, tüketicilerin ilgisini çekmek için sahte markalarla satılabilmektedir. Ancak her geçen gün, kaliteye olan ilgi ve iyi kalitedeki mallara daha fazla ücret ödemek isteyen tüketici kesimi artmaktadır.

Finansman ve ödeme koşullarına dikkat etmek ülkede başarılı bir satışı gerçekleştirmek için en önemli noktaları oluşturmaktadır. Çoğu tüketici alışverişlerinde aylık taksitlendirmeyi tercih etmektedir. Yerel firmalar, kalite artırıcı ve destek hizmetlere daha yeni başlamışlardır.

Reklamcılık Makedonya'da en hızlı gelişen hizmet sektörüdür. Hem tüketiciler hem de firmalar reklam ve diğer pazarlama hizmetlerinin ne kadar önemli olduğunu artık fark etmeye başlamışlardır. Ülkede her türlü medya; gazeteler, dergiler, televizyon, radyo, billboard'lar vb. geniş alanlarda kullanılmaktadır; Ülkede firmalar tarafından

tercih edilen reklam şekilleri sırasıyla; yazılı medya, gazete ve dergiler, radyo, billboard'lar-tabelalar, ticari fuarlar, satış geliştirme literatürü (broşür, ilan, katalog vb.), etkinliklere sponsor olma ve televizyondur. Televizyon reklamları çoğu Makedon firması için çok pahalı olduğu için bu yolu genellikle yabancı firmalar, özellikle de tüketim malları için, kullanmaktadırlar.

Ülkede resmi devlet kanalı dışında 4 adet özel televizyon kanalı, uydu üzerinden yayın yapan 13 ulusal televizyon istasyonu ve 58 adet bölgesel ya da yerel yayın yapan özel televizyon istasyonu bulunmaktadır. Bölgesel istasyonların sayısı kablolu TV ile giderek artırmaktadır. Ülkede 80 kadar bağımsız radyo istasyonu da bulunmaktadır.

Yazılı medya olarak, altı adet özel günlük Makedonca basılan büyük gazete, üç adet özel günlük Arnavutça basılan gazete bulunmaktadır. Ayrıca, her iki dilde de birçok özel dergi bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Kapital, ekonomik ve finansal analizlere odaklanan haftalık bir yayındır.

Belli başlı bütün medya güncellenmiş web sitelerine sahiptir ve giderek büyüyen bir online medya çıkışı bulunmaktadır. Sosyal medya ağı da giderek gelişmektedir.

Para Kullanımı

Ülkede 10 Mayıs 1993 yılından bu yana Denar (MKD) kullanılmaktadır. Makedonya Merkez Bankası Denar'ın kurunu Avro'ya göre saptamaktadır.

2014 yılı sonunda 1 MKD=50,74 \$, 1 MKD=61,61 €'dur.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Makedonya Cumhuriyeti Türk vatandaşlarından vize istememektedir.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Yeni Yıl	1-2 Ocak
Ortodoks Noeli	7-8 Ocak
Dünya Kadınlar Günü	8 Mart
Ortodoks Paskalyası	Nisan
İşçi Bayramı	1-2 Mayıs
İlinden Ayaklanması Günü	2 Ağustos
Bağımsızlık Günü	8 Eylül

Kurban ve Ramazan Bayramları

Çalışma Saatleri

Kamu Kuruluşları

Pzt-Cuma 7:00-15:00 ya da 7:30-15:30

Bankalar

Pzt-Cuma 7:30-19:30

C.tesi 8:00-13:00

Özel Kuruluşlar

Pzt-Cuma 8:00-16:00 ya da 8:30-16:30

Mağazalar

Pzt-Cuma 8:00-20:00/21:00

C.tesi 8:00-15:00

Devlet Daireleri

Pazar-Cuma 8:00,9:00-15:00,16:00

Kullanılan Lisan

Ülkenin resmi dili Makedonca'dır. Konuşulan diğer diller; Arnavutça (nüfusun %20'si), Sırpça-Hırvatça, Türkçe ve Roman dili, kullanılan alfabe ise Kiril Alfabeti'dir.

Ulaşım

İstanbul ile Üsküp arasında hem havayolu hem de karayolu ulaşımı mevcuttur. Türk Hava Yolları ve Pal Air'in Makedonya'ya uçuşları bulunmaktadır. Uçuş süresi uçak tipine göre değişmekle birlikte, 1 saat 25 dakika ile 1 saat 45 dakika arasındadır. İstanbul ile Üsküp, Gostivar, Tetovo (Kalkandelen) ve Ohri arasında günde 12 otobüs seferi mevcuttur. Yolculuk genellikle 12-13 saat arasındadır.

Haberleşme

Makedonya Uluslararası telefon kodu: 389, Üsküp telefon kodu: 2'dir.

Yaygın kullanılan Türk GSM şebekeleri Makedonya'da kullanılabilir.

Yerel Saat

Makedonya'da yerel saat, Kışları GMT+1, Yazları GMT+2 olarak uygulanmaktadır.

Yerel Ölçü Birimleri

Makedonya'da metrik sistem kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Makedonya Uluslararası telefon kodu :389

Üsküp telefon kodu :2

Yaygın kullanılan Türk GSM şebekeleri Makedonya'da kullanılabilir.

Sağlık

Makedonya bağımsızlığını ilan etmesinden bu yana istikrarlı bir sağlık politikası oluşturamamış ve sürekli olumsuzluklarla karşılaşmak zorunda kalmıştır.

Yugoslavya'nın parçalanmasından sonra birçok doktor yurtdışında daha cazip hastanelere yerleşmiş, teknolojinin de standartlara uygun olmaması nedeniyle Makedonya'nın sağlık sektörü kendisini istenen düzeyde toparlayamamıştır.

Devletin sağlık programı işverenlerin destekleriyle oluşturulan Sağlık Sigorta Fonu tarafından finanse edilmektedir. Diğer gelirler ise doğrudan devletin kasasından veya vizite ücretlerinden gelmektedir. IMF ülke

üzerinde baskı yaparak sağlık finansmanının daha güçlü hale getirilmesine çalışmaktadır. Ayrıca sağlık sektöründe borçlanmanın önüne geçebilmek için birtakım düzenlemeler yapılmaktadır.

Ticari Fuarlar

Ülkede yapılacak fuarlara ilişkin detaylı bilgiler için:

-<http://export.gov/tradeevents/index.asp>

-<http://www.eragrupa.mk/mk/SkopjeFair/index.aspx>

Yararlı Adresler:

T.C. Üsküp Büyükelçiliği

Turkish Embassy

Ul. Slovej Planina-BB

1000 Skopje

Republic of Macedonia

Tel: +389-2-310 47 10

Faks: +389-2-311 70 24

e-posta: embassy.skopje@mfa.gov.tr

T.C. Üsküp Ticaret Müşavirliği

Turkish Office of the Commercial Councillor

Ul. Borka Taleski 55

1000 Skopje

Republic of Macedonia

Tel: +389-2-322 40 10

Faks: +389-2-322 20 14

e-posta: uskup@ekonomi.gov.tr

Makedonya Büyükelçiliği

Filistin Sok. No.30/2

GOP Ankara

Tel: 312/446 92 04/05

Faks: 312/446 92 06

Makedonya İstanbul Başkonsolosluğu

İnönü Cad. Üçler Apt. No. 20, K. 2, D. 3

Gümüşsuyu Taksim/İstanbul

Tel: 212/251 22 33, 246 99 77

Faks: 212/293 77 65

e-posta: makedonya@superonline.com, İstanbul@mfa.gov.mk

Makedonya Merkez Bankası

National Bank of the Republic of Macedonia

<http://www.nbrm.mk>

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası

European Bank for Reconstruction and Development

<http://www.ebrd.com>

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

Organization for Economic Cooperation and Development

<http://www.oecd.org>

Makedonya Hükümeti

Government of Macedonia

<http://www.gov.mk>

Makedonya Ekonomi Bakanlığı

Ministry of Economy

<http://www.economy.gov.mk>

Makedonya Maliye Bakanlığı

Ministry of Finance

<http://www.finance.gov.mk>

Makedonya Kùltür Bakanlığı

Ministry of Culture

<http://www.culture.in.mk>

Makedonya İçişleri Bakanlığı

Ministry of Internal Affairs

<http://www.moi.gov.mk>

Makedonya Endüstriyel Hakların Korunması Ofisi

Industrial Property Protection Office

<http://www.ippo.gov.mk>

Makedonya Akreditasyon Kurumu

Institute for Accreditation

<http://www.iarm.gov.mk>

Makedonya Serbest Bölgeler İdaresi

Free Trade Zone "Bunardzik"

<http://www.bunardzik.com.mk>

Makedonya Gümrük İdaresi

Macedonian Customs Authority

<http://www.customs.gov.mk>

Makedonya İstatistik Ofisi

Macedonian Statistical Office

<http://www.stat.gov.mk>

Makedonya Ticaret Odaları Birliği

Union of Chambers of Commerce in Macedonia

Website: www.sojuzkomori.org.mk

Kuzeybatı Makedonya Ekonomi Odası

Economic Chamber of North-West Macedonia

Website: <http://www.oemvp.org>

Makedonya Ticaret Odası

Economic Chamber of Macedonia

Website: www.mchamber.mk

AB İlişkileri Sekreteryası

Secretariat for European Affairs

<http://www.sep.gov.mk/portal/eng/default.asp>

Makedonya Yabancı Yatırımlar ve İhracatı Geliştirme Ajansı

Agency for Foreign Investments and Export Promotion of the Republic of Macedonia

www.investinmacedonia.com

Makedonya Ulaşım ve İletişim Bakanlığı

Ministry of Transport and Communications

<http://www.mtc.gov.mk>

Makedonya Tarım, Ormancılık ve Su Kaynakları İdaresi Bakanlığı

Ministry of Agriculture, Forestry and Water Resource Management

<http://www.mzsv.gov.mk>

Makedonya Dışişleri Bakanlığı

Ministry of Foreign Affairs

<http://www.mfa.gov.mk>

Makedonya Savunma Bakanlığı

Ministry of Defense

<http://www.morm.gov.mk>

Makedonya Sağlık Bakanlığı

Ministry of Health

<http://www.moh.gov.mk>

Makedonya İş ve Sosyal Politika Bakanlığı

Ministry of Labor and Social Policy

<http://www.mtsp.gov.mk>

Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı

Ministry of Education and Science

<http://www.mon.gov.mk>

Makedonya Adalet Bakanlığı

Ministry of Justice

<http://www.pravda.gov.mk>

Makedonya Çevre ve Fiziki Planlama Bakanlığı

Ministry of Environment and Physical Planning

<http://www.moepp.gov.mk>

Makedonya Yerel Yönetimler Bakanlığı

Ministry of Local Self - Government

<http://www.mls.gov.mk>

Makedonya Enformasyon Ajansı

Macedonian Information Agency

<http://www.mia.com.mk>

HAZİRAN

BULGARİSTAN

BULGARİSTAN

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Karadeniz kıyısında yer alan Bulgaristan, Güneydoğu Avrupa'da Türkiye ile Romanya arasında yer almaktadır. Bulgaristan yaklaşık olarak 110.879 km²'lik bir alana sahiptir. Kıyı şeridi 354 km. olup, komşuları Yunanistan, Makedonya, Romanya, Sırbistan ve Türkiye'dir. Bulgaristan'da karasal iklim hakimdir. Rila, Pirin, Stara Planina ve Rodopi ülkenin önemli dağları olup, Rila 2,925 m. yüksekliği ile ülkenin en yüksek dağıdır. Ayrıca Bulgaristan ve Balkanların en yüksek tepesi olarak bilinen Musalla Tepesi bu dağ üzerinde bulunmaktadır. Ülkenin en önemli ırmağı Tuna olup; diğer önemli akarsuları Meriç, İskır, Tunca, Yantra ve Struma'dır. Tuna Nehri üzerinde yer alan Srebarna Gölü Silistra Kasabasının 16 km. batısında yer almaktadır. Srebarna Gölü 100'den fazla kuş türünü barındıran önemli bir doğal yaşam alanıdır.

Siyasi ve İdari Yapı

İlk sakinleri Hint-Avrupa kökenli Traklar kavimi olan Bulgaristan, milatla birlikte önce Roma İmparatorluğu'nun, daha sonra da Bizans İmparatorluğu'nun, 14. yüzyılda ise Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. Osmanlı Devleti Bulgaristan'ı 3 Mart 1878 tarihinde iç işlerinde bağımsız prenslik, 22 Eylül 1908 tarihinde ise tam bağımsız çarlık olarak tanımıştır. II. Dünya Savaşı'nın ardından Balkanlar'da ilerleyen Sovyet Ordusu'nun da etkisiyle sosyalist rejime geçen ülkede 1990 yılında Doğu Bloku'nun çözülmesiyle sosyalist rejim yıkılmıştır. 12 Temmuz 1991 tarihinde kabul edilen anayasa ile birlikte ülkenin yönetim biçimi parlamenter demokrasi olarak belirlenmiştir.

22 Ocak 2002'de cumhurbaşkanı olarak seçilen Georgi Parvanov, 22-29 Ekim 2006 tarihlerinde gerçekleştirilen seçimlerden de galip ayrılarak üst üste ikinci kez seçilmiştir. Aynı seçim sonucunda başkan yardımcısı Angel Marin olmuştur. Bir sonraki seçim ise Ekim 2011'de yapılmış olup, Rosen Plevneliev cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Halen ülke, başbakanlığını Boiko Borisov'un yaptığı merkez sağ koalisyon hükümeti tarafından yönetilmektedir. Yeni koalisyon hükümeti CEDB (Citizens for European Development of Bulgaria) ile merkez sağ Reformist Bloktan oluşmaktadır. Koalisyon diğer sol partilerin desteğine ihtiyaç duyduğundan politik istikrarın eksikliği hissedilmektedir. Yeni hükümet kendini Avrupa yanlısı ve reformcu olarak tanımlamaktadır.

Nüfus ve İstihdam

2014 yılı sonu itibariyle Bulgaristan'ın nüfusu 3.502.015'i erkek ve 3.700.183'ü kadın olmak üzere 7.202.198 kişidir. Şehirlerde nüfusun % 73,1'i, kırsal bölgelerde ise % 26,9'u yaşamaktadır. Bulgaristan'ın nüfusu yaşlı bir nüfustur. En yoğun yaş aralığı 25-69 yaş aralığıdır. Buna karşılık nüfus içerisinde 0-19 yaş aralığının yoğunluğu düşüktür.

AB demografik ve sosyo-ekonomik gelişme direktiflerine uygun olarak Milli İstatistik Enstitüsü tarafından hazırlanan tahminlere göre 2070 yılında nüfusun, 2.557.294'ü erkek ve 2.574.729'u kadın olmak üzere 5.132.023 kişi olacağı hesaplanmıştır.

2011 yılında gerçekleşen sayımda 5.664.624 kişi ya da nüfusun % 84,8'i Bulgar, 588.318 kişi (nüfusun % 8,8'i) Türk ve 325.343 kişi (nüfusun % 4,9'u) Roman olduklarını ifade etmiştir. 53.391 kişi (nüfusun % 0,8'i) kendini etnik aidiyet bakımından tanımlamamıştır. Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler Kırcaali (86.527), Razgrad (57.261), Şumen (50.878), Burgas (49.354), Silistra (40.272), Filibe (40.255), Tırgovişte (38.231), Ruse (28.658),

Haskovo (28.444) ve Dobriç (23.484)'tir. Romanların yoğun olarak yaşadığı bölgeler ise Montana, Sliven, Dorbiç ve Yambol'dur.

Aynı sayımda ait olunan din sorusuna nüfusun % 21,8'i cevap vermemiştir. Cevap verenlerin % 76'sına tekabül eden 4.374.135 kişi ortodoks hıristiyan, 48.945 kişi (% 0,8) katolik, 64.476 kişi (% 1,1) protestan olduğunu ifade etmiştir. 546.004'ü sünni, 27.407'si alevi ve 3.727'si mezhep belirtmeyen olmak üzere toplam 577.139 kişi (% 10) kendini müslüman olarak tanımlamıştır. 11.444 kişi (% 0,2) diğer dinlerin mensuplarıdır, 272.264 kişi (% 4,7) herhangi bir dine ait değildir, 409.898 kişi (% 7,1) ise kendini tanımlamamıştır.

Doğal Kaynaklar ve Enerji

Bulgaristan'da enerji sektörüne ilişkin düzenlemeler AB mevzuatı ile uyumlu olup, "Enerji Kanunu", "Yenilenebilir Enerji Kanunu" ve "Enerji Verimliliği Kanunu" hükümlerine göre yapılmaktadır. Enerji sektörüne ilişkin politikalar Bulgaristan Ekonomi ve Enerji Bakanlığı tarafından belirlenmekte, enerji piyasası "Enerji ve Su Denetimi Devlet Komisyonu" denetimi altında bulunmaktadır. NEK şirketi devlete ait olup, elektrik enerjisi dağıtımını gerçekleştirmektedir. Devlete ait Bulgargaz EAD şirketi Bulgaristan'da gaz dağıtımını yapmakta, ülke üzerinden transit gaz geçişlerini sağlamak ve gaz depolaması gerçekleştirmektedir. Enerji sektöründe önemli rol oynayan devlet kuruluşlarını tek bir şirket bünyesinde birleştiren % 100 devlet şirketi olan "Bulgaristan Enerji Holdingi" bulunmaktadır.

Bulgaristan, gayri safi enerji tüketiminin % 70'ten fazlasını ithalattan sağlamaktadır. Ham petrol ve doğal gaz ithalatında Rusya'ya tam bir bağımlılık söz konusudur. Eurostat metodolojisine göre nükleer enerji yerel kaynak sayılsa da Bulgaristan nükleer yakıtını da Rusya'dan ithal etmektedir. Dolayısıyla, enerji konusunda Rusya'ya büyük bir bağımlılık söz konusudur. Diğer taraftan, Bulgaristan'ın enerji koridorlarının üzerinde bulunması, AB üyesi olarak enerji etkinliği ve çevre konularında bir çok hukuksal yükümlülüğü yerine getirme gerekleri ülkenin enerji jeopolitiğinde etkin rol almasını gerektirmektedir.

Bulgaristan'da enerji sektörünün durumu aşağıda özetlenmiştir:

Petrol ve Petrol Ürünleri

Bulgaristan'ın sınırlı petrol kaynaklarından küçük miktarlarda petrol üretimi yapılmaktadır. Petrol ve petrol ürünleri ticareti, ithalatı ve ihracatı tamamen serbestleştirilmiştir. İthal edilen ham petrolün tamamı ve rafine ürünlerin büyük bir bölümü Rusya'dan gelmektedir. Diğer taraftan, Rusya Bulgaristan'dan daha az ithalat yaptığı için ikili ticarete büyük bir dengesizlik bulunmaktadır. Burgaz'da çoğunluk hisselerine Lukoil'in sahip olduğu Balkanlar'ın en büyük rafinerisi bulunmaktadır. Petrol ve petrol ürünleri ticareti yapan büyük şirketler şunlardır; Lukoil, Petrol, OMV, Shell, Eko, Rompetrol, Naftex, Prista Oil, Hellenic Petroleum.

2014 yılında Rusya'dan her türlü enerji ürünü ithalatı toplam ithalatın % 91,8'ini teşkil etmiş olup, yaklaşık 4,896 milyar Euro düzeyinde gerçekleşmiştir. İthalatın yaklaşık % 67'si ham petroldür.40 Toplam petrol ithalatı 2014 yılında bir önceki yıla göre % 7,2 azalmıştır. Üretilen petrol ise önemsiz miktardadır ve 2013'e göre % 4,6 azalmıştır.

Doğal Gaz

Bulgaristan'da Vratsa yakınlarında bir adet doğal gaz depolama ve geri üretimi sağlayan Çiren Yeraltı Doğal Gaz Depolama Tesisi bulunmaktadır. Yıllık aktif doğal gaz kapasitesi 450 milyon m³'tür. 2014 yılında 294 milyon m³ gaz enjekte edilmiş ve 273 milyon m³ geri üretilmiştir.

Yerel doğal gaz üretimi yapan şirketler şunlardır; Petroceltic (eski Melrose Resources Sarl) ve Petrol ve Doğal Gaz Arama ve Üretme A.Ş. 2014 yılında doğal gaz üretiminde 2013 yılına göre % 35,6'lık bir düşüş yaşanmıştır.

Doğal gaz dağıtımını bölgesel ve yerel özel şirketler tarafından gerçekleştirilmektedir. 2014 yılında dağıtımda temel pazar payı % 59,4 ile Overgaz A.Ş.'nin bağlı kuruluşlarına aittir, Citigaz Bulgaria'nın pazar payı % 16,2, Karadeniz Teknoloji Şirketi'nin % 10,7 ve diğerlerinin toplam % 13,7'dir.

Doğal gaz ithalatı 2013'e göre % 6,1 artarak 2014 yılı için 2,725 milyon m³, yerel üretim ise 2013'e göre % 35,6 azalarak 2014 için yaklaşık 181 milyon m³ olarak gerçekleşmiştir.

Doğal gaz gereksinimi büyük ölçüde ithalat ile giderilmektedir. Ülkenin 2014 yılı doğal gaz tüketimi bir önceki yıla göre % 6,3 düşüş yaşayarak, 2,635 milyar m³ olarak gerçekleşmiştir. Ülke, hem kendi ihtiyaçlarını karşılayan hem de komşu ülkelere doğal gaz transiti yapılan geniş bir gaz iletim sistemine sahiptir. Bulgaristan, AB'nin desteğiyle sistemin esnekliğinin ve gaz sağlama güvenliğinin artırılması amacıyla Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Sırbistan ile doğal gaz bağlantıları kurma hedefini beyan etmiştir. Ülkeye Rusya'dan doğal gaz sağlayan ve Ukrayna, Moldova ve Romanya üzerinden geçen yalnızca iki boru hattı bulunmaktadır.

Doğal gazın % 85'i Bulgaristan üzerinden transit geçmektedir. Bulgaristan, hanehalkının doğal gaza erişimini sağlayacak gaz ağlarının kurulumu açısından AB ülkelerine göre oldukça geride kalmaktadır. Hanehalklarının sadece %1,5'inin doğal gaz erişimi bulunmaktadır, Avrupa'da bu oran %55'tir.

2014 yılında her üç koridordan geçen transit doğal gaz iletim miktarında % 6.3 oranında azalma yaşanmıştır.

Kömür

Bulgaristan'ın Maritza-İztok bölgesinde bulunan linyit kömürü cevherleri temel yerel enerji kaynağıdır. Burada, Mini Maritza İztok santralinde, elektrik enerjisi ve termal enerji üretiminde kullanılan 2014 yılı verilerine göre 27,6 milyon ton kömür üretilmiştir. Söz konusu Bulgaristan genelindeki üretimin yaklaşık % 88'ine tekabül etmektedir. Toplam kömür üretimi ise 2013'e göre %9,4 artarak, 2014 için 31,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Kömür tüketimi genellikle elektrik enerjisi ve termik enerji üretimi (% 96,3) ve briket imalatı (% 2,7) amacıyla gerçekleşmektedir. Özel amaçla tüketim % 0,7 ve ısınma amacıyla tüketim % 0,3 düzeyindedir.

Toplam kömür rezervinin 1.300 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmekte ve gelecek 34 yıl boyunca elektrik enerjisinde temel yerel kaynak olarak kullanılacağı öngörülmektedir. Kömür bazlı elektrik santralleri ülkedeki elektrik üretiminin yaklaşık % 55'ini gerçekleştirmektedir. Kömür piyasası tamamen serbestleştirilmiştir. Bulgar linyit kömürünün içerdiği toz ve kükürt oranı yüksektir.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları

Bulgaristan'ın yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin politika ve stratejisi AB'nin sürdürülebilir gelişme siyaseti çerçevesinde belirlenmektedir. AB mevzuatı 2020 yılına kadar yenilenebilir kaynaklardan üretilen elektrik enerjisinin toplam elektrik tüketimi içerisindeki oranının % 20'ye çıkmasını öngörmektedir. Bu kapsamda Bulgaristan, Avrupa Komisyonu nezdinde iki hedef belirlemiştir: 2020'ye kadar elektrik tüketiminin % 16'sının yenilenebilir enerji kaynaklarından, ulaştırma sektöründe ise yakıt tüketiminin % 10'unun biyoyakıtlardan sağlanacağı taahhüdünde bulunmuştur⁵⁰.

Eurostat, 2012 yılında Bulgaristan'da yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjinin nihai enerji tüketimi içerisindeki payının % 16,3'e yükseldiğini resmi olarak açıklamıştır, 2013'te ise bu pay % 19'a çıkmıştır. Bu durum Bulgaristan'ın AB nezdinde üstlendiği 2020 yılına kadar söz konusu payı % 16'ye yükseltme taahhüdünü sürenin dolmasından 8 yıl önce yerine getirdiğine işaret etmektedir. 2005 yılında yenilenebilir enerji kaynaklarının tüketim içerisindeki payı % 9,4 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının tüketim içerisindeki oranının yükselmesi birkaç etkene bağlıdır. Bunlardan biri enerji tüketiminde önemli ölçüde

düşüş yaşanmasıdır. Şöyle ki 2011-2012 döneminde enerji tüketimi yaklaşık 9,3 gWh azalmıştır. Aynı dönemde güneş ve rüzgar santrallerinde üretilen enerji önemli ölçüde artmıştır.

2013 yılı sonunda Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'nın Avrupa Komisyonu'na konuya ilişkin gönderdiği ilerleme raporunda 2012 yılı payı % 16,4 olarak belirtilmiştir. Mevzuat gereğince hedefe ulaşıldığı rapor edildikten sonra yeni yenilenebilir enerji projelerine destekli alım fiyatları, garantili alımlar ve elektrik iletim ağlarına öncelikli erişim gibi kolaylıklar uygulanmayacaktır.

Elektrik Enerjisi

Bulgaristan'ın net elektrik üretim kapasitesi 9,6 gW'tır. Bunlardan 2 gW nükleer, 2,6 gW su, 4,9 gW konvansiyonel ısı ve 0,1 gW rüzgar enerjisi kaynaklarındandır. 2014 yılında brüt üretim yıllık bazda % 8,4 artarak 47,4 TWh olarak gerçekleşmiştir. Üretimlerinde artış görülen santral çeşitleri; nükleer santral (% 12), termik santral (% 10,7), yenilenebilir enerji (% 3,8) ve kombine ısı ve elektrik santralleri (% 1,2). 2014'te elektrik enerjisi ihracatı brüt üretimin % 20'si kadar olup, bir önceki yıla oranla % 53,3 artarak 9,5 TWh olarak gerçekleşmiştir. Termik elektrik santralleri ve Kozloduy nükleer enerji santrali elektrik üretimine hakimdir. 2014 yılında yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen elektrik brüt tüketimin % 18,9'unu oluşturmuştur. Elektrik üretiminde 2014 yılında yerel kaynakların payı % 91, yabancı kaynakların payı ise % 9 olmuştur (nükleer enerji kaynakları yerel kaynak addedilmektedir). 2014 yılında ülkenin nihai elektrik tüketimi 37,9 TWh olarak gerçekleşmiştir, bu rakam bir önceki yıla göre %1 artış göstermiştir.

Bulgaristan'da enerji tüketiminin GSYİH'ya oranı AB'de en yüksek olandır. Döviz kurları açısından Bulgaristan'daki elektrik fiyatları AB'deki en düşükler arasındadır. Bu sebeple ülkede elektrik enerjisi tüketiminin efektif olmadığı addedilmektedir. Ancak, satın alma gücü paritesine göre hesaplandığında Bulgaristan'daki fiyatlar AB'nde en yüksek fiyatlar arasında yer almaktadır.

Madencilik

Bulgaristan'da kömür madenciliği sektörü boyut anlamında küçük olmakla birlikte büyük öneme sahiptir. Bulgaristan'ın enerji kalemleri içinde kömür en önemli kalemdir.

Bulgaristan'da linyit, altbitümlü, bitümlü ve antrasit kömürü bulunmaktadır. Linyit kömürü (1.200-2.000 ccal) Meriç ırmağının doğu ve batı bölümlerinde ve Sofya civarında yoğun olarak bulunmaktadır. Altbitümlü kömür (3.000-5.000 ccal) Bobov Dol, Pernik, Burgaz ve Blagoevgrad şehirleri civarında, bitümlü kömür (5.000 ccal) ise Bulgaristan'ın merkez bölgesi olan Gabrovo-Tvırditza-Sliven civarında mevcuttur. En eski ve en yüksek kalorili olan antrasit kömürü (6.000 ccal) Svoqe şehri civarında çıkarılmaktadır. Bulgaristan'nda bitümlü ve antrasit kömürü ise çıkarılmaya uygun değildir.

Plevne düzlüğünde petrol kaynakları bulunmaktadır. Ancak söz konusu petrol ülkenin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır.

Bulgaristan'da demir, kurşun, çinko ve bakır cevherleri bulunmaktadır. Ancak demir kaynakları yetersiz olduğu için ithalat da yapılmaktadır. Bulgaristan'da yoğun olarak kireç taşı ve granit de bulunmaktadır.

Genel Ekonomik Durum

TEMEL SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

Temel Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Bulgaristan Cumhuriyeti (Republic Of Bulgaria)
Nüfus	7,6 milyon (2011)
Dil	Bulgarca
Din	%76 Ortodoks, %10 Müslüman, Diğer Hristiyan %2
Yüz ölçümü	111.002 km ²
Başkent (nüfus)	Sofya (1,292 milyon)
Başlıca Kentler (nüfus)	Filibe (716 bin), Varna (462 bin), Burgas (424 bin), Stara Zagora (371 bin), Blagoevgrad (341 bin), Pleven (312 bin), Pazardjik (311 bin)
Yönetim Şekli	Parlamentar Demokrasi
Cumhurbaşkanı	Rosan Plevneliev
Başbakan	Boiko Borisov
Para Birimi	Leva (Lv)

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

Temel Ekonomik Göstergeler

	2010a	2011a	2012a	2013a	2014a	2015b
GSYİH (milyar dolar, cari fiyatlarla)	50	57	54	56	57	49
Reel Büyüme Oranı (%)	0.1	1.6	0.2	1.3	1.5	2.1
Kişi Başına GSYİH (\$, PPP)	15.105	15.563	16.006	16.212	16.664	17.137
Özel Tüketim Harcamaları (% reel değişiklik)	0.3	1.0	3.3	--1.4	2.7	2.3
Kamu Harcamaları (% reel değişiklik)	-2.3	1.9	-0.5	2.3	0.1	0.3
Gayrisafi Sabit Yatırımlar (% reel değişiklik)	-18.3	-4.6	2.0	-0.1	2.8	2.9
İşsizlik Oranı (% , ort.)	9.5	9.6	11.1	11.3	11.2	10.2
Enflasyon Oranı (% , yıl sonu)	4.5	2.8	4.2	-1.6	-0.9	0.9
Kredi Faiz Oranı (% , ort.)	11.1	10.6	9.7	9.1	8.3	7.5
Leva:€ (yıl sonu)	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96
Leva:\$ (yıl sonu)	1.47	1.51	1.48	1.42	1.61	1.78
İhracat (fob, milyar dolar)	19	27	25	28	28	24
İthalat (fob, milyar dolar)	-23	-30	-30	-32	-32	-28
Dış Ticaret Dengesi (milyar dolar)	-5	-4	-5	-4	-4	-3
Bütçe Açığı (% GSYİH)	-3.8	-1.9	-0.4	-1.8	-3.7	-2.7
Kamu Borçları (% GSYİH)	15.5	15.3	17.6	18	27.1	29.2

Kaynak: The Economist Intelligence Unit a:gerçek, b:Öngörü, c:tahmin

Ekonomik Yapı

1989 yılından sonra Doğu Bloku ülkelerinde başlayan değişim ve bu değişim ile birlikte Komünist Ülkeler Arasında Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nin (COMECON) işlevini yitirmesi, Bulgaristan'ın üretim pazarlarını yitirmesine ve ülkede atıl kapasitelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bulgaristan'ın pazar ekonomisine geçişinden sonra, başarıyla uygulanamayan reformlar sonucunda 1996 yılında ülkede bir ekonomik kriz başlamıştır. Leva, Dolar karşısında önemli ölçüde değer kaybetmiş; dış borçların ödenmesinde zorluklar yaşanmış, iç ve dış ticaret durma noktasına gelmiştir. Özel sektör zarar görmüş; birçok firma kapanmış ve bazı bankalar faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır. Yıl sonunda uygulamaya konulan istikrar paketi de krizin aşılmasında etkili olamamıştır. 1994 yılından itibaren pozitif büyüme gösteren ülke ekonomisi 1996 yılında %10,9 oranında küçülmüştür. 1997 yılı Şubat ayında ekonomik kriz daha da derinleşmiştir. Kamu harcamalarının kontrol altına alınamaması, ülkenin seçim dönemine girmesi, artan faiz oranları ve ulusal paranın değer kaybetmesi nedenleri ile ülke hiperenflasyon sürecine girmiştir.

IMF ile imzalanan anlaşma çerçevesinde 1997 yılı Temmuz ayında Para Kurulu kurulmuştur. Para Kurulunun kurulması ve Levanın Alman Markına endekslenmesi ile birlikte ülkede makro ekonomik istikrar sağlanmış olup, 1998 yılından sonra büyüme yeniden başlamıştır. 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren ise Leva, 1,95583Lv:1€ kurundan Avro'ya endekslenmiştir.

Para Kurulu tasarısı çerçevesinde, Bulgar Merkez Bankası'nın (Bulgarian National Bank-BNB) döviz rezervlerinin para arzının en azından %100'ünü karşılması gerekmektedir. Dolayısı ile para arzı ve kredi büyümesi üzerindeki denetim oldukça sıkıdır. Bu denetim Merkez Bankası'nın ticari bankaları finanse etmesi ve kamuya borç vermesi üzerinde yasak bulunmasını da içermektedir. Bu sıkı uygulamalar neticesinde ülkedeki yıllık ortalama enflasyon 1997 yılı Mart'ında %2000'lerin üzerindeyken, 17 ay içinde tek haneli rakamlara düşmüştür. 2008 yılı itibarı ile ortalama tüketici fiyatları enflasyonu %7.8, 2009 yılında %0.6 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında ise %4.5 olan enflasyon oranı 2011 yılında %2.8, 2012 yılında %4.2 oranında gerçekleşmiştir. 2013

yılında durgunluğun etkisiyle deflasyon oranı -%1.6 oranında, 2014 yılında ise -%0.9 oranında gerçekleşmiştir. 2015 yılında enflasyon oranının %0.9 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2014 yılında gayrisafi yurtiçi hasıla içinde tarımın payı %5.3, sanayinin payı %28.4, hizmetlerin payı %66.4 oranında gerçekleşmiştir.

Komünizm döneminde tarım sektörü Bulgaristan ekonomisi içerisinde önemli bir yere sahipti. Ayrıca bu dönemde sanayi sektörü özellikle ağır sanayi, çelik, elektronik, bilgi teknolojileri ve silahlanma başta olmak üzere önemli ölçüde desteklenmekteydi. Ancak komünizm sonrası oluşan rekabet ortamında komünizm döneminde ciddi biçimde korunan bu sektörler rekabet ortamına ayak uydurmakta güçlük yaşamıştır. Komünizmden kalan tesisler yaşlı, AB standartlarına uymamakta olup, yenilenmeleri gerekmektedir. Önemli bir tarım üretimi yoktur. Nüfus yaşlanıp, genç nüfus AB üyesi ülkelere göç ettiği için tarımda ithalata ağırlık verilmektedir.

GSYİH-Sektörlere Göre Dağılım (%)

	2010a	2011a	2012a	2013a	2014a	2015b
Tarım	5.1	5.4	5.4	5.5	5.3	5.2
Sanayi	27.8	30.0	30.1	27.9	28.4	28.6
Hizmetler	67.1	64.6	64.5	66.6	66.4	66.2

Kaynak: E.I.U a: gerçekleşme b:Öngörü

Ekonomik Performans

Bulgaristan ekonomisi, serbest piyasa şartlarına göre işleyen, dışa açık, özel sektörü orta düzeyde geliştirmiş, az sayıda stratejik devlet işletmesi olan bir ekonomidir. Dünya Bankası, Bulgaristan ekonomisini üst orta gelirli ekonomilerden addetmektedir. Bazı dış değerlendirmelere göre Bulgaristan ekonomisi 2014 yılında satın alma gücü paritesine göre dünyada 74. sıradadır. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2014-2015 Küresel Rekabet Gücü Raporu'nda incelenen 148 ülke içerisinde Bulgaristan 54. sıradadır, Dünya Bankası'nın 2015 yılı İş Yapma Kolaylığı Endeksi'ne göre de 189 ülke arasında bir önceki yıla göre iki sıra gerilemiş ve 38. sırayı almıştır. Avrupa ve Orta Asya Bölgesi'nde ise 26 ülke arasında 6. sırada yer almaktadır.

Bulgaristan'ın 2007 yılında AB'ye üyeliğiyle birlikte ekonomik performansının arttığı görülmektedir. 2004-2007 yılları arasında ortalama GSYİH artışı %6,1 olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı dönemde ülkeye giren sermaye ve kredi miktarında önemli artışlar yaşanmıştır. 2008 itibariyle ülkeye giren sermaye miktarı GSYİH'nin %30'una ulaşmıştır. Kişi başına düşen geliri AB ortalamasının üçte biri olan Bulgaristan önümüzdeki yıllarda muhtemelen en fakir AB üyesi ülke olacaktır. Düşük ücret seviyesine ek olarak AB üyeliği beraberinde yatırımların artmasına rağmen üretim artışı yavaş seyretmiştir. Buna bağlı olarak Bulgar firmaları AB üyeliği ile artan rekabet ortamında güç kaybına uğramışlardır.

Uluslararası mali krizin 2008 yılının son çeyreği ile 2009 yılının tamamında ekonomi üzerinde ciddi etkileri olmuş, iç ve dış ticaret hacmi azalmış, iç ve dış yatırımlar, konut fiyatları düşmüş, üretim, tüketim, inşaat sektörü daralmıştır. 2009 yılında Bulgaristan ekonomisi %5.5 oranında daralmıştır

2009 yılından beri Bulgaristan ekonomisinin durgunluktan kurtulma süreci yavaş sürmektedir. 2010 yılında Bulgaristan ekonomisi %0.1, 2011 yılında %1.6, 2012 yılında da %0.2 oranında büyümüştür. 2013 yılında ise ekonomi sadece %1.3 oranında büyümüştür. 2014 yılında ise büyüme %1.5 oranında gerçekleşmiştir. Euro bölgesindeki hafif toparlanmaya rağmen, Bulgaristan'daki siyasi belirsizlik ve yatırımcı güveninin güçlü olmaması büyümeyi olumsuz etkilemektedir. 2015 yılında %2.1, 2016 yılında %2.5 büyüme oranlarına ulaşılacağı öngörülmektedir. 2015 yılında büyümenin canlanmasına artan yurtiçi tüketimin öncülük edeceği

beklenmektedir. Ayrıca, AB fonları transferlerinin dondurulmasına yönelik verilmiş kararın 2014'ün sonunda iptal edilmesiyle beraber ülkeye yönelik AB fonları girişindeki artışın büyümeye katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

Kısa vadede yüksek işsizlikle beraber özel tüketim harcamalarının düşük oranlarda artması, pahalı borçlanma ve borç geri ödemeleri yurtiçi talebi kısıtlamaktadır. 2013 yılında %1.4 oranında daralan özel tüketim harcamaları 2014 yılında %2.7 oranına yükselmiştir. 2015 yılında özel tüketim harcamalarının %2.3 oranında artacağı öngörülmektedir.

Özel tüketim, sabit yatırım ve ihracatın etkisiyle 2016-19 döneminde reel gsyih büyümesinin ortalama %3.1 oranında (kriz öncesi %6 oranının altında) seyredeceği öngörülmektedir.

Ekonomi Politikaları

Yeni koalisyon hükümetinin büyümeyi ivmelendirici pragmatik politikalara, mali konsolidasyona ve yatırım ortamını iyileştirmeye yönelik politikalara ağırlık vereceği beklenmektedir. 2015'in ikinci yarısından itibaren, hükümet emeklilik, sağlık ve eğitim sistemlerini reforme etmeye yönelik yasaların çıkarılması doğrultusunda çalışmıştır. Ayrıca, özelleştirmelere de önem verileceği vurgulanmıştır.

2013-14 döneminde yükselen bütçe açığını düşürme yönündeki mali disiplin politikalarına 2015-19 döneminde ağırlık verileceği beklenmektedir. 2014 yılında bütçe açığı gayrisafi yurtiçi hasılanın %3.7'ünü oluşturmuştur. Bunun başlıca nedenleri arasında baskı altına alınmış yurtiçi talepten kaynaklanan zayıf gelir performansı ve deflasyonla erozyona uğrayan yetersiz katma değer vergisi alacakları başta gelmektedir.

Nisan 2015 tarihinde yeni hükümet orta vadeli mali çerçeveyi kabul etmiştir. Önümüzdeki 3 yıl içinde 2018 yılında bütçe açığının gayrisafi yurtiçi hasılanın %1.5'una getirilmesi hedeflenmektedir.

2015--19 döneminde Bulgar otoritelerinin döviz kurulunun politika çapasını tehlikeye atmayacakları beklenmektedir. Bulgaristan'ın euro'yu kabul edeceği yönünde taahhütte bulunmasına rağmen, hükümet Euro bölgesi krizi çözülene kadar AB döviz kuru mekanizmasına (ERM II) katılmayacağını açıkça ifade etmiştir. 2013 yılında kendini gösteren cari işlem fazlası döviz kuruluna olan güveni artırmıştır. Para politikası döviz kurulu tarafından kısıtlandığı için maliye politikası önem kazanmaktadır.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Zayıf ekonomik büyüme ve süregelen deflasyon, sosyal baskılar ve reforma uğramamış sektörlerden gelen şarta bağlı borçlar mali istikrar için tehdit oluşturmaktadır. Emeklilik ve sağlık sektörlerinde yapısal reformlar yapılmadıkça orta ve uzun vadede mali istikrar sağlanamayacaktır. Enerji ve ulaştırma sektöründe faaliyet gösteren bazı büyük devlete ait kuruluşların kırılgan finansal durumu şarta bağlı borçların birikmesine neden olabilecektir. Vergi tahsilatı etkin olmamaya devam etmektedir.

Bulgaristan bazı kilit büyüme bileşenlerinin kalitesini iyileştirme bakımından geri kalmaktadır. Ülkenin büyüme potansiyelinin düşük olduğu değerlendirilmektedir. Üretim kapasitesini sınırlayan faktörler olarak şunlar görülmektedir; karmaşık yasal düzenlemeler, zayıf idari kapasite, iş çevreleri için yüksek uyum maliyetleri, yüksek enerji yoğunluğu, düşük enerji verimliliği ile demiryolu ve karayolu ulaştırması altyapısının düşük kaliteli olması. Bütün bunlara bir de yargı sisteminin etkinsizliği eklenmektedir. Yatırım ortamının iyileşmesi açısından bağımsız, yüksek kaliteli ve etkin bir yargı sistemi en önemli yapı taşlarından biridir ve Bulgaristan yargı reformunda ve yolsuzlukla savaşta çok zayıf bir ilerleme katetmiştir.

Enflasyon

Enflasyonun 2015'te eksi işaretli olması öngörülmektedir. 2013'ün ortasından beri fiyatlar üzerinde baskı yapan çeşitli iç ve dış faktörlerin etkisiyle, Bulgaristan % -1,6 uyumlaştırılmış TÜFE ile AB'nin tüketici fiyatlarında en çok düşüş yaşanan ülkesi olmuştur.

İdarenin belirlediği fiyatların negatif etkisi 2014'ün dördüncü çeyreğinde, hanehalkı elektrik tüketim fiyatlarının Ekim 2014'te % 10 civarında artmasıyla kaybolmuştur. İthal mal fiyatlarının etkisi arka arkaya ikinci yılda da negatif olmaya devam etmiştir. Enflasyonun, zayıf yurtiçi tüketim ve uluslararası enerji fiyatlarının düşük kalacağı tahminine dayanarak, 2015'te yıllık bazda ortalama % -0,5'te kalması beklenmektedir. Ne var ki, tüketici fiyatlarının 2015 sonuna doğru yıllık bazda hafif bir artış göstermesi gündemdedir. Benzin fiyatlarındaki düşüş etkisini yitirince, enflasyonun 2016'da % 1'e çıkması beklenmektedir.

Dış Ticaret

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri

	2010	2011	2012	2013	2014b	2015c	2016c
İhracat (fob, milyar dolar)	21	28	27	30	31	33	36
İthalat (fob, milyar dolar)	-24	-31	-31	-33	-35	-37	-40
Dış Ticaret Hacmi (fob, milyar dolar)	54	59	58	63	66	70	76
Dış Ticaret Dengesi (milyar dolar)	-4	-3	-5	-3	-4	-5	-5

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

b:EIU tahmini c:öngörü

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyon dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2010	2011	2012	2013	2014
_	TOPLAM	20.608	28.165	26.699	29.512	29.259
2710	Ham olmayan petrol yağları	2.240	3.028	3.752	3.855	2.724
7403	Rafine bakır ve bakır alaşımlar	1.359	1.840	1.630	1.480	1.362
3004	Tıbbi ilaçlar	494	625	649	781	939
7402	Rafine edilmemiş bakır alaşımları	234	864	658	1.028	925

9999	Sınıflandırılmayan mallar	634	813	611	679	908
1001	Buğday	452	578	717	951	692
1206	Ayçiçeği tohumu	330	676	507	742	491
8544	Kablo	359	426	355	374	463
2716	Electric enerjisi	445	602	501	453	442
2707	Petrol türevleri	3	17	0	1	420
1005	Mısır	159	267	219	490	370
6203	Erkek takım elbise	244	315	291	324	344
2616	Kıymetli metal cevherleri	0	0	340	351	316
6204	Bayan elbise	272	315	283	294	310
2402	Sigara	167	212	277	275	298
2603	Bakır cevherleri	148	263	376	368	277
9401	Dişçi koltuğu	130	165	199	227	268
2836	Karbonat	185	230	248	237	256
8538	Elektrik panoları	74	113	113	150	255
7214	Demir çelik çubuklar	239	428	276	272	252

Kaynak: Trademap

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (milyon dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2010	2011	2012	2013	2014
_ TOPLAM	25.360	32.494	32.743	34.307	34.697
2709 Ham petrol yağları	3.081	4.022	4.754	4.486	3.523
2603 Bakır cevherleri konsantreleri	1.045	1.772	1.577	1.950	1.594
2710 Petrol yağları	1.100	1.586	1.497	1.710	1.508
9999 Sınıflandırılmayan mallar	831	871	907	1.029	1.320
2711 Petrol gazları	1.000	1.310	1.403	1.283	1.267
3004 Tıbbi ilaçlar	786	948	886	1.002	1.137
8703 Binek otomobilleri	477	652	595	761	827
7305 Borular, tüpler	1	3	2	9	627

8517	Telefon elektrikli cihazlar	410	442	381	444	534
7404	Bakır atık, hurda	229	407	464	374	384
8701	Traktörler	188	317	335	362	364
8471	Bilgi işlem cihazları	240	224	256	294	332
8544	Kablo teller	230	312	280	266	290
8528	Tv alıcıları	277	255	217	300	284
2707	Petrol türevleri	1	11	24	17	251
0203	Taze soğutulmuş dondurulmuş et	201	247	241	234	246
8538	Elektrik panoları	97	140	177	195	214
7601	İşlenmemiş alüminyum	168	210	197	236	211
3808	Böcek öldürücüler	87	132	156	162	207
8708	Motorlu taşıt yedek parçaları	156	180	171	190	205

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibariyle Dış Ticaret

Bulgaristan İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı (Milyon dolar)

ÜLKELER	2013	2014
Almanya	3.643	3.531
Türkiye	2.660	2.755
İtalya	2.557	2.631
Romanya	2.283	2.325
Yunanistan	2.050	1.968
Fransa	1.276	1.260
Belçika	857	1.220
Singapur	441	754
Çin	860	709
Rusya	761	701
Hollanda	638	659
İngiltere	623	650
İspanya	683	614
Polonya	537	603

Sırbistan	551	546
Avusturya	532	504

Kaynak: www.trademap.org

Bulgaristan İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı (milyon dolar)

ÜLKELER	2013	2014
Rusya	6.352	5.278
Almanya	3.709	4.255
İtalya	2.558	2.441
Romanya	2.285	2.366
Türkiye	2.017	1.966
Yunanistan	1.906	1.773
İspanya	1.777	1.698
Macaristan	1.043	1.170
Çin	1.019	1.147
Fransa	1.019	1.053
Avusturya	944	980
Hollanda	908	952
Polonya	971	940
Çek Cum.	701	779

Kaynak: www.trademap.org

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai, Ticari Mülkiyet Hakları

Yeni Patent ve Telif Yasasının kabulü ile ülkenin bu konuda uluslararası standartları tutturması sağlanmıştır. Bulgaristan, 1995 yılında ses kayıtları konusunda Roma ve Cenevre Konvansiyonlarına taraf olmuş, fikri mülkiyet haklarının ihlali durumlarını cezai açıdan soruşturmak ve suçluları cezalandırmak amacıyla ceza kanunlarında değişiklikler yapmıştır. 1995 yılı Aralık ayında Uluslararası Fonografi Endüstrisi Federasyonu taklit edilmiş ses kayıtlarının en önemli dağıtıcısı konumundaki bir Romen firma ile anlaşmış ve bu anlaşma ile söz konusu dağıtıcı firma yalnızca lisanslı ürünlerin dağıtımını üstleneceği konusunda teminat vermiştir. Ancak alınan tüm önlemlere rağmen video, kompakt disk, ve bilgisayar programları sahteciliği önemli bir sorun olmaya devam etmiştir. Bu ürünlerin ihracatı uluslararası pazarlarda sorunlar yaratmaktadır.

Dağıtım Kanalları

Perakendecilik

Devlet mağazalarının özelleştirilmesi ve 1989 yılından sonra açılan yeni mağazalar ile birlikte perakendecilik sektörünün büyük çoğunluğu özel sektörün eline geçmiştir. Gıda malları satışlarının neredeyse tamamı özel sektördeki mağazalar ve satıcılar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Büyük uluslararası perakende aktörlerinin ülkeye girmesi ile birlikte Bulgar perakendecilik sektörü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Modern depolama tesislerinin nicelik ve nitelik olarak yetersiz olması geçmişte önemli bir sorun teşkil ederken, yapılan yatırımlarla bu sorun büyük ölçüde aşılmıştır.

Sofya'da modern perakende satış alanları 2014'ün ikinci çeyreğinde % 29 artmıştır.

2014'ün ikinci çeyreğinde Sofya'da iki yeni AVM açılmıştır; Sofia Ring Mall (69.000 m²) ve Mega Mall (24.000 m²). Böylece başkentte perakende satış alanları % 29 artarak, 418.660 m²'ye ulaşmıştır. Burgaz'daki The Strand ve Ruse'deki Mega Mall'un kapanmasıyla, Bulgaristan'da toplam perakende satış alanı 783.260 m² olmuştur. Bin kişiye düşen AVM'lerdeki kiralanabilir mağaza alanı oranı 2014'te ülke genelinde 101 m²'den 108 m²'ye, Sofya'da ise 345 m²'ye yükselmiştir.

Perakende satış alanları talebi, nüfusu 100.000'in altında olan şehirler dahil başkent içinde ve dışında sürekli olarak artmıştır.

Büyük perakende operatörlerinin, henüz varlık göstermedikleri nüfusu 100.000'in altında olan yerlere doğru faaliyetlerini genişletecekleri tahmin edilmektedir.

Yıllık bazda ana cadde doluluğu her dört büyük şehirde de istikrar göstermiştir.

Varna'da perakende satış alanları arzında % 10'dan % 14'e artış yaşanmıştır, Filibe ve Burgaz'da sırasıyla % 9 ve % 7'lik oranlar sabit kalmıştır. Sofya'nın ana caddelerindeki boş alanların oranında önemli bir değişiklik yaşanmamış, % 6 seviyesinde seyretmiştir, Vitoşa Caddesi'nde bu oran % 7'dir. Vitoşa Caddesi'ndeki büyük moda markaları istikrarlı bir gelişim göstermeye devam etmektedir ve 2014 yılı mali sonuçları bunu teyit eder niteliktedir. Yüksek kaliteli ürünler sunan mağazalar ana caddelerden AVM'lere geçiş yapmıştır. Cafe ve restoranlar ise Vitoşa Caddesi'nde yoğunlaşmıştır, bu durumun 2015'te de sürmesi beklenmektedir.

Artan rekabet, karlılık ve pazar payı ortamında, mevcut AVM'ler kendilerini ayırt edici özelliklerini ortaya çıkarmak ve sürdürmek durumundadırlar. Bunu aşağıdaki grafikte açıklamak mümkündür. Bu nedenle de kiracı bileşiminin iyileştirilmesi yönünde The Mall ve Mall of Sofia, en çok farklı kiracı ilavesi gerçekleştiren AVM'ler olmuştur (sırasıyla % 5 ve % 3).

AVM'ler dışında da perakende satış alanlarına olan talep devam etmektedir ve bu talebin iki yönde büyümesi beklenmektedir; perakende parkları ve ana caddeler. Ana caddelerin ıslahı ve ayrı parsellerden oluşan arazilerin birleştirilmesi, uluslararası perakendecilerin olası genişleme alanları olarak ilgilerini çekebilecektir. 2014'ün ikinci yarısında büyük mağazacılık mülkiyeti ve yeniden yapılanmasında yeni bir eğilim gözlenmiştir.

Uluslararası zincirlerin yerel iş adamları tarafından satın alınması, yerel sermayenin pazar potansiyeli görmesi ve konsolidasyonun iyi bir pazar payı artırımı olarak algılandığı sinyali vermektedir. Gıda sektöründe en çok sayıda yeni açılışlar Billa (6) ve Lidl (3) tarafından yapılmıştır. Ünlü Fransız spor mağazası Decathlon, Sofya dışındaki ilk mağazalarını Plovdiv ve Varna'da açmıştır.

AVM ve ana cadde kira bedelleri, 2014'te hafif bir değişiklik göstermiştir. Sofya, Varna ve Filibe'deki AVM'lerde % 3-4 artış yaşanırken, Varna ve Burgaz'daki ana cadde kira bedelleri % 5 oranında düşmüş, Sofya'da ise % 3 artmıştır.

Beklentiler: Büyük perakende operatörlerinin, henüz varlık göstermedikleri nüfusu 100.000'in altında olan yerlere doğru faaliyetlerini genişletecekleri tahmin edilmektedir. Ana cadde ve perakende parkları tercih edilen formatlar olarak Bulgaristan'daki paylarını artıracaktır. Büyük mağazaların yapılanma ve genişleme eğilimleri 2015'te de devam edecektir. E-ticaret, perakende ve sanayi sektörlerinde gittikçe artan bir rol oynayacaktır.

Retail in Detail 201459 adlı konferansta, GfK CEE Genel Müdürü Tobias Shedivy Avrupa pazarında genel olarak ekonomik durumla ilgili kötümser beklentilerin dağılma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. 2014 sonunda Tüketici Güven Endeksi sıfır noktasına yaklaşmış ve 2007 kriz öncesi dönem değerlerine ulaşmıştır. 2009'da yaşanan dip seviyesine ulaştıktan sonra, son beş yıldır Avrupalı tüketici güveni istikrarlı bir şekilde artmıştır.

GfK Bulgaria Müdürü Yordan Todorov, Bulgaristan'daki trendlerin Avrupa ile paralel gelişmekte olduğunu, fakat kötümserliğin çok daha derin olduğunu söylemiştir. Eylül 2014'te Bulgaristan'da Tüketici Güven Endeksi en kötü kriz dönemlerindeki seviyede, % -40 olarak gerçekleşmiştir, Nisan 2015'te bu gösterge % -29,8 olmuştur. GfK'nın verilerine göre, 2014 sonunda nüfusun 3/4'ü gelecek yılda ekonomik durumun ya aynı kalacağı ya da kötüleşeceği beklentisindedir. Tüketicilerin % 82'si önümüzdeki 12 ay içinde tasarruf olanakları olmayacağı, % 42'si ise aile bütçesinin kötüleşeceği beklentisi içindedir. GfK'nın analizine göre yakın gelecek için tüketicilerin sadece % 9'u olumlu beklenti içerisindedir.

Orta ve Güneydoğu Avrupa ülkelerinde gıda harcamaları aylık hanehalkı bütçelerinin temel kalemidir. İkinci ve üçüncü sırada ev giderleri (elektrik, su, kira, vb) ve ulaşım giderleri yer almaktadır. Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya gibi Orta Avrupa ülkelerinde yiyecek-içecek giderleri aylık gelirin % 28'ini teşkil etmektedir. Balkan ülkelerinde ise bu kalem gelirlerin yarısına yakın bir kısmını kapsamaktadır (Bulgaristan'da % 45).

Bulgaristan pazarında mağaza ziyaretleri azalırken, ziyaret başına yapılan harcama artmaktadır. 2013 yılında en çok büyüme yaşayan perakende satış kanalı hipermarketler olmuştur. Son beş yılda bu format pazar payını iki katına çıkarıp % 14'e ulaşmıştır. İndirim mağazacılığı da dört yıl önce % 2 paya sahipken, 2013'te bu oran % 9 olmuştur. Todorov'a göre süpermarketlerde durgunluk yaşanırken, bağımsız ticaret kalıcı olarak azalmıştır.

Franchising

Bulgaristan'da franchise zincirlerinin yarıdan fazlası son altı yılda pazara giriş yapmıştır, özellikle de 2007 ve 2008 önemli artış yaşanan yıllar olmuştur. Bu eğilim henahalklarının geliri arttıkça ve franchise modeli oturdukça daha da artacaktır. Bulgarlar uluslararası seyahat yaptıkça, uluslararası markaların tanınırlığı ve buna bağlı olarak da yatırımcıların ilgileri de artmaktadır.

Son on yılda sektör çarpıcı bir biçimde değişmiştir. Pazarda daha çok çoklu birim ve alan geliştiriciler, satışları optimize etmek için daha yüksek teknolojiye yollar ve süregelen durgunluktan etkilenmiş daha zayıf işletmeler bulunmaktadır. Aynı zamanda franchising her zamanki piyasa zorluklarına hedef olmaktadır; geçici heves, değişen trendler ve zevkler. Bulgaristan'da uluslararası ve yerel olmak üzere en çok gıda sektörü franchise modeli yaygındır. Küresel ortamda durgunluk, pek çok uluslararası zincir genişlemesine ker vururken, Bulgaristan'da bu süreç işlememiştir.

Bulgaristan perakende sektörü, franchise mağazalarında olağan bir şekilde sunulan ve uluslararası boyutta satılan pek çok ürün ve hizmete hazırdır. Bulgaristan'daki tüketiciler, kaliteli ürün, uygun fiyat ve iyi hizmet bileşimini

sunan perakendeciler aramaktadır. Yerli girişimciler de pazarlama ve yönetim uzmanlığı kazanmaya isteklidirler. Yerel kanunlar yabancı franchise sunucular için oldukça yumuşak ve uyumludur. Franchise girişimi için özel bir kayıt veya devlet izni gerekmemektedir.

Sektör ile ilgili başlıca internet kaynakları:

Franchising fuarı: http://franchising.bg/expo/index_en.html

Bulgaristan'da franchise olanakları: www.franchising.bg

TÜRKİYE İLE TİCARET

Genel Durum

Türkiye-Bulgaristan Ticaretinin Seyri (Milyon dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014 (1-8)	2015(1-8)
İhracat	1.179	1.568	2.060	2.152	1.389	1.497	1.623	1.685	1.972	2.041	1.393	1.093
İthalat	1.190	1.663	1.952	1.840	1.117	1.702	2.475	2.754	2.760	2.847	1.901	1.584
Hacim	2.369	3.231	4.012	3.991	2.505	3.200	4.098	4.439	4.732	4.889	3.293	2.677
Denge	-11	-95	109	312	272	-205	-852	-1.069	-789	-806	-508	-490

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Bulgaristan'a İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2011	2012	2013	2014
4016 SERTLEŞTİRİLMEMİŞ VULKANİZE KAUÇUKTAN DİĞER EŞYA	23	29	60	79
6006 DİĞER ÖRME MENSUCAT	40	66	68	71
7404 BAKIR DÖKÜNTÜ VE HURDALARI	15	30	57	69
2603 BAKIR CEVHERLERİ VE KONSANTRELERİ	33	22	77	69
BİNEK OTOMOBİLLERİ VE ESAS İTİBARIYLA İNSAN				
8703 TAŞIMAK ÜZERE İMAL EDİLMİŞ DİĞER MOTORLU TAŞITLAR (YARIŞ	47	45	38	64
İZOLE EDİLMİŞ TELLER, KABLOLAR VE DİĞER				
8544 ELEKTRİK İLETKENLER; TEK TEK KAPLANMIŞ LİFLERDEN OLUŞAN FİBE	67	53	46	47
3917 PLASTİKTEN HORTUMLAR, BORULAR VE	23	33	41	42

BAĞLANTI ELEMANLARI (MANŞON, NİPEL,
DİRSEK, FLANŞLAR, VB.)

7601	İŞLENMEMİŞ ALUMİNYUM	34	46	22	36
8528	MONİTÖRLER VE PROJEKTÖRLER, TELEVİZYON ALICI CİHAZLARI	10	11	25	32
6004	DİĞER ÖRME MENSUCAT (EN>30CM, ELASTOMERİK/KAUÇUK İPLİK=>%5)	18	24	27	30
6109	TİŞÖRTLER, FANİLALAR, ATLETLER, KAŞKORSELER VE DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI (ÖRME)	13	23	20	25
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR VE DİĞER SOĞUTUCU VE DONDURUCU CİHAZLAR VE ISI POMPALARI	20	25	19	24
0702	DOMATES (TAZE/SOĞUTULMUŞ)	35	17	18	23
8708	KARAYOLU TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARLAR	21	17	20	22
3920	PLASTİKTEN DİĞER LEVHA, PLAKA, ŞERİT, FİLM, FOLYE (GÖZENEKSİZ)	17	18	21	22
7407	BAKIR ÇUBUKLAR VE PROFİLLER	17	16	16	22
8536	GERİLİMİ 1000 VOLTU GEÇMEYEN ELEKTRİK DEVRESİ TEÇHİZATI (ANAHTARLAR, RÖLELER, SİGORTALAR, FİŞLER, KU	8	9	16	21
7219	PASLANMAZ ÇELİKTEN YASSI HADDE MAMULLERİ (GENİŞLİĞİ 600 MM. VEYA FAZLA OLANLAR)	18	14	16	21
7604	ALUMİNYUMDAN ÇUBUKLAR VE PROFİLLER	26	23	21	21
3923	PLASTİKLERDEN EŞYA TAŞINMASINA VEYA AMBALAJLANMASINA MAHSUS MALZEME, TIPA, KAPAK, KAPSÜL VE DİĞER KA	19	18	18	20
2523	ÇİMENTO	26	22	22	19
0809	KAYISI, KİRAZ, ŞEFTALİ, ERİK VE ÇAKAL ERIĞİ (TAZE)	19	24	18	19
5407	SENTETİK FİLAMENT İPLİKLERİNDEN DOKUNMUŞ MENSUCAT	22	20	19	18
8702	10 VEYA DAHA FAZLA KİŞİ TAŞIMAYA MAHSUS (SÜRÜCÜ DAHİL) MOTORLU TAŞITLAR	3	3	6	18
5205	PAMUK İPLİĞİ (DİKİŞ İPİĞİ HARİÇ) (AĞIRLIK İTİBARİYİE PAMUK ORANI >=%85 VE PERAKENDE OLARAK SATIACA	14	14	20	18
3921	PLASTİKTEN DİĞER PLAKALAR, LEVHALAR,	9	14	15	18

YAPRAKLAR, FİLMER, FOLYELER VE ŞERİTLER

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Bulgaristan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2011	2012	2013	2014
2710 PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	460	808	647	638
7403 RAFİNE EDİLMİŞ BAKIR VE BAKIR ALAŞIMLARI (HAM)	503	437	429	511
2716 ELEKTRİK ENERJİSİ	43	113	180	199
8544 İZOLE EDİLMİŞ TELLER, KABLOLAR VE DİĞER ELEKTRİK İLETKENLER; TEK TEK KAPLANMIŞ LİFLERDEN OLUŞAN FİBE	54	71	104	172
7204 DÖKME DEMİRİN, DEMİRİN VEYA ÇELİĞİN DÖKÜNTÜ VE HURDALARI VEYA BUNLARIN ERİTİLMESİ İLE ELDE DİLMİŞ KÜ	236	265	221	123
7801 İŞLENMEMİŞ KURŞUN	57	52	67	100
1206 AYÇİÇEĞİ TOHUMU	167	85	139	73
3902 PROPİLEN VE DİĞER OLEFİNLERİN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	31	48	59	64
4401 YAKMAYA MAHSUS AĞAÇLAR, İNCE DİLİMLER VEYA YONGALAR HALİNDE AĞAÇ, TALAŞ, DÖKÜNTÜ VE ARTIKLAR	31	38	16	63
4407 UZUNLAMASINA KESİLMİŞ, BİÇİLMİŞ AĞAÇ; KALINLIK > 6 MM	29	32	42	45
7901 İŞLENMEMİŞ ÇİNKO	56	22	22	41
2836 KARBONAT; PEROKSİKARBONAT; AMONYUM KARBOMAT İÇEREN TİCARİ AMONYUM KARBONAT	54	58	40	39
1205 REP VEYA KOLZA TOHUMLARI	14	31	37	36
1208 YAĞLI TOHUM VE MEYVELERİN UN VE KABA UNLARI (HARDAL UNU HARİÇ)	5	12	14	33
4410 AĞAÇTAN VE DİĞER ODUNSU MADDELERDEN YONGA LEVHA, ORIENTED STRAND BOARD (OSB), VB. LEVHALAR	45	47	44	29
3505 DEKSTRİNLER VE TADİL EDİLMİŞ DİĞER NİŞASTALAR VE ESASI NİŞASTA, DEKSTRİNLER	35	31	27	28

OLAN TUTKALLARI

2303	NİŞASTACILIK, ŞEKER PANCARI, ŞEKER VE İÇKİ SANAYİNİN ARTIK VE POSALARI	12	18	22	23
1005	MISIR	15	11	28	22
4412	KONTRPLAKLAR, KAPLAMALI LEVHALAR VE BENZERİ LAMİNE EDİLMİŞ AĞAÇLAR	16	17	15	22
7108	ALTIN (PLATİN KAPLAMALI ALTIN DAHİL) (İŞLENMEMİŞ VEYA YARI İŞLENMİŞ YA DA PUDRA HALİNDE)	15	26	28	21
1512	AYÇİÇEĞİ, ASPİR, PAMUK TOHUMU YAĞLARI VE BUNLARIN FRAKSİYONLARI (KİMYASAL OLARAK DEĞİŞTİRİLMEMİŞ)	0			19
7409	BAKIR SACLAR, LEVHALAR, YAPRAKLAR VE ŞERİTLER (KALINLIKLARI 0,15 MM. Yİ GEÇENLER)	14	24	20	18
1104	DİĞER ŞEKİLDE İŞLENMİŞ HUBUBAT TANELERİ	14	11	16	16

Kaynak: Trademap

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Türkiye İle Bulgaristan Arasındaki Ticari ve Ekonomik Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza Tarihi
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma	06.07.1994
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	07.07.1994
Turizm Anlaşması	1997
Enerji ve Altyapı Alanlarında İşbirliği Anlaşması	1998
Uzun Vadeli Sözleşme	1999
İkili Hava Ulaştırma Anlaşması	2004
Deniz Ticareti Taşımacılık Anlaşması	2004

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr

Türkiye-Bulgaristan Yatırım İlişkileri

Bulgaristan'da önemli yatırımcı konumunda faal durumda bulunan 52 adet Türk firması mevcut olup, söz konusu firmaların toplam yatırım tutarı 2 milyar ABD Dolarına yakın bir seviyededir. Türk firmaları tarafından, 10 000 den fazla kişi istihdam edilmektedir.

Sanayi Yatırımları

Şişecam: Şişecam'ın cam kompleksinde cam ev eşyası fabrikası 2005 yılında, düz cam fabrikası 2006 yılında, ayna ve beyaz eşya camı fabrikaları 2007 yılında faaliyete geçmiştir. Cam kompleksine eklenen en son yatırım olarak otomotiv camı fabrikası Bulgaristan Başbakanı Boyko Borisov'un da katıldığı bir resmi törenle 7 Şubat 2011 tarihinde açılmıştır. Şişecam, çalışan sayısını 1655'i yerel ve 45'i Türkiye'den olmak üzere toplam 1700'e çıkarmış ve toplam 700 Milyon ABD Doları değerinde bir yatırım haline gelmiştir. Şişecam Türk sermayeli Hollanda firması olarak Bulgaristan'da bulunmaktadır.

Alcomet: Alcomet Firması Bulgaristan'ın en önemli liman kenti Varna'ya yaklaşık 100 km uzaklıktaki Şumen kentinde bulunmakta ve alüminyum ürünleri üretmektedir. Fabrika 370.000 metrekare alan üzerine kuruludur. 1999 yılında Bulgaristan Özelleştirme İdaresi'nden satın alınan şirkette çalışan sayısı bugün itibarıyla 878 kişiye ulaşmıştır.

Nursan Otomotiv Ltd: 2002 yılından beri Burgaz Belediye sınırları içerisindeki Lulyakovo köyünde 7.000 metrekarelik alanda binek otomobilleri, hafif ve ağır ticari araçlar için kablo sistemleri ve akü kabloları üretmekte ve pek çok ülkeye ihracat gerçekleştirmektedir.

Techno-Aktaş AD: Türkiye'deki Aktaş Holding'in Bulgaristan'daki yatırımı olup Filibe şehrinde 2007 yılında kurulmuş ve 19 Mayıs 2008 tarihinde üretime başlamıştır. 4500 metrekare kapalı alanda taşıt araçları için süspansiyon üretimi yapmaktadır.

Sarten Bulgaria Ltd: Tekirdağ Çorlu merkezli Sarten Ambalaj San. A.Ş.'nin Bulgaristan'daki uzantısı olan Sarten Bulgaria Ltd., Bulgaristan'da 1999 senesinde kurulmasına karşılık fabrikası Plevne'de 2002 senesinde faaliyete geçmiştir. Fabrikada yiyecek ve kimya endüstrileri için metal kutu üretimi yapılmaktadır.

Teklas: Gebze Kocaeli merkezli Teklas Kauçuk Sanayii A.Ş.'nin Teklas Bulgaria olarak Kırcaali şehrinde 15 Ekim 2011 tarihinde hizmete girmiş karayolu taşıt araçları için soğutma ısıtma devresi hortumları, sızdırmazlık parçaları v.b. üretimi yapan tesisi bulunmaktadır. Teklas Bulgaria bugüne kadar gerçekleştirdiği ek yatırımlar ile Bulgaristan'daki fabrikasını giderek büyötmektedir.

Zenon BG OOD: Zenon şirketi Türkiye'de herhangi bir şirketin Bulgaristan'daki uzantısı olmayıp Bora Bali ve Sedat Malkoç adlı Türk işadamları tarafından kurulmuştur. Kablo montaj aksamaları üretimi yapmaktadır.

Perfektüp: İstanbul merkezli Türk şirketler grubu Bell Holding'in Eskizağra'daki (Stara Zagora) alüminyum tüp üretim tesisi olarak 8 Ekim 2012 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Standard Profil: Şirketin Bulgaristan fabrikası, 9720 m²'si kapalı olmak üzere 50.000 m² alanda Stara Zagora'da faaliyetlerine devam etmektedir. 28 Mayıs 2015'te, yatırım değeri 10,5 milyon Euro olan yeni sızdırmazlık profili fabrikası da resmi törenle açılmıştır. Söz konusu yatırımla 2016 sonunda kadar çalışan sayısının 1500'e ulaşması beklenmektedir.

Arkomat: Şirket 1982 yılında İstanbul'da kurulmuştur ve 1997 yılına kadar kaynak makinaları ve ekipmanı üretmektedir. 1994-2004 arası Japon ikinci el otomobil ihracatçısı VWEST şirketinin Çerkezköy'deki taşeronu olarak faaliyet göstermiştir. 1997-2007 arası VWEST/BECT şirketinin Kazanlık'daki taşeronu olarak faaliyet göstermiştir. 2007 yılının başından itibaren uluslararası otomotiv endüstrisi için parça tedarikçisi olan SEBN BG

şirketinin taşeronluğunu yürütmektedir. Ocak 2008'den İtibaren Arkomat üretim tesislerine Razgrad'da açılan yeni bir fabrika ekledi.

Şirket otomotiv yan sanayi için kablo üretmektedir ve sipariş üzerine çalışmaktadır. Ürünler Volkswagen araç grubu tarafından kullanılmaktadır. Şirket aylık 260 000 000 – 300 000 000 bin kablo setleri üretim kapasitesine sahiptir. Ürünler arabaların kablo itiyacı olduğu tüm bölümlerde kullanılmaktadır – farlar, antenler, silecekler vs. Arkomat 1994 yılından bu yana Türkiye'de ve Bulgaristan'da istihdam ettiği 900 kişi ile kablo sektörünün önde gelen şirketlerindedir.

Sağlık Yatırımları

First Dialysis Services Bulgaria EAD: Türk-Bulgar Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Serdar ERASLAN'ın Filibe kentinde kurmuş olduğu diyaliz merkezi 25 Mart 2013 tarihinden itibaren faaliyete geçmiş olup, resmi açılışı 15 Ekim 2013 tarihinde yapılmıştır.

Eczacıbaşı-Monrol: 2012 yılı başında Monrol Bulgaria firmasının oluşturulması sonrasında Nisan 2012'de Lyulin beldesi sınırları içerisindeki Bansko yolu üzerinde 5.500 m2 arsa satın alınması ile Bulgaristan Radyofarmasötik Üretim Tesisi projesi başlamıştır. Bu tesiste kanser teşhisinde kullanılan Pozitron Emisyon Tomografisi (PET) cihazlarının çalışabilmesi için gerekli olan bir görüntüleme ilacı olan MON-FDG ürünü üretilerek Bulgaristan'da bu alandaki ilk tesis olmuştur.

Bulgaristan'da Acıbadem, Güven hastanesi ve Florence Nightingale hastaneleri temsilciliklerini açmışlardır.

Bankacılık Yatırımları

Bulgaristan'da Türk sermayeli D-Commerce Bank ile Ziraat Bankası'nın Sofya şubesi faaliyet göstermektedir. Ziraat Bankası'nın Filibe, Varna ve Kırcaali kentlerinde üç ofisi bulunmaktadır. D-Commerce Bank'ın şube sayısı ise 59'a çıkmış bulunmaktadır. Ayrıca, 2011 yılı ortalarında, Türkiye İş Bankası'nın Almanya'nın Frankfurt kentinde kurmuş olduğu ISBANK GmbH, Türk sermayeli Alman Bankası olarak Sofya'da şube açmıştır.

Turizm Yatırımları

Sofya ve Plovdiv'de 4 yıldızlı Türk sermayeli Princess otelleri faaliyette bulunmaktadır. Söz konusu otellerden Sofya'da olanın işletmesini Ramada firması üstlenmiştir.

İstanbul Hadımköy merkezli lastik servis makinaları ve hidrolik kriko üreticisi Atek Makina'nın Filibe kentinde açmış olduğu mağazasının yanısıra yine aynı şehirde otel yatırımı da bulunmaktadır. Atek Makina yatırımı City Hotel'in açılışı 27 Nisan 2012 tarihinde yapılmıştır.

Bulgaristan'ın en gözde kayak merkezlerinden Bansko'da kurulu Regnum Otel, Öztürk Şirketler Grubu'na bağlı Regnum Türkiye Gayrimenkul Geliştirme Şirketi'nin Bulgaristan'daki uzantısı olarak kurulmuş olan Regnum-Bulgaria tarafından işletilmektedir.

Diğer başlıca Türk yatırımları ise şu biçimde sıralanabilir: İstanbul Üsküdar merkezli Hayat Holding bünyesindeki temizlik ve hijyen ürünleri şirketi Hayat Kimya'nın Bulgaristan uzantısı Varna merkezli Hayat-Bulgaria,

şişelenmiş su üreten Kom, ağaç ürünleri imalatı yapan Kastamonu Entegre, Şahinler'in Kırcaali'deki, Santinelli'nin Filibe'deki tekstil fabrikaları, otobüs işletmesi Etap Adres, ilaç sektöründe Ulkar Holding bünyesindeki Düzce merkezli Nobelfarma İlaç Sanayii ve Ticaret A.Ş.'nin Bulgaristan uzantısı Nobel-Pharma Bulgaria, İstanbul Hadımköy merkezli lastik servis makinaları ve hidrolik kriko üreticisi Atek Makine. Metal işleme sanayinde faaliyet gösteren Mikro-Ak.

Altınbaş, Beko, Bingo, Ece, Efe Rakı, Efes Pilsen, Ege Seramik, English Home, Eti, Familia, Golden Rose, Hunca, Isuzu, Koska Helva, LC Waikiki, Molfix, Şölen, Taç, Tayaş, Temsa ve Ülker Bulgaristan pazarında pazar payı olan belli başlı Türk markalarıdır.

İş Konseyi

1991'de kurulan Türk-Bulgar İş Konseyi ile iki ülke iş adamları için uygun bir ortam oluşturularak ticaret hacminin artırılması amaçlanmaktadır. Bulgar firmalar gıda ürünleri ve enerji projeleri konusunda Türkiye'yi hedef olarak belirlerken, Türk inşaat firmaları Bulgaristan'daki altyapı projelerinde yer almak istemektedirler.

İş Konseyi kapsamında Ocak 2006, Haziran 2007, Kasım 2007, Aralık 2008 ve Mart 2009'da toplantılar gerçekleştirilmiştir.

Bulgaristan'da ithalat aşamasında ve transit geçişlerde sıkça sorun yaşanan ürünler ve konular ile bunlara ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlar

Türkiye-AB Gümrük Birliği kapsamında bulunmayan tarımsal, hayvansal ve su ürünlerinin Türkiye'den Bulgaristan'a ihracatında veya bu ülkeden transit geçişlerinde mevzuata uygunluk konusunda bir takım sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Bu konuda gerekli uygunluk değerlendirme belgelerinin ve sertifikaların kuralına uygun düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Tarım Ürünü İthalatı ve Bitki Sağlığı Kontrolleri

Bitki sağlığı kontrolü sınır kapılarında Tarım ve Gıda Bakanlığı'na bağlı Gıda Güvenliği Ajansı tarafından gerçekleştirilir. Aşağıdaki ürünler bitki sağlığı kontrolüne tabidirler:

- Tohumlar ve fideler dahil olmak üzere tüm bitkiler;
- Bitkisel ürünler;
- Besin takviye (nutrient media) ürünleri;
- Bitki koruma preparatları;
- Bitki nakliye vasıtaları;
- Bitki paketleri.

Veterinerlik Kontrolleri

Tüm hayvansal ürünler ile su ürünlerinin veterinerlik kontrolleri Bulgaristan sınır kapılarında Gıda Güvenliği Ajansı tarafından icra edilmektedir. Söz konusu ürünlerin ithalatı veya transit geçişlerinde ilgili AB mevzuatına dayanılarak iki belge aranmaktadır. Bunlardan ilki ortak ithalat belgesidir ve Bulgarca'dır. Ortak ithalat belgesinin bir gün önceden giriş yapılacak hudut kapısı yetkililerine ibraz edilmesi gerekmektedir. Söz konusu belgenin yanısıra ithalatta veya transit geçişte veterinerlik sağlık sertifikası da malın beraberinde olmalıdır. Söz konusu sağlık sertifikası AB'ye giriş ülkesinin dilinde (Bulgaristan ise Bulgarca) ve AB'de gideceği son ülkenin dilinde (Avusturya ve Almanya ise Almanca) olmalı ve hazırlandıktan/doldurulduktan sonra yetkili organlarca onaylanmalıdır.

Yaş Meyve ve Sebze İthalatı

AB Komisyonu'nun 669/2009/EC sayılı "Bir Takım Yem ve Hayvansal Olmayan Gıdaların İthalat Denetimlerinin Artırılmasına Dair Komisyon Yönetmeliği"ne göre ülkemiz menşeli bazı biber türleri % 10 sıklıkla zirai ilaç kalıntısı tespiti için analize tabi tutulmaktadır. Söz konusu ürünlerin tamamı ise bahsi geçen Yönetmelik kapsamında Ortak Giriş Belgesi denetimine tabi bulunmaktadır. Bu denetimleri Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı'na bağlı Gıda Güvenliği Ajansı yürütmektedir.

Söz konusu Ortak Giriş Belgesinin her bir ürün için ayrı ayrı hazırlanması, ilk sayfasının Bulgarca ve eksiksiz olarak doldurulması ve araç gümrük kapısına gelmeden en az 24 saat öncesinden faksla e-posta ile ilgili gümrüğe bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, denetim işlemleri için araç sürücüsünün yanında test ve belgelendirmeyi karşılayabilecek yeteri kadar nakit para bulundurması önem oluşturmaktadır.

Ayrıca, özellikle domates, biber, narenciye, kayısı, kiraz, nar, salatalık başta olmak üzere pek çok ürün %100 oranında bitki sağlığı denetimine tabi tutulmaktadır.

Aflatoksin Kontrolleri

14.08.2014 tarih L242/4 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde, aflatoksinler ile kontaminasyon riski bulunan belirli yem ve gıdaların belirli üçüncü ülkelerden ithalatını düzenleyen özel koşulları uygulamaya koyan (EC) 1152/2009 sayılı Yönetmeliği yürürlükten kaldıran ve yemleri de kapsayacak şekilde hazırlanan 13 Ağustos 2014 tarihli ve (EC) 884/2014 sayılı Komisyon Uygulama Yönetmeliği yayımlamıştır. Bulgaristan, bahsi geçen Yönetmeliği 3 Eylül 2014 tarihinden itibaren uygulamaya başlamıştır. Söz konusu Yönetmelik birçok yönüyle 669/2009/EC Komisyon Yönetmeliği'nin uygulamaya konma sürecini anımsatmaktadır. 884/2014 Sayılı Yönetmelik hayvansal olmayan bazı gıda ürünlerinin (kuruyemiş ve kurutulmuş meyveler) fiziki kontrollerinin yapılmasını öngörmektedir. 669/2009 Sayılı Yönetmelikten farklı olarak, 884/2014 Sayılı Yönetmelik'te ele alınan fiziki kontrollerin Bulgaristan'da yapılması zorunlu olmayıp, Türk ihracatçısı ürününü gönderdiği AB üye ülkesinde bu analizi yaptırmayı tercih edebilmektedir. Bu mevzuat çerçevesinde Türk ihracatçısı, Kapitan Andreevo sınır kapısına varmadan en az 24 saat önce Ortak Giriş Belgelerinin (Common Entry Document - CED) ilk sayfalarını doldurulmuş şekilde Bulgaristan gümrüğüne elektronik ortamda ulaştırmayı kesinlikle ihmal etmemelidir. Türk ihracatçısı CED belgesini düzenlerken alıcı ülkeyi, bu ülkedeki varış noktasını ve kontrol noktasını açıkça belirtmelidir. Bu şekilde, Bulgaristan sınırında yapılan belge kontrolü esnasında, Bulgar yetkililer varış noktasındaki yetkililerle irtibata geçip, ürün belgelerini varış noktasındaki kontrol noktasına göndermektedir ve ürün analizinin varış ülkesindeki kontrol noktasında gerçekleştirileceğini teyit etmektedir. Varış ülkesindeki kontrol noktası, CED belgesi üzerinde açıkça belirtilmemiş ise analizlerin Bulgaristan'da yapılması zorunludur.

Analizler, Kapitan Andreevo sınır kapısında akredite laboratuvar olmadığı için, Sofya'da yapılmaktadır. Türk ihracatçısının, analizin yapılacağı ülke konusunda karar verirken, analizlerin olumsuz çıkma olasılığını da göz önünde bulundurarak hareket etmesinde fayda görülmektedir. Zira, olumsuz analiz sonuçları ürünün Türkiye'ye iade edilmesini veya imha edilmesini gerektirebilir. Bulgaristan'da tespit edilen olumsuz sonuçlar ürünün iade veya imha maliyetini azaltacaktır. 884/2014 Sayılı Yönetmelik analizin 'rastlantısal' olarak yapılmasını öngörse de, konuyla ilgili analiz sıklığı toplam sevkiyatların % 5'i olarak uygulanmaktadır. Önümüzdeki uygulama sürecinde, analiz sonuçlarının olumlu veya olumsuz çıkma oranına göre de bu oranın azaltılması veya yükseltilmesi öngörülmektedir. 884/2014 Sayılı Yönetmelik kapsamında yapılan analiz uygulama süreci Türk ihracatçılara 2-3 gün süre maliyetinin yanısıra, analiz maliyeti (100 Euro), numune gönderim maliyeti (10 Euro), yükleme-boşaltma maliyeti (250 Euro) olarak yansımaktadır.

Bulgaristan'ın Savunma ile İlgili Ürün ve Çifte Kullanımı Olan Ürün ve Teknoloji İhracatının Kontrolüne İlişkin Mevzuatı

Bulgaristan, BM Güvenlik Konseyi, AB ve AGİT kararları ile uyumlu bir şekilde silah ve silahlara ilişkin ekipmanın satış ve tedariğinde yasak veya gözetim uygulamakta ve ayrıca silah ve muhtemel ikili kullanımı olan mal ve teknolojilerin dış ticaretini kontrol etmektedir. Çifte kullanımı olan ürünlerin Bulgaristan'dan transit geçiş yapabilmesi için Bulgaristan'ın Savunma ile İlgili Ürün ve Çifte Kullanımı Olan Ürün ve Teknoloji İhracatının Kontrolüne İlişkin Kanun hükümleri gereğince Ekonomi Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir. İzin işleminin, mal Bulgaristan sınırına gelmeden çok önce başlatılması önerilmektedir.

Konu ile ilgili mevzuata <http://www.mi.government.bg/en/library/defence-related-products-and-dual-use-items-and-technologies-export-control-act-121-c25-m258-1.html> internet sitesinden ulaşmak mümkündür. Hangi işlemlerin ve belgelerin gerektiği konusunda <http://www.exportcontrol.bg/Modulen.php?id=1525> adresinde ayrıntılı bilgi yer almaktadır. Bu işlemlerin takip edilmesi için Bulgaristan'da yerleşik bir aracı firmanın ihracatçı/gönderici firma tarafından yetkilendirilmesi gerekmektedir. Bu izin işleminin mal Bulgaristan sınırına gelmeden çok önce başlatılması önerilmektedir.

Bulgaristan Sınır Kapılarında Marka Tescil Kontrolleri

Bulgaristan gümrük kapılarında yapılan marka tescil kontrolleri neticesinde Bulgar Patent Ofisinde tescillenmiş markalara sahip ihraç malları taşıyan Türk kamyonları, marka tescil evrakları sürücü tarafından hemen tevsik edilemeyince durdurulmakta ve sürücüler kimi zaman savcılığa sevk edilmektedir. Marka tescil konusunda bir sorunla karşılaşmamak için Bulgaristan güzergahından mal gönderecek tüm firmaların mal beraberinde aşağıda sayılan belgelerin asıllarını veya noter tasdikli nüshalarını buldurmaları en uygulanabilir yol olarak görülmektedir:

- Alıcı ile marka arasındaki illiyet bağımlı gösteren belge ile alıcı ve üretici/gönderici Türk firması arasındaki sipariş sözleşme/yetki belgesi (uluslararası tanınan bir markanın sahibi veya lisanslı temsilcisi Türkiye'deki bir firmaya sipariş verdiği durumda);
- Gönderici firmanın markanın Türkiye'deki tescil sahibi veya lisanslı temsilcisi olduğunu gösteren belgeler ile gönderici ile marka/lisans sahibi farklı firmalar ise aralarındaki illiyet bağımlı gösteren sözleşme/yetki belgeleri (bir Türk markasını taşıyan ürünün Bulgaristan'dan transit geçmesi durumunda);

□ Bulgaristan Patent Ofisine tescil edilmiş bir markalı ürün Bulgaristan'a ithal ediliyor ise mala eşlik eden yasal belgelerde (ithalat beyannamesi, fatura vb) belirtilen alıcı Bulgaristan'da sözkonusu markanın yetkili/lisanslı temsilcisi ise başkaca bir belgeye gerek yoktur. Alıcı farklı bir firma olarak görünüyor ise bu firma ile Bulgaristan'da markayı temsil eden firma arasında sözleşme/yetki belgesi Bulgar Gümrüklerince sorulabilmektedir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Bulgaristan'da mesai saatleri; sabah 8.00 – 9.00 'dan öğleden sonra 17.30'a kadardır. Genelde bir saatlik yemek arası verilmektedir. Haftada ortalama 40 saat çalışılan ülkede Cumartesi ve Pazar resmi tatil günleridir.

Resmi Tatiller

1 Ocak : Yeni Yıl Tatili

3 Mart : Özgürlük Günü

1-2 Mayıs : İşçi Bayramı

24 Mayıs : Slav Dili Günü

25-26 Aralık : Noel Tatili

Pasaport ve Vize Uygulaması

Bulgaristan Türk vatandaşlarına vize uygulamaktadır. Normal vize süresi bir aydır. Şirketlere üç aydan bir yıla kadar oturma vizesi verilmektedir.

Yabancı Uyruklular Kanunu vize türlerini "transit vize, kısa süreli vize ve uzun süreli vize" olmak üzere üçe ayırmaktadır:

Transit vize 24 saat içinde Bulgaristan üzerinden başka bir ülkeye transit geçecek kişiler için gereken vize türüdür.

Kısa süreli vize bir yabancıya altı aylık bir süre içinde toplamda 90 günden fazla kalmamak kaydıyla bir defalık veya çok sayıda giriş yapabilmesini sağlar.

Uzun süreli vize yabancı uyruklunun Bulgaristan'a giriş yapıp sonrasında uzun süreli veya süresiz ikamet izni için başvurmasına el veren vize türüdür. Bu vizenin geçerliliği altı aydır ve sahibine 90 güne kadar oturma izni sağlar.

Tüm vize başvuruları ilgili bir Bulgar diplomatik misyonuna veya konsoloslukuna yapılmalıdır.

Ülkeye girişlerde istatistik kartlarının doldurulması zorunludur. Ülkede 48 saatten fazla kalan yabancıların yerel polise kayıt olmaları gerekmektedir. Oteller bu zorunluluğu müşterileri adına, otomatik olarak yerine getirmektedir. Özel pansiyonlarda kalan kişilerin, ülke girişinde doldurmuş oldukları istatistik kartlarını yasal olarak geçerli kılmak üzere, yerel polise başvurarak kayıt olmaları gerekmektedir.

Kullanılan Lisan

Bulgarca

Ulaşım

Air France, Alitalia, Austrian Air, British Airways, Lufthansa, MALEV, Swiss Air gibi büyük havayolu şirketleri Sofya’da hizmet vermektedir. Ulusal havayolu şirketi Balkan Havayolları’nın da Avrupa ve Ortadoğu’nun başkentlerine ve ABD’ye seferleri bulunmaktadır. THY’nin başkent Sofya’ya haftada 7 kez seferleri mevcuttur.

Sofya Havalimanı ve şehir merkezi arasındaki 12 km’lik uzaklık taksi ile 15-20 ABD \$’ı tutmaktadır. Ayrıca, havalimanı ve şehir merkezi arasında 30 dakikada bir kalkan otobüsler çalışmaktadır. Havalimanında “check in” süresi 45-120 dakika arasında değişmektedir.

İç hatlarda Sofya ve Karadeniz kıyısında Burgas ve Varna gibi kentlere havayolu ile ulaşmak mümkündür. Bunun dışındaki yerlere karayolu ya da demiryolları ile ulaşmak gerekmektedir. Bulgaristan pek çok şehri birbirine bağlayan demiryolu ağına sahiptir. Başkent Sofya’da şehir içi ulaşım otobüs ve tramvay ile sağlanmaktadır. Otobüs ve tramvay biletleri büfelerden yaklaşık 10 Leva karşılığında edinilebilmektedir.

İklim

Bulgaristan’da genel olarak karasal-ılıman iklim hakimdir. Ancak coğrafik özellikleri nedeniyle farklı bölgelerinde farklı mikro iklimler de gözlenmektedir. Balkan Dağları, kuzey ve güneyden gelen hava akıntıları için bir bariyer niteliğini taşımakta, bunların karşı tarafa geçmesini engellemekte ve kuzey ile güneyde ısı ve yağış farklılıklarının oluşmasını sağlamaktadır. Kuzeyde belirgin dört mevsimli karasal-ılıman iklim yaşanmaktadır. Güneyde ise Akdeniz etkisi görülmektedir. Kışın kuzeyde ortalama hava ısısı -2, güneyde ise 0 derecedir. Yazın ortalama hava ısısı 22 derecedir. Karadeniz bölgesinde denizin etkisiyle ısı ülkenin diğer bölgelerine göre daha az değişmektedir.

Uluslararası Telefon Kodu

Ülke Kodu: +359, Sofya:2, Varna: 52, Burgaz: 56, Plovdiv: 32

TEMMUZ

RUSYA

RUSYA FEDERASYONU

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

17 milyon kilometrekareyi aşan alanı ile dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Rusya, 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür. Asya'nın kuzeyinde Kuzey Pasifik Okyanusu ve Avrupa arasında Kuzey Buz Denizine uzanan ülke, 14 ülkeyle sınır komşusudur. Bu ülkeler ve sınır uzunlukları şöyledir: Azerbaycan 284 km, Beyaz Rusya 959 km, Çin (güneydoğu) 3 605 km, Çin (güney) 40 km, Estonya 290 km, Finlandiya 1 313 km, Gürcistan 723 km, Kazakistan 6 846 km, Kuzey Kore 17,5 km, Letonya 292 km, Litvanya (Kaliningrad Oblast) 227 km, Moğolistan 3 441 km, Norveç 196 km, Polonya (Kaliningrad Oblast) 432 km, Ukrayna 1 576 km. Ülkedeki Ural dağlarının batısında bulunan alan Avrupa kıtası içinde sayılmaktadır.

Ülke geneli itibarı ile ılıman iklim kuşağında yer alan Rusya, Karadeniz kıyılarında görülen subtropikal iklimden, yıllık sıcaklık farkının 80°C'ye vardığı Güney Sibirya'daki sert karasal iklime ve kuzeydeki kutup iklimine kadar değişen bir iklim mozağıne sahiptir. Ülkenin kuzeyi Arktik kuşağında bulunurken, güneyde Karadeniz kıyılarında subtropikal iklim özellikleri görülmektedir. Doğu Sibirya karasal iklimin etkisi altındayken, Rusya'nın uzak doğusu muson yağmurları nedeniyle yıllık 1 000 mm yağış almaktadır.

Rusya Federasyonu topraklarının dörtte üçü düz ovalıktır. Orta Sibirya ve Uzak Doğuda sıradağlar bulunmaktadır. Doğu Avrupa düzlüğü Urallar'a, Batı Sibirya düzlüğü Altay Dağları'na kadar devam etmektedir. Hazar kıyılarında ise, çoğu yerde yükseklik deniz seviyesinin altında seyretmektedir.

Başkent Moskova'da en sıcak ay Temmuz olup, en düşük ve en yüksek sıcaklık değerleri Temmuz ayında ortalama 13-23 °C'dir. Kentteki en soğuk ay olan Ocak ayında ise ortalama sıcaklıklar en düşük -16 °C ve en yüksek -9 °C'dir. En yağışlı ay Temmuz ayı olup, en az yağış görülen ay ise Mart'tır.

Siyasi ve İdari Yapı

İki parlamentolu bir başkanlık sistemi ile yönetilen Rusya Federasyonu çeşitli federal yapılardan oluşmaktadır. Bu federal yapılar hukuki açıdan eşit birimler sayılmakta olup, aşağıdaki gibi sıralanabilir: 21 Cumhuriyet (ya da Federe Cumhuriyet), 46 Oblast (Rusya'nın bölgeleri; il), 9 Kray (büyük il), 2 Federal kent yönetimi (Moskova ve St. Petersburg), 1 Özerk Oblast (özerk il/Yahudi Özerk Oblastı), 4 Özerk Okrug (küçük özerk İl). Bütün bu federal birimler 7 büyük Federal Okrug (çevre) birimi içine alınıp, bu yerlere bağlanmışlardır. Rusya Federasyonu'na bağlı 21 cumhuriyetin her birinin kendi ayrı anayasası ve devlet başkanı (President) vardır. Bu anayasaların Rusya Federasyonu Anayasası'na uyumlu olması ve onunla çelişmemesi gerekmektedir.

Ülkeyi devlet başkanı yönetir. Başbakan başkanlığındaki hükümet de yürütme yetkisine sahiptir. Yasama yetkisi ise, Duma (Federal Meclis'in alt kanadı) ve Federasyon Kurulu'ndan (Federal Meclis'in üst kanadı) oluşan Federal Meclis'e aittir.

2011 yılı Aralık ayında en son parlamento seçimleri gerçekleştirilmiştir. Son devlet başkanlığı seçimi ise 4 Mart 2012 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Seçim sonuçlarına göre Vladimir PUTIN Devlet Başkanı olmuştur. Devlet başkanlığı süresi dört yıldan altı yıla çıkarılmıştır. Bir sonraki devlet başkanlığı seçiminin Mart 2018'de gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Rusya, nüfusundaki sürekli düşüş nedeni ile ciddi bir nüfus sorunu ile karşı karşıyadır. Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından bu yana nüfusun yaklaşık 4 milyonu ülke dışında çıkmıştır. 2002-2006 yılları arasında nüfusta yıllık ortalama % 0,5 oranında daralma gerçekleşmiştir. Dünya Bankası tarafından 2005 yılında yayınlanan bir çalışmaya göre nüfustaki bu azalma bu oranda devam ettiği takdirde, 2050 yılı itibarı ile ülke nüfusunun % 30 üzerinde azalacağı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in ülke nüfusuna yönelik öngörülleri çok daha karamsardır. 143,4 milyon olan ülke nüfusunun BM çalışmalarına göre 2050 yılına doğru 112 milyona gerilemesi beklenmektedir.

Nüfustaki düşüş, geçiş sürecinin yarattığı olumsuz etkilerle artsa da yalnızca bir komünizm sonrası dönem olgusu değildir. Ölüm oranları 1960'larda 11-20 yaş grubu haricindeki tüm yaş gruplarında yükselme eğilimi göstermeye başlamıştır. Ölüm oranlarındaki bu negatif eğilim 1990'larda daha da belirgin hale gelmiştir. 1990'lı yıllarda ölüm oranları ve yeni doğan ölümleri hızla artmıştır. Ölüm oranlarındaki söz konusu yükseliş çevresel faktörlerdeki olumsuzluklar, kötü yaşam koşulları ve sağlık sistemindeki bozulmadan kaynaklanmıştır. Alkol ve sigaranın fazla tüketimi ve kötü beslenme özellikle erkekler arasında kardiyovasküler hastalıklara bağlı ölümlerde ciddi artışa neden olmuştur. Sonuç olarak Rus kadınının ortalama yaşam süresi Rus erkeğinden çok daha uzun hale gelmiştir. Ortalama yaşam süresinin erkeklerde 64,7, kadınlarda 76,6 olduğu tahmin edilmektedir. Rus hükümeti nüfusla ilgili sorunları önemli bir tehdit olarak değerlendirmektedir; bununla birlikte soruna kısa vadede kalıcı bir çözüm bulunması, ardında yatan derin sosyal sorunlar nedeni ile oldukça zor görünmektedir.

Erkek nüfusun ortalama yaşam süresindeki ciddi kısalmaya rağmen Rusya yaşlanan bir nüfusa sahiptir. Emeklilik yaşı kadınlar için 55, erkekler için ise 60'dır. Bununla beraber yüksek işsizlik nedeni ile çalışan nüfus emeklilik yaşından çok daha önce emekliliğe yönlendirilmektedir. Mevcut emeklilik sisteminin yaşlanan nüfus nedeni ile yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle 2002 yılında bir reform paketi uygulamaya konmuştur. Ancak reform paketi ile uygulanmaya başlanan özel finansal kurumların emeklilik fonlarını yönetmesi halk arasında yeterince kabul görmemiştir.

Ortalama ücretler bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Ülke genelinde ortalama ücret düzeyi yaklaşık 22.500 Ruble'dir. Moskova'daki ortalama ücret düzeyi ise 39.700 Ruble'dir. Asgari ücret de bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Ülke genelinde asgari ücret ortalaması 6.700 Ruble'dir. Asgari ücret Moskova'da 10.400 Ruble'dir.

Okuryazarlık oranı % 99,9 olan Rusya'da eğitim harcamalarının GSYİH'ya oranı yaklaşık % 5'tir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Rusya, zengin doğal gaz ve petrol kaynaklarının yanı sıra, kömür, alüminyum, bakır, demir, elmas, altın, gümüş maden kaynakları ve ormancılık ürünleri ile dünya ham madde ihracatında önde gelen ülkelerden biridir. Ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların üretimi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana artış göstermiştir. Ayrıca dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik alanlarda verimlilik artmış olup, çevre kirliliği konusundaki önlemler de artırılmıştır. Ancak Sovyet döneminin hızlı sanayileşme sürecinden miras kalan çevre sorunları görüldüğünden daha fazla sorun teşkil etmektedir. Başlıca sanayi bölgelerindeki hava ve su kirliliği, tarımsal alanların azalması ve toprak verimliliğindeki düşüş, ormanların özellikle Sovyet dönemi süresince yok edilmesi başlıca çevre sorunlarıdır. Ülkedeki enerji santralleri yeterince denetlenmediği için yüksek miktarda toksik atık üretmekte ve hava kirliliğine neden olmaktadır.

Ülkenin petrol ve doğal gaz sanayisi de çevre standartlarının yeterince uygulanmaması nedeni ile önemli miktarda kirliliğe neden olmaktadır. Çeçenistan'da yasadışı petrol üretimi ve rafine edilmesi sonucunda büyük miktarlarda petrol toprağa sızarak çevre örgütlerinin tepkisine neden olmuştur. Çevre örgütlerinin zaten kirlenmiş durumda olan Hazar Denizi'ne petrol dökülmesi endişeleri bulunmaktadır.

Rusya'nın uluslararası çevre standartlarını kabul etme yolunda hareket etmesine rağmen Sibiryaya bölgesinde hidrokarbon üretimine başlanması halinde başta dünyanın en büyük ve en derin taze su deposu olan Baykal Gölü olmak üzere bölgede çevrenin zarar göreceğine ilişkin endişeler bulunmaktadır.

Sivil ve askeri nükleer atıklar da çevre sorunlarına neden olmaktadır. Ülkenin birkaç bölgesinde radyoaktif kirlilik tespit edilmiştir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Rusya Federasyonu, büyük bir ekonomik gücün temeli olan doğal kaynaklara ve insan gücüne sahip dünyadaki belli başlı ülkelerden biri konumundadır. Rusya'nın sahip olduğu zengin doğal kaynak rezervleri ülke için büyük bir şans olmakla beraber ülke ekonomisi açısından bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Son on yıllık süreçte yüksek düzeyde seyreden petrol fiyatları ve elverişli ticaret hadlerinin ülkenin son yıllarda sağladığı güçlü büyümenin itici gücü olduğu düşünülmektedir. Ancak yapılan bilimsel çalışmalar uzun vadeli büyüme ve ekonomideki doğal kaynaklara bağımlılık arasında negatif bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun nedeni "Dutch Disease-Hollanda Sendromu" olarak adlandırılan durumdur. Aşırı değerlendirilmiş döviz kuru doğal kaynak dışı sektörlerde büyümeyi olumsuz etkilemektedir.

Ülkenin geniş yüzölçümü emek, doğal kaynaklar ve iş merkezleri arasında büyük mesafelere neden olduğu için ekonomik olarak bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ülkedeki nehirlerin çoğunluğu doğu-batı yönünde değil, kuzey-güney yönünde akmaktadır. Bu nedenle denize ulaşım çok zordur. Bu nedenlerle ülkedeki taşımacılık maliyetleri uluslararası ortalama maliyetlerin yaklaşık 3 katı kadar yüksektir.

Sovyet döneminde uygulanan merkezi planlama nedeniyle tüketim malları ve hizmet sektörlerinin göz ardı edilmesi söz konusu sektörlerin 1990'lı yıllar boyunca önemli büyüme göstermesine neden olmuştur. Resmi verilere göre hizmet sektörünün GSYİH'daki payı 1990'larda %36'nın altında iken, 1995'ten bu yana %55 ve %60 arasında olmuştur. Bununla birlikte hizmet ve sanayi sektörü verileri transfer fiyatlandırması uygulamaları nedeni ile gerçekleri tam olarak yansıtmamaktadır. Transfer fiyatlandırması ülkedeki petrol şirketlerinin düşük vergi uygulaması olan bölgelerde tamamı kendilerine ait olmak üzere kurdukları şubelerine ucuz fiyatlardan satış yaptıkları yaygın bir uygulamadır. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren bir ticari kuruluş olarak kaydettirilen bu şubeler, petrol ya da gazı pazar fiyatlarından satmakta ve büyük kar elde etmektedir.

Merkezi planlama ve sahip olduğu zengin kaynaklar nedeni ile Rusya'da sanayi sektörü ağır sanayi yönünde gelişmiştir. Yakıt, enerji ve metalürji üretimi toplam sınaî üretimin %35'ten fazlasını oluşturmaktadır. Elektrik ve gıda üretiminin sınaî üretimdeki payının yaklaşık %25 olduğu göz önünde bulundurulduğunda ileri teknoloji ve tüketim malları üretiminin Rus ekonomisinde çok küçük bir payı olduğu ortaya çıkmaktadır. Tekstil sektörünü de kapsayan hafif sanayinin de sınaî üretimdeki payı çok cüzi düzeydedir.

Ekonomi büyük ölçekli sınaî işletmelerin hakimiyetindedir. KOBİ'lerin GSYİH'dan aldıkları pay, yalnızca %10-15 civarındadır. Bu oran, genellikle gelişmiş pazar ekonomilerinde ve geçiş ekonomilerinde %50 civarında veya daha da üzerindedir. Küçük ölçekli işletmelerin ekonomide yeterince rol alamamasının en önemli nedenlerinden biri yoğun vergi uygulamaları ve karmaşık hukuki düzenlemelerdir.

Büyük işletmeler, yüksek düzeyde seyreden uluslararası petrol ve metal fiyatları ve bununla birlikte Ruble'deki devalüasyon nedeniyle ortaya çıkan girdi maliyetlerindeki düşüş sayesinde elde ettikleri yüksek karlardan istifade ederek otomotiv gibi sektörlerde gerçek değerinin çok altında fiyatlardan varlıklar edinmiştir.

Sanayi Moskova, St. Petersburg, Yekaterinburg ve Nizhny Novgorod kentlerinde yoğunlaşmıştır. Bu büyük kentler geçiş sürecini diğer kentlere göre daha iyi yönetmiş, üretimde çeşitlilik sağlamıştır. Tomsk ve Novosibirsk

gibi daha küçük kentler Sovyet rejimi tarafından yaratılan sanayi merkezleridir. Sibiryaya ve ülkenin en doğusundaki bölgeler hala sanayileşmemiş durumdadır. Bu bölgeler ham madde ve enerji üssü konumundadır. Sovyet planlamacıların ölçek ekonomisinin faydalarından yararlanmak üzere yürüttükleri politikalar neticesinde bir büyük işletme ya da bir grup işletme belirli bir kentin ya da bölgenin tüm yerel ekonomisinin temelini oluşturmuştur. Bu durum, işsizlik yardım programlarının da bulunmaması ile birlikte iflas eden işletmelerin kapatılmasını güç bir siyasi karar haline getirmiştir.

Ekonomi Politikaları

Rusya, komünizm sonrası dönemde ekonomik anlamda ciddi bir çöküntü ile karşı karşıya kalmıştır. Reel GSYİH 1991 yılında yaklaşık %12 oranında gerilemiş, bütçe açığı GSYİH'nın %26'sına kadar çıkmıştır. Komünist ekonominin çökmesi ile birlikte enflasyon üç haneli rakamlara yükselmiştir. Bu çöküntünün altında belli başlı yapısal sorunlar bulunmaktadır:

- Eski Doğu Avrupa pazarlarının Doğu Bloku'nun dağılması ile birlikte çözülmesi ve bunun sonucunda arz zincirinin bozulması,
- Mali yardımların kesilmesi nedeni ile tarım sektöründe ortaya çıkan kriz,
- Kumanda ekonomisi kurallarının, pazar ekonomisi kuralları uygulanmaya başlanmadan terk edilmesi v.b.

1992 yılında pazar ekonomisinin mümkün olduğunca hızla inşa edilebilmesi için bir ekonomik program tasarlanmıştır. Ancak üretimdeki düşüş, mali dengesizliklerdeki genişleme ve yapısal reformlardaki yavaş ilerlemenin önüne yeterince geçilememiştir. 1994 yılında Merkez Bankası tarafından IMF desteği ile sıkı para politikası uygulaması başlatılmış ve enflasyonla mücadelede dönük bir bütçe kabul edilmiştir.

Üç haneli enflasyonla uzun yıllar süren mücadele sonunda Rusya, 1995 yılında belirli ölçüde bir makro ekonomik istikrar sağlamış olup, bunu 1998 yılı ortalarına dek sürdürmeyi başarmıştır.

1997-98 döneminde Rusya'nın başlıca ihraç mallarının fiyatlarındaki düşüş ve Asya krizinin sonucunda yatırımcıların gelişen pazarlara yatırımlarda çekimser kalmaları Rus ekonomisi üzerinde güçlü bir dış şok etkisi yaratmıştır. Söz konusu dışsal şok, hızla artan borçlardan ve mikro düzeyde yapısal değişikliklerin eksikliğinden kaynaklanan ekonomik sorunları daha da şiddetlendirmiştir. Sonuç olarak Ruble'nin devalüasyonu ve iç borçların ödenememesi ile karşı karşıya kalınmıştır. Ağustos 1998'de çok ciddi bir ekonomik kriz başlamıştır. Kriz öncesinde 1 \$: 6,3 Ruble iken, kriz sonrasında 1 \$: 20 Ruble'ye ulaşmıştır. Enflasyon belirgin şekilde yükselmiş, 1998 yılı sonu itibarı ile %85'e ulaşmıştır. 1998 yılında ayarlanabilir sabit kurdan, dalgalı döviz kuru sistemine geçilmiştir.

Kriz sonrasında alınan önlemlere izleyen dönemlerde değişen hükümetler de bağlı kalmıştır. İhracattan elde edilen gelirler Ruble'nin değerinin düşmesi neticesinde artış göstermiş ve pek çok sektör devalüasyonun sağladığı bu avantajdan yararlanarak ihracata yönelmiştir. 2000 yılı sonu itibarı ile enflasyon %20'ye gerilemiştir. Enflasyondaki düşüş eğilimi izleyen yıllarda da devam etmiş olup, 2007 yılı başı itibarı ile %7'nin biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Ancak bundan sonraki dönemde aşırı yüksek düzeyde seyreden enerji fiyatları, para arzındaki artış ve küresel gıda fiyatlarından dolayı enflasyonda yeniden bir yükseliş baş göstermiştir.

Kriz sonrasında kamu maliyesi de dikkate değer bir gelişme göstermiştir. Bu gelişme, petrol sektöründen elde edilen beklenenin üzerinde kazancı yansıtmakla birlikte aynı zamanda toplanan vergilerde artış olduğunu ve harcamaların daha iyi denetlendiğini göstermektedir.

Hükümet 2004 yılı başında yüksek petrol fiyatları döneminde artan vergi gelirlerinden tasarruf etmek üzere bir İstikrar Fonu kurmuştur. Şubat 2008'de İstikrar Fonu, Rezerv Fonu ve Ulusal Refah Fonu olarak iki ayrı fona bölünmüştür. Rezerv Fonu, İstikrar Fonu'nun devamı niteliğinde olup, petrol fiyatlarında bir düşüş olması halinde bütçede meydana gelebilecek bir sıkıntı karşısında rezerv sağlamayı hedeflemektedir. Ulusal Refah Fonu, emeklilik fonu açığının kapatılması ve diğer belirli federal projelerin finansmanı için çalıştırılmaktadır. 2010 yılındaki yangınlar sırasında bu fonlardan büyük çaplı harcamalar yapılmıştır.

Rusya'nın karmaşık ve külfetli vergi sistemi yatırımlar ve büyüme önünde önemli bir engel teşkil etmiştir. Vergi reformu, uzun yıllar boyunca sürekli gündemde olmuş, ancak ciddi anlamda ilerleme Vladimir Putin başkanlığında sağlanabilmiştir.

2001 yılından bu yana gerçekleştirilen başlıca reformlar şöyledir:

- %13 oranında kişisel gelir vergisi uygulaması,
- Çeşitli sosyal resim ve harçların yerine birleşik, yüksek ölçüde regresif sosyal vergi uygulaması,
- En yüksek kurumlar vergisi oranının %35'ten %24'e düşürülmesi ve aynı zamanda çok sayıdaki yasal boşluğun ortadan kaldırılması,
- Kurumlar vergisi oranının daha sonra, 2009 yılında % 24'ten % 20'ye düşürülmesi,
- Muntazam ticari harcamalarda muafiyet koşullarının iyileştirilmesi,
- Petrol sektörü ve küçük işletmelere kolaylıklar sağlanması,
- Standart KDV oranının %20'den %18'e düşürülmesi.

Gerçekleştirilen Yapısal Reformlar

Vergi Reformu

Kişisel gelir vergisi oranı %13'e düşürülmüştür. Çeşitli sosyal resim ve harçlar yerine birleşik sosyal vergi uygulaması başlatılmıştır. Kurumlar vergisi %35'ten %24'e düşürülmüş ve kurumlar vergisi işlemleri kolaylaştırılmıştır. KDV oranı %20'den %18'e düşürülmüş olup, daha da düşürülmesi yönünde tartışmalar devam etmektedir.

Toprak Reformu

Toprak kanunu kentsel ve ticari arazilerin özel mülkiyetine ve ticaretine müsaade etmektedir. Rus vatandaşlarının tarımsal arazi alıp satmasına izin verilirken, yabancıların tarımsal arazileri yalnızca 49 yıllığına kiralamalarına izin verilmektedir.

İcra-İflas Reformu

İcra-iflas yasası firmaları 1990'larda yaygın olan sahte iflas işlemlerinden korumak üzere yeniden düzenlenmiştir.

Kurumsal Yönetim Reformu

Anonim şirketlerle ilgili yasalar azınlık hisse sahiplerinin haklarının daha iyi korunmasının sağlanması için değiştirilmiştir.

Yargı Reformu

Yargıçların daha bağımsız ve daha sorumlu hale getirilmelerini teminen yeni kurallar kabul edilmiştir.

Emeklilik Reformu

2002 yılında emeklilik provizyonlarının yükünün devletten çalışanlara transfer edilmesi amacı ile yeni bir emeklilik sistemi başlatılmıştır. 2006 yılı itibarı ile yaklaşık 60 özel emeklilik fonu ortaya çıkmıştır. Ancak Rus çalışanların yalnızca %4'ü emeklilik birikimlerini Devlet Emeklilik Fonundan özel şirketlere kaydırmıştır.

Bürokrasinin Azaltılması

Kayıt ve izin şartları önemli ölçüde kolaylaştırılmış, firmaların yasal denetim sayısında da indirimle gidilmiştir. Bununla birlikte yeni düzenlemelere aykırı olarak yerel otoritelerin zaman zaman ani denetimlerde buldukları gözlenmektedir.

Rusya'nın kalkınma vizyonuna dönük olarak "Strateji 2020" adı altında çeşitli sektörlerin (ilaç, otomotiv, hafif sanayi v.b.) geliştirilmesine dönük stratejileri kapsayan bir plan 2008 yılı Şubat ayında V. Putin tarafından ilan edilmiştir. "Strateji 2020" ülkenin 2020 yılına kadar % 6-7 oranında sürdürülebilir büyüme kaydetmesini ve enflasyonu % 3 seviyelerine çekerek dünyanın ilk 5 ya da 6 ekonomisi içerisinde girmesini hedeflemektedir. Plan,

2008 yılı başlarında kabul edilmiş, takip eden dönemde, 2008 yılı sonunda küresel mali kriz baş göstermiştir. Bu nedenle 2020 hedeflerinden sapma olması muhtemeldir.

Özelleştirme

Özelleştirme süreci Rus ekonomisinde de diğer geçiş ekonomilerinde olduğu gibi hızla ilerlemiş, ancak diğer ekonomilere göre daha düzensiz seyretmiştir. 1998 yılından itibaren yavaşlama gözlenirse de özelleştirmeler çok daha şeffaf ve adil yürütülmeye başlanmıştır.

Hükümet 2010 yılı Ekim ayında büyük bir Özelleştirme Programı'nı onaylamıştır. Program, 6.467 adet kamu hisseli işletmeden yaklaşık 1.000'indeki 60 milyar Dolarlık kamu hissesinin satışına imkan sağlamaktadır. Özelleştirme ihalelerinde yabancı yatırımcıların katılımları sınırlı düzeyde kalmaktadır.

Hükümet, özelleştirme programını 2014-2016 yıllarını kapsayacak şekilde revize etmiştir. Yeni program çerçevesinde özelleştirmeden elde edilmesi hedeflenen gelir; 2014 için 180 milyar Ruble (6 milyar Dolar), 2015 için 140 milyar Ruble ve 2016 için 300 milyar Ruble olarak belirlenmiştir.

2014 yılında gerçekleşmesi planlanan en önemli satış Rostelecom'un kontrol hisselerinin satışı olarak açıklanmıştır. Yeni program, enerji sektöründe faaliyet gösteren RusHydro, Inter RAO UES, Rosneft, Transneft ve Zarubezhneft'in azınlık hisselerinin satışını da kapsamaktadır.

Taşımacılık sektöründe Sovcomflot, Aerflot havayolu şirketleri ve Sheremetyevo ve Vnukovo havalimanlarının kontrolünün özel sektöre transferi de planlanmaktadır. Ayrıca Uralvagonzavod, Alrosa ve Rusnano şirketlerindeki hisselerin de azaltılması planlanmaktadır.

2015 yılında VTB Bankasının % 10 hissesinin satışı planlanmaktadır. Bankanın % 14 hissesi 2013 yılı başında toplam 3,3 milyar Dolara Azerbaycan, Norveç ve Katar fonlarına satılmıştır. 2012 yılı sonunda satışı gerçekleşen Sberbank hisselerinden 5 milyar Dolar elde edilmiştir.

Ekonomik Performans

Rus ekonomisi, çabuk değişen uluslararası mal piyasalarındaki koşullara 1998 krizi öncesinde olduğundan daha da bağımlı durumdadır. Hidrokarbonların toplam ihracattaki payı % 60'tan fazladır. Bu da Rus ekonomisini dış piyasalardaki mal fiyatlarında oluşan değişimlere hassas hale getirmektedir.

1990'dan bu yana reel ücretlerde %150 oranında artış gerçekleşmiş olup, yoksulluk düzeyi önemli ölçüde gerilemiştir. Yine de gelir dağılımında eşitsizlik Sovyetler Birliği'nin dağılmasından önceki döneme göre hala yüksek düzeydedir.

Rusya, 2009 yılında derin bir durgunluk sürecine girmiştir. Federal İstatistik Kurumu verilerine göre 2009 yılında ülkenin GSYİH'sı küresel krizin olumsuz etkilerine bağlı olarak % 7,9 küçülmüştür. Uygulanan önlem paketinin de olumlu etkileri ile 2010 yılından itibaren durgunluktan çıkış süreci başlamıştır. Ülkenin GSYİH'sı 2010 yılında % 4 oranında artış göstermiştir. GSYİH 2011 yılında % 4,3, 2012 yılında % 3,4 büyümüştür. 2013 yılında azalan tüketici talebi ve yavaşlayan ihracat nedeni ile GSYİH artış hızı da yavaşlayarak % 1,3 olmuştur. Ekonomi son 4 yıldır düşük sınıai üretim artış hızı, yavaşlayan yatırımlar, zayıf dış talep ve azalan tüketici güveni nedeni ile en düşük hızda büyümektedir.

GSYİH artışının 2014 yılında daha da yavaşlayarak % 0,6 olmuştur. Ekonomik büyüme oranlarının 2015-2019 döneminde 2009 yılı öncesi seviyelerinin altında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Orta vadeli büyümeyi sınırlandıracak faktörlerden biri enerji üretiminin fazla artacak olmamasıdır. Diğer bir faktör ise sabit yatırımların GSYİH'ya oranının diğer gelişen pazarlara kıyasla çok düşük seviyede olmasıdır. Diğer faktörler ise eğitilmiş işgücünün yeterli seviyede olmaması, Rus firmalarının yeterince iyi yönetilememesi, girişimciliğin düşük düzeylerde olması gibi faktörlerdir.

İmalat sanayi artış hızı 2010 yılında % 7, 2011 yılında % 5,2, 2012 yılında % 2,2 ve 2013 yılında % 0,2 olmuştur. İmalat sanayi 2013 yılında neredeyse hiç büyümemiş, yalnızca çıkarım sanayinde, doğal gaz üretiminde gözlenen gelişmelere bağlı olarak % 1 üzerinde büyüme gerçekleşmiştir. 2014 yılı imalat sanayi büyüme hızı %0,6 olmuştur.

2014 yılı Aralık ayı itibarı ile Ruble, Amerikan Doları karşısında % 42 oranında değer kaybına uğramıştır. Rublenin değer kaybında; uluslararası yaptırımlar, yüksek politik risk algısı ve düşen petrol fiyatları rol oynamıştır. 2015 yılının ilk çeyreğinde Rublenin değeri yeniden artmaya başlamıştır. Rublenin dolar karşısındaki değeri 2015 yılı başında 1 \$: 70 Rb seviyesinde iken Mayıs ayı ortası itibarı ile 1 \$: 50 Rb seviyesine ulaşmıştır.

2012 yılında % 6,6 olan yıl sonu tüketici fiyatları enflasyonu 2013 yılında biraz yavaşlayarak % 6,3 olmuştur. 2013 yılı gerçekleşen enflasyon oranı, hükümet tarafından % 5-6 olarak belirlenen hedefi önemli ölçüde aşmıştır. Enflasyon 2013 yılının son aylarında artan gıda fiyatlarındaki artıştan büyük ölçüde etkilenmiştir. Enflasyon artışında özel tüketim vergilerinin artışı da kısmen rol oynamıştır. Özel tüketim vergilerindeki artış neticesinde tütün ürünlerin fiyatları % 30, alkollü içecek fiyatları yaklaşık % 15 artmıştır. (Alkol ve tütün Rusya'nın tüketici fiyat endeksinde % 6'nın üzerinde paya sahiptir.) Diğer gıda maddelerinin fiyatları ise % 6 üzerinde artış göstermiştir. Gıda maddelerinin fiyatları 2014 yılı Aralık ayı itibarı ile yıllık % 15,4 oranında dikkate değer bir artış kaydetmiştir. 2014 yılında ortalama yıllık enflasyon % 7,8 olmuştur. 2015 yılı Mart ayında yıllık enflasyon % 16,9'a yükselmiştir. Bu oran, son 15 yılın en yüksek enflasyon oranıdır. Yıllık enflasyon Nisan ayında Avronun değer kaybetmesi ve rublenin istikrara kavuşması ile birlikte hafif bir düşüş kaydetmiştir. 2015 yılının geri kalan bölümünde enflasyonun düşmeye devam etmesi beklenmektedir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Ekonomik Büyüme

Rusya'nın ekonomik görünümü, Ukrayna krizi nedeni ile uygulamaya konulan uluslararası yaptırımların olumsuz etkilerinin yapısal olumsuzluklar ile biraraya gelmesi ile birlikte kötüye gitmiştir. Düşen petrol fiyatları ve hızlı sermaye çıkışları Ruble'nin devalüasyonuna sebep olmuş, netice olarak enflasyon yükselmiş ve zincirleme etki ile hanehalkı tüketimi de gerilemiştir.

Düşen tüketim harcamaları nedeni ile yılın ilk üç ayında reel GSYİH % 1,9 daralmıştır. Ekonominin 2015 yılında % 3,6 oranında küçülmesi beklenmektedir. Yüksek enflasyon reel ücretlerde ve hanehalkı tüketim harcamalarında önemli daralmaya yol açacaktır. Uluslararası yaptırımlar yatırımlar üzerinde olumsuz etki edecek ve düşen petrol fiyatları nedeni ile mali politikalarda sıkışmaya gidilecektir.

Ekonominin 2016 yılında da küçülmeye devam edeceği öngörülmektedir. GSYİH'da beklenen daralma % 0,2'dir.

Orta vadede ekonomik büyüme üretime bağlı nedenlerle sınırlı seviyede kalacaktır. Eskimiş sermaye stoğu, işgücünün azalması, doğal kaynak çıkarımına dayalı sektörel bağımlılık ve kurumsal zayıflık başlıca nedenlerdir. Girişimciliğin yeterince gelişmemiş olması da orta vadeli büyümeyi kısıtlayan bir faktördür. Reel GSYİH artış

hızı 2017-2019 yılları arasında yaklaşık % 2 olarak beklenmektedir. Bu oran, 2000-2008 dönemi oranlarının oldukça altındadır.

Enflasyon

2015 yılı için beklenen yıllık ortalama enflasyon oranı % 15,3'tür. Enflasyondaki artışın nedeni döviz kurunun değer kaybı ile birlikte ithal ürün fiyatlarının yukarı doğru yükselmesidir. 2015 yılı başına kadar olan süreçte enflasyonist baskılar büyük ölçüde gıda sektöründeki fiyat artışlarından kaynaklanmıştır. 2014 yılı Aralık ayında gıda sektöründe fiyat artışı yıllık % 15,4'e ulaşmıştır. Gıda dışı ürünlerin fiyat artış hızı da stokların yenilenmesi ve rublenin değer kaybının perakendeciler tarafından fiyatlara yansıtılmaya başlanması ile birlikte ilerleyen aylarda yükselmiştir.

2015 yılı sonuna doğru rublenin değerinin artmaya başlaması ve ambargo etkisinin zayıflaması beraberinde enflasyonda düşüş öngörülmektedir. Talep daralması da fiyatları aşağı yöne doğru çekecektir.

2016 yılında enflasyonun % 7,8'e gerileyeceği öngörülmektedir. 2017-2019 dönemi için beklenen ortalama enflasyon oranı ise % 5,1'dir. Yapısal faktörler nedeni ile enflasyonun orta vadede Rusya Federasyonu Merkez Bankası tarafından belirlenen % 4'lük hedefin üzerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Döviz Kuru

2014 yılı Aralık ayı sonunda Ruble, Dolar karşısında % 42 değer kaybına uğramıştır. Rublenin değer kaybında uygulamaya konulan uluslararası yaptırımlar, yüksek politik risk algısı ve petrol fiyatlarındaki düşüş rol oynamıştır. Ruble, Dolar karşısında 2015 yılı Şubat ayından itibaren yeniden değer kazanmaya başlamış ve Mayıs ayı ortası itibarı ile 50 Ruble:1 \$ seviyesine ulaşmıştır. Bunda küresel petrol fiyatlarındaki artış ve sermaye çıkışlarındaki azalma rol oynamıştır. Ancak Mayıs ayı sonu ve Haziran ayından itibaren Ruble yeniden değer kaybetmeye başlamıştır. Düşen petrol fiyatları nedeni ile Rublenin Dolar karşısındaki değer kaybı Temmuz ve Ağustos aylarında hızlanmıştır. Merkez Bankası buna karşılık olarak döviz alımlarını askıya almıştır. 2015'in son 3 aylık döneminde sermaye çıkışlarında artış beklenmektedir. Amerikan Merkez Bankası'nın beklenen faiz artırımı kararının da sermaye çıkışlarında rolü olacaktır. Bu nedenle 2015 yılı son çeyreği ve 2016 yılında Ruble'nin değer kaybının devam edeceği beklenmektedir.

Rublenin Dolar karşısında ortalama olarak 2015'te Rb 61.6: \$ 1, 2016'da Rb 67.4: \$ 1 olması öngörülmektedir.

Dış Ticaret ve Cari İşlemler Dengesi

Rublenin devalüasyonu 2015 yılında dış ticareti ciddi ölçüde etkilemiştir. Ülkenin ihracatında yaklaşık % 30,2, ithalatında ise % 36,4 oranında düşüş beklenmektedir.

Dış Ticaret

Genel Durum

Dış Ticaret Göstergeleri (milyar \$)

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	303,4	396,4	517,0	524,8	527,3	492,1
İthalat	191,8	230,0	306,1	316,2	314,9	282,6
Denge	111,6	167,6	210,9	208,6	212,4	209,5

Hacim 495,2 625,4 823,1 841,0 842,2 774,7

Kaynak: Trademap

2000 yılından itibaren Ruble'nin yeniden değerlenmeye başlaması ve petrol ihracat gelirlerindeki artış sayesinde yeniden artmaya başlayan iç talebe bağlı olarak küresel kriz öncesinde ithalatta artış eğilimi gözlenmiştir. İthalat hacmi 2008 yılında %31 artış göstermiştir. Küresel mali kriz nedeni ile iç talepte düşüş olmuş; bu nedenle ülkenin ithalat hacminde 2009 yılında ciddi ölçüde daralmıştır. 2010 yılında krizden çıkış sürecinin başlaması ile birlikte Rusya'nın ihracatında % 31, ithalatında ise % 37 artış olmuştur. 2013 yılında ülkenin dünyaya ihracatı yalnızca % 0,3 artış kaydetmiştir. Aynı dönemde dünyadan ithalat ise % 0,5 oranında artmıştır. Düşen petrol fiyatları ve Ruble'nin değer kaybı nedeni ile dış ticaret hacmi 2014 yılında % 8 oranında azalmıştır. Ülkenin dünyadan ithalatı % 10,3, dünyaya ihracatı % 6,7 darlmıştır.

2015 yılında dış ticarete sert bir düşüş beklenmektedir. Ülkenin ihracatında yaklaşık % 29, ithalatında ise % 36 oranında düşüş öngörülmektedir.

İhracatında Başlıca Ürünler

Rusya'nın ihracatından en fazla pay alan ürünler başta petrol ve gaz olmak üzere ham maddelerdir. Ülkenin ithalatında en önemli paya sahip olan ürün grupları ise makine ve ekipman, tüketim malları, ilaçlar, et, şeker ve yarı işlenmiş metal ürünlerdir. Ülke ithalatının yaklaşık %40'ını makine ve ekipman sektörü, yaklaşık %20'sini tarım ve gıda sanayi ürünleri oluşturmaktadır. İthalatta önemli yer tutan diğer ürün grupları ise kimyasallar ve eczacılık ürünleridir.

Rusya'nın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİ P	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	180.930	173.670	152.586
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	103.624	109.415	114.703
2701	Taş kömürü; taş kömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	13.015	11.821	11.578
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	68.835	74.639	7.374
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	7.868	6.471	6.528
1001	Buğday ve mahlut	4.524	3.483	5.323
7601	İşlenmemiş alüminyum	6.334	6.133	5.240
7102	Elmaslar	4.655	4.969	5.106

7502	İşlenmemiş nikel	3.721	3.626	3.890
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın ≥ 6 mm	3.357	3.652	3.688
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	3.543	3.358	3.225
7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	5.128	5.575	3.120
3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/ucunun karışımları	3.987	3.571	2.988
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-Genişlik 600mm. fazla	3.220	2.705	2.827
3104	Potashlı mineral/kimyasal gübreler	3.646	2.190	2.694
7408	Bakır teller	2.954	2.941	2.607
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	2.494	2.388	1.943
7202	Ferro alyajlar	2.066	1.896	1.935
7403	Artırılmış bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	1.927	1.620	1.922
0303	Balıklar (dondurulmuş)	1.948	2.107	1.847
2901	Asiklik hidrokarbonlar	1.550	1.518	1.799
4002	Sentetik kauçuk, taklit kauçuk, stiren-butadien kauçugu vb	2.676	2.377	1.762
4403	İşlenmemiş kereste	1.531	1.641	1.736
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	1.501	1.992	1.691
7201	Dökme demir (pik) aynalı demir (kütle, blok vb. ilk şekillerde)	1.715	1.603	1.674
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	1.412	1.370	1.643
2814	Saf amonyak veya amonyağın sulu çözeltileri	1.495	1.582	1.557
2843	Kolloidal haldeki kıymetli metaller; vb. anorganik, organik bileşikleri; amalgamlar	1.106	1.307	1.489
8401	Nükleer reaktörler, kartuşları-yanıcı elemanlar	1.202	1.444	1.456
8703	Otomobiller, steysin vagonlar, yarış arabaları	995	1.497	1.451
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	1.661	1.474	1.426
7115	Kıymetli metallere/kaplamalarından diğer eşya	1.114	1.134	1.384
4412	Kontrplaklar, kaplamalı levhalar ve benzeri lamine edilmiş ağaçlar	891	996	1.158
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	217	298	1.091
4703	Sodali ve sulfatlı odun hamuru	996	939	1.027
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1.047	1.170	1.017
7209	Demir/çelik yassı mamul, soğuk haddelenmiş kaplanmış (600mm. den geniş)	911	948	930
2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	796	831	805

1003 Arpa	897	554	779
7113 Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	177	719	779
TOPLAM (diğerleriyle)	524.766	527.266	492.145

Kaynak: Trademap

Rusya'nın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİ P	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
8703	Otomobiller, steysin vagonlar, yarış arabaları	20.241	16.997	13.059
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	10.631	11.630	9.969
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	10.828	11.489	9.703
8517	Telli telefon için elektrikli cihazlar	7.335	7.685	8.191
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	5.828	4.865	4.921
8419	Isı değışikliğı yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar	2.324	2.510	3.107
8707	Karayolunda kullanılan motorlu taşıtlar için karoseriler (şoför mahalleri dahil)	3.829	4.060	2.816
8502	Elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertörleri	2.324	3.240	2.629
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	2.973	2.418	2.384
8529	Radyo, televizyon, radar cihazları vb cihazların aksam ve parçaları	3.041	2.551	2.377
0202	Sığır eti (dondurulmuş)	2.645	2.453	2.245
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	1.913	2.143	2.242
8407	Kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar	2.382	2.605	2.188
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	2.732	2.682	2.183
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	2.987	2.316	2.140
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	2.345	2.688	2.055
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, ası, toksin vb. ürünler	2.099	2.189	2.047
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	3.808	2.950	2.041
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1.918	1.819	1.972
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	2.119	2.392	1.942
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	2.030	2.261	1.902

8429	Kendinden hareketli buldozerler, greyderler, ekskavatörler, vb.	3.719	3.072	1.885
6403	Deri ayakkabı	2.082	2.156	1.847
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler	2.117	2.253	1732
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler	1.349	1.332	1.714
9403	Diğer mobilyalar	1.701	1.827	1.710
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600 mm.den geniş)	1.961	1.722	1.574
0406	Peynir ve lor	1.818	2.168	1.521
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma makineleri	1.891	1.978	1.517
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	2.124	1.804	1.503
0203	Domuz eti	2.461	2.135	1.498
8523	Sesleri ve diğer fenomenleri kaydetmeye mahsus diskler, bantlar, katı hal kalıcı depolama aygıtları, akıllı kartlar vb	639	1.493	1.486
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	1.512	1.678	1.474
2818	Suni korundum, alüminyum oksit ve alüminyum hidroksit	1.712	1.438	1473
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	1.814	1.809	1.467
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	2.132	1.859	1.440
8428	Kaldırma, istifleme, yükleme, boşaltma makine ve cihazları	1.593	1.573	1.406
7326	Demir veya çelikten diğer eşya	1.323	1.386	1.389
8701	Traktörler	2.652	1.668	1.389
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar	1.390	1.504	1.367
TOPLAM (diğerleriyle)		316.193 314.945 282.602		

Kaynak: Trademap

Dış Ticarete Başlıca Partnerleri

Türkiye, Rusya'nın 2014 yılı ihracatında % 5 pay ile 5., ithalatında ise %2,3 pay ile 13. sıradadır.

Sıra	En çok ihracat yapılan 10 ülke (2014)	Milyon \$	Pay (%)
1	Hollanda	67.759	13,8
2	Çin	37.237	7,6
3	Almanya	36.816	7,5

4	İtalya	35.684	7,3
5	Türkiye	24.794	5,0
6	Japonya	19.743	4,0
7	Beyaz Rusya	19.252	3,9
8	Güney Kore	17.679	3,6
9	Ukrayna	17.050	3,5
10	Polonya	15.906	3,2

Kaynak: TradeMap

Sıra	En çok ithalat yapılan 10 ülke (2014)	Milyon \$	Pay (%)
1	Çin	50.374	17,8
2	Almanya	32.624	11,5
3	ABD	18.275	6,5
4	İtalya	12.618	4,5
5	Beyaz Rusya	11.641	4,1
6	Japonya	10.842	3,8
7	Ukrayna	10.662	3,8
8	Fransa	10.574	3,7
9	Güney Kore	8.922	3,2
10	İngiltere	7.688	2,7

Kaynak: TradeMap

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Söz konusu haklar, Rusya Federasyonu'nda 23 Ekim 1992 tarih ve 3520-1 sayılı "Ticari Markalar, Hizmet Markaları ve Malın Üretildiği Yerlerin İsimleri" başlıklı kanun ile güvence altına alınmıştır.

Rusya Federasyonu'nda ticari marka hakkının yasalarla korunması, devlet tescil belgesi gereği işbu kanunun tespit ettiği düzen veya Rusya Federasyonu'nun uluslararası anlaşmalarına göre verilmektedir. Ticari marka tüzel kişinin veya girişimcilik yapan gerçek kişinin adına tescil edilmektedir. Tescil edilmiş ticari marka için ticari marka şahadetnamesi verilmektedir. Söz konusu şahadetname, ticari markanın üstünlüğünü ve şahadetnamenin içinde

belirtilen ürünler konusunda sahibinin ticari marka tekel hakkını sağlamaktadır.

Ticari marka sahibi, söz konusu ticari marka kullanma ve üçüncü kişilerin bunu kullanmasını yasaklama tekel hakkına sahiptir. Hiçbir kimse Rusya Federasyonu'nda korunan ticari markayı sahibinin iznini almadan kullanamamaktadır.

Ticari markanın veya söz konusu markayla işaret edilen ürünün veya söz konusu markaya karışacak kadar benzer olan herhangi bir başka markanın benzeri mallar konusunda imal edilmesi, kullanılması, satışa sunulması, satılması vb. veya bu amaçla muhafaza edilmesi, ticari marka sahibinin hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir.

Ticari marka tescili 10 yıl geçerli olup, talep üzerine her on yıl için uzatılabilir. Rusya Federasyonu'nda satılacak ithal ürünlerin markasının başkası adına kayıtlı olup olmadığı araştırılmalıdır.

Dağıtım ve Satış Kanalları

Son birkaç yılda ülkedeki dağıtım kanalları özellikle Moskova, St. Petersburg gibi büyük kentlerde düzenli bir yapıya kavuşmuştur. Dağıtım kanallarındaki bu yapılanma büyük kentlerin çevresine de yayılmaya başlamıştır. Son yıllarda özellikle Moskova'da, tüketim malları piyasasında büyük miktarlarda alım yapabilecek ve daha uzun vadeli taahhütlerde bulunabilecek büyük ölçekli perakende mağazaları açılmıştır. Kent merkezinde yer alan halka üzerinde büyük alışveriş merkezleri açılmış ve Moskova perakende sektörü giderek Avrupa ülkelerindekine benzer bir yapıya kavuşmuştur. Alışveriş merkezleri ve büyük mağazalar St. Petersburg, Moskova ve diğer kentlerde giderek yayılmaktadır.

Giderek artan bu profesyonel dağıtım yapısından yararlanılarak pazara ürün sunmak büyük ölçüde kolaylaşmaktadır. Ancak bu kanalların bölgesel kapsamı sınırlı düzeyde olabilmekte ve bu nedenle bazı bölgelere dağıtımda hala sıkıntı yaşanabilmektedir. Bu bölgelerde firmaların değişken bir dağıtım stratejisi izlemesi, yoğun pazarlama faaliyetleri yürütmeleri uygun olacaktır.

Ülkede çok sayıda batı tarzı mağazanın açılmasına rağmen hala dağıtım ve perakendeciliğin önemli bir kısmı büfeler ve açık pazarlar aracılığı ile yapılmaktadır. Pazarda başarılı olan işletmeler dağıtım kanallarında çeşitli seçeneklerin bir karmasını oluşturarak hareket etmektedir.

Firmalarımız için Moskova ve St. Petersburg haricindeki bölgelerde de önemli pazar fırsatları bulunmakta olup, bu fırsatların değerlendirilmesi için firmalar tarafından pazarın yerinde araştırılmasında yarar görülmektedir.

St. Petersburg, Rusya'nın Avrupa bölgesine (Uralların batısı) yönelik tüketim ve sanayi mallarının ana giriş limanıdır. Vladivostok ise Rusya'nın Uzakdoğusu için ana giriş limanıdır. Çok geniş topraklara yayılan Rusya'da genel olarak taşımacılık altyapısı yeterince gelişmemiş olup, yeni yatırımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Ülke içi yük taşımacılığının büyük çoğunluğu demiryolları ile yapılmaktadır. Karayolları ağının genişletilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Perakendecilik

Rusya’da perakende satışlar 2014 yılı itibarı ile bir önceki yıla kıyasla % 11,3 oranında daralarak 614 milyar dolara (23,6 trilyon ruble) ulaşmıştır. Perakende satışlar artan siyasi belirsizlik, uluslararası yaptırımlar ve düşen reel ücretler nedeni ile düşüş kaydetmiştir.

Rusya’nın Ağustos 2014’ten itibaren uygulamaya başladığı batı menşeli gıda ürünlerine yönelik ithalat yasağı, rublenin değer kaybı ile biraraya gelince enflasyon yükselmiş ve ithal ürünlerin tüketimi azalmıştır. Yüksek siyasi riskler 2015 yılında tüketici güvenini olumsuz etkileyecektir. Ülke ekonomisinin durgunluk sürecine girmesi, tüketim harcamalarının azalması ve beraberinde yüksek enflasyon, işgücü piyasasının kötülemesi, banka kredilerinde kesintiler nedeni ile perakende piyasasının küçülmesi beklenmektedir.

2015 yılında perakende satışların değer bazında % 37,2 azalması beklenmektedir. Hanehalkı talebi ve perakende satışlarda 2016 yılından itibaren bir düzelme olacağı değerlendirilmektedir. 2016-2019 yılları arasında perakende satışlarda ortalama % 3,5 büyüme beklenmektedir. Bu oran 2008-2009 krizi öncesi büyüme oranlarının oldukça gerisindedir.

Sektörün kısa vadeli görünümünün zayıf olmasına karşın Rusya dünyadaki en büyük perakende pazarlarından biri olarak kalacaktır. Perakende satışların 2014 yılı seviyesini 2018 yılı itibarı ile aşması beklenmektedir. Satışların 2019 yılında 710 milyar dolara tırmanması öngörülmektedir. Perakende satışların hanehalkı tüketim içindeki payının % 70 olacağı ve bunun da yaklaşık yarısının gıda ürünlerinden oluşmaya devam edeceği tahmin edilmektedir.

Rusya perakende sektöründe rekabet, büyük perakende zincirlerinin ülkenin belli başlı büyük kentlerine ve bölgelerine nüfuz etmelerinin bir sonucu olarak büyük ölçüde artmıştır.

Rusya’da perakendecilik faaliyetleri refah düzeyi ve altyapı faktörlerine bağlı olarak büyük kentlerde yoğunlaşmıştır. Ancak büyük kentlerdeki yoğun rekabet ve yüksek kiraların kar marjlarını giderek kısıtlaması ile birlikte perakende kuruluşlarının orta vadede daha küçük kent ve bölgelerdeki faaliyetlerini artırma arayışına gitmesi beklenmektedir. Bu bölgelerdeki tüketicilerin hükümetin adil gelir dağılımına yönelik olarak aldığı önlemler neticesinde harcanabilir gelir seviyelerinde artış olması beklenmektedir.

Perakende Kuruluşları

Perakende mağaza zincirleri Rusya perakende pazarında en önemli role sahip kuruluşlardır. Beş büyük perakende kuruluşu tüketim piyasasına hakim durumdadır. Bunlar Karusel Perekrestok ve indirim mağazası Pyaterochka markalarını bünyesinde bulunduran X5 Perakende Grubu, Fransız Auchan, Dixy Grubu (Mercury Grubun bağlı kuruluşu) ve Alman Metro Grubudur. Bununla birlikte Rus perakende sektörü oldukça bölünmüş bir durumdadır. Planet Perakende’ye göre 2014 yılında söz konusu lider kuruluşlar pazarın beşte birine sahiptir.

Magnit, iddialı bir mağaza açma programı ile X5'in önüne geçerek pazar lideri konumunu elde etmiştir.

Ekonomik görünümdeki kötüye gidiş tüm sektörlerde olduğu gibi perakende sektöründe de bazı firmaların yatırım ve büyüme planlarını geri çekmesine neden olabilecektir. 2014 yılı Mart ayında Metro Grubu Rus Menkul Kıymetler Borsasında kısmi halka açılma planlarını ertelediklerini ilan etmiştir. 2015 yılında rublenin değer kaybı nedeni ile karlar azalacak ve batı menşeli gıda ürünlerine yönelik ithalat yasağı da arz zincirinde zorlanmaya neden olacaktır. Yerel gıda üreticilerinin üretim artırmak ve talebi karşılamak için kapasite artırımları biraz zaman alacaktır.

2011 yılında Dixy Grubu Victoria Grubunu satın almış ve Moskova ve Moskova bölgesinde Victoria adı altında süpermarketler açmıştır. Şirket, 2014 yılının ilk 11 ayında 6 market daha açmıştır. 2013 yılının aynı döneminde açmış olduğu market sayısı ise 10'dur.

Finlandiya kökenli perakende kuruluşu Stockmann, ülkenin başlıca kentlerinde yeni büyük mağazalar açmaya dönük planlarını Ukrayna krizi nedeni ile oluşan belirsizlik nedeni ile dondurduklarını açıklamıştır.

Elektronik Ticaret

Rusya'da 2014 yılı itibarı ile tahmini olarak 95,2 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır. Rusya, Avrupa'da en fazla internet kullanıcısına sahip ülkedir. Kullanıcıların yaklaşık yarısı akıllı telefon üzerinden internete bağlanmaktadır. Buna karşılık internet üzerinden perakende satışların toplam perakende satışlar içerisindeki payı yalnızca % 4'tür. İnternet üzerinden satışlar 2014 yılında 26 milyar dolarlık değere ulaşmıştır. Moskova ve St. Petersburg kentleri online işlemlerin % 70'ini gerçekleştirmektedir. Pazardaki en önemli yerel oyuncular Ozon (Japon Rakuten firması kısmi ortağıdır), Yandex ve Ulmart'tır. Ulmart 2013 yılında kurulmuş ve pazar lideri olmuştur. Ulmart'ın satışları 2014 yılında 1,3 milyar dolara ulaşmıştır.

Tüketici Tercihleri

1999-2008 yılları arasında ülkede kaydedilen ekonomik gelişme, tüketim harcamalarının ve tüketim mallarına dönük talep artış hızının büyümesini sağlamıştır. Tüketim harcamalarının artmasının ardındaki en önemli faktörlerden biri başta Moskova ve St. Petersburg kentlerinde olmak üzere orta sınıfın giderek genişlemesi olmuştur.

1999 yılından 2008 yılı sonuna kadar süregelen 10 yıllık süreçte hane halkı tüketim harcamaları ve perakende satışlar her yıl çift haneli rakamlarla büyümüştür. 2008 yılının son üç aylık döneminde bu resim dramatik bir değişim sergilemiştir. Reel ücretlerdeki düşüş, işsizlikte artış ve kredi kullanımında daralma tüketicileri olumsuz yönde etkilemiştir. Sonuç olarak 2009 yılında perakende satış hacmi % 5 oranında düşmüştür. Gelirlerin yeniden artması ve kresi kullanımındaki canlanma perakende satışların yeniden büyümesini sağlamıştır. Perakende satış hacminin 2012-2016 yılları arasında ortalama % 5 artması beklenmektedir. Bu oran 2000-2008 dönemi ortalamasının oldukça gerisindedir.

Orta vadede ülkede tüketim malları ile ilgili sektörlerin büyümeye devam edeceği öngörülmektedir.

Gelirlerdeki ve kredi kullanımındaki beklenen artışın talebi olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Ülkede hane halkı tüketim harcamalarının GSYİH'ya oranı % 50'dir. Bu oran OECD ülkelerinde ise ortalama % 60'tır. Bu veriler ülkede özel tüketim bakımından hala kayda değer artış olanağı bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Tüketiciler Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından başlangıçta düşük fiyatlı ve düşük kaliteli dayanıklı tüketim mallarına yönelmiştir. Ancak 1998 yılından sonra gelirlerdeki artışlar beraber tüketicilerin harcama davranışları da değişmiş, tüketiciler daha yüksek kaliteli ürünlere yönelmiştir.

Rusya'daki tüketici davranışları, dünyanın herhangi bir ülkesinde yaşayan tüketicinin davranış kalıplarından genel olarak bir farklılık göstermemektedir.

Bireysel davranış dikkate alındığında, gelinine göre tasarruf eğilimi yüksek olmayıp, tüketim eğilimi yüksektir. Rusya için yeni olan, reklamların tüketici üzerindeki etkisinin yüksek olmasıdır. Tanıtım ve reklam tüketici tercihlerini değiştirebilmektedir. Promosyon, satışlar üzerinde etkili olabilmektedir.

Rus tüketicisinin öncelikle dikkate aldığı unsurlar, fiyat ve kalitedir. Tüketim mallarına olan talep ise yüksektir. Gelir dağılımı düşük olan kesimler öncelikle ihtiyaç karşılama yönünde hareket etmektedir. Ancak, zaman içerisinde çok çeşitli ithal tüketim malı ülkeye girdiğinden kalite tercihi ön plana çıkmıştır. Orta ve üst gelir grubunda kalite ve marka önemli bir unsurdur. Gelişmiş ülke ürünlerine yoğun bir ilgi vardır. Menşee ülke mal tercihinde etkili olmaktadır.

Temel pazarlama yöntemleri bu ülkede yeni yeni yaygınlaşmaktadır. Alışverişlerde tüketici tarafından kullanılan ödeme şekli nakit ödemedir. Rusya'nın değişik etnik gruplardan oluşan bir nüfusu barındıran ve çok geniş bir ülke olduğu dikkate alınmalı ve tüketici zevk ve tercihlerinde de bu durum göz ardı edilmemelidir.

Reklam ve Promosyon

Televizyon, radyo, basılı materyaller, billboardlar Rus pazarında reklam ve promosyon faaliyetlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ülkede uluslararası standartlarda hizmet veren çok sayıda yabancı ve yerli reklam ajansı bulunmaktadır.

Küresel krizin etkilerinin ülkede Ekim 2008'den itibaren hissedilmeye başlanmasıyla birlikte çok sayıda firma reklam harcamalarını kısmıştır. Bununla birlikte reklam ajansları yaklaşımlarını gözden geçirerek geleneksel reklam faaliyetleri yerine standart dışı, farklı iletişim yöntemlerini kapsayan iletişim karmaşı uygulamasına geçmiştir. Bu karma içinde posta ile reklam, ticari programlar, yerel medya, reklam kampanyaları yer almaktadır.

Aşağıdaki listede ülkedeki belli başlı görsel ve yazılı medya kuruluşları yer almaktadır.

Televizyon Kanalları

ORT <http://www.1tv.ru/>

NTV <http://www.ntv.ru/>

RTR <http://www.rutv.ru/?d=0>

STS <http://www.ctc-tv.ru/>

Radyo İstasyonları

Radio of Russia <http://www.radiorus.ru/>

Echo of Moscow <http://www.echo.msk.ru/>

Russian Radio <http://www.rusradio.ru/>

Europa Plus <http://www.europaplus.ru/>

Shanson <http://www.chanson.ru/>

Basılı Medya

Günlük Gazeteler

Komsomolskaya pravda <http://www.kp.ru/>

Moskovsky komsomolec <http://www.mk.ru/>

Kommersant <http://www.kommersant.ru/daily.aspx>

Haftalık Gazeteler

Arguments and facts <http://www.aif.ru/>

Komsomolskaya pravda Tolstushka (weekly thick version of KP) <http://www.kp.ru/>

Antenna <http://www.antenna-telesem.ru/>

Haftalık Dergiler

7 Days http://www.7days.ru/www.nsf/All/_Index.html

MK Bulvar <http://www.mk.ru/blogs/idmk/Bulvar/>

TV Park <http://www.tv-park.ru/>

Aylık Dergiler

Interior + design http://www.mediaguide.ru/?p=media_kit&id=6539

Cosmopolitan <http://www.cosmo.ru/>

Caravan <http://www.karavan.ru/Karavan.nsf/Karavan/Karavan.html>

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Diğer pazarlarda olduğu gibi Rusya pazarında da başarılı pazarlama ve satış için işletmelerin ürünleri ve ürünleriyle birlikte sundukları hizmetleri ülkenin ticari ortamının ve iş kültürünün gereklerine göre adapte etmeleri gerekmektedir. Pazardaki fırsatların iyi tanımlanması ve değerlendirilmesi, potansiyel alıcıların bulunması için firmalarımız tarafından yerinde pazar araştırması çalışmaları yapılması yararlı olacaktır. Pazardaki iş ortağının seçimi önemli bir husus olup, olası iş ortağının iş çevrelerindeki güvenilirliği ve repütasyonuna ilişkin araştırma yapılması gereklidir. Rusya'da firmaların ticaret ve sanayi odalarına üyelik zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle firmaların güvenilirliğini öğrenmekte sıkıntılar yaşanmaktadır. Ayrıca firma sahipleri sıklıkla değişmektedir. Bu da firma güvenilirlik araştırmasını zorlaştırmaktadır. Pazarda yapılacak araştırmalar sırasında çok sayıda firma ile görüşmek, firmaların ofislerini ziyaret etmek firma ile ilgili genel bir bilgi verecektir.

Rusya'daki firmalar ile ticari ilişkilerin kurulması öncesinde ve bu ilişkilerin kurulmasından sonra da pazarın ziyaret edilerek pazar koşullarının, özelliklerinin saptanması ve izlenmesi önemle tavsiye edilmektedir. Rusya'da ürün pazarlama sabır isteyen bir iştir. İhracatçılarımızın Rusya pazarında başarıyı uzun vadeli bir süreç olarak değerlendirmeleri ve ivedi sonuçlar beklememeleri gerekmektedir. Pazara ilk kez giriş yapacak firmalarımızın pazarda halihazırda bulunan Türk firmaları, Rus-Türk İşadamları Birliği, T.C. Moskova Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği gibi kurum ve kuruluşlarla irtibata geçerek görüş ve önerilerinden yararlanmaları faydalı olacaktır.

İhracatçılarımızın ülkeye yönelik ihracat planlarında reklam, promosyon ve ülkeye düzenli ziyaretler yer almalıdır. Özellikle kamu kurumları ile ilişkilerin yürütülmesinde profesyonel destek alınmalıdır. Bunun için yerel bir personel istihdam edilebilir. Ayrıca muhasebe, hukuk, gümrük işlemleri gibi konularda da profesyonel yardım alınmalıdır. Rus iş ortağının pazara ilişkin beklentilerinin karşılanması firmalarımız için pazarda uzun vadeli

başarı anlamına gelmektedir. Bu nedenle firmalarımızın Rus iş ortakları ile hem kendi hedeflerinin gerçekleştirilmesi hem de pazardaki beklentilerin karşılanmasının sağlanması için düzenli olarak iletişim kurmalarında yarar vardır.

Ülkedeki test etme ve belgelendirme, satış sonrası hizmetler, gümrük işlemleri, depolama Rusça pazarlama ve ürün kullanım materyalleri konularındaki gereklilikler hakkında Rus alıcılardan ayrıntılı bilgi edinmekte fayda görülmektedir.

İhracatçılarımızın ülkedeki ithalatçı firmalar ile ilişkilerinde belli bir güven tesis edilene kadar akreditifle ödeme şeklini ya da mümkünse peşin ödeme şeklini tercih etmelerinde yarar vardır. Ticarete konu olacak mal ve hizmetin fiyatlandırmasında döviz kuru dalgalanmalarının da hesaba katılması gereklidir.

Rus alıcıların satın alma kararlarında uygun fiyat önemli bir faktördür. Bununla birlikte Rus alıcılar kalite konusunda da hassastır. Bu iki faktörün uyumuna bu nedenle dikkat edilmelidir. Rus alıcılar ayrıca tanınan ve güvenilir ithal ürünlere para harcamaktan çekinmemektedir. Bu nedenle reklam satışı etkileyen önemli bir pazarlama faaliyetidir.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türk Hava Yolları İstanbul-Moskova arasında günde 3 defa olmak üzere her gün tarifeli uçuşlar düzenlemektedir. Rus hava yolu şirketi Aeroflot'un da her gün İstanbul'a uçuşları vardır.

Kent içi ulaşımda, özellikle Moskova'da iş görüşmelerine saatinde ulaşmak için metronun tercih edilmesinde yarar bulunmaktadır. Moskova'da trafik yoğunluğu önemli bir sorundur. Kısa mesafeler için trafikte uzun saatler seyredilebilmektedir. İş görüşmeleri için adres verilirken genellikle en yakın metro istasyonu da belirtilmektedir. Metro istasyonları Kiril alfabesi ile yazılmaktadır. Bu nedenle hem Latin hem de Kiril alfabeleri ile hazırlanmış bir metro haritası temin edilmesi yararlı olacaktır.

Taşımacılık Maliyetleri

Rusya ile ülkemiz arasında karayolu taşımacılığı sırasında yaşanan sıkıntılar aşılmış bulunmaktadır.

Türkiye'den Rusya'ya karayolu taşımacılığı Ukrayna ve Beyaz Rusya üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ayrıca malların Novorossisk limanına kadar gemi ile, buradan karayolu ile taşınması da sıklıkla tercih edilen bir taşıma şeklidir.

Ürünlerin karayolu ile Rusya'ya ulaşması 7-8 gün sürmekte, ürünler gümrüklerde yaklaşık 2 gün beklemekte ve sonuç olarak alıcıya yaklaşık 10 günde ulaştırılmaktadır.

Taşımacılık maliyetleri tercih edilen taşıma türüne, döneme, taşınan malın cinsine ve miktarına göre değişmektedir. Bununla birlikte, TIR ile yapılan taşımalarda maliyet, TIR başına 6 000-7 000 \$ arasında değişmektedir.

TÜRKİYE İLE TİCARET

Genel Durum

SSCB döneminde de Türkiye'nin önemli bir ticaret ortağı konumunda olan Rusya ile ticari ilişkiler 1992 yılında Birliğin dağılmasından sonra da artarak devam etmiştir. Coğrafi yakınlık, Türkiye-Rusya ticari ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Türkiye-Rusya Dış Ticaret Değerleri (bin \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
1997	2.056.542	2.174.258	4.230.800	-117.716
1998	1.347.533	2.154.994	3.502.527	-807.461
1999	586.589	2.371.856	2.958.445	-1.785.267
2000	643.903	3.886.583	4.530.486	-3.242.680
2001	924.107	3.435.673	4.359.780	-2.511.566
2002	1.172.039	3.891.722	5.063.761	-2.719.683
2003	1.367.591	5.451.316	6.818.907	-4.083.725
2004	1.859.187	9.033.138	10.892.325	-7.173.951
2005	2.377.050	12.905.620	15.282.670	-10.528.570
2006	3.237.611	17.806.239	21.043.850	-14.568.628
2007	4.726.853	23.508.494	28.235.347	-18.781.641
2008	6.483.004	31.364.477	37.847.481	-24.881.473
2009	3.202.398	19.450.085	22.652.483	-16.247.687
2010	4.628.153	21.600.641	26.228.794	-16.972.488
2011	5.992.633	23.952.914	29.945.548	-17.960.281
2012	6.680.586	26.625.286	33.305.872	-19.944.700
2013	6.964.209	25.064.214	32.028.423	-18.100.004
2014	5.945.713	25.293.392	31.239.105	-19.347.679
2014 (Ocak-Ekim)	5.016.438	21.105.711	26.122.149	-16.089.272
2015 (Ocak-Ekim)	3.065.230	17.338.445	20.403.675	-14.273.215

Kaynak: TÜİK

1998 yılında Rusya'da yaşanan ekonomik kriz sonrasında Türkiye-Rusya dış ticaret hacmi önemli ölçüde daralmış, iki ülke arasındaki ticaret 2000 yılından itibaren yeniden ivme kazanmıştır. Diğer yandan Türkiye-Rusya dış ticaretindeki açık ise 1997 yılından itibaren artarak devam etmiştir. Ticaret açığının en önemli nedeni ülkemizin 2000'li yıllarda enerji ihtiyacının önemli bir bölümünü Rusya Federasyonu'ndan sağlama konusunda bir tercih yapmasına rağmen, 18.9.1984 tarihinde S.S.C.B ile imzalanan Doğal Gaz Anlaşması çerçevesinde, doğal gaz karşılığında mal ihracı uygulamasının devam ettirilememesidir. Ülkeye ihracatımızın artırılması için potansiyel Türk ihraç ürünlerinin ülkede yoğun tanıtımı ve tutundurma faaliyetleri önem arz etmektedir.

Ülkemizin Rusya Federasyonu ile dış ticaret hacmi küresel mali kriz nedeni ile 2009 yılında % 39 oranında gerilemiştir. 2009 yılında hem ihracatta hem de ithalatta gerileme gözlenmiştir. Ülkeye ihracatımız % 51, ülkeden ithalatımız ise % 37 oranında düşmüştür. 2010 yılında ülkenin küresel krizin olumsuz etkilerinden çıkmaya başlaması ile birlikte Rusya'ya ihracatımız artmaya başlamıştır. 2010 yılında ülkeye ihracatımızda % 45 artış söz konusudur. Aynı dönemde ithalatımızda ise % 11 oranında artış gözlenmiştir. 2011 yılında ise ülkeye ihracatımız 2010 yılına göre % 29,5 oranında, ülkeden ithalatımız ise % 11 oranında artmıştır. Ülkeye ihracatımız 2012 yılında 2011 yılına göre % 11,5 artarak 6,7 milyar Dolar olmuştur. Aynı dönemde ülkeden ithalatımız ise bir önceki yıla göre % 10,8 artarak 26,6 milyar Dolar seviyesine ulaşmıştır. 2013 yılında ihracatımız 2012 yılına kıyasla % 4,2 artarken, ithalatımız ise % 5,9 oranında daralmıştır. 2013 yılında 18,1 milyar Dolar olarak gerçekleşen dış ticaret açığı bir önceki yıla göre %9,2 azalmıştır. 2014 yılında Rusya'ya ihracatımız ülke ekonomisindeki yavaşlama ve Rublenin değer kaybına bağlı olarak ithalatın daralması nedeni ile % 14,6 oranında düşüş kaydetmiştir. Ülkeden 2014 yılı ithalatımız ise % 0,01 artmıştır.

İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

- 8.10.1937 tarihli “Ticaret ve Seyrisefain Anlaşması” ile 25.2.1991 tarihli “Ticari ve Ekonomik İşbirliğine Dair Anlaşma”
- 15.12.1997 tarihinde imzalanan ve 17 Mayıs 2000 tarihinde onay süreci tamamlanan “Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma”
- 15.12.1997 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren “Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması”
- 15.12.1997 tarihinde imzalanan “Ticari, Ekonomik, Sınai, Bilimsel-Teknik İşbirliğinin Geliştirilmesi Hakkında Uzun Vadeli Program”
- Türkiye – Rusya Arasında Vize Muafiyeti Anlaşması 12 Mayıs 2011 tarihinde imzalanmış, 16 Nisan 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye-Rusya Federasyonu Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyon Protokolleri (12. Dönem KEK Toplantısı Protokolü/20.04.2013)

Doğal Gaz Anlaşması

18.9.1984 tarihinde imzalanan Doğal Gaz Anlaşması ile Sovyet tarafı 1987 yılından başlayarak 25 yıl süreyle Türkiye Cumhuriyeti'ne doğal gaz sevk etmeyi garanti ederken, Türk tarafı da bu süre zarfında doğal gaz ithal etmeyi taahhüt etmiştir. Anlaşma ile doğal gaz bedellerinin Türkiye tarafından serbest döviz şeklinde ödenmesi, Rus tarafının ise bu ödemeleri genelde Türk malları alımında kullanması amaçlanmıştır. Anlaşmanın imzalandığı dönemde, doğal gaz karşılığında mal ihracı uygulaması ile geleneksel Türk ihraç ürünleri ihracatından ziyade, Türk sanayi ürünlerinin ihracatının artırılması için yeni bir imkan yaratılması hedeflenmiştir.

Doğal gaz anlaşmasının ülkemiz açısından diğer önemli bir yönü, doğal gaz bedellerinin bir kısmının, Türk müteahhitlik firmalarının Rusya'da gerçekleştirmiş oldukları projelerin finansmanında kullanılmasıdır. 1986 yılında imzalanan 9. Dönem KEK Protokolünde bu konuda hükümlere yer verilmiştir.

İlk doğal gaz alımına başlanıldığı yıl olan 1987 ile 1994 yılları arasında 1,9 milyar Dolar tutarında doğal gaz ithalatı gerçekleştirilmiş olup, bu tarihler arasında belirlenen mal listeleri kapsamında kayda alınan ihracat miktarı 271 milyon Dolar, gerçekleştirilen müteahhitlik hizmetleri toplamı ise 609 milyon Dolar olmuştur.

Ancak, söz konusu Doğal Gaz Hesabı Uygulaması, 1994 yılından itibaren devam ettirilememektedir.

Diğer taraftan, ülkemizdeki doğal gaz kullanımının giderek yaygınlaşması ve 1990'lı yıllardaki ihtiyaçlar nedeniyle, ithal edilen doğal gaz miktarının artırılması yönünde ülkemizce çalışmalara başlanmıştır. 1994 yılında imzalanan protokol ile mevcut 6 milyar m³ doğal gaz alımının, 1995 yılından itibaren tedricen artırılması ve 1998

yılında 10,5 milyar m³'e çıkarılması öngörülmüş, 1996 yılında imzalanan bir protokolle de Batı hattından sağlanacak ilave gaz miktarı 8 milyar m³'e çıkarılmıştır.

Ayrıca, mevcut Batı hattına ilave olarak Rusya Federasyonu'ndan ithal edilecek doğal gazın Karadeniz'in altından geçerek Türkiye'ye getirilmesine ilişkin anlaşma 1997 yılında imzalanmıştır. "Mavi Akım" olarak adlandırılan bu anlaşma ile ülkemize Karadeniz'in altından 16 milyar m³ doğal gaz sevk edilmesi kararlaştırılmıştır.

Türkiye 2000'li yıllarda enerji ihtiyacının önemli bir bölümünü Rusya Federasyonu'ndan sağlama konusunda bir tercih yapmıştır. Bu tercih, Rusya Federasyonu ile ekonomik ve ticari ilişkilerimizdeki temel noktalardan birini teşkil etmektedir. Ülkemiz Rusya Federasyonu'ndan 2008 yılında 23,8 milyar m³, 2009 yılında 19,9 milyar m³ doğal gaz satın almıştır.

Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında yapılan diğer anlaşmalar aşağıda belirtilmektedir:

Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki ticari ilişkiler 8.10.1937 tarihli "Ticaret ve Seyrisefain Anlaşması" ve 25.2.1991 tarihli "Ticari ve Ekonomik İşbirliğine Dair Anlaşma" çerçevesinde yürütülmektedir.

Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma" 15.12.1997 tarihinde Ankara'da imzalanmış ve onay süreci 17 Mayıs 2000 tarihinde tamamlanmıştır.

İki ülke arasında "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması" 15.12.1997 tarihinde imzalanmış ve 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İki ülke arasında Ticari, Ekonomik, Sınai ve Bilimsel-Teknik İşbirliğinin Geliştirilmesi Hakkında Uzun Vadeli Program, 15.12.1997 tarihinde imzalanmıştır.

Türkiye-Rusya Federasyonu Hükümetler arası KEK IX. Dönem Toplantısı Protokolü 06.08.2009 tarihinde Ankara'da yapılmıştır.

Ruble ile Ticaret

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı kararın değiştirilmesini sağlayan Kanun Hükmündeki Kararname'nin 14 Nisan 2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesi ile birlikte Türkiye-Rusya arasındaki ticarete Ruble kullanımı başlamıştır. Konu ile ilgili olarak Rusya'daki Türk bankalarından bilgi alınması mümkündür.

Rusya Federasyonu-Türkiye Basitleştirilmiş Gümrük Hattı Uygulaması

Rusya Federal Gümrük Servisi Temmuz 2008'de yayınladığı bir iç genelge ile Türkiye'den Rusya Federasyonu'na yapılan tüm sevkiyatlara ilişkin yoğun kontroller başlatmış, 13.08.2008 tarihinde yayınladığı bir iç genelge ile de Türkiye'den sevk olunan ve/veya Türk menşeli tüm ürünlere %100 gümrük kontrolü uygulayarak Türk araçları ve ürünlerini Rus gümrüklerinde uzun süreli beklemelelere maruz bırakmıştır.

Genelge, yalnızca Türkiye'ye yönelik olmayıp Yunanistan, İtalya, Moğolistan, Çin ve BAE gibi ülkeleri de kapsamaktadır.

Söz konusu genelgeden kaynaklanan Rus gümrüklerinde uzun süreli bekleme sorununun aşılması amacıyla 18.09.2008 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Rusya Federasyonu Federal Gümrük Servisi Arasında Gümrük İşlemlerinin Basitleştirilmesine İlişkin Protokol" imzalanmıştır. Bu Protokol ile iki ülke arasında Basitleştirilmiş Gümrük Hattı (BGH) adında bir sistem oluşturulması öngörülmüştür.

6 Ağustos 2009 tarihinde Rusya Federasyonu Başbakanı Sayın Vladimir PUTİN'in Türkiye'yi ziyareti esnasında ise, iki ülke gümrük idaresi başkanları tarafından imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Rusya Federasyonu Federal Gümrük Servisi Arasında Gümrük İşlemlerine İlişkin Mutabakat Zaptı ile kriz aşılmıştır.

Söz konusu Mutabakat Zaptında, Rusya Federasyonu Gümrük Servisinin, Türkiye menşeli ve Türkiye'den ithal edilen eşyaya yönelik tam tespit uygulamasını içeren 13 Ağustos 2008 tarihli Genelgeyi ve diğer idari tedbirleri, 17 Ağustos 2009 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldıracağı hükme bağlanmıştır. Anılan Genelgenin iptal edildiği, Rusya Federasyonu'nun 18 Ağustos 2009 tarihli yazısı ile bildirilmiştir.

Bu sayede, yaklaşık bir yıl süren ve Türk araçları ve ürünlerini Rus gümrüklerinde uzun süreli beklemelelere maruz bırakan Türkiye'den sevk olunan ve/veya Türk menşeli ürünlerin tabii tutulduğu tam tespit uygulaması 17 Ağustos 2009 tarihi itibarı ile sona ermiştir.

Diğer taraftan, 6 Ağustos 2009 tarihli Mutabakat Zaptında, 17 Ağustos 2009 tarihi itibarıyla, gümrük işlemlerinin olağan rejim çerçevesinde gerçekleştirileceği yer almaktadır. Bu husus, Türk mallarına karşı, üçüncü ülkelerden farklı, negatif ayrımcılık içeren bir uygulamayla karşılaşılmayacağını ifade etmektedir.

Türkiye ile Rusya arasında oluşturulan, iki ülke arasındaki ticarete sevk edilen mallara ilişkin bilgilerin iki ülkenin gümrük idareleri arasında elektronik yolla önceden değişimine dayanan bir sistemdir. Sistemden yararlanmak tamamen gönüllülük esasına dayanmakta olup, sistem çerçevesinde, sevk edilen mallara ilişkin bilgileri gümrük idaresine önceden sunan firmalara dış ticaret işlemlerinde çeşitli kolaylıklar sağlanmaktadır.

18 Eylül 2008 tarihli BGH Protokolünde uygulamanın tüm taşımacılık türlerine uygulanacak bir sistem olması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, pilot uygulamasının birinci aşaması Atatürk Havalimanı ve Sabiha Gökçen Havalimanı ile Vnokovo Havalimanı arasında başlayan BGH sisteminin yakın bir zamanda kara ve deniz taşımacılığına da yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar devam etmektedir.

Rusya Federasyonu-Türkiye Basitleştirilmiş Gümrük Hattı Uygulaması

Basitleştirilmiş Gümrük Hattı uygulaması, Türkiye ile Rusya arasında oluşturulan, iki ülke arasındaki ticarete sevk edilen mallara ilişkin bilgilerin iki ülkenin gümrük idareleri arasında elektronik yolla önceden değişimine dayanan bir sistemdir. Sistemden yararlanmak tamamen gönüllülük esasına dayanmakta olup, sistem çerçevesinde, sevk edilen mallara ilişkin bilgileri gümrük idaresine önceden sunan firmalara dış ticaret işlemlerinde çeşitli kolaylıklar sağlanmaktadır.

Basitleştirilmiş Gümrük Hattı uygulaması Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında 18 Eylül 2008'de imzalanan "Gümrük İşlemlerinin Basitleştirilmesine İlişkin Protokol" ile hayata geçirilmiştir. Basitleştirilmiş Gümrük Hattı (BGH) kapsamında ihracatta danışma, denetim ve veri giriş faaliyetleri konusunda Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tek yetkili kuruluştur.

Sistem kapsamında ihracatçılarımız gümrükleme zamanının kısalmasına yol açacak şekilde kolaylaştırılmış gümrük işlemleri ve gümrük muayenesinden muafiyet gibi kolaylıklardan faydalanabilmektedir.

İstanbul Atatürk ve Sabiha Gökçen havalimanları ile Moskova'daki Vnukovo Havalimanı arasında başlatılan sistem, zamanla farklı taşıma modlarında kullanımına imkan sağlayacak şekilde kara sınır kapıları ve limanlara yaygınlaştırılmıştır.

Türkiye'nin Rusya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP ADI	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	263	297	310
8703	Binek otomobilleri ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar	372	451	290

0702	Domates (taze/soğutulmuş)	255	275	276
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	184	274	221
5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	190	190	160
6006	Diğer örme mensucat	285	234	147
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	113	124	137
3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	125	127	121
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	160	129	116
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar	162	108	87
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	182	164	82
6403	Dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü deri	78	92	82
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler	49	55	58
5515	Sentetik devamsız liflerden diğer dokunmuş mensucat	47	49	58
6004	Diğer örme mensucat (en>30cm, elastomerik/kauçuk iplik=>%5)	117	79	56
3401	Sabunlar, yüzey aktif organik ürünler ve müstahzarlar	66	57	56
0810	Diğer meyveler (taze)	44	64	54
8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. eşya (mobilya, kapı, pencere, bavul, askılık vb için)	54	58	54
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler	74	69	53
0707	Hıyarlar ve kornişonlar (taze/soğutulmuş)	39	35	51
0809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	48	47	50
0302	Balıklar (taze veya soğutulmuş)	19	28	48
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalı	53	62	48
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	54	54	48
8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	53	52	47
4303	Kürkten giyim eşyası, aksesuarları ve kürkten diğer eşya	90	66	46
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, ku	73	59	45
2523	Çimento	111	70	42
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	32	42	40

6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri	49	58	39
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	26	43	39
6109	Tiştirler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	34	39	38
1206	Ayçiçeği tohumu	29	38	38
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort	50	55	38
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	30	53	36
8480	Metal dökümhaneleri için dereceler; döküm plakaları; döküm modelleri; metalller, karbürler, cam, plas	33	35	36
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler	30	33	36
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	28	31	35
2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	28	32	35
5509	Sentetik devamsız lifden iplik (dikiş ipliği hariç) (toptan)	55	53	35
Ara Toplam		3.7823.8783.289		
GENEL TOPLAM		6.6836.9645.946		

Kaynak: TradeMap

Türkiye'nin Rusya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP ADI	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3.438	3.999	3.844
1001	Buğday ve mahlut	726	729	1.156
7601	İşlenmemiş alüminyum	949	832	1.096
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları	966	769	1.045
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	809	940	922
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	644	548	875
7207	Demir veya alaşimsız çelikten yarı mamuller	482	948	618
7208	Demir veya alaşimsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm) (sıcak haddelenmiş)	335	474	355
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	170	206	286
7408	Bakır teller	268	290	251
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	101	161	219
1005	Mısır	136	248	208

7209	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği > 600 mm, soğuk haddelenmiş)	199	208	199
7201	Dökme demir (pik demir) ve aynalı demir (kütle, külçe, blok veya diğer ilk şekillerde)	181	129	165
2814	Saf amonyak veya amonyağın sulu çözeltileri	151	181	132
2306	Bitkisel yağların üretiminden (23.04-05' hariç) arta kalan küspe ve katı atıklar	134	95	130
4412	Kontrplaklar, kaplamalı levhalar ve benzeri lamine edilmiş ağaçlar	140	149	119
2302	Hububat ve baklagillerin kepek, kavuz ve diğer kalıntıları	75	80	100
4801	Gazete kağıdı (rulo veya tabaka halinde)	94	89	99
7202	Ferro alyajlar	78	74	66
2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	74	83	65
4002	Sentetik kauçuk veya sıvı yağlardan türetilen taklit kauçuk	94	74	64
7225	Diğer alaşımlı çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği 600 mm.veya daha fazla)	118	75	60
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	94	103	60
1703	Şeker ekstraksiyonundan veya rafinajından elde edilen melaslar	36	31	59
2803	Karbon (tarifenin başka yerinde belirtilmeyen)	52	62	58
7203	Demir cevherinin doğrudan indirgenmesi ile elde edilen demirli ürünler (parça, pellet) (demir oranı	68	85	58
4802	Sıvanmamış kağıt ve karton ve her boyutta perfore edilmemiş delikli kart ve delikli şerit kağıt	16	25	51
1207	Diğer yağlı tohumlar ve meyveler	0	26	51
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	34	56	49
2303	Niştacılık, şeker pancarı, şeker ve içki sanayinin artık ve posaları	31	49	49
1003	Arpa	0,9	10	49
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	43	42	47
1006	Pirinç	23	18	38
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	0,4	8	37
4804	Birincil elyaf (kraft) kağıt ve kartonları (kuşe edilmemiş, sıvanmamış, rulo veya tabaka halinde)	36	55	35
7228	Diğer alaşımlı çelikten çubuk ve profiller	27	25	34
1206	Ayçiçeği tohumu	138	20	34
1205	Rep veya kolza tohumları	0	25	34
3908	Poliamidler (ilk şekilde)	31	34	34

Ara Toplam

11.007 12.055 12.885

Kaynak: TradeMap

Karşılıklı Yatırımlar

Enka, Koç, Zorlu Grubu (Vestel, Taç, Zorlu Enerji), Efes, Şişecam, Kale Grubu, Eczacıbaşı gibi büyük firmaların yanı sıra küçük ve orta ölçekli firmaların da üretim tesisleri kurmak suretiyle pazara olan ilgileri artmaktadır. Türk firmaları tarafından Rusya Federasyonu'nda gerçekleştirilen yatırımların toplam tutarının 2011 yılı sonu itibarı 7 milyar Dolara yaklaştığı tahmin edilmektedir.

Türkiye'de Rus Firmaları Tarafından Gerçekleştirilen Doğrudan Yatırımlar:

Rus özel sektörünün son yıllarda Türkiye'deki özelleştirme ihalelerine olan ilgisi ve yatırım kararları Türkiye'nin Rusya için cazip bir yatırım üssü olduğunu kanıtlamıştır. Turizm, hizmetler, petrol/gaz işleme ve depolama alanında yoğunlaşan Rus yatırım ilgisinin gelecek yıllarda artarak süreceği tahmin edilmektedir. 2011 yılı sonu itibarı ile ülkemizdeki toplam Rus yatırımları 7 milyar Doları aşmıştır.

Müteahhitlik Hizmetleri:

Rusya, Türk müteahhitlik firmalarının 1990'lardan bu yana en fazla proje üstlendiği ülke olup, Türk müteahhitlik hizmetleri açısından en önemli pazardır.

Türk müteahhitlik şirketleri Rusya Federasyonu pazarına 80'li yılların sonundan itibaren giriş yapmıştır. 1989-2014 döneminde firmalarımız 55,7 milyar ABD Doları tutarında 1.571 proje üstlenmiştir.

2014 yılında Türk müteahhitleri Rusya pazarında 3,34 milyar dolar tutarında 36 proje üstlenmiş bulunmaktadır. Rusya, 2014 yılında Türk müteahhitlik sektörü için Türkmenistan'dan sonra en büyük ikinci pazar olmuştur.

Rusya Federasyonu'nda Türk firmaları tarafından tamamlanan ve/veya devam eden projeler:

- Lipetsk Alışveriş Merkezi İnşaatı,
- Donskoy Tabak Sigara Fabrikası İnşaatı,
- Moscow City Terminal Projesi,
- Crocus Villaları İnşaatı,
- Sakhalin Adası Çelik Bina İşleri,
- Leninski 131-135 Konut ve Ofis İnşaatı,
- Korpus 7 Konut İnşaatı,
- Holiday Inn Hotel Proje Çizimi ve İnşaatı,
- Devlet Arşiv Binası ve Valilik Binası İnşaatı,
- Moskova Devlet Üniversitesi Ekonomi Fakültesi İnşaatı,
- Dobrinskaya Konut Kompleksi İnşaatı,

- 400 Mwe Yajva State District Enerji Santralı İnşaatı,
- Moscow City Araba Parkı İnşaatı,
- AUDI Otomobil Merkezi ve Ofis Binası İnşaatı,
- Khimki - IKEA İş Park İnşaatı,
- GM Otomobil Fabrikası İnşaatı,
- Real Alışveriş Merkezi ve Hipermarket İnşaatı,
- Tverskaya Zastava Yeraltı Alışveriş Merkezi İnşaatı,
- Mitino Alışveriş Merkezi İnşaatı,
- MIBC Central Core Alışveriş ve Eğlence Merkezi İnşaatı,
- Metropolis Alışveriş ve İş Merkezi İnşaatı,
- Novosibirsk Perakende Alışveriş Merkezi İnşaatı,
- White Square İş Merkezi İnşaatı,
- Shushary - Toyota Araba Montaj Fabrikası-Mirai Projesi,
- Ramstore 15 Ticaret Merkezi İnşaatı,
- Tsevtsoy - Çok Amaçlı Kompleks ve Apartman Binası İnşaatı,
- Yukos Araştırma ve Geliştirme Laboratuvarı İnşaatı,
- Kursky Sinema İnşaatı,
- Mars Yiyecek Fabrikası Depo İnşaatı,
- INTEL Ofis Yenilemesi,
- Japon Büyükelçiliği İş Merkezi İnşaatı,
- Maliye Bak. 3 No'lu Binasının Yenilenmesi,
- Kaluga Demir Çelik Tesisi İnşaatı,
- Roza Hutor Dağ Kayakçılık Tatil Yeri 1. Kademe İnşaatı,
- BEKO Beyaz Eşya Fabrikası İnşaatı,
- Kazan Trafik Emniyet Müdürlüğü Binası İnşaatı,
- Kazan Konut Kompleksi İnşaatı,
- Kazan Emekli Sandığı Binası İnşaatı,
- Samara, Yaroslavl, Kaliningrad - Ibis Hotel İnşaatları,
- Renault Yenileme ve İnşaat Projesi,
- Volkswagen Otomobil Fabrikası İnşaatı,
- Yugorskiy State Üniversitesi Anahtar Teslim Projesi,
- Çok işlevli Tiyatro ve Konser Salonu İnşaatı,

- Buz Hokeyi Kompleksi İnşaatı,
- Radisson Oteli İnşaatı,
- Surgut Doğalgaz Çevrim Santrali İnşaatı,
- İngiltere Büyükelçilik Rezidansı Restorasyon İnşaatı,
- Russki Standart Votka Üretim Tesisleri İnşaatı'dır.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Söz konusu haklar, Rusya Federasyonu'nda 23 Ekim 1992 tarih ve 3520-1 sayılı "Ticari Markalar, Hizmet Markaları ve Malın Üretildiği Yerlerin İsimleri" başlıklı kanun ile güvence altına alınmıştır.

Rusya Federasyonu'nda ticari marka hakkının yasalarla korunması, devlet tescil belgesi gereği işbu kanunun tespit ettiği düzen veya Rusya Federasyonu'nun uluslararası anlaşmalarına göre verilmektedir. Ticari marka tüzel kişinin veya girişimcilik yapan gerçek kişinin adına tescil edilmektedir. Tescil edilmiş ticari marka için ticari marka şahadetnamesi verilmektedir. Söz konusu şahadetname, ticari markanın üstünlüğünü ve şahadetnamenin içinde belirtilen ürünler konusunda sahibinin ticari marka tekel hakkını sağlamaktadır.

Ticari marka sahibi, söz konusu ticari marka kullanma ve üçüncü kişilerin bunu kullanmasını yasaklama tekel hakkına sahiptir. Hiçbir kimse Rusya Federasyonu'nda korunan ticari markayı sahibinin iznini almadan kullanamamaktadır.

Ticari markanın veya söz konusu markayla işaret edilen ürünün veya söz konusu markaya karışacak kadar benzer olan herhangi bir başka markanın benzeri mallar konusunda imal edilmesi, kullanılması, satışa sunulması, satılması vb. veya bu amaçla muhafaza edilmesi, ticari marka sahibinin hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir.

Ticari marka tescili 10 yıl geçerli olup, talep üzerine her on yıl için uzatılabilir. Rusya Federasyonu'nda satılacak ithal ürünlerin markasının başkası adına kayıtlı olup olmadığı araştırılmalıdır.

Dağıtım ve Satış Kanalları

Son birkaç yılda ülkedeki dağıtım kanalları özellikle Moskova, St. Petersburg gibi büyük kentlerde düzenli bir yapıya kavuşmuştur. Dağıtım kanallarındaki bu yapılanma büyük kentlerin çevresine de yayılmaya başlamıştır. Son yıllarda özellikle Moskova'da, tüketim malları piyasasında büyük miktarlarda alım yapabilecek ve daha uzun vadeli taahhütlerde bulunabilecek büyük ölçekli perakende mağazaları açılmıştır. Kent merkezinde yer alan halka üzerinde büyük alışveriş merkezleri açılmış ve Moskova perakende sektörü giderek Avrupa ülkelerindekine benzer bir yapıya kavuşmuştur. Alışveriş merkezleri ve büyük mağazalar St. Petersburg, Moskova ve diğer kentlerde giderek yayılmaktadır.

Giderek artan bu profesyonel dağıtım yapısından yararlanılarak pazara ürün sunmak büyük ölçüde kolaylaşmaktadır. Ancak bu kanalların bölgesel kapsamı sınırlı düzeyde olabilmekte ve bu nedenle bazı bölgelere dağıtımda hala sıkıntı yaşanabilmektedir. Bu bölgelerde firmaların değişken bir dağıtım stratejisi izlemesi, yoğun pazarlama faaliyetleri yürütmeleri uygun olacaktır.

Ülkede çok sayıda batı tarzı mağazanın açılmasına rağmen hala dağıtım ve perakendeciliğin önemli bir kısmı büfeler ve açık pazarlar aracılığı ile yapılmaktadır. Pazarda başarılı olan işletmeler dağıtım kanallarında çeşitli seçeneklerin bir karmasını oluşturarak hareket etmektedir.

Firmalarımız için Moskova ve St. Petersburg haricindeki bölgelerde de önemli pazar fırsatları bulunmakta olup, bu fırsatların değerlendirilmesi için firmalar tarafından pazarın yerinde araştırılmasında yarar görülmektedir.

St. Petersburg, Rusya'nın Avrupa bölgesine (Uralların batısı) yönelik tüketim ve sanayi mallarının ana giriş limanıdır. Vladivostok ise Rusya'nın Uzakdoğusu için ana giriş limanıdır. Çok geniş topraklara yayılan Rusya'da genel olarak taşımacılık altyapısı yeterince gelişmemiş olup, yeni yatırımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Ülke içi yük taşımacılığının büyük çoğunluğu demiryolları ile yapılmaktadır. Karayolları ağının genişletilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Perakendecilik

Rusya'da perakende satışlar 2014 yılı itibarı ile bir önceki yıla kıyasla % 11,3 oranında daralarak 614 milyar dolara (23,6 trilyon ruble) ulaşmıştır. Perakende satışlar artan siyasi belirsizlik, uluslararası yaptırımlar ve düşen reel ücretler nedeni ile düşüş kaydetmiştir.

Rusya'nın Ağustos 2014'ten itibaren uygulamaya başladığı batı menşeli gıda ürünlerine yönelik ithalat yasağı, rublenin değer kaybı ile biraraya gelince enflasyon yükselmiş ve ithal ürünlerin tüketimi azalmıştır. Yüksek siyasi riskler 2015 yılında tüketici güvenini olumsuz etkileyecektir. Ülke ekonomisinin durgunluk sürecine girmesi, tüketim harcamalarının azalması ve beraberinde yüksek enflasyon, işgücü piyasasının kötüleşmesi, banka kredilerinde kesintiler nedeni ile perakende piyasasının küçülmesi beklenmektedir.

2015 yılında perakende satışların değer bazında % 37,2 azalması beklenmektedir. Hanehalkı talebi ve perakende satışlarda 2016 yılından itibaren bir düzelleme olacağı değerlendirilmektedir. 2016-2019 yılları arasında perakende satışlarda ortalama % 3,5 büyüme beklenmektedir. Bu oran 2008-2009 krizi öncesi büyüme oranlarının oldukça gerisindedir.

Sektörün kısa vadeli görünümünün zayıf olmasına karşın Rusya dünyadaki en büyük perakende pazarlarından biri olarak kalacaktır. Perakende satışların 2014 yılı seviyesini 2018 yılı itibarı ile aşması beklenmektedir. Satışların 2019 yılında 710 milyar dolara tırmanması öngörülmektedir. Perakende satışların hanehalkı tüketim içindeki payının % 70 olacağı ve bunun da yaklaşık yarısının gıda ürünlerinden oluşmaya devam edeceği tahmin edilmektedir.

Rusya perakende sektöründe rekabet, büyük perakende zincirlerinin ülkenin belli başlı büyük kentlerine ve bölgelerine nüfuz etmelerinin bir sonucu olarak büyük ölçüde artmıştır.

Rusya’da perakendecilik faaliyetleri refah düzeyi ve altyapı faktörlerine bağlı olarak büyük kentlerde yoğunlaşmıştır. Ancak büyük kentlerdeki yoğun rekabet ve yüksek kiraların kar marjlarını giderek kısıtlaması ile birlikte perakende kuruluşlarının orta vadede daha küçük kent ve bölgelerdeki faaliyetlerini artırma arayışına gitmesi beklenmektedir. Bu bölgelerdeki tüketicilerin hükümetin adil gelir dağılımına yönelik olarak aldığı önlemler neticesinde harcanabilir gelir seviyelerinde artış olması beklenmektedir.

Perakende Kuruluşları

Perakende mağaza zincirleri Rusya perakende pazarında en önemli role sahip kuruluşlardır. Beş büyük perakende kuruluşu tüketim piyasasına hakim durumdadır. Bunlar Karusel Perekrestok ve indirim mağazası Pyaterochka markalarını bünyesinde bulunduran X5 Perakende Grubu, Fransız Auchan, Dixy Grubu (Mercury Grubun bağlı kuruluşu) ve Alman Metro Grubudur. Bununla birlikte Rus perakende sektörü oldukça bölünmüş bir durumdadır. Planet Perakende’ye göre 2014 yılında söz konusu lider kuruluşlar pazarın beşte birine sahiptir.

Magnit, iddialı bir mağaza açma programı ile X5’in önüne geçerek pazar lideri konumunu elde etmiştir.

Ekonomik görünümdeki kötüye gidiş tüm sektörlerde olduğu gibi perakende sektöründe de bazı firmaların yatırım ve büyüme planlarını geri çekmesine neden olabilecektir. 2014 yılı Mart ayında Metro Grubu Rus Menkul Kıymetler Borsasında kısmi halka açılma planlarını ertelediklerini ilan etmiştir. 2015 yılında rublenin değer kaybı nedeni ile karlar azalacak ve batı menşeli gıda ürünlerine yönelik ithalat yasağı da arz zincirinde zorlanmaya neden olacaktır. Yerel gıda üreticilerinin üretim artırmak ve talebi karşılamak için kapasite artırımları biraz zaman alacaktır.

2011 yılında Dixy Grubu Victoria Grubunu satın almış ve Moskova ve Moskova bölgesinde Victoria adı altında süpermarketler açmıştır. Şirket, 2014 yılının ilk 11 ayında 6 market daha açmıştır. 2013 yılının aynı döneminde açmış olduğu market sayısı ise 10’dur.

Finlandiya kökenli perakende kuruluşu Stockmann, ülkenin başlıca kentlerinde yeni büyük mağazalar açmaya dönük planlarını Ukrayna krizi nedeni ile oluşan belirsizlik nedeni ile dondurduklarını açıklamıştır.

Elektronik Ticaret

Rusya’da 2014 yılı itibarı ile tahmini olarak 95,2 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır. Rusya, Avrupa’da en fazla internet kullanıcısına sahip ülkedir. Kullanıcıların yaklaşık yarısı akıllı telefon üzerinden internete bağlanmaktadır. Buna karşılık internet üzerinden perakende satışların toplam perakende satışlar içerisindeki payı yalnızca % 4’tür. İnternet üzerinden satışlar 2014 yılında 26 milyar dolarlık değere ulaşmıştır. Moskova ve St. Petersburg kentleri online işlemlerin % 70’ini gerçekleştirmektedir. Pazardaki en önemli yerel oyuncular Ozon (Japon Rakuten firması kısmi ortağıdır), Yandex ve Ulmart’tır. Ulmart 2013 yılında kurulmuş ve pazar lideri olmuştur. Ulmart’ın satışları 2014 yılında 1,3 milyar dolara ulaşmıştır.

Tüketici Tercihleri

1999-2008 yılları arasında ülkede kaydedilen ekonomik gelişme, tüketim harcamalarının ve tüketim mallarına dönük talep artış hızının büyümesini sağlamıştır. Tüketim harcamalarının artmasında ardındaki en önemli faktörlerden biri başta Moskova ve St. Petersburg kentlerinde olmak üzere orta sınıfın giderek genişlemesi olmuştur.

1999 yılından 2008 yılı sonuna kadar süregelen 10 yıllık süreçte hane halkı tüketim harcamaları ve perakende satışlar her yıl çift haneli rakamlarla büyümüştür. 2008 yılının son üç aylık döneminde bu resim dramatik bir değişim sergilemiştir. Reel ücretlerdeki düşüş, işsizlikte artış ve kredi kullanımında daralma tüketicileri olumsuz yönde etkilemiştir. Sonuç olarak 2009 yılında perakende satış hacmi % 5 oranında düşmüştür. Gelirlerin yeniden artması ve kresi kullanımındaki canlanma perakende satışların yeniden büyümesini sağlamıştır. Perakende satış hacminin 2012-2016 yılları arasında ortalama % 5 artması beklenmektedir. Bu oran 2000-2008 dönemi ortalamasının oldukça gerisindedir.

Orta vadede ülkede tüketim malları ile ilgili sektörlerin büyümeye devam edeceği öngörülmektedir.

Gelirlerdeki ve kredi kullanımındaki beklenen artışın talebi olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Ülkede hane halkı tüketim harcamalarının GSYİH'ya oranı % 50'dir. Bu oran OECD ülkelerinde ise ortalama % 60'tır. Bu veriler ülkede özel tüketim bakımından hala kayda değer artış olanağı bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Tüketiciler Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından başlangıçta düşük fiyatlı ve düşük kaliteli dayanıklı tüketim mallarına yönelmiştir. Ancak 1998 yılından sonra gelirlerdeki artışlar beraber tüketicilerin harcama davranışları da değişmiş, tüketiciler daha yüksek kaliteli ürünlere yönelmiştir.

Rusya'daki tüketici davranışları, dünyanın herhangi bir ülkesinde yaşayan tüketicinin davranış kalıplarından genel olarak bir farklılık göstermemektedir.

Bireysel davranış dikkate alındığında, gelire göre tasarruf eğilimi yüksek olmayıp, tüketim eğilimi yüksektir. Rusya için yeni olan, reklamların tüketici üzerindeki etkisinin yüksek olmasıdır. Tanıtım ve reklam tüketici tercihlerini değiştirebilmektedir. Promosyon, satışlar üzerinde etkili olabilmektedir.

Rus tüketicisinin öncelikle dikkate aldığı unsurlar, fiyat ve kalitedir. Tüketim mallarına olan talep ise yüksektir. Gelir dağılımı düşük olan kesimler öncelikle ihtiyaç karşılama yönünde hareket etmektedir. Ancak, zaman içerisinde çok çeşitli ithal tüketim malı ülkeye girdiğinden kalite tercihi ön plana çıkmıştır. Orta ve üst gelir grubunda kalite ve marka önemli bir unsurdur. Gelişmiş ülke ürünlerine yoğun bir ilgi vardır. Menşei ülke mal tercihinde etkili olmaktadır.

Temel pazarlama yöntemleri bu ülkede yeni yeni yaygınlaşmaktadır. Alışverişlerde tüketici tarafından kullanılan ödeme şekli nakit ödemedir. Rusya'nın değişik etnik gruplardan oluşan bir nüfusu barındıran ve çok geniş bir ülke olduğu dikkate alınmalı ve tüketici zevk ve tercihlerinde de bu durum göz ardı edilmemelidir.

Reklam ve Promosyon

Televizyon, radyo, basılı materyaller, billboardlar Rus pazarında reklam ve promosyon faaliyetlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ülkede uluslararası standartlarda hizmet veren çok sayıda yabancı ve yerli reklam ajansı bulunmaktadır.

Küresel krizin etkilerinin ülkede Ekim 2008'den itibaren hissedilmeye başlanmasıyla birlikte çok sayıda firma reklam harcamalarını kısmıştır. Bununla birlikte reklam ajansları yaklaşımlarını gözden geçirerek geleneksel reklam faaliyetleri yerine standart dışı, farklı iletişim yöntemlerini kapsayan iletişim karmaşı uygulamasına geçmiştir. Bu karma içinde posta ile reklam, ticari programlar, yerel medya, reklam kampanyaları yer almaktadır.

Aşağıdaki listede ülkedeki belli başlı görsel ve yazılı medya kuruluşları yer almaktadır.

Televizyon Kanalları

ORT <http://www.1tv.ru/>

NTV <http://www.ntv.ru/>

RTR <http://www.rutv.ru/?d=0>

STS <http://www.ctc-tv.ru/>

Radyo İstasyonları

Radio of Russia <http://www.radiorus.ru/>

Echo of Moscow <http://www.echo.msk.ru/>

Russian Radio <http://www.rusradio.ru/>

Europa Plus <http://www.europaplus.ru/>

Shanson <http://www.chanson.ru/>

Basılı Medya

Günlük Gazeteler

Komsomolskaya pravda <http://www.kp.ru/>

Moskovsky komsomolec <http://www.mk.ru/>

Kommersant <http://www.kommersant.ru/daily.aspx>

Haftalık Gazeteler

Arguments and facts <http://www.aif.ru/>

Komsomolskaya pravda Tolstushka (weekly thick version of KP) <http://www.kp.ru/>

Antenna <http://www.antenna-telesem.ru/>

Haftalık Dergiler

7 Days http://www.7days.ru/www.nsf/All/_Index.html

MK Bulvar <http://www.mk.ru/blogs/idmk/Bulvar/>

TV Park <http://www.tv-park.ru/>

Aylık Dergiler

Interior + design http://www.mediaguide.ru/?p=media_kit&id=6539

Cosmopolitan <http://www.cosmo.ru/>

Caravan <http://www.karavan.ru/Karavan.nsf/Karavan/Karavan.html>

Satış Teknikleri ve Satış Etkileyen Faktörler

Diğer pazarlarda olduğu gibi Rusya pazarında da başarılı pazarlama ve satış için işletmelerin ürünleri ve ürünleriyle birlikte sundukları hizmetleri ülkenin ticari ortamının ve iş kültürünün gereklerine göre adapte etmeleri gerekmektedir. Pazardaki fırsatların iyi tanımlanması ve değerlendirilmesi, potansiyel alıcıların bulunması için firmalarımız tarafından yerinde pazar araştırması çalışmaları yapılması yararlı olacaktır. Pazardaki iş ortağının seçimi önemli bir husus olup, olası iş ortağının iş çevrelerindeki güvenilirliği ve repütasyonuna ilişkin araştırma yapılması gereklidir. Rusya'da firmaların ticaret ve sanayi odalarına üyelik zorunluluğu

bulunmamaktadır. Bu nedenle firmaların güvenilirliğini öğrenmekte sıkıntılar yaşanmaktadır. Ayrıca firma sahipleri sıklıkla değişmektedir. Bu da firma güvenilirlik araştırmasını zorlaştırmaktadır. Pazarda yapılacak araştırmalar sırasında çok sayıda firma ile görüşmek, firmaların ofislerini ziyaret etmek firma ile ilgili genel bir bilgi verecektir.

Rusya'daki firmalar ile ticari ilişkilerin kurulması öncesinde ve bu ilişkilerin kurulmasından sonra da pazarın ziyaret edilerek pazar koşullarının, özelliklerinin saptanması ve izlenmesi önemle tavsiye edilmektedir. Rusya'da ürün pazarlama sabır isteyen bir iştir. İhracatçılarımızın Rusya pazarında başarıyı uzun vadeli bir süreç olarak değerlendirmeleri ve ivedi sonuçlar beklememeleri gerekmektedir. Pazara ilk kez giriş yapacak firmalarımızın pazarda halihazırda bulunan Türk firmaları, Rus-Türk İşadamları Birliği, T.C. Moskova Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği gibi kurum ve kuruluşlarla irtibata geçerek görüş ve önerilerinden yararlanmaları faydalı olacaktır.

İhracatçılarımızın ülkeye yönelik ihracat planlarında reklam, promosyon ve ülkeye düzenli ziyaretler yer almalıdır. Özellikle kamu kurumları ile ilişkilerin yürütülmesinde profesyonel destek alınmalıdır. Bunun için yerel bir personel istihdam edilebilir. Ayrıca muhasebe, hukuk, gümrük işlemleri gibi konularda da profesyonel yardım alınmalıdır. Rus iş ortağının pazara ilişkin beklentilerinin karşılanması firmalarımız için pazarda uzun vadeli başarı anlamına gelmektedir. Bu nedenle firmalarımızın Rus iş ortakları ile hem kendi hedeflerinin gerçekleştirilmesi hem de pazardaki beklentilerin karşılanmasının sağlanması için düzenli olarak iletişim kurmalarında yarar vardır.

Ülkedeki test etme ve belgelendirme, satış sonrası hizmetler, gümrük işlemleri, depolama Rusça pazarlama ve ürün kullanım materyalleri konularındaki gereklilikler hakkında Rus alıcılardan ayrıntılı bilgi edinmekte fayda görülmektedir.

İhracatçılarımızın ülkedeki ithalatçı firmalar ile ilişkilerinde belli bir güven tesis edilene kadar akreditifle ödeme şeklini ya da mümkünse peşin ödeme şeklini tercih etmelerinde yarar vardır. Ticarete konu olacak mal ve hizmetin fiyatlandırmasında döviz kuru dalgalanmalarının da hesaba katılması gereklidir.

Rus alıcıların satın alma kararlarında uygun fiyat önemli bir faktördür. Bununla birlikte Rus alıcılar kalite konusunda da hassastır. Bu iki faktörün uyumuna bu nedenle dikkat edilmelidir. Rus alıcılar ayrıca tanınan ve güvenilir ithal ürünlere para harcamaktan çekinmemektedir. Bu nedenle reklam satışı etkileyen önemli bir pazarlama faaliyetidir.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türk Hava Yolları İstanbul-Moskova arasında günde 3 defa olmak üzere her gün tarifeli uçuşlar düzenlemektedir. Rus hava yolu şirketi Aeroflot'un da her gün İstanbul'a uçuşları vardır.

Kent içi ulaşımda, özellikle Moskova'da iş görüşmelerine saatinde ulaşmak için metronun tercih edilmesinde yarar bulunmaktadır. Moskova'da trafik yoğunluğu önemli bir sorundur. Kısa mesafeler için trafikte uzun saatler seyredilebilmektedir. İş görüşmeleri için adres verilirken genellikle en yakın metro istasyonu da belirtilmektedir. Metro istasyonları Kiril alfabesi ile yazılmaktadır. Bu nedenle hem Latin hem de Kiril alfabeleri ile hazırlanmış bir metro haritası temin edilmesi yararlı olacaktır.

Taşımacılık Maliyetleri

Rusya ile ülkemiz arasında karayolu taşımacılığı sırasında yaşanan sıkıntılar aşılmış bulunmaktadır.

Türkiye'den Rusya'ya karayolu taşımacılığı Ukrayna ve Beyaz Rusya üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ayrıca malların Novorossisk limanına kadar gemi ile, buradan karayolu ile taşınması da sıklıkla tercih edilen bir taşıma şeklidir.

Ürünlerin karayolu ile Rusya'ya ulaşması 7-8 gün sürmekte, ürünler gümrüklerde yaklaşık 2 gün beklemekte ve sonuç olarak alıcıya yaklaşık 10 günde ulaştırılmaktadır.

Taşımacılık maliyetleri tercih edilen taşıma türüne, döneme, taşınan malın cinsine ve miktarına göre değişmektedir. Bununla birlikte, TIR ile yapılan taşımalarda maliyet, TIR başına 6 000-7 000 \$ arasında değişmektedir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Rusya Federasyonu'nda ticari bağlantıların yapılmasında kişisel görüş, intibalar önemli yer tutmaktadır. Ticari faaliyette bulunan şirketlerin mali durumu ve güvenilirliği konusunda bilgi teminine yönelik bir veri tabanı mevcut değildir. Rusya Federasyonu'nda ticari faaliyette bulunmak için Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıt mecburiyeti yoktur. Rus firmaları Odalarına kayıt olmaksızın faaliyet gösterebilir. Bu nedenle, firma güvenilirliği konusunda büyük firmalar hariç kişisel görüşler önemlidir.

Ticari kontratlarda anlaşmazlıklarda çözüm yolu belirtilmelidir. Ancak, ticari ilişkilerin anlaşmazlıkla sonuçlanması ve yabancı firmanın mahkeme kararı ile haklı bulunması durumunda bile uygulamada takip hukukunun etkin olmaması nedeniyle alacakların tahsili mümkün olmayabilmektedir. Bu nedenle, mal bedelini garanti altına alacak ödeme sistemlerine dış ticarete ağırlık verilmelidir.

Ticari kontratların yapılmasında karşılıklı kişisel ilişkiler önemlidir. Konsinye satış yapan firmalarımızın mal bedellerini tahsilde problemle karşılaştıkları görülmektedir.

Ticari ve mali mevzuatın karmaşık olması nedeniyle problemlerle karşılaşılacağı dikkate alınarak, gerekli konularda danışmanlık hizmeti alınmalıdır.

Rusya Federasyonu'ndaki tüccarlar, yabancı firmaların Rusya Federasyonu'nda temsilcilik veya deposunun olup olmadığı hususuna ağırlık vermekte, küçük ve orta çaplı Rus tüccarlar sermayeleri oranında bu depolardan mal temini yoluna gitmektedirler. Doğrudan ithalat ise bu tür tüccarlarca tercih edilmemektedir.

Ülke koşullarına hakim, Rusça-Türkçe çeviri yapan tercüman veya yerel personel kullanılmasında fayda görülmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Karşılıklı Seyahatlerine ilişkin Usullere Dair Anlaşma" Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov tarafından Ankara'da 12 Mayıs 2010 tarihinde imzalanmış, 16 Nisan 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Hususi, hizmet ve umuma mahsus pasaport hamili Türk vatandaşları ile hizmet ve umuma mahsus pasaport hamili Rus vatandaşlarının birbirlerinin ülkelerine 30 günden fazla kalmayacak şekilde vizesiz olarak seyahat edebilecekleri belirtilmektedir. Vize muafiyeti 180 gün içerisinde toplamda 90 günü aşmayacak şekilde geçerli olacaktır.

Geçerli pasaporta sahip Türk vatandaşlarının pasaport dışında başka herhangi bir belge ibraz etmesine gerek olmamakla birlikte, pasaport geçerlilik süresinin asgari 30 gün olması gerekmektedir.

Rusya Federasyonu mevzuatı gereği, Rusya'ya seyahat etmek isteyen vatandaşlarımızın "göç kaydının" 7 iş günü içinde yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede, ziyaretçiyi kabul eden tarafın (otel, yanında konaklanacak aile veya şahıs vb.) bildirimde bulunması gerekmektedir. Bildirim posta yoluyla ya da doğrudan Federal Göç Kurumu birimlerine yapılabilir. Rusya içinde bölge değişikliği durumunda yeniden başvuru gerekmektedir.

Türk vatandaşları çalışma, uzun süreli ikamet (30 günü aşan süreler için), aile birleşimi, öğrenim, eğitim, ilmi araştırma ve montaj-bakım-onarım gibi özel meşruhatlı seyahatlerinde Rusya Federasyonu'nun ilgili temsilciliklerinden alınacak vizeye tabi olmaya devam edilecektir.

Rusya Federasyonu'na varışta otel dışındaki yerlerde kalacak olanların 3 iş günü içerisinde polise (UVIR) kayıt yaptırmaları gerekmektedir.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

1-2 Ocak : Yeni Yıl

7 Ocak : Ortadoks Yeni Yılı

8 Mart : Uluslararası Kadınlar Günü

1-2 Mayıs : İşçi ve İlkbahar Bayramı

9 Mayıs : Zafer Bayramı

12 Haziran : Bağımsızlık Günü

7 Kasım : Milli Uzlaşma Günü

12 Aralık : Anayasa Bayramı

Rusya Federasyon'unda, resmi tatil günleri cumartesi ve pazara denk gelirse, bir sonraki iş günü tatil olmaktadır.

Çalışma saatleri Pazartesi-Cuma 09.00-18.00. Bankalar da genellikle 09.00-18.00 arasında açık bulunmaktadır.

Bazı bankalar (Sberbank dahil) Cumartesi günleri 09.00-13.00 arasında çalışmaktadır. Posta ofisleri, hafta içi 08.00-19.00 arasında, hafta sonları (Cumartesi) 10.00-14.00 arasında açık bulunmaktadır.

Haftalık çalışma saati ortalama 40 saattir.

Yerel Saat

Rusya'nın yerel saati Türkiye yerel saatinden bir saat ileridir.

Telefon Kodları

Ülke Kodu : + 7

Rusya içinde şehirlerarası görüşmeler için 8 ile hat alınmaktadır.

Moskova : 495 veya 499

St. Petersburg : 812

Kaliningrad : 0112

Irkutsk : 3952

Magadan : 41322

Krasnoyarsk : 3912

Murmansk : 8152/81522

Nizhniy Novogorod : 8312

Novorossisk : 86134

Novosibirsk : 3832

Samara : 8462

Vologda : 81722

Vologograd : 8442

Vladivostok : 4232

AĞUSTOS

UKRAYNA

UKRAYNA

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Ukrayna eski Sovyetler Birliği'ni oluşturan onbeş cumhuriyet içinde Rusya Federasyonu ve Kazakistan'ın ardından yüzölçümü en büyük üçüncü ülkedir.

Kuzeyde Beyaz Rusya, doğu ve kuzeydoğuda Rusya Federasyonu, kuzeybatıda Polonya, batıda Slovak Cumhuriyeti ve güneybatıda Macaristan, Romanya ve Moldova ile sınır komşusudur. Güneyinde Karadeniz ve Azak Denizi bulunmaktadır.

Ukrayna'nın %70'i alçak, %25'i yüksek ve %5'i dağlık arazidir. Ukrayna topraklarının %55'i ekilebilir arazidir.

Ukrayna'da Ocak ayındaki ortalama hava sıcaklığı; kuzey doğuda -8°C , güney batıda -2°C ; Kırımın güney kıyılarında $+4^{\circ}\text{C}$ 'dir. Temmuz ayındaki ortalama hava sıcaklığı ise; kuzey batıda $+18^{\circ}\text{C}$, Kırımın güney kıyılarında $+24^{\circ}\text{C}$ 'dir. Yıllar itibariyle en yüksek hava sıcaklığı 36°C ila 42°C arasında, en düşük hava sıcaklığı ise -30°C ila -40°C arasında değişmektedir. Don olmayan günlerin sayısı kuzeyde 160, güneyde ise 250 gün kadardır.

Ülkede uzunluğu 100 km. den fazla 100 den fazla akarsu vardır. Bunların en büyükleri, Dinyeper, Dinyester, Güney Bug, Siverski Donets ve Tisa'dır. Bu nehirlerin hemen hepsi Karadeniz ve Azak Denizi'ne dökülür. Dinyeper gibi gemilerin yüzebileceği büyük nehirler ulaşım açısından çok önemlidir. Dinyeper nehrinin uzunluğu, 981 km.'si Ukrayna içinde olmak üzere toplam 2.300 km. dir.

Ukrayna'da irili ufaklı 3.000 den fazla tabii göl mevcuttur. Bunlar genellikle Polissia, Kırım ve Karadeniz kıyılarına yakın bölgelerde bulunmaktadır. Ayrıca 22.000 civarında da suni gölet bulunmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Ukrayna'nın tarihi, Kiev Ruslarının 9. yüzyılda kurdukları kent devletine kadar uzanmaktadır. Bu devlet, 13. yüzyılda Tatarlar, daha sonra da, Polonya ve Litvanya tarafından işgal edilmiş, 1654 yılında Polonya'dan kaynaklanan tehdit yüzünden Ruslarla bir Anlaşma yapılmış, ancak bu Anlaşma, ülkenin tamamen Rus İmparatorluğunun kontrolüne geçmesine neden olmuştur.

Modern Ukrayna'daki ilk bağımsızlık hareketleri, 1917-1921 yıllarında Rus İmparatorluğu'nun çökmesi ile ortaya çıkmış, çok kısa bir süre bağımsız kalan ülke, Bolşevik İhtilali'ne karşı koyamamış ve 1922 yılında SSCB'ne dahil olmuştur. Ancak, ülkenin batısı 1939 yılına kadar Polonya'nın idaresinde kalmıştır.

Stalin'in devlet başkanlığı döneminde hızla sanayileşen ülke, büyük kömür ve demir rezervleri sayesinde 1930'lu yıllarda Sovyet sanayileşmesinde merkezi bir duruma gelmiştir. Büyük oranda köylü nüfusa sahip Ukrayna'da, Stalin'in 1932-1933 yıllarındaki uygulamaları sonucunda ortaya çıkan açlık felaketi nedeniyle milyonlarca kişi ölmüştür. II. Dünya Savaşı sırasında, milliyetçi

akımlar önem kazanmıştır. Sovyet döneminde milliyetçilik akımının güçlü olduğu Ukrayna, 1980'li yılların sonuna kadar Komünist Parti tarafından sıkı bir kontrol altında tutulmuştur.

Ukrayna, 24 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanmıştır ve 24 bölge, bir otonom bölge (Kırım) ve bölge statüsündeki iki kentten (Kiev ve Sivastopol) oluşmaktadır. Başkenti Kiev'dir. Yeni Anayasa, Kırım'ı, Kırım Parlamentosu tarafından da onaylanmış kendi Anayasasına sahip özerk bir Cumhuriyet olarak ilan etmektedir.

Ülke, Yarı Başkanlık tipi Cumhuriyet rejimi ile yönetilmektedir. Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu ve Parlamento, ülke yönetiminde söz sahibi olan üç temel organdır.

Ukrayna'da 17 Ocak ve 7 Şubat 2010 tarihlerinde yapılan iki turlu genel seçimler sonucunda oyların % 49'unu (2.tur) alan Viktor Yanukoviç devlet başkanı seçilmiştir. Yeni hükümetin önceki hükümetin aksine Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesine önem verdiği söylenebilir. Fakat yine de AB ile kurulan ilişkilerin derinleştirilmesi noktasında bazı sorunlar çıkması öne sürülebilir. AB ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesiyle birlikte ortaklık ve işbirliği anlaşmasının derinleştirilmesinin yanı sıra Rusya Kazakistan Belarus arasındaki gümrük birliği ile de bağlarını ilerletmek için görüşmeler sürdürülmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Toplam nüfusu 42,9 milyondur. Nüfusun %73'ü Ukraynalı, %22'si Rus, %5'i ise Beyaz Rus, Yahudi, Kırım Tatarları (toplam nüfusun %0,5'i veya 250,000 kişi), Kazan Tatarı, Moldovalı, Polonyalı, Macar, Romen, Rum, Alman, Bulgar ve Ermeni'dir.

En büyük şehirleri başkent Kiev (3,6 milyon), Donetsk (2 milyon), Dnipropetrovsk (1,8 milyon), Kharkiv (1,7 milyon), Odessa (1,5 milyon), Lviv (1,5 milyon)'dir.

Ukrayna'da okuma yazma oranı %99,7 olup, nüfusun % 11'i üniversite veya yüksek okul mezunudur. Ukrayna'da yaklaşık 1.000 adet üniversite ve yüksek okul bulunmaktadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Ülke Topraklarının Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı

Kaynak:

www.bisnis.doc.gov

Kullanım Alanı	%
Tarım	58
Sürekli Ürünler	2
Çayır ve Meralar	13
Ormanlık alanlar	18
Diğer	

Dış Ticaret

Genel Durum

2015 yılı rakamlarına göre Ukrayna'nın toplam ihracatı 37,2 milyar dolar, ithalatı ise 36,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2014 yılı rakamlarına göre Ukrayna'nın ihracatı 53,9 milyar dolar, Ukrayna'nın ithalatı 54,3 milyar dolar olmuştur.

2012 yılı rakamları değerlendirildiğinde Ukrayna'nın toplam dış ticaret hacminin 153,3 milyar dolara ulaştığı görülmektedir. Buna göre Ukrayna'nın ihracatı 2012 yılında 68,7 milyar dolar, ithalatı ise 84,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2011 yılı rakamlarına göre Ukrayna ihracatı 69,4 milyar dolar ithalatı ise 83,2 milyar dolar olmuş, dış ticaret açığı ise 13,8 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

2009 yılına kadar istikrarlı bir şekilde artan Ukrayna'nın dış ticareti, küresel kriz nedeniyle 2009 yılında büyük daralma yaşamıştır. 2009 yılında bir önceki yıla göre ülkenin ihracatı % 41, ithalatı % 47 oranında küçülmüştür. Tahminlere göre Ukrayna'nın ancak 2015 yılında 2008 yılı rakamlarına ulaşacağı beklenmektedir.

Ukrayna'nın 2013 yılı dış ticaret rakamlarına göre 63,3 milyar dolarlık ihracat, 68,7 milyar dolarlık ithalat rakamına ulaşılmış, toplamda 132 milyar dolarlık bir dış ticaret hacminin yanı sıra 5,4 milyar dolarlık dış ticaret açığı verilmiştir.

Ülkenin Dış Ticareti

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İhracat	39,7	51,4	68,4	68,7	63,3	53,9	37,2
İthalat	45,4	60,7	82,6	84,6	76,9	54,3	36,4
Hacim	86,1	112,1	151	153,3	140,2	108,2	73,6
Denge	- 5,7	- 9,3	-14,2	-15,9	-13,6	-0,4	0,8

Kaynak: TradeMap

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyon Dolar)

GTİ P	GTİP Tanımı	2013	2014	2015
	Toplam	63.320,553.913,337.199,0		
'1005	Mısır	3.833,3	3.350,7	3.012,9
'1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	3.281,3	3.554,3	2.868,3
'2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	3.739,1	3.315,4	2.830,4

'7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	5.254,8	4.342,1	1.863,3
'1001	Buğday ve mahlut	1.891,5	2.290,8	1.441,5
'7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	2.763,0	2.533,0	1.424,8
'8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	1.081,6	1.170,2	1.046,4
'7202	Ferro alyajlar	906,4	1.152,7	925,7
'2306	Bitkisel yağların üretiminden (23.04-05' hariç)arta kalan küspe ve katı atıklar	776,6	927,7	833,6
'1201	Soya fasulyesi	742,3	703,1	690,9
'1003	Arpa	575,7	841,9	663,6
'7201	Dökme demir (pik) aynalı demir (kütle, blok vb. İlk şekillerde)	823,3	801,1	566,9
'3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	1.133,5	646,1	531,6
'1205	Rep/kolza tohumları	1.197,2	871,2	499,6
'2716	Elektrik enerjisi	580,2	485,9	464,8
'4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın >=6 mm	273,0	355,7	448,9
'2818	Suni korendon alüminyum oksit ve hidroksit	615,5	472,2	447,0
'8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	1.058,6	911,2	441,9
'2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	251,7	251,9	429,2
'2814	Saf amonyak/amonyağın sulu çözeltileri	628,6	315,0	423,0

Kaynak: TradeMap

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (milyon Dolar)

GTİPGTİP Tanımı	2013	2014	2015
Toplam	76.986,0	54.381,4	36.407,0
'2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6.418,3	6.685,2	3.903,7
'2701 Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. Katı yakıtlar	1.980,9	1.768,7	1.238,9
'3004 Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	2.597,9	2.091,8	1.194,3

'2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	11.822,0	6.018,3	1.161,9
'2814	Saf amonyak/amonyağın sulu çözeltileri	40,4	43,5	870,7
'8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	2.995,5	1.210,0	745,1
'8401	Nükleer reaktörler, kartuşları-yanıcı elemanlar	619,7	652,5	659,2
'8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	810,7	654,6	656,1
'3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici	769,5	608,4	558,4
'3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/üçünün karışımları	531,3	362,3	424,2
'8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	544,1	476,5	401,7
'2704	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok, karni kömürü	193,4	353,4	329,7
'8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	494,4	300,8	264,9
'7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	575,1	479,5	262,9
'3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	583,7	472,6	260,4
'8701	Traktörler	562,8	273,6	248,1
'4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	549,5	324,1	245,8
'8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	338,6	293,2	213,4
'3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamalar	405,8	327,7	212,4
'3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	211,8	175,5	206,0

Kaynak: www.trademap.org

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (Milyon Dolar)

Yıllar	2012	2013	2014
DÜNYA TOPLAMI	68.694,5	63.320,5	53.913,3
Rusya Fed.	17.631,7	15.077,3	9.799,1
Türkiye	3.685,1	3.805,5	3.561,4
Mısır	2.898,3	2.720,6	2.862,1
Çin	1.777,2	2.726,7	2.674,1

Polonya	2.576,2	2.547,8	2.645,0
İtalya	2.481,6	2.360,1	2.471,0
Hindistan	2.290,9	1.974,6	1.817,4
Beyaz Rusya	2.251,1	1.983,7	1.617,1
Almanya	1.644,9	1.603,7	1.590,6
Macaristan	1.510,2	1.557,0	1.510,2
İspanya	1.539,0	987,7	1.166,6
Hollanda	829,9	1.041,3	1.106,1
Kazakistan	2.459,3	2.120,1	1.073,2
Suudi Arabistan	926,4	782,1	1.031,4
Çek Cum.	707,0	823,7	772,6
Moldova	822,7	903,3	743,8
Irak	872,3	767,8	710,6
İran	1.164,7	793,9	703,4
Slovakya	672,6	752,7	670,6
Polonya	1.014,8	889,8	668,0

Kaynak: TradeMap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (Milyon Dolar)

Yıllar	2012	2013	2014
DÜNYA TOPLAMI	84.656,7	76.986,0	54.381,4
Rusya Fed.	27.418,3	23.244,0	12.678,7
Çin	7.899,6	7.903,2	5.408,9
Almanya	6.807,1	6.772,7	5.360,1
Beyaz Rusya	5.068,6	3.605,3	3.971,1
Polonya	3.567,1	4.074,1	3.067,3
ABD	2.914,3	2.770,4	1.931,9
İtalya	2.235,2	2.087,3	1.509,5
Macaristan	1.159,5	1.400,6	1.463,9
Türkiye	1.951,9	1.852,9	1.298,2
Fransa	1.667,2	1.730,6	1.267,3

Litvanya	911,9	966,7	1.032,2
Romanya	929,7	897,2	847,3
Hollanda	1.122,0	1.062,3	763,6
İngiltere	1.149,5	1.132,4	691,7
Çek Cum.	1.246,7	999,4	687,7
Hindistan	1.020,7	838,6	656,4
Japonya	1.197,8	985,0	612,6
İspanya	746,7	863,4	607,3
Avusturya	733,4	968,6	606,3
Norveç	380,4	362,0	587,7

Kaynak: www.trademap.org

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

2015 yılı verileri incelendiğinde Türkiye Ukrayna dış ticaret hacminin 4,6 milyar dolar seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu dönemde Türkiye'nin ihracatı 1,2 milyar dolar, Türkiye'nin Ukrayna'dan ithalatı ise 3,5 milyar dolara ulaşmıştır.

2014 yılı değerlerine göre Türkiye'nin Ukrayna'ya ihracatı 1,7 milyar dolar bu ülkeden ithalatı ise 4,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

2013 yılı dış ticaret değerlerine göre Türkiye'nin Ukrayna'ya ihracatı 2,2 milyar dolar, toplam dış ticaret hacmi ise 6,7 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde Türkiye'nin Ukrayna'dan ithalatı 4,6 milyar dolar olmuştur.

2012 yılında Türkiye-Ukrayna arasındaki dış ticaret hacmi 6,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, Türkiye'nin ihracatı ise 1,8 milyar dolar olmuştur. Bu dönemde Türkiye'nin Ukrayna'ya ihracatı bir önceki yıla artış göstererek 1,83 milyar dolar olmuş ithalat ise bu dönemde düşüş göstererek 4,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında Türkiye'nin verdiği dış ticaret açığı ise önceki yıla göre % 16'lık bir düşüş göstererek 2,5 milyar dolar olmuştur.

2011 yılında ise Türkiye-Ukrayna arasındaki ticaret hacmi 6,5 milyar dolar seviyesini aşarken ithalat bu dönemde 4.8 milyar dolar, ihracat 1,7 milyar dolar olmuştur. İthalatın ihracatı karşılama oranı % 35 seviyelerindeydi.

Yıllar	İhracat	İthalat	İkili Ticaret Hacmi	İkili Ticaret Dengesi
1992	36	90	126	-54
1993	37	473	510	-435
1994	76	535	611	-459
1995	199	856	1.055	-658
1996	268	762	1.029	-494
1997	337	918	1.255	-581
1998	274	989	1.263	-714
1999	226	774	1.000	-548
2000	258	982	1.240	-723
2001	289	758	1.047	-468
2002	313	991	1.304	-678
2003	445	1.332	1.776	-887
2004	576	2.509	3.085	-1.934
2005	821	2.651	3.472	-1.830
2006	1.121	3.059	4.180	-1.938
2007	1.481	4.519	6.000	-3.038
2008	2.188	6.106	8.294	-3.919
2009	1.033	3.157	4.190	-2.123
2010	1.262	3.830	5.092	-2.568
2011	1.731	4.811	6.542	-3.080
2012	1.830	4.392	6.223	-2.562
2013	2.191	4.515	6.706	-2.324

2014	1.730	4.272	6.002	2.542
2015	1.121	3.448	4.569	-2.326

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Ukrayna'ya İhracatında Başlıca Ürünler (dolar)

GTIP Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	2013	2014	2015
		IHRA CAT Değer	IHRA CAT Değer	IHRA CAT Değer
0805	TURUNÇGİLLER (TAZE/KURUTULMUŞ)	156,1	100,4	68,8
6109	TİŞÖRTLER, FANİLALAR, ATLETLER, KAŞKORSELER VE DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI (ÖRME)	39,3	38,1	51,4
6006	DİĞER ÖRME MENSUCAT	70,1	82,9	46,0
6110	KAZAK, SÜVETER, HIRKA, YELEK VB. EŞYA (ÖRME)	47,8	54,9	36,1
6203	ERKEKLER VE ERKEK ÇOCUK İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, BLAZER, PANTOLON, TULUM VE ŞORT (YÜZME KIY	29,3	29,6	35,6
5208	PAMUKLU MENSUCAT (AĞIRLIK İTİBARIYLA % 85 VEYA DAHA FAZLA PAMUK İÇERENLER)(M2. AĞIRLIĞI 200 GR. I GE	8,1	12,5	29,0
5407	SENTETİK FİLAMENT İPLİKLERİNDEN DOKUNMUŞ MENSUCAT	52,9	58,4	28,3
2710	PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	19,8	20,5	24,3
6205	ERKEKLER VE ERKEK ÇOCUKLAR İÇİN GÖMLEKLER	6,2	12,0	23,1
6108	KADIN VE KIZ ÇOCUK İÇİN KOMBİNEZON, JÜP VEYA JÜPON, SLİP VE KÜLOT, GECELİK, PİJAMA, LİZÖZ, BORNOZ VB	17,2	21,1	22,7
8703	BİNEK OTOMOBİLLERİ VE ESAS İTİBARIYLA İNSAN TAŞIMAK ÜZERE İMAL EDİLMİŞ DİĞER	71,2	33,8	21,8

MOTORLU TAŞITLAR (YARIŞ				
5804	TÜLLER VE DİĞER MENSUCAT, PARÇA, ŞERİT VEYA MOTİF HALİNDE DANTEL	17,1	24,6	21,5
6204	KADINLAR VE KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, BLAZER, ELBİSE, ETEK, PANTOLON ETEK, VB.(YÜZM	19,6	27,7	18,7
1206	AYÇİÇEĞİ TOHUMU	12,6	18,8	15,2
8536	GERİLİMİ 1000 VOLTU GEÇMEYEN ELEKTRİK DEVRESİ TEÇHİZATI (ANAHTARLAR, RÖLELER, SİGORTALAR, FİŞLER, KU	38,9	23,6	15,0
3920	PLASTİKTEN DİĞER LEVHA, PLAKA, ŞERİT, FİLM, FOLYE (GÖZENEKSİZ)	31,0	23,5	14,8
6104	KADIN VE KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, BLAZER, ETEK, PANTOLON, TULUM VE ŞORT (ÖRME)(YÜZ	20,6	14,1	14,5
6107	ERKEK VE ERKEK ÇOCUK İÇİN KÜLOTLAR, SLİPLER, GECE GÖMLEKLERİ, PİJAMALAR, BORNOZLAR, ROBDÖŞAMBRLAR VE	3,8	7,9	14,0
7113	MÜCEVHERCİ EŞYASI VE AKSAMI (KIYMETLİ METALLERDEN VEYA KIYMETLİ METALLERLE KAPLAMA METALLERDEN)	38,9	30,0	12,8
7322	DEMİR VEYA ÇELİKTEN ELEKTRİKSİZ MERKEZİ ISITMAYA MAHSUS RADYATÖR, MOTORLU HAVA PÜSKÜRTÜCÜLER, BUNLAR	33,2	21,6	12,7
Toplam		2.189,2	1.729,3	1.121,5

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Ukrayna'dan İthalatında Başlıca Ürünler (dolar)

GTIP Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	2013	2014	2015
		ITHA LAT	ITHA LAT	ITHA LAT
		Değer	Değer	Değer
7207	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YARI MAMULLER	1.022,0	917,9	672,6
1201	SOYA FASULYESİ	76,8	178,9	386,4
7204	DÖKME DEMİRİN, DEMİRİN VEYA ÇELİĞİN DÖKÜNTÜ VE HURDALARI VEYA BUNLARIN	98,4	308,2	301,5

ERİTİLMESİ İLE ELDE DİLMİŞ KÜ

3102	AZOTLU MİNERAL VEYA KİMYASAL GÜBRELER	340,8	212,0	239,0
7208	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (GENİŞLİK >= 600 MM) (SICAK HADDELENMİŞ) (KAPLANM	519,2	447,8	219,3
1512	AYÇİÇEĞİ, ASPİR, PAMUK TOHUMU YAĞLARI VE BUNLARIN FRAKSİYONLARI (KİMYASAL OLARAK DEĞİŞTİRİLMEMİŞ)	353,1	243,2	215,8
7202	FERRO ALYAJLAR	192,2	264,6	160,7
7201	DÖKME DEMİR (PİK DEMİR) VE AYNALI DEMİR (KÜTLE, KÜLÇE, BLOK VEYA DİĞER İLK ŞEKİLLERDE)	252,8	197,9	153,8
2601	DEMİR CEVHERLERİ VE KONSANTRELERİ	266,9	143,2	109,0
4407	UZUNLAMASINA KESİLMİŞ, BİÇİLMİŞ AĞAÇ; KALINLIK > 6 MM	60,3	85,4	108,7
2306	BİTKİSEL YAĞLARIN ÜRETİMİNDEN (23.04-05' HARİÇ)ARTI KALAN KÜSPE VE KATI ATIKLAR	42,6	76,6	88,4
2302	HUBUBAT VE BAKLAGİLLERİN KEPEK, KAVUZ VE DİĞER KALINTILARI	86,0	90,3	71,6
2814	SAF AMONYAK VEYA AMONYAĞIN SULU ÇÖZELTİLERİ	55,8	79,3	68,5
1001	BUĞDAY VE MAHLUT	44,0	45,2	54,8
7209	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YASSI HADDE MAMULLERİ (GENİŞLİĞİ > 600 MM, SOĞUK HADDELENMİŞ, KAPLANMA	68,0	85,2	54,1
4401	YAKMAYA MAHSUS AĞAÇLAR, İNCE DİLİMLER VEYA YONGALAR HALİNDE AĞAÇ, TALAŞ, DÖKÜNTÜ VE ARTIKLAR	14,3	19,1	52,6
4403	YUVARLAK AĞAÇLAR	63,9	60,0	45,9
7213	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN FİLMAŞIN (SICAK HADDELENMİŞ, KANGAL HALİNDE)	63,7	102,6	44,1
4412	KONTRPLAKLAR, KAPLAMALI LEVHALAR VE BENZERİ LAMİNE EDİLMİŞ AĞAÇLAR	35,1	31,7	36,6
7403	RAFİNE EDİLMİŞ BAKIR VE BAKIR ALAŞIMLARI (HAM)	3,4	8,1	28,5

Toplam

4.516,34.242,63.448,2

Kaynak: TÜİK

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Türkiye ile Ukrayna arasındaki ticari ilişkilerin temel dayanağı. Türkiye ile Ukrayna arasında 4 Mayıs 1992 tarihinde imzalanan ve 20 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasıdır.

Söz konusu Anlaşma çerçevesinde kurulmuş bulunan Türkiye-Ukrayna Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı 25-27 Kasım 1996 tarihlerinde Ankara'da yapılmış. II. Dönem Toplantısı 13-16 Aralık 2000 tarihlerinde Kiev'de. III. Dönem Toplantısı ise 29 Ocak-1 Şubat tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır.

Türkiye-Ukrayna Karma Ekonomik Komisyonu IV. Dönem Toplantısı 2004 yılı Şubat ayında Kiev'de düzenlenmiştir. Komisyonun V. Dönem Toplantısı ise Ukrayna Devlet Başkanı Victor Yuşenko'nun ülkemize gerçekleştirdiği resmi ziyaret esnasında 4-6 Haziran 2005 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir. Türkiye-Ukrayna Karma Ekonomik Komisyonu VI. Dönem Toplantısı 27-29 Mart 2007 tarihlerinde Kiev'de düzenlenmiştir.

Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması. 30 Mayıs 1994 tarihinde Kiev'de imzalanmış ve 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması. Ukrayna Cumhurbaşkanı'nın 27-29 Kasım 1996 tarihlerinde. Türkiye'ye ziyaretleri esnasında Ankara'da imzalanmıştır.

Söz konusu anlaşmaların yürürlüğe girmesiyle birlikte iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin hukuki çerçevesi tamamlanmış bulunmaktadır.

İlki 1991 yılı Mart ayı içinde dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından gerçekleştirilen Ukrayna'ya en üst düzeydeki resmi ziyaretler. müteakip yıllarda karşılıklı olarak devam etmiş ve gerek Cumhurbaşkanları gerekse Başbakanlar ve Bakanlar seviyesindeki resmi ziyaretler sırasında iki ülke yöneticileri siyasal, sosyal, askeri ve kültürel alanlarda olduğu gibi ticari ve ekonomik alanda da birçok anlaşma ve protokole imza atarak her alandaki işbirliğinin gelişebilmesi için yasal zemini oluşturmuşlardır.

Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuchma'nın 22-24 Kasım 2000 tarihlerinde Türkiye'yi resmi ziyaretleri sırasında; Türkiye-Ukrayna Ortak Bildirisi; T.C. Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Nükleer Kazaların Erken Bildirimi ve Nükleer Tesislere İlişkin Anlaşma; Türkiye ile Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması; T.C. Adalet Bakanlığı ile Ukrayna Adalet Bakanlığı Arasında İşbirliğine İlişkin Protokol; T.C. Sağlık Bakanlığı ile Ukrayna Sağlık Bakanlığı Arasında İlaç ve Eczacılık Alanında İşbirliğine İlişkin Protokol; T.C. Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında Askeri-Teknik Alanda Bilgi ve Belgelerin Değişimi Anlaşması; T.C. Ulaştırma Bakanlığı ile Ukrayna Bilişim ve Haberleşme Devlet Komitesi Arasında Posta ve Haberleşme Alanlarında İşbirliği Anlaşması; Anadolu Ajansı (AA) ile Ukrayna Milli Haber Ajansı (Ukrinform-DİNAU) Arasında İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Bu çerçevede. Türkiye ve Ukrayna arasında ticari ve ekonomik alanda bugüne kadar imzalanan anlaşma ve protokoller aşağıda belirtilmiştir.

- Ticari İlişkilerin Geliştirilmesine Dair Protokol

- İş Konseyi Kurulmasına Dair Anlaşma
- Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması
- Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü (Tarım Bakanlıkları arasında)
- Enerji İşbirliği Anlaşması
- Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması
- Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması
- Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı Protokolü
- TSE ve Ukrayna Devlet Standardizasyon, Metroloji ve Belgelendirme Komitesi Arasında İşbirliği Anlaşması
- Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşması
- Ticari Deniz Taşımacılığı Anlaşması
- Hava Taşımacılığına İlişkin Protokol
- Hava Taşımacılığı Anlaşması
- Gümrük İşbirliği ve Karşılıklı İdari Yardıma İlişkin Anlaşma
- Gümrük Müsteşarlığı ile Ukrayna Devlet Gümrük Komitesi arasında Protokol
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması
- İşadamları ve Kamyon/Otobüs Şoförleri için Müteaddit Vize Verilmesine Dair
- 20 milyon Dolar'lık Türk Eximbank Kredi Anlaşması
- Türkiye-Ukrayna Ortak Bildirisi (Cumhurbaşkanları arasında)
- Karma Ekonomik Komisyonu II. Dönem Toplantısı Protokolü
- Karma Ekonomik Komisyonu III. Dönem Toplantısı Protokolü
- Karma Ekonomik Komisyonu IV. Dönem Toplantısı Protokolü
- Karma Ekonomik Komisyonu V. Dönem Toplantısı Protokolü
- Karma Ekonomik Komisyonu VI. Dönem Toplantısı Protokolü
- Türkeximbank ile Ukrayna Eximbank arasında Protokol (Ukrayna'ya yapılacak ihracatlarda kullanılmak üzere Türkeximbank tarafından 20 milyon ABD Doları tutarında kredi açılmasına yönelik)
- Türkiye-Ukrayna Ortak Eylem Planı

İki ülke arasında, bunların dışında diğer alanlarda imzalanmış birçok anlaşma ve protokol bulunmaktadır.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Ukrayna pazarına ilgi duyan firmalarımızın bu dönemde Ukrayna'daki dağıtım ağlarını gözden geçirmeleri ve güçlendirmeleri, gelişen pazarda yerlerini sağlamlaştırmaları açısından önem taşımaktadır. Yine firmalarımızın pazardaki konumlarını iyi tespit ederek, marka ya da ürünü rakiplerinden farklı kılacak çalışmalarla mallarını pazara sunmaları, malın katma değerini yükseltecektir.

Ukrayna'da tüm sektörler gözönüne alındığında ticaret yapan firmaların genelde işletme sermayesinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Ukrayna içinde faaliyet gösteren toptancıların tercihi gümrüklenmiş malları almak, yani bir başka deyişle ihracatçının kendi bulunduğu yerde ithalat işlemleri ile uğraşmadan ithal ürünlere erişmektir. Ayrıca, toptancılar ve ithal mal satan

Ukrayna firmaları, işletme sermayeleri az olduğu için, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, küçük partiler halinde mal almaktadırlar.

İhracatı amaçlayan firmaların Ticaret Müşavirliği'nden aldıkları adreslere ürünlerini tanıtıcı Rusça ya da Ukraynaca bir mektup göndermeleri ve bu mektubu yine aynı dillerde hazırlanmış kataloglarla desteklemeleri ilk irtibatın kurulmasında büyük önem taşımaktadır. Ukrayna'da resmi dil Ukraynaca olmakla birlikte ticari işlemlerde ve günlük hayatta Rusça kullanılmaktadır. İngilizce dilinin ticari iletişimde yeri pek bulunmamaktadır. Firmaların yaptıkları sözleşmelerde geçerli olan dil Ukraynaca ya da Rusçadır. Herhangibir uyuşmazlık durumunda diğer dillerde yazılan sözleşmelerin bir hükmü bulunmamaktadır. Bu nedenle, sözleşmelerin Ukraynaca veya Rusça metinlerinin çok iyi incelenmesi gerekmektedir.

İhracatçı firmaların Ukrayna'da yerleşik firmalarla irtibat ile eşzamanlı olarak yapabilecekleri diğer bir faaliyet ise ürünleri ile ilgili milli katılım organizasyonu düzenlenen veya bireysel olarak Ukrayna'daki uluslararası fuarlara katılmaktır. Fuarlara katılım esnasında irtibat kurulan firmalar fuar standına davet edilerek ya da yerel firmalar ziyaret edilerek ticari ilişkilerin geliştirilmesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, fuarlara katılımdan sonra veya firmalara e-posta yoluyla ürün bilgisi gönderildikten sonra Ukrayna firmalarından hemen cevap alınamayabilmektedir. Bu konuda biraz sabırlı olunmasında yarar vardır.

İhracatçı firmaların ilk ihracat bağlantıları esnasında genelde küçük deneme miktarları ile pazara girmeleri, ticaret ortaklarının güvenilirliğini sınama ve pazarı daha iyi tanıyıp, malı ve satış şartlarını buna göre değiştirme imkanı verecektir.

Ukrayna'da ticaret yapan firmaların önemli bir bölümü akreditif kullanmak istememektedirler. Bu nedenle ithalatçının güvenilirliği önem kazanmaktadır. Ticaret Müşavirliği'nce, Müşavirliğe başvuran ihracatçı firmaların ihracat yapacakları firmaların buldukları bölgedeki Ticaret ve Sanayi Odası'na üye olup olmadıkları, ilgili Odalar nezdinde araştırılmaktadır. Ancak, Ukrayna'da Odalara üyelik zorunluluğu bulunmadığından Odaların üye sayıları çok düşüktür. Ayrıca Odaların üyeleri arasında da ticari teamüllere uygun hareket etmeyen firmalar olabilmektedir.

Ukrayna pazarında kalıcı olmak isteyen ihracatçıların belli bir kaliteden ödün vermeden malı Ukrayna'da alıcılara teslim edebilmeleri rakiplerinin önünde yer almalarını sağlayacaktır. Bu nedenle, firmaların burada bir depo ve tanıtım mağazası kurarak ve göreceli olarak küçük miktarlarda alım yapan yerel toptancıların ya da perakendeci firmaların stok ve gümrükleme maliyetlerinin de bir kısmını üstlenerek, malları pazarlamaları uygun bir yöntem olacaktır. Rekabet nedeniyle karşılaşılması muhtemel sorunları en aza indirmek amacıyla özellikle aynı mal grupları yerine birbirini tamamlayan mal gruplarını üretip satan ihracatçıların Ukrayna'da ortak depo ve tanıtım mağazası kurmaları işletme maliyetlerini önemli oranda azaltacaktır.

Ukrayna'da iş görüşmelerinin somut bir amacı olmalıdır. Bir başka deyişle yalnızca tanışmak amacı ile iş görüşmesi yapılması yerine, görüşmenin amacı iş ile ilgili somut bir teklif getirilmesi olmalıdır. Görüşmelerde verilebilecek en iyi hediye ise gelinen ülkeye özgü bir hediyelik eşya olabilir.

Türkiye'den yapılan ithalatta ve Türkiye'ye yapılan ihracatta ucuz olması nedeniyle çoğunlukla denizyolu olmak üzere karayolu ve uçak kargosu da kullanılmaktadır.

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Ukrayna 1993'ten bu yana buluşlar, endüstriyel dizaynlar, tohumlar, sığır yetiştiriciliği vb. üzerine patentlerle ilgili yasal düzenlemeler yanında markalar, telif hakları ve düzenlemeleri yapmıştır.

Paris ve Madrid Birliklerine üye olan Ukrayna, Patent İşbirliği Anlaşması ile Evrensel Telif Hakları Konvansiyonuna taraftır. Edebi ve Sanatsal Eserlerin korunmasına dair Bern Konvansiyonunu da onaylamıştır.

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Pasaport ve Vize İşlemleri

22 Aralık 2011 tarihinde Ukrayna Bakanlar Kurulu ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanmış olan Vatandaşların Karşılıklı Seyahatlerine İlişkin Usullere Dair Anlaşma, 1 Ağustos 2012 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Ukrayna Devlet Başkanı Ekselansları Viktor Yanukoviç'in, № 665/2013 sayılı ve 3 Aralık 2013 tarihli 'Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vizesiz rejimi' hakkındaki Kararnamesi doğrultusunda, 4 Aralık 2013 tarihinden itibaren Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Ukrayna topraklarında vizesiz kalma süresi 30 günden 60 güne kadar çıkarılmıştı.

Böylelikle, T.C. vatandaşları Ukrayna topraklarına giriş yapıp orada vizesiz olarak 60 gün kalabilmekte, onların Ukrayna'da vizesiz toplam bulunma süresi 180 gün içerisinde 90 günü aşmamalıdır.

Ukrayna Devlet Sınırları Kanunu gereğince, Ukrayna'ya gitmek isteyen Türk vatandaşlarının, sınır kapısı noktasında iken seyahatlerinin amaçlarını destekleyecek olan belgeleri ibraz etmeleri gerekebilir. Söz konusu belgeler aşağıdaki gibidir:

1. Dönüş uçak bileti;
2. Otel rezervasyonu;
3. Üzerinde adresi ve telefon numarası yazılmış, bu kişiyi davet eden Ukrayna vatandaşının pasaport fotokopisi.

Bu belgelerin yanısıra, seyahatleri boyunca maddi ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterli para miktarının olması gerekmektedir (günde en az 50 dolar).

Aynı zamanda, Ukrayna veya Türkiye Cumhuriyeti topraklarına iş ya da eğitim amaçlı veya yakınları, akrabalarına kavuşmak maksadı ile giriş yapan vatandaşların, yürürlükteki ilgili Ukrayna Mevzuatı gereğince vize almaları gerekli olduğunu bildiririz.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi tatiller

1-2 Ocak	Yeni Yıl Tatili
7 Ocak	Noel (Ortodoks Kilisesi Takvimine göre)
8 Mart	Dünya Kadınlar Günü
17-19 Nisan	Paskalya (Ortodoks Kilisesi Takvimine göre)
1-2 Mayıs	İşçi Bayramı
9 Mayıs	Zafer Günü

24-25 Mayıs	Holy Trinity (Ortodoks Kilisesi Takvimine göre)
28 Haziran	Kuruluş Günü
24 Ağustos	Ukrayna Bağımsızlık Günü
31 Aralık	Yeni Yıl Arifesi

Yerel Saat

Ukrayna GMT'den 2 saat ileridir yani Türkiye ile aynı saati kullanmaktadır.

Telefon Kodları

ÜlkeKodu:38

Kiev Alan Kodu: 044

İklim

Kuzey iklim alanının ortasında yer alan Ukrayna'da dört mevsim de yaşanmaktadır. Ülkenin güney sahillerini oluşturan Kırım bölgesi Akdeniz iklimi özelliklerine sahiptir. Kiev'de yıllık ortalama sıcaklık 7,2 °C dir, m²'ye düşen yağış miktarı ortalama 600 mm.dir. En soğuk ay -5,8 °C ortalamasıyla Ocak, en sıcak ay 19,3 °C ortalamasıyla Temmuzdur.

EYLÜL

YUNANİSTAN

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Bulgaristan, Makedonya, Arnavutluk ve Türkiye ile sınır komşusu olan Yunanistan'ın yüzölçümü 131.957 km²'dir. Bu alanın yaklaşık %20'si sayıları 2000'i bulan adalardan oluşmakta ve 200'e yakınında yerleşim bulunmaktadır. Sahil şeridi 15.000 km., toplam sınır uzunluğu 1.181 km.'dir. Yunanistan'ın yaklaşık %80'i dağlık arazidir. 2000 m. yüksekliği aşan 30 dolayında dağ bulunmaktadır. En yüksek noktası 2904m. ile Olympus dağdır. En uzun nehirleri Aliakmon (297 km), Achelos (220 km), Pinios (205 km) ve Meriç'tir (204 km.) Toplam uzunluğu 490 km. olan Meriç nehri aynı zamanda Türkiye ile Yunanistan arasındaki sınırı ayırmakta olup, 204 km'lik kısım Yunanistan topraklarındaki uzunluktur. Genelinde akdeniz iklimi hakimdir.

Siyasi ve İdari Yapı

Parlamenter bir cumhuriyet olan Yunanistan'da güçler ayrılığı ilkesine bağlı olarak yasama, yürütme ve yargı organlarının görev ve yetkileri anayasada düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı, parlamento üyeleri arasından 5 yıllığına seçilmekte olup, Karolos Papoulias 2005 yılında yapılan seçimlerin ardından cumhurbaşkanı seçilmiştir. Parlamentoda 300 sandalye bulunmaktadır. Eylül 2007 'de yapılan seçimlerde çoğunluğu merkez sağ kanattaki Yeni Demokrasi Partisi (YDP) kazanmıştır. 4 Ekim 2009 tarihinde yapılan genel seçimlerde ise Panhelenik Sosyalist Partisi (PASOK) galip gelerek, parlamentoda çoğunluğu ele geçirmiş, ve George Papandreou başbakan olmuştur. Panhelenik Sosyalist Partisi (PASOK), Yeni Demokrasi Partisi (YDP), Komünist parti (KKE), Radikal Sol Koalisyonu (SyRiza) faaliyet gösteren başlıca siyasi partilerdir. Halen başbakanlığı Radikal Sol Koalisyonu lideri yürütmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Yunan nüfusunun etnik yapısı giderek artan sayıda mülteci ve göçmenlerin ülkeye akın etmesiyle değişmektedir. Nüfus tahminine göre Yunanistan'da 11.2 milyon insan yaşamaktadır. Son dönemlerde sayıları bir milyona yaklaşan göçmen ve mülteci Yunanistan'a yerleşmiş bulunmaktadır. Ülkeye Ortadoğu ve Afrika kıtasından, Çin ve Doğu Avrupa ülkelerinden göç olmaktadır. Avrupa'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi Yunanistan'da nüfus giderek yaşanmaktadır. Yunanistan'ın orta ve uzun vadede karşı karşıya kaldığı en önemli sorunların başında "nüfus yaşanması" gelmektedir. Göç dışı rakamlara bakıldığında 10 milyonluk Yunanlı sayısı doğal ölümlerle azalmakta ve ülkedeki yaş ortalaması sürekli yükselmektedir. En son 2012 yılı rakamlarına baktığımızda nüfus göçe rağmen binde 5,5 düşmüştür. Büyük şehirlerdeki Arnavut mahalleleri ve Batı Trakya dışında ülke nüfusu artık geri döndürülemez biçimde tükenmektedir. Birçok bölgede yaş ortalaması 50'nin üstündedir. Yunanistan her yıl ortalama 200 bin kürtajla bu alanda AB şampiyonudur ve bu rakam doğum sayısının iki mislidir. Doğurganlık oranı çok düşüktür.

TEMEL SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

Temel Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Yunanistan
Nüfus	11,1milyon (2014)

Dil	Yunanca
Din	Ortodoks Hıristiyanlık
Yüz ölçümü	131.957 km2
Başkent (nüfus)	Atina (3.8 milyon)
Başlıca Kentler (nüfus)	Selanik (1,1 milyon), Patras (311 bin), Larisa (284 bin), Iraklion (304 bin)
Yönetim Şekli	Parlamenter Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı	Prokopis Pavlopoulos
Başbakan	Alexis Tsipras
Para Birimi	Euro

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Greece Country Report

Temel Ekonomik Göstergeler (E.I.U-a:Gerçekleşen, b:Öngörü)

	2010a	2011a	2012a	2013a	2014a	2015b
GSYİH (milyar dolar, cari fiyatlarla)	300	289	250	242	238	198
Reel Büyüme Oranı (%)	-5.4	-8.9	-6.6	-3,9	0.8	-3.0
Özel Tüketim Harcamaları (% reel değişiklik)	-7.1	-10.6	-7.8	-2.0	1.3	-1.0
Kişi başına GSYİH (\$ PPP)	29.012	26.684	25.388	25.433	25.699	24.938
İşsizlik Oranı (% , ort.)	12.7	17.9	24.6	27.5	26.5	26.1
Enflasyon Oranı (% , AB armonize ölçüsü)	4,7	3,1	1,0	-0,9	-1,4	-1,4
Kredi Faiz Oranı (% , ort.)	6.0	7.1	7.3	7.0	6.5	6.0
\$/€ (yıl sonu)	1.34	1.29	1.32	1.38	1.21	0.98
İhracat (fob, milyar dolar)	22	27	28	30	31	22
İthalat (fob, milyar dolar)	-60	-65	-53	-52	-55	-42
Dış ticaret dengesi (milyar dolar)	-38	-38	-25	-23	-20	-18
Bütçe Dengesi (%GSYIH)	-11.1	-10.2	-8.7	-12.3	-3.5	-6.6
Kamu Borçları (% GSYIH)	146	171	157	175	177	186

Ekonomik Yapı

Yunanistan kabaca 11 milyon nüfusu olan ve satın alma gücü paritesiyle 2014 yılında 238 milyar dolar GSYİH üreten bir ülkedir. Kişi başına gelir ise satın alma gücü paritesiyle 2014 yılında 25 bin dolar değerinde gerçekleşmiştir.

Yunanistan 1981 yılında Avrupa Birliği'ne girmiş, 2001 yılında ise euro sisteminin 12'nci üyesi olmuştur. 1980-2008 arasındaki 28 yıllık dönemde Yunanistan'ın milli geliri beş misli artmıştır. Finansal kriz yılı 2008 yılından önceki on yıl ile karşılaştırıldığında ise ülkenin milli geliri yüzde 237 artış göstermiştir. 2008 yılı sonunda kişi başına gelir Avrupa Birliği'ne girilen 1981 yılına göre de tam yüzde 365 oranında artmıştır. 2014 yılına gelindiğinde ise Yunanistan'ın kişi başına geliri Avrupa Birliği ortalamasının yüzde 72 kadarına karşı gelmektedir. 1981 yılından itibaren bu güne kadar ülkeye toplam 200 milyar euro kadar euro bölgesi fonlarından yatırım yapılmıştır.

Yunanistan'da devletin ekonomideki payı %40 oranındadır. Hizmet ağırlıklı ekonomiden oluşan Yunanistan gemi taşımacılığı, turizm ve bankacılık dışındaki sektörlerde rekabet edememektedir. Sanayinin GSYİH içindeki payı %16.5, tarımın %3.6, hizmetlerin ise %79.9'dur. Turizm, gemicilik, finans, inşaat ve telekom sektörün en önemli kalemleridir. İşgücünün %11.8'ini istihdam eden tarım sektöründe üretimi yapılan önemli ürünler taze meyve sebze, zeytin, tütün, şeker, pirinç, buğday, işlenmiş meyve sebze, konserve şeftali ve domates ve zeytinyağı'dır. Firmaların geneli küçük aile işletmeleridir.

Yunanistan özellikle sanayi ürünlerinde çok sınırlı ve az sayıda üretim imkanları ile toplam talebinin %80'ler gibi bir kısmını ithalat ile karşılayan ülke konumundadır.

Gemi taşımacılığı Yunanistan için hayati öneme sahip sektördür. Sektör ülke gayrisafi yurtiçi hasılasının %7.5'ini oluşturmakla birlikte 200.000'den fazla kişiye istihdam yaratmaktadır. Yunanistan ticaret filosu dünya filosunun yaklaşık %20'sini elinde bulundurmaktadır. (Müşavirlik Raporu) Yunanistan Gemiciler Birliği verilerine göre ülkenin gemi taşımacılığında elde ettiği senelik gelir 14 milyar doların üzerindedir.

Yunanistan ekonomisi için öneme sahip olan turizm sektörü ülke hasılasının yaklaşık %16'sını oluşturmaktadır. Sektörde 657 bin kişi istihdam edilmiştir.

GSYİH-Sektörlere Göre Dağılım (%)

2014b

Tarım 3.6

Sanayi 12

Hizmetler 84.9

Kaynak: E.I.U b: Tahmin

Ekonomik Performans

2008 yılından itibaren Yunan ekonomisinin büyümesi daralmış olup, ekonomi 2009 yılında %3.1, 2010 yılında %5.4, 2011 yılında %8.9 oranında, 2012 yılında %6.6 oranında daralmıştır. Ekonomi 2013 yılında da daralmasını sürdürmüş olup, %3.9 oranında daralmıştır.

2014 yılında %0.8 oranında büyüyen ekonominin sermaye kontrolünün etkisi ve iktisadi faaliyetler üzerine olan program tedbirlerinin 3. ve 4. çeyrekte kendini hissettirmesi yüzünden 2015 yılında %3 oranında daralacağı öngörülmektedir. 2016 yılında da %1'lik büyüme oranına ulaşılacağı öngörülmektedir.

ICAP Group tarafından açıklanan verilere göre; 2014 yılında şirket iflaslarında önceki yıla oranla %15.8 düşüş yaşanmıştır. Yunanistan'da geçen yıl 330 şirket iflasını isterken, bu rakam önceki yıl 392 olarak gerçekleşmiştir. ICAP tarafından 17 Avrupa ülkesi arasında yapılan araştırmada, Yunanistan, iflasa giden şirket sayısı bakımından İspanya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. (Kathimerini- 23.10.2015)

Reel GSYİH Büyüme Oranları (%)

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015b	2016b
Reel büyüme oranı (%)	-8.9	-6.6	-3.9	0.8	-3.0	1.0

b: Öngörü

Kaynak: EIU

Ekonomi Politikaları

Bütçe açıkları, borç stoğunda artış, kamu harcamalarında israf, sosyal güvenlik sistemindeki bozukluk, işgücü maliyetlerinin yüksekliği kronikleşmiş yapısal sorunlar olarak bilinmektedir.

2009 yılında bütçe dengesinin GSYİH içindeki payı %15.6 gibi kritik bir orana yükselmiştir. 2010 yılında bütçe dengesinin GSYİH'ye oranı %11, 2011 yılında %10.2, 2012 yılında %8.7 oranında gerçekleşmiştir. 2013 yılında da %12.3 oranında gerçekleşmiş olup, 2014 yılında %3.5 oranına indirilebilmiştir.

Yunanistan'ın kamu borçları 2013 yılında GSYİH'nin %175 oranında gerçekleşmiştir. 2014 yılında %177.1 oranında gerçekleşmiş olup, aynı oranın 2015 yılında %176.6 olacağı öngörülmektedir. Yunanistan dünyada Japonya'dan sonra kamu borcu en yüksek olan ikinci ülke konumundadır.

Mart 2010'da toplanan AB Zirvesi'nde AB ve İMF'nin katkısıyla Yunanistan'a 110 milyar euro'luk finansal yardım paketi açılmıştır. Paket karşılığında kamu kesiminde maaşların kesilmesi, emekli maaşlarının indirilmesi ve kapsamlı vergi artırımları yapılması kararlaştırılmıştır. Haziran 2011'de ise Yunan parlamentosu kamu harcamalarını azaltmayı ve vergi artışlarını içeren orta vadeli mali stratejiyi onaylamıştır.

Vergi oranlarındaki artış, düşen reel ücretler ve yüksek işsizlikle beraber 2011 yılında özel tüketim harcamaları %10.6 oranında, 2012 yılında %7.8 oranında, 2013 yılında %2 oranında daralmış olup, 2014 yılında ise %1.3 oranında canlanma göstermiştir.

Yüksek kurumlar vergisi ve daraltıcı banka kredi politikaları sonucu yatırım harcamaları 2011 yılında %16.8, 2012 yılında %28.7 oranında, 2013 yılında %9.5 oranında daralmıştır. Yatırım harcamaları 2014 yılında %2.7 oranında büyümüştür. 2015 yılında ise %7 oranında daralacağı öngörülmektedir.

Eurogrup orta vadeli mali projeksiyonları, bütçe açığının GSYİH'ye oranının 2017'ye kadar %0.7 olmasını hedeflemiştir. Bütçe fazlası GSYİH oranının ise %4.5 olması amaçlanmıştır. Orta vadeli bütçe fazlası hedefinin etkin olmayan vergi tahsisatı ve gerçekçi olmayan özelleştirme hedeflerinden dolayı başarıya ulaşması mümkün gözükmemektedir. Hükümet 2017 için bütçe fazlası hedefini %3'e indirmiştir.

Gelir artırıcı ve harcama kısıcı politikaların yanısıra 50 milyar euro'luk kamu varlıklarının özelleştirilmesi programının da yürürlüğe konması kararlaştırılmıştır. Bununla beraber, özelleştirme süreci çok ağır ilerlemekte olup, başarıya ulaşmamıştır. 2020 yılına kadar kümülatif 24 milyar euro'luk hedefin başarıya ulaşma ihtimali mümkün gözükmemektedir. Halen, özelleştirme hedefinin ancak %6'sı başarılabilmıştır.

Euro ülkeleri maliye bakanları Yunanistan'a verilecek ikinci yardım paketini Mart 2012'de yaptıkları toplantıda onaylamışlardır. Yunanistan Mart ayında özel yatırımcıların elindeki devlet tahvillerini daha uzun vadeli ve yarıdan düşük nominal değerde kağıtlarla değiştirerek borçlarını 100 milyar euroyu aşkın bir miktarda azaltmayı başarmıştır. Takasın başarısı üzerine euro ülkeleri maliye bakanları 2014 yılına kadar Atina'yı finanse edecek 130 milyar euroluk ikinci yardım paketini onaylamışlardır.

Yunanistan parlamentosu, hükümet içindeki çatlağa ve şiddetli halk gösterilerine rağmen, uygulanması düşünülen ve yeni yardımların kapısını açacak ve ülkenin iflasını önleyecek harcama kesintileri ve vergi artışlarından oluşan bir tasarruf önlemleri paketini 2013-16 Orta Vadeli Finansal Strateji Çerçevesinde 2012 kasım ayının başlarında onaylamıştır. 2013-2014 yılları için 13,5 milyar euro tutarındaki kesintiler şu an 65 olan emeklilik yaşında iki yıl artış, ücret ve maaşlarda kesintiler ve mevduat vergilerinde artış içermektedir.

Özel sektörün elindeki kamu borcunun yeniden yapılandırılmasına, ve 2012 yılında Yunan tahvillerini elinde bulduran kamu sektörünün borç vadelerinin uzatılmasına, faizlerin düşürülmesine rağmen, kamu borcunun sürdürülebilirliği şüphe ile karşılanmaktadır.

Yunanistan'da hükümetin, AB ve IMF'nin mali yardımlarının sürmesine ilişkin çok yönlü yasa tasarısının oy çoğunluğuyla 2013 nisan ayında meclisten geçmesinin ardından ülkede huzursuzluk iyice derinleşmiştir. Parlamentodan geçen tasarı ile kamu kurum ve kuruluşlarında işten çıkarmalar, tasarruf amacıyla bazı okulların ve savunma sanayisindeki kurumların birleştirilmesi, belediye zabıtalari ile okul güvenlik birimlerinin iptal edilmesi, belediye bütçelerinin Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığınca kayyum altına alınması öngörülmektedir. Öte yandan, Yunan Hükümeti, Troyka ile varılan anlaşma gereğince 4 bini 2013 yılı içerisinde olmak üzere 2014 yılı sonuna kadar yaklaşık 15 bin devlet memurunun işine son vermeyi planlamıştır.

Yunanistan'da E.I.U verilerine göre işsizlik %27.5 oranında gerçekleşmiştir. Genç işsizlik yüzde 60'ın üzerindedir. 10.7 milyon nüfusta 5 milyon kişi çalışmamakta, emekli ya da işsizdir. Faal çalışan 3.5 milyon civarındadır. Kısacası 3.5 milyon, 5 milyona bakmaktadır. Ülkede yaklaşık 3 milyon hane mevcut olup, bunun 2.5 milyonu ödenmeyecek kadar ağır vergi borcu altındadır.

Piyasalardan 2011'de borçlanma imkanı kalmayan Yunanistan'a Euro Bölgesi tarafından sağlanan 240 milyar euroluk kurtarma paketlerinin süresi 2014'ün sonunda dolmuş olduğu için, Ocak 2015 seçimlerini takiben yeni Çıpras hükümeti süre uzatımı talebinde bulunmuştur. Eurogroup, haziran ayının sonuna kadar yeni hükümete süre uzatımı tanımış olup, yükümlülüklerin yerine getirilmesi doğrultusunda 3. finansal yardım görüşmelerine başlanacağını umut etmektedir.

2014'ün sonunda Yunan hükümeti borcun kırılmasından ziyade borç vadelerinin uzatılması ve faizlerin düşürülmesi doğrultusunda kamu borcunun yeniden yapılandırılması görüşmelerine başlanmasını ümit etmektedir. Resmi alacaklılar ise borcun kırılmasına sıcak bakmamaktadır.

Yunanistan'ın yüzde 60'ı Euro Bölgesi'ne, yüzde 15'i devlet tahvillerine, yüzde 10'u IMF'ye, yüzde 8'i Yunan bankaları ve yabancı bankalar başta olmak üzere diğer kreditoörlere, yüzde 6'sı da Avrupa Merkez Bankası'na olmak üzere toplamda yaklaşık 323 milyar avro borcu bulunmaktadır.

Yunanistan'ın kamu borçlarının yarısından fazlası, yani çok önemli bir kısmı 2020 yılından itibaren 30 yıl içinde ödenmeye başlanacak olup, düşük faizlidir. Kısa vadede önemli olan IMF kredileri ve Avrupa Merkez Bankası'na olan borçlardır. (ELA-Bankalara destek fonları) Bu borçlar küçük miktarda olmasına rağmen, IMF ve Avrupa Merkez bankası tabi olduğu kuralların dışına çıkamamaktadır. Dolayısıyla kısa dönemde Yunanistan'ı borç açısından zorlayan bu iki kurumun olacağı beklenmektedir. 20 Temmuz 2015 tarihinde Avrupa Merkez Bankası'nın kendisine ödenmesi gereken 3.5 milyar euroluk borç gerçekleştirilmezse Yunan bankalarına likidite sağlanması imkansız hale gelecektir.

2014'ün ikinci yarısında Yunanistan euro bölgesinde en hızlı büyüyen ekonomiydi. Ama 2015 yılının ilk çeyreğinde yeniden resesyona girmiştir. 2014 yılının ilk üç çeyreğinde Yunanistan'ın çeyreklik büyümeleri pozitifte dönmüş iken, son çeyrekte kendini gösteren politik istikrarsızlıktan dolayı 2015'in ilk çeyreğinde ekonomi geçen yılın aynı çeyreğine göre sadece %0.3 oranında artmıştır. 2014'in 3. çeyreğinde gerçekleşen %1.5, son çeyreğinde gerçekleşen %1.3 oranındaki büyüme oranlarıyla karşılaştırıldığında Yunan ekonomisinin 2015 yılından itibaren büyüme ivmesini kaybettiği ve resesyona girdiği anlaşılmaktadır.

Ekonomi ve Sanayi Araştırma Kurumu (IOBE) 2015 mart ayında ekonomik güven endeksinin %96.8 iken, nisan ayında %92.7'ye düştüğünü tespit etmiştir. Bu oran AB-İMF yardımının alındığı 2010 yılından beri gerçekleşen en düşük endeks oranına karşı gelmektedir. Düşüş ekonominin tüm sektörlerinde kendini hissettirmiş olup, tüketici güveni de Nisan ayında mart ayına göre %31 oranında azalmıştır. 2014'ün son çeyreğinde gerçekleşen özel tüketimdeki ve gayrisafi sabit yatırımlardaki artış eğilimi 2015'in ilk yarısında daralma eğilimine girmiştir.

Bugün gelinen durumda Yunanistan borçları ödeyememesinin yanısıra maaşları dahi ödemekte zorlanmaktadır. Bu nedenle yardıma müthiş ihtiyacı olduğundan, haziran ayının sonunda temin edilecek 7,2 milyar Euro'luk dilimle 30 Haziran'da IMF'e 1,6 milyar Euro borcun ödenmesi planlanmıştır. Ancak bu miktarın serbest kalması için, kemerin daha ileri deliklere kadar sıkılması şart koşulmuştur. Bu şartlar ise, Çıpras'ın meydanlarda sarf ettiği popülist söylemlerle çeliştiği için 5 temmuz'da emeklilik sistemi, katma değer vergisi ve kurumlar vergisi ile savunma harcamalarına yönelik katkı "kemer sıkma" politikalarının oylandığı halkoylaması düzenlenmiştir. Yunan halkı "kemer sıkma önlemleri" denen ekonomi-politikalarının uygulanmasına %60 oranında hayır oyu vermiştir. Bu arada Yunanistan, 30 Haziran'da vakti gelen borcu da ödemeyeceğini bildirerek, IMF tarihinde borcunu ödemeyen ilk gelişmiş ülke ünvanına hak kazanmıştır.

Kemer sıkma önlemleri arasında savunma sanayiine ayrılan fonun yarıya indirilmesi, emeklilik sistemi tarafından yapılan maaş ödemelerinin makul düzeylere indirilmesi, şirketlerin ödediği kurumlar vergisinin yüzde 29 düzeyine çıkarılması talep edilmektedir.

Ayrıca erken emekliliğin kaldırılması da Troyka'nın Yunanistan'dan talep ettiği ana başlıklar arasında yer almaktadır. Bu arada Troyka, EKAS adı ile bilinen ve fakir emeklilere, standart emeklilik maaşına ek verilen ödemenin 2017 yılında kaldırılmasını isterken, Çıpras tarafı ancak 2018-2020 arasında bu adımı atabileceklerini ifade etmektedir.

Yunanistan'da en büyük sorunun başında emeklilik sisteminin sorunları yer almaktadır. Yunanistan'da Euro cinsinden yapılan emeklilik ödemeleri tüm Avrupa'nın en yüksek emeklilik ödemelerini oluşturmaktadır. Üstelik

kamu çalışanları çoklukla 50 yaşında emekli olmuşlardır. Ama bugün durum değişmiş olup, son dört yılda 2010 yılından bu yana sekiz defa emeklilik ödemeleri düşürülmüştür. Halen ortalama emeklilik ödemesi 700 euro civarındadır. Yunanistan'da fakirlik sınırı ayda 665 euro civarında olup, emeklilerin yüzde 45 kadarının aldığı emeklilik maaşının, bugün fakirlik sınırının altında kaldığı görülmektedir.

Yunan hükümetinin 86 milyar avroluk "Üçüncü Kurtarma Paketi"ne ilişkin Avrupalı kurumlarla vardığı anlaşma ağustos 2015 tarihinde Yunan Parlamentosunda onaylanmıştır. Yunan ekonomisinde 2016 yılı için yüzde 0,50, 2017 için yüzde 1,75 ve 2018 için yüzde 3,5 faiz dışı fazlalık oluşturulması öngörülen anlaşmada, taşınmaz mal varlıklarında ve bazı ürünlerde vergilerin artırılması, iş ve sosyal güvenlikle ilgili konularda köklü değişiklikler yapılması, bazı mesleklerin ve enerji piyasasının serbestleştirilmesi, çiftçilere yakıt vergisi muafiyetinin kaldırılması ve tarım ürünlerinin vergilendirilmesi, özelleştirmeler için özel bir fon oluşturulması ve 2017 sonuna kadar bu fona özelleştirmelerden elde edilecek 6,4 milyarlık kaynak aktarılması gibi reformlar yer almaktadır.

Yunanistan'da, 20 Eylül'de yapılan genel seçimlerin ardından Radikal Sol İttifak (SYRIZA) lideri Aleksis Çipras başkanlığında, Bağımsız Yunanlılar (ANEL) partisinin desteğiyle kurulan koalisyon hükümeti Ekim ayında güvenoyu almıştır.

Hükümetin öncelikli hedefinin ekonomik kalkınmanın sağlanması ve borcun yeniden yapılandırılması olduğunu vurgulayan Çipras, krizden ve denetim sürecinden bir an önce çıkılmasını amaçladıklarını belirtmiştir. İlk değerlendirmenin tamamlanmasını takiben, borcun azalmasıyla ilgili müzakerelerin başlatılması ve 2017'nin başında uluslararası para piyasalarına açılmak hedeflenmektedir.

Avrupalı kreditorlerle imzalanan anlaşmalar sonrası sancılı kemer sıkma politikalarını hayata geçirecek olan hükümetin, Avrupa Birliği ve kreditorlerin 86 milyar avroluk "Üçüncü Kurtarma Paketi" karşılığında dayattığı reformları da uygulaması beklenmektedir. 86 milyar avroluk kredinin ilk dilimi (26 milyar euro) ağustos 2015'de serbest bırakılmıştır.

Yunanistan'ın Kasım'a kadar reformlarla ilgili yapılması planlanan ilk değerlendirmeyi başarıyla geçmesi gerekmektedir. Ayrıca, borç yapılandırma üzerinde anlaşmaya varılana kadar IMF destek vermeyeceğini belirtmiştir. Borç yapılandırma tartışmalarının Kasım ayında yapılacak ilk değerlendirme toplantısına kadar gündeme gelmeyeceği kesinlik kazanmıştır. Almanya borç silinmesine sıcak bakmamakla beraber, IMF vade oranlarının uzatımı ve faiz oranlarının düşürülmesine olumlu yaklaşmaktadır.

Enflasyon

Enflasyon İstatistikleri

2010 2011 2012 2013 2014 2015b 2016b

4,7 3,1 1,0 -0,9 -1,4 -1,3 0,9

Kaynak: The Economist Intelligence Unit

b:Öngörü

Dolaylı vergi artışları ve yüksek mal fiyatlarıyla beraber 2011 yılında tüketici fiyatları enflasyon oranı %3.1 olarak gerçekleşmiştir. Düşen ücretler ve işsizliğin etkisiyle 2013 yılında ekonomi deflasyonun etkisinde olup, enflasyon oranı %-0.9 oranında gerçekleşmiştir. 2015 yılında da deflasyonun devam edeceği beklenmektedir.

Dış Ticaret

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (milyar \$)

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014b	2015c	2016c
İhracat (fob, milyar dolar)	23	28	28	30	29	25	27
İthalat (fob, milyar dolar)	-60	-66	-54	-53	-51	-38	-40
Dış Ticaret Hacmi (fob, milyar dolar)	86	94	82	83	80	63	67
Dış Ticaret Dengesi (milyar dolar)	-37	-38	-26	-23	-22	-13	-13

b:tahmin, c. Öngörü

Kaynak:E.I.U

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyon dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2010	2011	2012	2013	2014
_ TOPLAM	21.750	31.711	35.180	36.259	35.452
2710 Ham olmayan petrol yağları	2.188	9.030	12.976	13.639	13.116
3004 Tıbbi ilaçlar	1.282	1.140	1.114	1.284	1.258
7606 Alüminyum levhalar	451	783	719	660	722
9999 Başka yerde sınıflandırılmayan mallar	618	913	709	699	693
302 Taze balık	562	647	599	583	562
2005 İşlenmiş veya konserve sebzeler	324	375	396	449	466
406 Peynir	293	330	352	395	443
7411 Bakır tüp ve borular	384	474	433	429	420
2008 Konserve meyveler	358	409	431	450	406
5201 Pamuk karde edilmemiş	488	327	551	492	403
8471 Bilgi işlem cihazları	50	43	47	46	353

1509 Zeytinyağı ve fraksiyonları	282	311	415	657	344
7601 İşlenmemiş alüminyum	209	341	258	291	316
8544 İzole tel kablo	279	342	406	316	280
2402 Sigara	195	251	246	267	280
2523 Çimento	192	114	220	275	279
3902 Propilen polimer	229	256	230	240	264
7607 Alüminyum folyolar	176	204	215	254	264
4303 Giyim eşyaları	250	300	312	293	262
7604 Alüminyum çubuklar	148	164	168	187	239

Kaynak: Trademap

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (milyon dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2010	2011	2012	2013	2014
_ TOPLAM	63.942	60.832	62.341	61.151	62.023
2709 Ham petrol yağları	11.075	10.016	16.522	16.052	14.969
2710 Petrol yağları-ham olmayan	2.697	4.301	4.284	4.371	4.523
3004 Tıbbi ilaçlar	3.884	3.529	3.110	2.945	2.861
8901 Yolcu, kargo gemileri	3.828	1.664	2.476	1.579	2.390
2711 Petrol gazları	1.198	1.886	2.106	1.894	1.316
8703 Binek otomobilleri	1.560	1.160	669	787	1.112
8471 Otomatik veri işleme cihazları	590	482	353	430	796
8517 Telefon hattı elektrikli cihazlar	890	737	717	692	683
406 Peynir	515	566	503	569	578
203 Domuz eti	470	528	550	577	560
3901 Etilen polimerleri	449	520	452	504	522
201 Büyükbaş hayvan etleri, taze ve dondurulmuş	505	532	518	498	482
7601 İşlenmemiş alüminyum	507	478	385	447	472
2716 Elektrik enerjisi	368	253	366	272	464
3002 Serum	453	438	383	388	405
8708 Motorlu taşıtlar yedek parçaları	479	433	346	368	393
7403 Rafine bakır ve bakır alaşımlar	254	243	411	413	380
7208 Düz haddelenmiş demirler	377	464	376	342	345

8528 TV alıcıları	410	262	342	285	316
9018 Elektro-tıbbi cihazlar	459	365	284	325	311

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibariyle Dış Ticaret

Yunanistan İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı (milyon dolar)

ÜLKELER	2010	2011	2012	2013	2014
TOPLAM	21.750	31.711	35.180	36.259	35.452
Türkiye	1.139	2.485	3.815	4.257	4.350
İtalya	2.350	2.956	2.702	3.241	3.242
Almanya	2.387	2.454	2.235	2.347	2.329
Ship stores and bunkers	449	1.891	2.148	2.156	1.947
Bulgaristan	1.406	1.724	1.945	1.852	1.767
Güney Kıbrıs	1.567	1.903	1.719	1.512	1.615
İngiltere	1.144	1.239	1.097	1.288	1.273
ABD	874	1.712	1.325	1.241	1.092
S. Arabistan	124	349	496	536	1.043
Mısır	277	483	444	788	1.008
Makedonya	434	794	1.067	988	935
Gibraltar	95	544	675	1.406	856
Fransa	829	906	858	851	843
Romanya	799	830	738	798	829
Lübnan	40	218	947	661	812
İspanya	518	640	692	764	783
Hollanda	513	637	568	565	548
Arnavutluk	523	592	537	456	547
BAE	225	633	599	498	478
Rusya	427	549	600	539	474

Kaynak: www.trademap.org

Yunanistan İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı (milyon dolar)

ÜLKELER	2010	2011	2012	2013	2014
TOPLAM	63.942	60.832	62.341	61.151	62.023
Rusya	6.361	5.776	7.731	8.786	6.475
Almanya	6.709	6.397	5.756	5.839	6.130
Irak	890	805	2.269	4.792	5.266
İtalya	6.161	5.570	4.880	4.678	4.696
Çin	3.816	3.591	2.945	2.914	3.313
Kazakistan	1.412	1.196	1.637	1.887	3.170
Hollanda	3.368	3.289	2.866	2.821	3.002
Fransa	3.128	3.034	2.678	2.852	2.801
İspanya	1.924	1.879	1.672	1.782	2.070
Kore Cum.	2.437	1.460	2.416	1.344	1.953
Bulgaristan	1.375	1.609	1.669	1.853	1.854
S. Arabistan	1.552	1.949	3.438	1.559	1.747
Belçika	2.167	2.196	1.687	1.712	1.710
İngiltere	1.910	1.726	1.455	1.490	1.579
Türkiye	1.540	1.604	1.425	1.472	1.544
Mısır	386	908	571	767	1.118
Libya	1.854	440	2.173	1.530	901
Romanya	607	660	614	685	800
ABD	1.554	1.147	735	670	665
İsviçre	1.043	834	639	617	617

Kaynak: www.trademap.org

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai, Ticari Mülkiyet Hakları

Yunan kanunları patent ve markalar için yerli ve yabancı firmalara eşit koruma sağlamaktadır. Yunanistan, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Korunması için Paris Konvansiyonu, Dünya Endüstriyel Haklar Organizasyonu ve Bern Konvansiyonu üyesidir. Yunan mevzuatı bu konudaki Avrupa Birliği düzenlemeleri ile de uyum içindedir.

Patent ve marka, fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında çok büyük önem arz etmektedir. Bir çok sektörde fiyat ve işçilik avantajını kaybeden Yunan sanayicisi ve ihracatçısı, marka ve patente önem vermeye başlamıştır.

Devlet, küçük sanayicilerin moda yaratma ve moda tahmini, dış pazar bulma ve yurt dışı tanıtım faaliyetlerinde yardımcı olmak amacıyla maddi katkı sağlamaktadır.

Avrupa Birliği Ülkelerinde geçerli marka tescili için, marka tescilini müteakip İspanya'da kurulu Avrupa Tek Pazar Marka Armonize Kurumuna Yunanistan'dan alınacak marka tescil izninin kaydedilmesi gerekmektedir.

Yunanistan'da marka tesciline ilişkin yetki Yunan Kalkınma Bakanlığı'nın ticaret ve sanayi birimlerinde bulunmaktadır. Marka tescili, 20 Aralık 1993 tarihli ve 40/94 sayılı mevzuat çerçevesinde ilgili kurul tarafından yapılmaktadır.

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin herhangi birisinden alınmış bir marka tescilinin Yunanistan'da uygulanması 353/98 sayılı mevzuat çerçevesinde Yunan Kalkınma Bakanlığı'na müracaat ile mümkün bulunmaktadır. Yunanistan'da Marka Tescili için www.obi.gr internet sitesinden bilgi alınabilir.

Yunanistan'daki marka tescili uygulamasında istenen bilgiler şunlardır:

- 60 Euro'dan başlamak üzere vergi ve harç gideri,
- Başvuru formunun Yunanca bir örneği,
- İlgili şirketin Yunanistan'daki yetkili bir avukata kendisini temsil etmek üzere vermesi gereken vekalet örneği,
- Başvuru formu örneğinin 10 tane kopyası (formların renkli olması halinde kopyaların buna mukabilen 10 tane renkli kopyası).

Dağıtım Kanalları

Perakendecilik

Yunanistan'da perakende piyasası dağınık bir yapı arz etmektedir. Büyük perakende firmaları ve özellikle zincir süpermarketler pazardaki önemli aktörler olarak yer almaktadır. Tekstil-konfeksiyon, ev eşyası, mobilya gibi emek yoğun sektörler de dahil olmak üzere iç talep yoğun olarak ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Gıda sektöründe yerli üretimle birlikte diğer AB ülkelerinde de ithalat yapılmaktadır. İstihdamın %10'unu sağlayan perakende sektörü 2002-2007 arasında yaklaşık %30 büyüme göstermiş, ancak 2008'de finansal krizin etkisiyle sektörde %1.4 civarında bir daralma gerçekleşmiştir. Perakende satışta en hızla büyüyen sektör özellikle ayaküstü yiyecek ve özel dizayn giyim konusundaki ülke zincirleridir. Sektörün GSYİH'ya katkısı %14-16 civarındadır. Toptan ve perakende satışların GSYİH'ye katkısı üretimden daha fazladır.

Carrefour-Marinopoulos SA, Alfa-Beta Vassilopoulos SA, Sklavenitis, Metro SA, Dia SA, Atlantic SA, Jumbo Hellas Sa, Zara Hellas Sa, Plaisio Computers perakende pazarının en önemli şirketleridir. Büyük mağaza zincirleri pazar paylarını daha da büyütürken, küçük mağazalar giderek azalmaktadır.

Franchising

Franchising giderek önem kazanmakta olup, Yunanlı şirketlerle herhangi bir franchise veya distribütörlük anlaşması durumunda ulusal mevzuatla birlikte AB'nin ilgili direktifleri geçerlidir. Gıda ve hizmet sektörleri franchising alanında en iyi fırsatları sunmaktadır.

Yunanistan'da şirketlerin mali durumu ve ticari sicili ile ilgili bilgi sağlayan çeşitli kuruluşlar bulunmakta olup, talep edilen bilginin çeşidine göre belirli bir ücret karşılığında bu hizmeti vermektedirler.

Markalama ve Etiketleme Koşulları

Yunanistan, yasal çerçevesinin AB ile uyumlaştırılması doğrultusunda markalama, paketlenme ve etiketleme koşullarına önem göstermektedir. **Tüketim malları üzerinde Yunanca etiket bulunması zorunluluğu vardır.** Etiketler, ürünlerin nitelik ve nicelikleri, bileşimindeki maddeler, sertifika numarası, depolama, nakliye, kullanım ya da bakım usulleri gibi bilgileri içermelidir. Ürün üzerinde üretim ve son kullanma tarihleri, garanti süresi açıkça belirtilmelidir. Ayrıca üretici ve ithalatçı firma bilgileri de bulunmalıdır. Ürünün niteliği nedeni ile ürün üzerine etiket yapıştırılma imkanı bulunmuyorsa, sözkonusu bilgilerin farklı bir şekilde, ürünle birlikte tüketiciye verilmesi gerekmektedir.

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye-Yunanistan Ticaretinin Seyri (Milyon dolar)

YILLAR	İTHAL AT	İHRAC AT	DENG E	HACİ M
2001	266	476	210	742
2002	324	583	259	907
2003	428	920	492	1.348
2004	594	1.171	577	1.765
2005	728	1.127	399	1.855
2006	1.045	1.603	558	2.648
2007	950	2.263	1.313	3.213
2008	1.151	2.430	1.279	3.581
2009	1.131	1.635	505	2.765
2010	1.542	1.456	-85	2.999
2011	2.569	1.553	-1.015	4.122
2012	3.540	1.401	-2.137	4.942
2013	4.206	1.437	-2.768	5.644
2014	4.044	1.537	-2.507	5.581
2014(1-8)	2.639	10.15	-1.623	3.654

2015 (1-8) 1.311 860 -451 2.171

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Yunanistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2012	2013	2014
2711 PETROL GAZLARI VE DİĞER GAZLI HİDROKARBONLAR	234	256	226
8703 BİNEK OTOMOBİLLERİ VE ESAS İTİBARIYLA İNSAN TAŞIMAK ÜZERE İMAL EDİLMİŞ DİĞER MOTORLU TAŞITLAR (YARIŞ	22	40	73
8528 MONİTÖRLER VE PROJEKTÖRLER, TELEVİZYON ALICI CİHAZLARI	16	14	45
6006 DİĞER ÖRME MENSUCAT	26	30	34
7208 DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YASSI HADDE ÜRÜNLERİ (GENİŞLİK >= 600 MM) (SICAK HADDELENMİŞ) (KAPLANM	30	23	34
2716 ELEKTRİK ENERJİSİ	23	3	33
7601 İŞLENMEMİŞ ALUMİNYUM	0	29	30
2710 PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	124	85	29
7306 DEMİR VEYA ÇELİKTEN DİĞER İNCE VE KALIN BORULAR VE İÇİ BOŞ PROFİLLER	12	18	29
6004 DİĞER ÖRME MENSUCAT (EN>30CM, ELASTOMERİK/KAUÇUK İPLİK=>%5)	26	29	28
8418 BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR VE DİĞER SOĞUTUCU VE DONDURUCU CİHAZLAR VE ISI POMPALARI	20	20	23
3923 PLASTİKLERDEN EŞYA TAŞINMASINA VEYA AMBALAJLANMASINA MAHSUS MALZEME, TIPA, KAPAK, KAPSÜL VE DİĞER KA	14	18	22
3920 PLASTİKTEN DİĞER LEVHA, PLAKA, ŞERİT, FİLM, FOLYE (GÖZENEKSİZ)	11	15	19
8450 EV VEYA ÇAMAŞIRHANE TİPİ YIKAMA MAKİNALARI (YIKAMA VE KURUTMA TERTİBATI BİR ARADA OLANLAR DAHİL)	12	18	19

8704	EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	4	4	19
8516	ELEKTRİKLİ SU ISITICILARI, ELEKTROTERMİK CİHAZLAR, ORTAM ISITICILARI, SAÇ VE EL KURUTUCULARI, ÜTÜLER	20	19	18
4011	KAUÇUKTAN YENİ DIŞ LASTİKLER	17	20	18
7210	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YASSI HADDE MAMULLERİ, GENİŞLİĞİ 600 MM VEYA DAHA FAZLA OLANLAR (KAPLA	11	20	17
7219	PASLANMAZ ÇELİKTEN YASSI HADDE MAMULLERİ (GENİŞLİĞİ 600 MM. VEYA FAZLA OLANLAR)	1	1	16
7216	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN PROFİLLER	3	6	15

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Yunanistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2012	2013	2014
2710 PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR	2.437	2.952	2.903
5201 PAMUK (KARDE EDİLMEMİŞ VEYA PENYELENMEMİŞ)	252	275	193
3902 PROPİLEN VE DİĞER OLEFİNLERİN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	130	154	156
2716 ELEKTRİK ENERJİSİ	55	87	65
2713 PETROL KOKU, PETROL BİTÜMENİ VE PETROL YAĞLARININ VEYA BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLARIN	41	114	65
7411 BAKIRDAN İNCE VE KALIN BORULAR	57	53	57
7606 ALUMİNYUM SACLAR, LEVHALAR, ŞERİTLER (KALINLIĞI 0,2 MM. Yİ GEÇENLER)	50	44	51
8471 OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAK. BUNLARA AİT BİRİMLER; MANYETİK VEYA OPTİK OKUYUCULAR, VERİLERİ KODA DÖNÜŞT	0	0	50
3105 AZOT, FOSFOR VE POTASYUMUN İKİSİNİ VEYA ÜÇÜNÜ İÇEREN MİNERAL VEYA	13	23	30

KİMYASAL GÜBRELER

3920	PLASTİKTEN DİĞER LEVHA, PLAKA, ŞERİT, FİLM, FOLYE (GÖZENEKSİZ)	11	10	25
3903	STİREN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	20	18	19
3102	AZOTLU MİNERAL VEYA KİMYASAL GÜBRELER	2	15	17
7607	ALUMİNYUMDAN YAPRAK VE ŞERİTLER (KALINLIK <= 0,2MM)	20	19	17
4102	KOYUN VE KUZULARIN HAM DERİLERİ	36	32	15
1001	BUĞDAY VE MAHLUT	36	26	14
7204	DÖKME DEMİRİN, DEMİRİN VEYA ÇELİĞİN DÖKÜNTÜ VE HURDALARI VEYA BUNLARIN ERİTİLMESİ İLE ELDE DİLMİŞ KÜ	4	15	13
8309	HER TÜRLÜ TIPALAR, ŞİŞELER İÇİN KAPSÜLLER, YIRTI LABİLEN KAPSÜLLER, DİŞLİ KAPAKLAR, KAPAK PLAKALARI,	5	12	12
4823	DİĞER KAĞIT, KARTON, SELÜLOZ VATKA VE SELÜLOZ LİF TABAKALARI VE BUNLARDAN DİĞER EŞYA	9	8	11
7612	ALUMİNYUMDAN DEPO, FIÇI, VARİL, VB. KAPLAR; HACMİ<=300 LT (SIKIŞTIRILMIŞ VEYA SIVILAŞTIRILMIŞ GAZ İÇ	2	8	11
3919	PLASTİKTEN KENDİNDEN YAPIŞKAN LEVHA, PLAKA, BANDLAR, ŞERİT, FİLM, FOLYE VE DİĞER YASSI ŞEKİLLER	6	6	10

Kaynak: Trademap

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Türkiye İle Yunanistan Arasındaki Ticari ve Ekonomik Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza Tarihi
Hava Ulaştırması Anlaşması	22.07.1947
Ticaret ve Ödeme Anlaşması Anlaşması	07.11.1953
Uluslararası Karayolu Nakliyatına Dair Anlaşma	16.11.1970

Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması	20.01.2000
Çevrenin Korunmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası	20.01.2000
Gümrük İdarelerinin Karşılıklı Yardımlaşmasına Dair Anlaşma	20.01.2000
Terörizm, Örgütlü Suçlar, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Yasadışı Göç ile Mücadelede İşbirliği Anlaşması	20.01.2000
Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Anlaşması	04.02.2000
Gümrük Suçlarının Men'i, Takibi ve Gümrük Suçlarıyla Mücadele Hakkında Karşılıklı İdari Yardım ve İşbirliği Anlaşması	04.02.2000
Kültürel İşbirliği Anlaşması	04.02.2000
Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü	22.06.2000
Ekonomik İşbirliği Anlaşması	04.02.2000
Deniz Taşımacılığı Anlaşması	04.02.2000
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması	02.12.2003
Kaynak: Ekonomi Bakanlığı	

08.05.2009 tarih ve 27222 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2009/8 sayılı Genelge ile Türk-Yunan Karma Ekonomik Komisyonu Türk Tarafı Eşbaşkanı Devlet Bakanı Egemen Bağış'tır.

Türkiye ile Yunanistan arasında 4 Şubat 2000 tarihinde Atina'da imzalanan "Ekonomik İşbirliği Anlaşması" 25 Kasım 2001 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup, bu çerçevede oluşturulan Karma Ekonomik Komisyonun (KEK) III. Dönem Toplantısı 29-30 Haziran 2005 tarihleri arasında Atina'da gerçekleştirilmiştir. KEK IV. Dönem Toplantısı ise 25 Ekim 2010 tarihinde Türkiye'de gerçekleştirilmiştir.

Ülkemiz ile Yunanistan arasındaki İkili Karayolu Taşıma Anlaşması, 4 Nisan 1970 tarihinde Ankara'da imzalanmış olup iki ülke arasındaki eşya ve yolcu taşımaları bu Anlaşma ile Kara Ulaştırması Karma Komisyon toplantıları sonunda düzenlenen Protokoller çerçevesinde yürütülmektedir.

Türkiye ile Yunanistan arasında:

- 13-14 Mayıs 2003 tarihlerinde Atina'da UKK,
- 18-19 Nisan 2005 tarihlerinde Ankara'da KUKK,
- 25-26 Mayıs 2006 tarihlerinde Atina'da KUKK
- 31 Ocak-1 Şubat 2008 tarihlerinde Ankara'da KUKK
- 25-26 Şubat 2009 tarihlerinde Atina'da KUKK
- 1-2 Temmuz 2010 tarihlerinde İstanbul'da KUKK

toplantıları yapılmış olup, toplantı sonunda Protokoller imzalanmıştır.

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

Yunanistan ülkedeki sınırlı üretim nedeniyle ithalata bağımlı bir ülkedir. Fiyat ve kalite gibi faktörler dikkate alınarak uygulanacak rekabetçi politikalarla ihracatçılarımızın pazara her sektörde hitap etmesi imkan dahilindedir. Yunanistan'ın ithalat profili incelendiğinde otomotiv ve yan sanayi, beyaz eşya, televizyon, sağlık ekipmanları, yenilenebilir enerji, tekstil ve konfeksiyon, deri, mobilya, otel ekipmanları, seramik ihracat potansiyeli olan başlıca sektörlerdir.

Türkiye-Yunanistan Yatırım İlişkileri

Son yıllarda her iki ülke iş adamlarının karşılıklı yatırım ve işbirliğinde büyük adımlar attığı görülmektedir. Son dönemlerde öne çıkan yatırımların başında; Doğu Grubunun Yunanistan'ın Lamda Development tarafından işletilen Flisvos Marinaya %50 oranında ortak olması yer almaktadır. Yunan basınında da büyük yankı uyandıran bu satın alma, 2012 yılının son günlerinde gerçekleşmiştir. (Müşavirlik Raporu)

2012 yılının başlarında gerçekleşen diğer bir büyük yatırımda ise Pak Holding, Yunan Karton firması MEL (Macedonian Paper Mills) S.A.'in %99.92 hissesini satın alarak, Selanik'te bulunan fabrikayı işletmeye başlamıştır. (Dünya Gazetesi)

2013 yılı ekim ayında merkezi Atina'da bulunan Artenius Hellas A.E firmasının Volos'taki üretim tesisi Polietilen Tereftalat (PET) fabrikasının %100 hissesini Polisan firması satın almıştır.(Müşavirlik Raporu)

2013 yılı aralık ayı başlarında Yunanistan'ın en değerli arazisinde kurulu bulunan Astir Palace Resor Hotel, Doğu Grubunun %15 hissedarı bulunduğu AGC Equity Partners'in kontrolündeki Arap Jermyn Street Real Estate Fund şirketine satılmıştır. (Müşavirlik Raporu)

2013 yılı içerisinde gerçekleşen diğer önemli bir yatırım ise, Türkiye'de gerçekleşmiş, Yunan alüminyum firması ALUMIL, Has Metal ile Türkiye'de alüminyum işleme üzerine bir şirket kurmak üzere anlaşmaya varmıştır. (Müşavirlik Raporu)

Türkiye'de yatırım yapan Yunan şirketlerinin sayısında ve yapılan yatırımlarda önemli artışlar kaydedilmektedir. Hazine Müsteşarlığı kayıtlarına 31.12.2013 tarihi itibarıyla Türkiye'de 600 Yunan firması ve 5 irtibat bürosu faaliyet göstermekte olup, toplam yatırım tutarı 6 milyar Euro'ya yaklaşmıştır. Türkiye'deki Yunan yatırımcılar, genellikle bilişim teknolojisi (IT) alanına ilgi duymakta olup; tarım uygulamaları, ambalaj, plastik, eczacılık, kozmetik, balıkçılık, turizm ve inşaat sektörlerinde de faaliyet göstermektedirler. (Müşavirlik Raporu)

Öte yandan Yunanistan'da faaliyet gösteren Müşavirliğimizde kayıtlı 20 adet Türk sermayeli şirket ve işletme bulunmaktadır. Coğrafyadan çok uzaklaşmadan AB üyesi Romanya ve Bulgaristan örneklerine baktığımızda sırasıyla bu iki ülkede 10.242 ve 1.245 (temsilcilikler dahil) civarında Türk sermayeli şirket bulunduğu görülmektedir. (Müşavirlik Raporu)

Yunanistan'da faaliyet gösteren büyük Türk yatırımcılar arasında T.C. Ziraat Bankası, Koton Giyim, Tümel Elektronik, Murat Metal, Setur Servis Turistik A.Ş., Arkas Gemicilik sayılabilir. İstikbal Mobilya, Çilek Mobilya, Güllüoğlu Baklava firmaları ise franchising yoluyla Yunan pazarına girmişlerdir. (Müşavirlik Raporu)

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Karayolu Taşımacılığında Karşılaşılan Sorunlar

İki ülke arasında 14-15 Mart 2001 tarihlerinde Ankara'da yapılan Kara Ulaştırması Karma Komisyonu (KUKK) toplantısında, taraflar geçiş belgesi kotalarının 2002 yılından başlayarak "sınırsız" sayıda olması ve geçiş ücretinden "muaf" tutulması hususunda anlaşmışlar ancak uygulamaya konamamıştır. Türkiye-Yunanistan arasındaki Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı 2011 Eylül'ünde Atina'da yapılmıştır. Toplantı sonunda imzalanan mutabakat zaptı ile taraflar 2012 yılı için 35,000'i ücretli transit geçiş belgesi, 10.000'i ücretsiz ikili geçiş belgesi ve 10.000'i ücretli ikili geçiş belgesi olmak üzere toplam 55,000 kota üzerinde anlaşmaya varmışlardır. (Müşavirlik Raporu)

Bir sonraki Türkiye-Yunanistan KUKK Toplantısı 2-3 Temmuz 2013 tarihlerinde İstanbul'da yapılmıştır. Türk Heyetine Karayolu Düzenleme Genel Müdür Yardımcısı Hüseyin Yılmaz ve Yunan Heyetine Triantafyllou Papatriantafyllou'nun başkanlık ettiği toplantı hem yolcu hem de eşya taşımalarıyla ilgili uzun süren müzakereler sonucu tamamlanmıştır. Kota sayısında bir değişiklik olmamış, ayrıca taşımacılarımızın yaşadığı problemlerin hızlı çözümü amacıyla her iki ülke Bakanlıklarının temsilcileri arasında irtibat kişileri belirlenmiştir. Böylelikle yaşanan sorunlar Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığımız üzerinden hızlı bir şekilde Yunan Bakanlığa aktarılabilir. (UND)

Geçiş belgesi kotalarının serbestleştirilmesi sektörümüz için çok faydalı olacaktır. İpsala sınır kapısı iki ülke karayolu taşımacılığında en yoğun kullanılan gümrük kapısıdır. Anılan kapının 24 saat esasına göre çalışmasında yaşanan aksaklıklar karayolu geçişlerinde zaman zaman sorun teşkil edebilmektedir.

Gümrükler ve Sınır Kapıları

Ege'de deniz taşımacılığının antrepo/gümrük alanı yetersizliği Yunan adalarına olan ticaretimizin gelişmesinde önemli bir engel oluşturmaktadır. Adalarda malların antrepo alanına indirilip yeniden yüklenmesi bu nedenle oldukça zor bir işlemdir. Antrepo alanı olmaması veya var olan antrepoların ihtiyacı karşılamaması malların

Yunan gümrüğünden geçirilmesini, gümrük işlemi yaptırılmasını ve gümrük işleminin ardından yeniden yükleme yapılmasını gerektirmektedir.

Öte yandan konumu bakımından Türk ve Yunan taraflarının taşımacılık konusunda işbirliği yapmasını sağlayacak Sakız'ın lojistik üs konumuna dönüştürülmesi ve transit bir liman olması Ege'nin iki yakasına önemli avantajlar sağlayabilecektir. Gümrük prosedürlerinin ve bürokratik işlemlerin karşılıklı olarak kolaylaştırılması ve düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Sakız Adası gümrüğünde gümrük antreposunun bulunmaması ve gümrük sahasının yeterince geniş olmaması da ihracat yapan Türk işadamlarının sıkıntı yaşamalarına yol açmaktadır.

Ege'nin karşı kıyısında bulunan Midilli, Samos, Sakız, Rodos ve Kos gibi turizm açısından önemli Yunan Adaları'nda gıda ürünleri, meyve ve sebze gibi günlük tüketim maddelerinin üretimi çok sınırlı miktardadır.

Özellikle yaz aylarında önemli turist akınına uğrayan bu Adalarda günlük tüketim maddelerine yönelik ihtiyaç artmaktadır. Bu adalar günlük tüketim maddelerini genellikle Atina'dan karşılamaktadırlar.

Atina Pire limanı ile bu adalar arasındaki mesafenin ortalama 6 ile 8 saat arasında olması göz önünde bulundurulduğu zaman, adalar için günlük tüketim maddelerinin ortalama bir saat mesafede bulunan Türkiye Ege Kıyıları'ndan karşılanması daha uygun ve ekonomik bir alternatiftir. Ancak Yunan adalarında bir gıda denetim laboratuvarı bulunmaması bu alternatifin hayata geçirilmesini engellemektedir.

Yunan adalarının Türk kıyılarından yaş meyve ve sebze temini Atina Pire'deki veya Selanik'teki gıda denetim laboratuvarları üzerinden gerçekleştirilmek durumundadır. Bu işlem ihracat maliyetini artırdığı gibi ürünlerin bozulmasına da neden olmakta, bu nedenle ne Yunanlı ithalatçı ne de Türk ihracatçı tarafından tercih edilmektedir.

Yunan tarafı konuyla ilgili olarak daha önce yapılan girişimlere cevaben Rodos'ta laboratuvar kurulması için gerekli çalışmaların başlatıldığı bilgisini vermiş ancak bugüne kadar müspet bir gelişme kaydedilmemiştir. Yunanistan Tarım Bakanlığı yetkilileri Yunanistan'ın ilk giriş noktası olması nedeniyle bu uygulamaya AB Komisyonu'nca karar verildiğini ve kendileri tarafından değiştirilemeyeceğini belirtmektedir. Yunan tarafı sadece adaların günlük ihtiyacına cevap verecek şekilde ithalata izin verildiğini ve bu uygulama için inisiyatif kullandıklarını vurgulamaktadır.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

1 Ocak	Yeni Yıl tatili
6 Ocak	Ortodoks Yılbaşı tatili
2 Mart	Kathara Deftera

25 Mart	Bağımsızlık Günü
17-20 Nisan	Paskalya
1 Mayıs	İşçi Bayramı
8 Haziran	Dini Paskalyanın 50. Günü
15 Ağustos	Assumption Günü
28 Ekim	Ohi Günü
24-25 Aralık	Noel Arifesi ve Noel
26 Aralık	Noel'in İkinci Günü
31 Aralık	Yeni Yıl Arifesi-Yarım Gün

Kaynak: T.C. Atina Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği Raporu

Yunan iş dünyası Haziran sonundan başlayarak Temmuz ve Ağustos ayları boyunca devam eden dönemde tatil yapmayı tercih etmektedir. Eylül ortasında düzenlenen Selanik Uluslararası Fuarın'a kadar iş hayatı adeta kesintiye uğramaktadır. Bu dönemde Yunanistan'da iş görüşmesi ayarlanması hatta en basit ticari bilgiyi toplamak bile neredeyse imkansızdır. Bu dönemde ticari tekliflere cevap verilmesi beklenmemelidir. Bu yüzden anılan zaman dilimi içerisinde Yunanistan'a iş amaçlı seyahat yapılmaması tavsiye edilmektedir.

Bir Akdeniz ülkesi olan Yunanistan 1970'li yıllardan beri haftada beş gün ve günde sekiz saat çalışma sistemini uygulamamaktadır. Yunanistan'da çalışma saatleri farklılık göstermektedir ve başlıca kent alanlarında uygulanan çalışma saatleri şu şekildedir:

Devlet Daireleri:

Pazartesi-Cuma: 7:30 –15:00 (Ekimden mayısa kadar)

Cumartesi-Pazar:Tatil

Pazartesi-Cuma:7:00-14:30 (Mayıstan Ekime kadar)

Cumartesi-Pazar:Tatil

Ticarethaneler:

Pazartesi-Cuma:8:00-17:00

Cumartesi-Pazar:Tatil

İmalathaneler:

Pazartesi-Cuma: 7:00-15:00

Cumartesi-Pazar:Tatil

Bankalar:

Pazartesi-Cuma:8:30-14:00

Cumartesi-Pazar:Tatil

(Bazı bankalar Cuma günleri 13.30'da kapanmaktadır, birkaç büyük banka ise Cumartesi sabahları da açılmaktadır)

Çoğu Yunan firması, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler ve mağazalar, geleneksel çalışma saatlerini uygulamakta ve Pazartesi-Cumartesi günleri arasında 8:00-14:30 veya 9:00-15:00 saatleri arasında çalışmakta ve Pazartesi-Cuma günleri 17:30-20:30 saatleri arasında tekrar açılmaktadır.

Pasaport ve Vize Uygulaması

Lacivert pasaporta sahip T.C vatandaşları için vize zorunludur. Genelde iş gezileri için davet mektubu talep edilmektedir.

Kullanılan Lisan

Yunanca

Ulaşım

Havayolu:

İki ülke arasında Hava Ulaştırma Anlaşması 22 Temmuz 1947 tarihinde imzalanmıştır. THY tarafından haftanın her günü 3 defa İstanbul-Atina arasında, Pegasus Havayolları tarafından haftada 3 gün ve Sun Express Havayolları tarafından ise haftada 2 gün İzmir-Atina arasında seferler düzenlenmektedir.

Diğer taraftan, Yunanistan Olympic Air tarafından haftanın her günü 2 defa ve Aegean Havayolları tarafından ise haftanın her günü Atina-İstanbul arasında sefer düzenlenmektedir.

Atina'daki Eleftherios Venizelos Havaalanından şehir merkezine ulaşım için taksi ve otobüs kullanılabilir. Bu mesafe için taksi ücreti 45 Dolar civarındadır ve yolculuk trafik yoğunluğuna göre 30-45 dakika arasında sürmektedir. Havaalanından kalkan otobüslerle de şehir merkezine ve metro istasyonuna ulaşmak mümkündür. Selanik Havaalanı'ndan şehir merkezine ulaşım da günün saatine göre 20-40 dakika arasında değişmekte ve 12 Dolar'a mal olmaktadır.

Karayolu:

Vizeye sahip Türk Vatandaşlarının Yunanistan'a girişlerini özel taşıtlarıyla yapmalarında bir engel bulunmamaktadır. Ancak taşıtlar için Yunanistan girişinde kalınacak süreyle sınırlı kasko sigorta yapılması gerekli görülmektedir. Bu konuda Türk TURİNG Kurumu ile temasa geçilmesinde fayda bulunmaktadır.

İki ülke arasında çalışan otobüs firmaları Dedeagaç (Aleksandrapoli) Kavala Gümilcine, İskeçe, Selanik, Larissa ve Atina güzergâhını kullanmaktadır. İstanbul-Atina arası yaklaşık 20 saat almaktadır. Gidiş-dönüş otobüs ücreti kişi başı 100 Dolar civarındadır. Atina'da Otobüsler OSE Tren İstasyonunun yanındaki terminalden hareket etmektedir.

Demiryolu:

Atina'dan her gün akşam 11:15 de yataklı tren bulunmakta olup, Selanik için bir kişilik bilet 60,50 Euro'dur. Selanik aktarması ile bir başka biletle Dedeagaç sınırına kadar ve tekrar bir aktarma ile İstanbul'a ulaşmak mümkün olmaktadır. Bilet ücretleri trenden rezervasyon yaptırılacak yerin durumuna göre değişiklik göstermektedir. Atina-Selanik tren bileti 60 Euro civarındadır. Selanik-Dedeagaç ve Dedeagaç-İstanbul için tren biletlerinin kalkış noktalarından alınması gerekmektedir.

Denizyolu:

Atina'dan her gün Ege adalarına özellikle kış aylarında hava şartlarının izin vermesi halinde düzenli feribot seferleri yapılmaktadır. Feribot hatları; Atina-Sakız-Çeşme, Atina-İstanköy-Bodrum, Atina-Samos-Kuşadası ve Atina-Midilli-Ayvalık'tır. Ayrıca Rodos'tan Türk tekneleri ile Marmaris'e geçiş mümkündür. Ancak, Ege adalarından Türkiye'ye geçilmesinde zaman zaman sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların başında bu kısa mesafelerde yeterli yolcu olursa seferin gerçekleşmesi ve talep edilen geçiş ücretlerinin yüksek olması gelmektedir.

İklim

Genelinde Akdeniz iklimi hakim olmakla beraber ülkenin coğrafi yapısı nedeniyle değişik bölgelerde farklı özellikler arz etmektedir. Kuzeyde iklim biraz daha Akdeniz dağ iklimine ve karasal özelliklere yakın olup, kışın yoğun kar yağışları görülmektedir. Yunanistan'ın kuzeydoğusunda iklim Türkiye'de Trakya bölgesi ile benzerlikler göstermektedir. Başkent Atina'da kışın sıcaklık ortalaması 5-6 derece iken, yazın bu değer 30 dereceyi aşmaktadır.

Uluslararası Telefon Kodu

Ülke Kodu: +30, Atina:210, Selanik:2310, Korfu:26610, Iraklion:2810

Saat 22:00'dan sonra ve hafta sonları ucuz tarife ile görüşme yapılabilmektedir.

Haberleşme

Yunanistan'da bazı ithalatçılar telefon numaralarını aynı zamanda faks için kullanabilmektedirler. Cep telefonu şebekesi tüm Yunanistan'da çok gelişmiş durumdadır. Cep telefonu hizmeti veren yaklaşık 25 firma bulunmaktadır.

İnternet Yunanistan'da diğer AB ülkelerinde olduğu kadar yaygın değildir. Küçük ölçekli firmalarda E-mail kullanımı oldukça azdır. Özellikle elektronik ve otomotiv sektörü bu dalda öncü sektörlerdir. Yunanistan'da e-mail kullanımı ülkemiz dış ticaret firmalarına göre daha az olmakla beraber her geçen gün yoğunlaşmaktadır. Büyük şehirlerde internet kafeler yaygındır.

Posta hizmetleri OTE adlı devlet kurumu tarafından yürütülmekle birlikte özel kargo ve posta hizmeti veren kuruluşlar da bulunmaktadır. Yunanistan'da kargo hizmetleri gerek yurt içi ve gerekse yurt dışı ve ülkemiz arasında yoğun olarak kullanılmaktadır. Ülkemiz ile Yunanistan arasındaki her gün iki milli havayolunun sefer düzenlemesi kargo hizmetlerini kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır. Genelde kargolar alıcının adresine teslim şeklinde olmaktadır.

EKİM

İRAN

İRAN

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında yer alan İran'ın stratejik konumu, ülkede petrolün keşfi ile daha da önemli hale gelmiştir. Ham petrol taşımacılığının yoğun olarak yapıldığı Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyıları olan İran; Türkiye (499 km), Afganistan (936 km), Irak (1458 km), Pakistan (909 km), Türkmenistan (992 km), Azerbaycan (432 km), Nahcivan (179 km) ve Ermenistan (35 km) ile sınıra sahiptir.

Engebeli ve dağlık arazilerin yanı sıra çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının % 9,78'i ekilebilir arazilerden, % 1,29'u da düzenli hasat sağlanan alanlardan oluşmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve ülkede aşama halinde dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrasi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hakimdir. Başbakanlık Kurumu bulunmamakta olup; yürütme erki 4 yıllık dönemler için gizli oy prensibi ile yapılan genel seçimlerde seçilen Cumhurbaşkanı'nın elindedir.

Dini Liderlik

İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler dini liderin denetimine tabidir. Mevcut dini lider, İslâm Cumhuriyeti'nin kurucusu Humeyni'den sonra seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameneyi'dir. Nizami ordu, Devrim Muhafızları, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanı'na devredebilir.

Devlet Uzlaştırma Konseyi

Humeyni tarafından din adamı ağırlıklı Anayasayı Koruyucular Konseyi ile İslâmi Danışma Meclisi arasında yasama sürecine ilişkin ortaya çıkabilecek uzlaşmazlıkların giderilmesi amacı ile kurulmuştur. Anayasa değişiklikleri konusunda Dini Lidere görüş bildirir. Ayrıca, Meclis ve Anayasayı Koruyucular Konseyi arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarını inceleyerek alınacak nihai tutum konusunda Dini Lidere öneride bulunur.

İslami Danışma Meclisi: 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Meclisi, sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir.

Danışma Meclisi, Anayasaya ve ülkenin resmi mezhebine aykırılık teşkil edecek kanun yapamaz. Bu durumun tespiti, Anayasal bir kurum olan Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin sorumluluğuna tabidir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur. Yasama Devredilmezliği ilkesi geçerli olan İran'da bu kuralın tek istisnası, zorunluluk halinde belirli kanunlarla sınırlı olmak üzere iç komisyonlara Kanun hazırlama yetkisi verilebilmesidir.

Anayasayı Koruyucular Konseyi: Dini Liderlik Makamınca seçilen güncel bilgilere sahip 6 kişilik hukukçu heyetinden oluşan Anayasal bir kurumdur. 6 yıllık dönemler itibarıyla görev yapan bu

kurumun başlıca görevi; İslâmi Danışma Meclisi kararlarının Anayasa'ya ve Devletin resmi mezhebine uygunluğunu denetlemektir.

İran'da yargı erki, yasama ve yürütmeden tam bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Resmi verilere göre 71,5 milyon nüfusa sahip olan İran nüfusunun 2013 yılında 77,6 milyona ulaşması öngörülmektedir. Toplam nüfusun % 23,9'u 0-14 yaş arasında, % 71,1'i 15-64 yaş arasında ve % 5,1'i 65 yaş ve üstüdür. Ülkenin yaş ortalaması 27.4 olup; 2012 yılı için nüfus artış hızı % 1,24 olarak tahmin edilmektedir. 2012 yılı itibarıyla ülke nüfusunun % 18'inin yoksulluk sınırının altında yaşadığı tahmin edilmektedir.

İran Nüfusunun 10 Büyük Şehre Göre Dağılımı ('000)

* Tahmini veri.
Kaynak: Euromonitor International.

	2005	2010*	2015*	2020*
Tahran	7 054	7 358	7 795	8 248
Mashhad	2 363	2 655	2 882	3 075
İsfahan	1 562	1 746	1 892	2 017
Karaj	1 333	1 558	1 712	1 833
Tebriz	1 373	1 498	1 610	1 713
Şiraz	1 206	1 313	1 411	1 500
Ahvaz	964	1 066	1 152	1 227
Qom	943	1 046	1 131	1 205
Kermanshah	783	847	908	965
Urumiye	566	642	700	747
Toplam	18 148	19 728	21 192	22 529

Nüfusun yaklaşık % 70'i kentlerde yaşamakta olup; okur-yazarlık oranı % 77'dir. Haziran 2014 itibarıyla işgücünün % 25'i tarım, % 31'i sanayi ve % 45'i hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir.

İşsizlik Oranı

a Gerçekleşen b EIU tahmini c EIU öngörüsü
Kaynak: EIU Iran Country Report, Ocak 2014.

	2010a	2011b	2012b	2013b	2014c	2015c
Kayıtlı işsizlik oranı (ort; %)	13.5	14.1	15.5	16	15.3	14.7

Resmi verilere göre ülkede Aralık 2012 itibarıyla 1 milyona yakın Afgan göçmen yaşamaktadır. Bu göçmenlerden çoğu Afganistan sınırında yaşamakta olup, bir kısmı iş bulmak amacıyla şehirlere göç etmiştir. Ayrıca 2003 yılından itibaren İran'a çok sayıda Irak vatandaşı da göç etmiştir.

Nüfus ve İşgücü Büyüme Hızı Projeksiyonu

Kaynak: EIU Iran Country Forecast

	2004–2008	2009–2013
Nüfus artış hızı (% , ort)	1,2	1,1
İşgücü artış hızı (% , ort)	1,7	2,6

Doğal Kaynaklar ve Çevre

İran'ın başlıca doğal kaynakları; petrol, doğal gaz, kömür, krom, bakır, demir cevheri, kurşun, manganez, çinko ve sülfürdür. Ülkenin başlıca tarım ürünleri; buğday ve pirinç gibi hububatlar, şeker pancarı, şeker kamışı, meyveler, kabuklu yemişler, pamuk, süt ürünleri, yün ve havyardır. İran sanayisi; petrol, petrokimyasallar, gübreler, sodyum hidroksit, tekstil, çimento vb inşaat malzemeleri, gıda işleme (özellikle şeker ve bitkisel yağ üretimi) ve metal işleme sektörlerinde yoğunlaşmıştır.

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

DIŞ TİCARET

Genel Durum

İran'ın petrol ve doğal gaz ihracatından elde ettiği gelirlere bağlı olarak kesin olmayan verilere göre 2012 yılı ihracatı 84 milyar dolar, ithalatı ise 53 milyar dolar civarındadır. 2013 yılında ise ambargonun da etkisiyle dış ticaret hacminde ciddi bir azalma gerçekleşmiştir. Söz konusu yıl içerisinde ülkenin ihracatı 64,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşirken, ithalatı da 45,8 milyar düzeyine gerilemiştir. 2014 yılında ise İran'ın ihracatı 65,6 milyar dolar ithalatı da 55,6 milyar dolar olmuştur.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyar Dolar)

Yıl	Ihracat	İthalat	Denge	Hacim
2008	106,4	58,6	47,8	165
2009	65,2	52,1	13,1	117
2010	83,8	54,7	29,1	138,5

2011	130,5	68,3	62,2	198,9
2012*	84,1	53,3	30,8	137,5
2013*	64,5	45,8	18,7	110,3
2014	73,8	53,6	20,22	127,5

Kaynak: ITC Trademap

İhracatında Başlıca Ürünler

2014 yılında İran'ın ihraç ürünlerinin büyük bölümünü ham petrol ve işlenmiş petrol ürünleri geri kalan kısmını da büyük ölçüde madenler oluşturmaktadır.

İran'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP 4'lü	Ürün Adı	2012*	2013*	2014
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	52 680 753	37 693 033	39 369 389
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	11 064 241	9 342 390	21971
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	2 274 582	2 646 654	3 246 326
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	1 824 957	2 395 249	1 410 369
2905	Asiklik alkoller vb. Halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevl	1 626 721	1 802 636	1 536 979
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	760 193	642 026	1 602 425
2902	Siklik hidrokarbonlar	892 754	823 172	1 495 418
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2 635 630	1 713 014	993 826
2703	Turb (turb döküntüleri dahil)	51 754	378 803	Belirtilmemi
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	1 090 098	819 567	644 084
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	175372	203 713	914 134
2814	Saf amonyak/amonyanın sulu çözeltileri	405 412	263 415	331 465
2713	Petrol yağlarının/bitümenli minerallerden elde edilen yağların kalıntıları	192 706	220 480	1 335 496
2523	Çimento	126 633	245 553	885 366
2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	234 580	132 808	51 282
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	64 768	140 133	178 624
7601	İşlenmemiş alüminyum	315 923	247 825	330 921

7403	Arıtılmış bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	250 207	110 616	312 450
2716	Elektrik enerjisi	82 833	70 684	Belirtilmemiş
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	2 415 873	443 058	3 981 331
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	185 719	202 650	266 119
2610	Krom cevherleri ve konsantreleri	109 016	101 338	81 047
5701	Düğümlü, sarmalı halılar, yer kaplamaları	160 119	151 985	334 598
2714	Bitümen ve tabii asfalt katranlı kumlar asfaltit ve asfaltlı kayalar	111 809	113 200	14 760
7901	İşlenmemiş çinko	208 444	98 854	169 370
2515	Mermer ve traverten, ekosin su mermeri, kireçli taşlar	131 396	122 358	86 389
2712	Vazelin; parafin, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	72 463	79 211	276 883
0804	Hurma, incir, avokado ve guava armudu, mango, mangost (taze/kurutulmuş)	83 227	91 178	246 288
0707	Hıyarlar ve kornişonlar (taze/soğutulmuş)	76 798	87 833	110 566
0104	Koyun ve keçiler	53 510	66 811	74 579
0504	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze/soğutulmuş/dondurulmuş vs.)	87 729	77 978	119 140
0910	Zencefil, safran, zerdeçal, kekik, defne yaprakları, köri ve diğer baharat	80 556	75 190	238 854
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	360 638	102 918	19 792
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	166 684	79 671	122 212
2901	Asiklik hidrokarbonlar	456 458	94 112	379 485
7209	Demir/çelik yassı mamul, soğuk haddelenmiş kaplanmış (600mm. Den geniş)	12 518	10 224	125 521
3904	Vinil klorür/halojenli diğer olefin polimerleri (ilk şekilde)	51 616	67 080	122 212
2607	Kurşun cevherleri ve konsantreleri	59 332	40 900	49 477
3817	Karışım halinde alkalibenzenler, alkalinaftalenler	31 339	83 723	63 557
	Toplam (Diğerleri Dahil)	84 123 010	64 461 359	73 874 216

Kaynak: Trademap

İran'ın İthalatında Başlıca Ürünler

GTİP 4'lü	Ürün Adı	2012*	2013*	2014
1001	Buğday ve mahlut	1 709 863	1 301 464	2.402.632

1006	Pirinç	981 629	2 464 641	1.627.603
1005	Mısır	1 221 361	953 623	1.921.574
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	422 840	589 282	1.179.118
2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	929 166	1 531 155	1.547.219
9405	Diğer aydınlatma cihazları, lambalar, ışıklı tabela, plaka vb.	92 453	388 836	53.363
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	614 257	553 967	2.143.047
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	710 092	607 345	1.015.629
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	984 844	610 357	671.272
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	13 337	18 404	Belirtilmemiş
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	727 015	883 194	1.208.857
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	582 129	499 082	724.698
4202	Deri ve kösele vb. Den seyahat eşyası	72 696	305 703	4.047
1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	797 712	787 338	133.101
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	300 573	564 315	30.248
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	717 406	449 169	284.392
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	479 838	436 266	474.035
3926	Plastikten diğer eşya	171 652	260 739	84.630
7304	Demir/çelikten (dökme hariç)dikişsiz tüp, boru, içi boş profil	597 541	350 871	420.544
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	288 270	255 250	575.468
8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. Eşya	95 374	199 651	71.995
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	525 701	349 904	425.013
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	389 267	402 804	1.2623.716
1003	Arpa	440 463	198 930	423.854
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	316 921	310 722	302.930
5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	219 673	359 972	169.272
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	362 698	375 265	456.420
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	410 268	306 580	641.478
7209	Demir/çelik yassı mamul, soğuk haddelenmiş kaplanmış (600mm. Den geniş)	256 971	88 693	333.534
8701	Traktörler	297 886	41 037	400.110
4411	Lif levha, orta yoğunlukta	409 507	275 664	505.357
8415	Klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı	358 118	266 614	305.418

0202	Sığır eti (dondurulmuş)	463 063	403 063	490.444
6910	Seramik musluk taşları, lavabolar, küvetler, bideler v	5 178	98 601	4.369
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	203 714	213 493	182.081
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	324 291	106 122	286.599
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	225 927	162 156	621.793
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	159 208	205 419	11.190
6402	Ayakkabı; dış tabanı, yüzü kauçuk ve plastik diğer	6 580	66 748	1.154
Toplam (Diğerleri Dahil)		53 348 321	45 807 109	53.649.618

Kaynak: ITC Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

İran ağırlıklı olarak Çin, Hindistan, Güney Kore , Türkiye ve Almanya'dan alım gerçekleştirmektedir.

İthalat yaptığı başlıca ülkeler (ABD \$, 1000)

ÜLKELER	2012	2013	2014
Genel Toplam	53 348 321	45 807 109	55 554 899
Çin	11 598 799	1 4036 645	2 4340 266
Hindistan	2 572 134	5 433 901	4 404 314
Güney Kore	6 256 525	4 480 902	4 167 300
Türkiye	9 922 580	4 192 511	3 888 292
Almanya	3 307 315	2 506 274	3 235 865
İtalya	1 808 940	1 402 751	1 534 735
Brezilya	2 183 928	1 609 137	1 439 185
Rusya Federasyonu	1 900 387	1 168 616	1 322 247
Arjantin	983 661	1 102 961	928 825
Tayvan	652 588	645 026	908 161
Kazakistan	626 915	535 671	893 166
Ukrayna	1 164 713	793 925	703 423
Malezya	1 140 433	995 685	666 950
İsviçre	495 360	358 808	666 113
Fransa	1 032 692	655 380	601 703

Hollanda	462 692	340 197	497 996
Belçika	401 361	344 080	438 902
Endonezya	482 663	469 356	406 112
İspanya	639 140	417 986	392 739
Avustralya	443 629	267 376	324 692
Tayland	522 530	332 773	322 165
Litvanya	261 335	289 947	310 277
İsveç	141 728	188 190	307 950
Avusturya	268 489	220 850	270 244
Japonya	652 597	168 024	249 967
ABD	251 123	308 142	186 550
Sri Lanka	197 366	204 864	180 963
İngiltere	159 050	124 642	159 099
Singapur	220 339	158 550	139 294
Yeni Zelanda	212 956	142 238	135 335

Kaynak: www.trademap.org

İran'ın 2014 yılı ihracatını gerçekleştirdiği başlıca ülkeler Çin , Hindistan, Türkiye , Japonyave Güney Kore'dir. Gerçekleştirilen ihracatın büyük kısmını ham petrol oluşturmaktadır.

İhracat yaptığı başlıca ülkeler (ABD \$, 1000)

ÜLKELER	2012	2013	2014
Genel Toplam	84 123 010	64 461 359	65 711 781
Çin	24 869 408	25389 864	27 506 898
Hindistan	13 349 275	10 031 595	11 246 347
Türkiye	11 964 613	10 383 217	9 833 329
Japonya	7 965 683	6 930 974	6 177 242
Güney Kore	8 544 429	5 564 403	4 578 071
Afganistan	498 586	715 152	1 497 080
İtalya	2 880 456	182 433	585 148
Hong Kong	295 218	262 618	524 843
Tayvan	1 464 899	1 128 085	410 117
Almanya	478 339	377 949	359 079
Rusya Federasyonu	428 460	432 921	348 933

Umman	206 137	561 183	346 319
Kuwait	166 284	189 371	238 354
Ermenistan	219 486	187 570	206 373
Pakistan	120 338	167 777	185 731
İspnya	959 708	113 136	172 839
Azerbeycan	176 445	208 504	147 156
Gürcistan	100 087	129 855	122 625
Belçika	256 395	115 428	107 237
Kazakistan	51 181	83 688	93 936
Fransa	220 785	75 709	80 831
Mısır	45 143	36 353	64 303
İngiltere	183 160	44 219	59 176
Malezya	342 737	40 872	57 304
Ukrayna	67 400	83 727	52 650
Katar		52 056	50 773
Lübnan	38 353	42 024	50 084
Bulgaristan	5 697	2 400	43 413
Endonezya	773 508	99 047	42 548
Tanzanya	46 884	36 911	41 534

Kaynak: www.trademap.org

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Irak savaşı sonrasında savaşta can kaybı veren ailelere yardım amacıyla kurulan vakıflar (bonyad); geniş vergi muafiyetleri, sübvansiyonlar ve işgücü avantajları ile son derece etkili hale gelmiş devlet tekelleridir. İran ekonomisinin % 40'ı doğrudan, % 45'i de "bonyad" olarak adlandırılan vakıflar aracılığı ile dolaylı olarak devletin kontrolündedir. Kalan ekonomik faaliyetlerin % 15'i ise, muhafazakâr işadamlarının (bazaar) elindedir. Yurt dışında tahsillerini tamamlayıp İran'a geri dönen kişilerden oluşan, Batılı anlamda faaliyet gösteren özel sektör de canlanma eğilimindedir.

Dünya kesinleşmiş ham petrol rezervlerinin % 11,5'ine (Suudi Arabistan ve Kanada'nın ardından 3. sırada) sahip olan ve dünyanın en büyük 3. petrol üreticisi olan İran, doğalgaz rezervleri açısından da Rusya'nın ardından 2. sırada yer almaktadır. İran'ın ihracat gelirlerinin % 80-90'ı, bütçe gelirlerinin ise % 40-50'si petrolden elde edilmektedir.

**Tahmin **Öngörü EIU Iran Country Report,
Ocak 2014*

Sektör	2010	2011	2012	2013*	2014**	2015**
Tarım	8.8	4.0	4.4	4.3	4.3	4
Sanayi	7.4	-1.3	-5.6	-3,2	1,1	1,6
Hizmetler	4.0	-0.3	-3.1	-7,7	0,9	1,1

İran, nükleer faaliyetlerine ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararlar nedeniyle ekonomik yaptırımlara tabidir. Bu yaptırımlar daha çok İran'ın uluslararası faaliyette bulunan banka ve temsilciliklerini ve İran ile iş yapan belli şirketlere finansman sağlayan kurumlarını hedef almaktadır.

Diğer taraftan P5+1 ülkeleri ile İran arasında yürütülen Müzakereler sonucu Ocak ayı itibarıyla ambargolar kaldırılmış olup, bankacılık ve finans alanı dahil olmak üzere tüm uygulamaların normalleşmesi beklenmektedir.

Ekonomi Politikaları

İran'a nükleer silah üretimi kaygısıyla uygulanan yaptırımlar ve bu çerçevede finansal sektöre ilişkin sıkıntılar ve döviz sıkıntısı gibi nedenlerle İran'da ciddi ekonomik sorunların olduğu görülmektedir.

Bu çerçevede, bütçe gelirleri azalan hükümet, doğrudan yabancı yatırımlar ve özelleştirmeler yoluyla petrol ve doğal gaz üretiminin sürdürülebilirliği için gerekli yatırımların yapılmasını hedeflemektedir. Ancak özelleştirme işlemleri yavaş yürümekte, özelleştirilen kuruluşlar ise yarı-devlet kuruluşlarına dönüşmektedir. Ülkede 1000'e yakın devlet işletmesi faaliyet göstermektedir.

2010 – 2015 yıllarını kapsayan 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın ana teması, enflasyonla mücadele ve yerli yatırımların teşvikidir. Enerji ve petrokimya sektörlerinde yerel şirketlere tanınan avantajların devam edeceği bildirilmiştir. Ancak fiyat kontrolleri ile gıda ve enerji sübvansiyonları gibi uygulamalar, hem devlet bütçesi üzerinde yük oluşturmakta, hem de özel sektöre dayalı büyümeyi kısıtlamaktadır.

Ekonomik Performans

2013 yılında enflasyon oranı % 39'a ulaşmış olup 2012 yılı için öngörülen oran % 26'dır. Yüksek enflasyonun temel nedenlerinden biri, petrol gelirlerine bağlı olarak artan hükümet harcamalarıdır. Ayrıca ithalatının % 40'ını Avrupa ülkelerinden Euro cinsinden yapan İran için Euro'nun değer kazanması da enflasyonist bir etki yaratmaktadır. İşsizlik oranının 2013 yılında % 16 olarak gerçekleştiği tahmin edilmekte, bu koşullar altında eğitilmiş işgücünün başka ülkelere göçü ülke ekonomisi için uzun vadede sorun oluşturmaktadır.

İran'ın ulusal para birimi olan Riyal'in resmi değeri ile serbest piyasa değeri arasında geçmişte çok ciddi farklılıklar söz konusu iken, 21 Mart 2002 itibarıyla ithalat ve ihracatta tek döviz kuru uygulanmasına başlanmış, resmi ve serbest piyasadaki döviz kuru eşitlenmiştir. Ancak, resmi ve

serbest piyasadaki döviz kurları arasında bir miktar farklılık olmaktadır. 2013 yılında ortalama resmi döviz kuru, 1 ABD Doları = 18,552 Riyal olarak gerçekleşmiştir.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

İran'da fikri mülkiyet haklarının korunması konusunda önemli boşluklar mevcuttur. Marka haklarının korunması ile ilgili kanunların ise, yerli yabancı ayrımı gözetmeden taklit ürünlerin engellenmesi amacı ile kullanılması gerekmektedir.

Dağıtım Kanalları

İran'da ticari acenta ve distribütörlük aracılığı ile iş yapma biçimi oldukça yaygındır. Nakliye masrafları ucuz olduğu için firmalar kendi distribütörlük ağını kurmak yerine, kargo ve nakliye şirketleri ile çalışmaktadır. Ülke çapında süpermarket zincirlerinin ve alışveriş merkezlerinin sayısı hızla artmakta olup; Tahran'da bakkal ve butik gibi küçük ölçekli şirketler de oldukça yaygındır.

Tüketici Tercihleri

İran'da tüketim harcamalarını ve talebini etkileyen faktörler şunlardır;

- Nüfusun yaklaşık % 50'si 20 yaşın altında, % 70'i 30 yaşın altındadır.
- Yüksek işsizlik oranı ve enflasyon nedeniyle satın alma gücü düşüktür.
- Kırsal alanlardan kentlere yaşanan göç, çarpık kentleşme ve kayıt-dışı ekonomi sorunlarını da beraberinde getirmektedir.
- Orta sınıf zayıflamakta, gelir adaletsizliği artmaktadır.
- İthal mallara talep artmaktadır. Ancak, pazar araştırması ve reklam gibi pazarlama teknikleri ile desteklenmezse markaya bağlılık yaratmak ve bunu korumak zordur.

Reklam ve Promosyon

İran'da sıklıkla kullanılan bir pazarlama unsuru, işletim hakkı belediyelere ait olan şehir ilan panolarıdır. Radyo ve televizyon yayınları, devletin kontrolündedir. "Tehran Times" ve "Iran Daily", İngilizce olarak yayınlanan günlük gazetelerdir. Ayrıca "Press TV" adlı İngilizce kanal, uydu aracılığıyla izlenebilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Standart bilgilere ek olarak ürün etiketlerinde eşyanın brüt ağırlığı, ürünün menşei, imalatçının adı ve ticaret ünvanının yer alması gerekmektedir. Yiyecekler, kozmetikler ve medikal ve veterinerlik amaçlı tıbbi ürünler için özel etiketleme prosedürleri uygulanmaktadır. Etiketlerin ve kullanma talimatlarının Farsça dilinde hazırlanması bazı durumlarda kanunen gereklidir.

İran'a ihraç edilecek ürünlerin ürünün yapısına, taşıma şekline ve iklim koşullarına göre güvenli bir şekilde paketlenmesi gerekmektedir. Yabancı bir ticari marka ile ilgili şerit ve bandrol içeren ambalaj malzemelerinin ülkeye girişi yasaktır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türk Hava Yollarının Tahran, Tebriz ve Meshed'e seferleri bulunmaktadır. <http://www.thy.com>. Urumiye-İstanbul arasında karşılıklı uçak seferleri ise Sky Hava Yolları tarafından 15 Temmuz 2009'da başlamıştır.

Türkiye ile İran arasında demiryolu ile yolcu taşımacılığı, İstanbul-Tahran-İstanbul arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş Trans Asya treni ve Van-Tebriz-Van arasında haftada bir gün çalışan ve I mevkii kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş tren ile sağlanmaktadır. <http://www.tcdd.gov.tr/yolcu/ortadogu.htm>

Coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye ve İran arasında demiryolu ile yük taşımacılığı ucuz ve güvenli bir yol olabilecek iken; demiryolu hizmetlerinin yetersiz olması, özellikle Van Gölü geçişlerinde yetersiz Ro-Ro uygulamaları ve güvenlik kaygıları nedeniyle vagon taşımacılığı zordur.

İran'ın güney bölgelerini kalkındırma amacıyla güney limanlarında uygulanan gümrük oranları diğer gümrük kapılarına göre daha düşüktür. Bu nedenle Türk firmaları deniz yoluyla güney limanlarına sevkiyat yapmak zorunda kalmaktadır. Buna karşılık iki ülke arasında doğrudan denizyolu taşımacılığı olmaması nedeniyle yüksek navlunlar ödenmek zorunda kalınmaktadır. Bu da İran piyasasında rekabeti düşüren bir unsurdur.

İran'a karayolları ile ürün ihraç eden Türk firmaları, nakliyede uygun navlunu ancak İran'dan yük getiren İran kamyonlarında bulabilmektedirler. Türk kamyonlarının ücreti İranlı nakliyecilere göre üçte bir oranında daha yüksek kalmaktadır. İran'a bir kamyon yükün karayolu vasıtası ile taşınma bedeli 4 000 ila 4 500 Dolar arasındadır. İran'da ülke içi taşımacılıkta ise 1 litre mazot 1,6 cent, 1 depo benzin 64 cent'tir.

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

İran, Bakanlığımız tarafından 2014-2015 döneminde Hedef Ülkelerinden birisi olarak belirlenmiştir.

İran ile 1996 yılında 1 Milyar Dolar civarında olan dış ticaret hacmimiz, 2008 yılı itibarıyla 10 Milyar Dolar'ı aşmıştır. Türkiye aleyhinde seyreden dış ticaret dengesi, İran'dan doğal gaz ithalatı ile birlikte son yıllarda daha da artmış ve 2013 yılı itibarıyla 14,6 Milyar Dolar'ın üzerinde gerçekleşmiştir. 2014 yılında ise 13,7 milyar dolarlık dış ticaret hacmine ulaşılmasına rağmen iki ülke arasındaki dış ticaret dengesi Türkiye aleyhine ilerlemektedir.

Türkiye-İran Dış Ticaret Değerleri (bin Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2000	235.785	815.730	1.051.515	-579.945
2001	360.536	839.800	1.200.336	-479.264
2002	333.962	920.972	1.254.934	-587.010
2003	533.786	1.860.683	2.394.469	-1.326.897
2004	813.031	1.962.059	2.775.090	-

				1.149.028
2005	912.940	3.469.706	4.382.646	- 2.556.766
2006	1.066.902	5.626.610	6.693.512	- 4.559.708
2007	1.441.190	6.615.394	8.056.584	- 5.174.204
2008	2.029.760	8.199.689	10.229.449	- 6.169.929
2009	2.024.863	3.405.986	5.430.849	- 1.381.123
2010	3.044.177	7.645.008	10.689.185	- 4.600.831
2011	3.589.635	12.461.532	16.051.167	- 8.871.898
2012	9.921.602	11.964.779	21.886.381	- 2.043.177
2013	4.192.776	10.383.117	14.575.893	- 6.190.341
2014	3.886.735	9.833.329	13.720.064	- 5.946.594
2015	3.665.217	6.096.265	9.761.481	- 2.431.048

Kaynak: TUIK

Dışa kapalı ekonomik yapısı, uyguladığı dış ticaret kontrolleri, yüksek gümrük tarifeleri, tarife dışı engeller, bankacılık ve ödemeye ilişkin sorunlar, iki ülke arasındaki ulaşım ağlarının yetersizliği ve sınır kapılarında karşılaşılan sorunlar gibi engeller nedeniyle 2003 yılına dek İran ile ticari ilişkilerimizin boyutu istenen düzeyde gerçekleşmemiştir. Benzer sebeplerle İran pazarında Türk firmaları ile rekabet edecek Avrupa firmalarının sayısı da sınırlıdır. Böyle bir ortamda Türkiye'nin İran ile coğrafi ve kültürel bağlarını kullanarak pazarda mevcut Türk malı imajını daha da geliştirmesi ve diğer ülkelere kıyasla rekabet avantajı kazanması mümkün görülmektedir. İran aynı zamanda Türkiye'nin Orta Asya pazarlarına açılımında da en kısa güzergahtır.

2012 yılında Türkiye'nin İran'a ihracatında önem arz eden başlıca ürün grupları; altın, çelik profil, lif kevha, otomotiv yan sanayi ürünleri, sentetik iplik, cam mutfak eşyası, mobilya ve beyaz eşya başta olmak üzere çok çeşitli sanayi ürünleri sayılabilir.

Dış Ticaret İstatistikleri

2014 yılında Türkiye'nin İran'a ihracatında önem arz eden başlıca ürün grupları; altın,çelik profil, lif levha, otomotiv yan sanayi ürünleri, tütün ürünleri, sentetik iplik,inşaat aksamı, plastik levha ve elektrik moturları başta olmak üzere çok çeşitli sanayi ürünleri sayılabilir.

Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler

GTİP 4lü	Ürün Adı	2013	2014	2015)
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	17 779	818 503	857 622
4411	Lif levha, orta yoğunlukta	86 860	112 550	112 939
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	62 197	78 254	83 876
8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. Eşya	41 285	76 988	32 120
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	49 908	68 590	78 736
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	74 744	65 414	42 815
2403	Homonize edilmiş tütün ve tütün yerine geçen madde hülasaları	63 097	64 502	54.621
4811	Kağıt/karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar	48 153	60 661	40 269
4418	Bina, inşaat için marangozluk, doğrama mamulleri	13 688	59 704	17 996
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	47 245	59 164	47 540
7216	Demir/alaşimsız çelikten profil	59 706	55 670	19 536
5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	40 399	55 495	48 804
8455	Metalleri haddeleme makineleri, bunların silindirleri	48 620	52 896	15 463
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	84 782	43 171	23 962
3506	Diğer müstahzar tutkallar, yapıştırıcılar	64 350	42 842	41 420
8307	Adi metalden eğilip bükülebilen borular	792	37 395	811
9619	Bebek bezleri, kadın hijyenik ürünleri	18 304	37 076	82 852
3921	Plastikten diğer levhalar, yaprak, pelikül, varak ve lamlar	30 426	34 757	31 318
3916	Plastikten monofil, çubuk, profiller-enine kesiti > 1mm.	30 100	33 648	21 542
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	22 970	33 353	44 795
8409	İçten yanmalı, pistonlu motorların aksam-parçaları	21 756	29 169	24 826
3919	Plastikten, yapışkan levha, yaprak, şerit, lam vb. Düz şekilde	20 589	27 846	7 788
5603	Dokunmamış mensucat (emdirilmiş)	19 733	27 823	27 568

3925	Plastikten inşaat malzemesi	14 610	26 343	14 506
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	24 108	26 229	21 434
6006	Diğer örme mensucat	1 649	25 955	17 266
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	15 057	25 900	10 436
4703	Sodalı ve sülfatlı odun hamuru	20 125	25 546	13 227
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	7 057	24 989	25 482
3209	Sentetik polimerler esaslı; sulu ortamda eriyen/dağılan boya ve vernik	25 743	24 695	16 083
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	7 341	24 474	35 403
7013	Masa, mutfak, tuvalet, ev tezyinatı vb için cam eşya	11 565	24 391	14 939
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	19 956	24 098	26 800
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	14 529	24 090	1 732
4413	Yoğunluğu artırılmış ağaç (bloklar, levhalar, şeritler/profil halinde)	14 470	23 424	24 421
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar (şofbenler)	16 670	22 161	14 843
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	10 295	21 192	14 209
7604	Alüminyum çubuk ve profiller	15 699	20 514	20 412
3402	Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	13 860	19 901	14 817
	Toplam (Diğerleri Dahil)	4 192	3 888	3 665
		511	292	217

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Anlaşma / Protokol	Resmi Gazete Tarihi ve Sayısı	İmza Tarihi
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması		12.05.1980
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması		09.03.1982
Ticaret Anlaşması	11.06.1997 (23016)	21.12.1996
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması	25.02.2005 (25738)	21.12.1996
Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması	15.06.1997 (23020)	21.12.1996
Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı İdari Yardım Anlaşması	01.08.2001 (24480)	23.11.2000
Türk Eximbank-İran İhracat Garanti Fonu (EGFİ)		14.06.2001

Mutabakat Zaptı		
Türkiye- İran 16. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	17.04.2002 (24729)	26.12.2001
Çifte Vergilendirmeyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşması	09.10.2003 (25254)	17.06.2002
Karma Ulaştırma Komisyonu Mutabakat Zaptı	22.01.2003 (25001)	26.09.2002
Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşması	15.01.2003 (24994)	02.10.2002
Türkiye-İran 19. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı		21.02.2007
Ortak Ticaret Komitesi 3. Dönem Toplantısı		13.12.2007
Türkiye-İran Sınır Ticareti Ortak Komitesi 4. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı		31.05.2008
Türkiye-İran Sınır Ticareti Ortak Komitesi 5. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı		12.10.2008
Enerji Mutabakat Zaptı		17.11.2008
Türkiye-İran 20. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı		26.11.2008
Türkiye-İran 4. Dönem Ortak Ticaret Komitesi Mutabakat Zaptı		27.04.2009
Türkiye-İran Sınır Ticareti Ortak Komitesi 6. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı		07.2009
Türkiye-İran 20. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı		03.02.2010

24 Mayıs 2007 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Ticaret Anlaşması, İran ile Türkiye arasındaki ticaretin artırılması ve bölgede ekonomik entegrasyonun sağlanması yolunda önemli bir husus olup; Van Gölü Kuzey Geçişi Projesi’nin ilerleyen yıllarda tamamlanması ile iki ülke arasındaki taşımacılığın süresinin kısılması ve taşınan yük miktarının artması, böylece bölge içerisinde ticaret ve yatırım koridorlarının geliştirilmesi mümkündür.

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

İran ekonomisi bir dönüşüm yaşamaktadır. Özellikle turizm, enerji, bankacılık, petrokimya, telekomünikasyon, ulaştırma ve otomotiv sektörlerinde büyük fırsatlar sunulmaktadır.

İran’ın turizm altyapısı uluslararası standartlarda geniş bir turist kitlesini ağırlamak için yeterli değildir. İran’ın turizm altyapısının oluşturulmasında, özellikle havaalanı, karayolu, otel ve konaklama tesislerinin inşası, modernizasyonu ve işletilmesi konusunda iş imkanları mevcuttur. Ayrıca İran ile deniz taşımacılığı konusunda, özellikle Hazar Denizi’nde ve Karadeniz’de ortak faaliyetler yürütülebilir.

Türkiye-İRAN Yatırım İlişkileri

1983 yılında İran’da faaliyetlerine başlayan Türk müteahhitleri ve müşavirlik firmaları, 20 yıl aradan sonra 2004 yılından itibaren İran pazarına yeniden girmiştir. Türk firmaları İran’da bugüne kadar toplam 531 Milyon Dolar değerinde 22 adet proje üstlenmiştir.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, İran Enerji Bakanlığı ile 14 Temmuz 2007 tarihinde imzalanan Ortak Mutabakat Zaptı çerçevesinde, Güney Pars Doğal Gaz Sahası’nın Geliştirme ve Üretim Projesinin 22–23–24 nolu fazlarını üstlenmiştir.

Tahran’da çoğu ithalat ve ihracat ile ilgilenen 100’e yakın Türk firması faaliyet göstermektedir. Tebriz’de 2005 yılında kurulan, ülkenin ilk ve tek Serbest Yabancı Yatırımcı Bölgesi’nde Türk

işadamlarına ait 38 yatırım bulunmakta olup; bunların ikisi % 100 Türk sermayesi ile kurulmuştur. Ayrıca Türkiye-İran sınırında yakın zamanda bir ortak sanayi bölgesi kurulması da gündemdedir.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

İRAN İLE TİCARETTE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Türk firmaları açısından uygun bir pazar olmasına rağmen, yoğun dış ticaret bürokrasisi ve mevzuatı, birtakım keyfi uygulamalar, piyasa ve denetim mekanizmasının işleyişindeki istikrarsızlık ve teknolojik yetersizlikler gibi sorunlar, İran pazarının firmalarımız için yeterli düzeyde sürdürülebilir olmaması sonucunu beraberinde getirmektedir. Devlet yapısının ağır işlemesi, kendini bütün alanlarda göstermekte ve yapılan işlemlerin nispeten uzun sürmesine yol açmaktadır.

İran'da çalışan yabancı personelden kanunda belirlenen miktarlar üzerinden vergi alınması ve bu matrahın yüksek olması, iş adamlarının karşılaştığı sorunlardan biri olup, yurt dışı çıkışlarında yatırımcılarımızdan istenen çıkış vizesi de bir diğer bürokrasiyi teşkil etmektedir. İkili ticarete karşılaşılan diğer sorunlar arasında ise; sınır kapılarındaki (özellikle Gürbulak) altyapı, personel, teçhizat ve donanım yetersizlikleri, İran'da bazı Türk ürünlerinin taklit edilmesi (cam mamulleri, hazır giyim markaları, bazı gıda maddeleri vb.), marka ve patent mevzuatının yetersizliği, Türk ve İran Bankaları arasında geçmiş dönemde yaşanan sorunlar nedeniyle teminat mektuplarının tanınmasında ve akreditiflerin aılmasında karşılaşılan problemler, standart ve kalite alanlarında karşılaşılan sorunlar yer almaktadır.

Orta Asya Cumhuriyetleri'ne yönelik ihraç ürünlerimizin sevkiyatında bir geçiş ülkesi konumunda olan İran ile kara taşımacılığı alanındaki ilişkilerimizde ortaya çıkan sorunlar, bu ülkelere yönelik ihracatımızı da olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan, İran'ın Avrupa ülkeleri ile yaptığı ticarete Türkiye geçiş ülkesi konumunda olup, büyük bir TIR filosuna sahip olan İran, Türkiye ve Avrupa ülkelerinden yaptığı ithalatın İran plakalı araçlarla yapılması için zorlayıcı önlemler de almaktadır.

Türkiye ve İran'ın bazı ortak değerlere, kültürel benzerliklere ve ortak bir sınıra sahip olması ve İran'da çok sayıda Türkçe konuşan insanın bulunması gibi nedenlerle ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi açısından büyük bir avantaj mevcut bulunmaktadır. Bu avantajın iyi değerlendirilmesi her iki ülke menfaatleri açısından da büyük önem taşımaktadır. İran nüfusunun yaklaşık % 40'ını Türk kökenli Azeri nüfus oluşturmaktadır. Özellikle Doğu ve Batı Azerbaycan, Ardebil ve Zancan eyaletlerinde Türkçe çok yaygın olarak konuşulmaktadır. Ayrıca, ülke genelinde geniş bir kitle tarafından Türk televizyonlarının izlenmesi nedeniyle Türkçe konuşabilen insan sayısı artmaktadır. Buna ilaveten Türk üniversitelerinden mezun olan çok sayıda İranlı meslek sahibi ve iş adamı, ilişkilerin geliştirilmesi açısından büyük bir potansiyel teşkil etmektedir. Ancak her ülkede olduğu gibi, İran'da da Türkçe bilmeleri avantajına sığınarak bazı küçük ölçekli firmalarımızı mağdur eden bazı kişilere rastlanabilmektedir. Bu nedenle İranlı firmalarla ticari bağlantı kuracak Türk firmalarına mutlaka yazılı bir sözleşmeye dayanarak, uluslararası ticari kurallar çerçevesinde, akreditifli çalışmaları ve İran'la ticari tecrübesi olmayan ihracatçılarımızın kesin bağlantıya girmeden önce mutlaka T.C. Tahran Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği ile irtibata geçmeleri tavsiye edilmektedir.

Özellikle İslam devrimi sonrası ticari yaşamın kendine özgü özellikler kazandığı İran'da ticari acenta ve distribütörlük aracılığı ile iş yapma biçimi oldukça yaygınlaşmıştır. Bu bakımdan İran pazarına girmek isteyen Türk iş adamlarının bu ülkede bulacakları bir acenta ya da aracı, çok

işlerine yarayabilir. İran'a tekstil ve dokuma ürünleri ithalatı yasak olmasına karşın bu ülke piyasasının Türk malı kumaş ve giysilerle dolu olması, acenta ve distribütör yapısının pratik yararını kanıtlayan güzel bir örnektir. Nitekim fiyatları Avrupa ülkelerine göre ucuz sayılan ve kaliteli bulunan Türk ürünlerine de oldukça rağbet edilmektedir. Devletin ekonomideki ağırlığı sebebi ile tek ürünlü pazara sahip olan İran'da, lüks tüketim malları sınırlı sayıda bulunmakta ve cazip bir pazar olma özelliğini sürdürmektedir.

Son dönemde ülkemizde yaygınlaşan ISO 9000 standartları İran'da da geçerlidir. Öte yandan İran'a ihraç edilecek her nevi ambalajlı mamullerin üzerinde kolay okunabilir ve anlaşılabilir Farsça kullanım bilgilerinin bulunması, bu ülke yasaları uyarınca zorunludur. İran'da Merkez Bankası sıkı bir kambiyo kontrolü uygulamaktadır ve yaptığı ihracat karşılığı parasını Türkiye'ye transfer edecek olan iş adamlarının akreditif seçeneğini kullanmaları halinde İran Merkez Bankası onayını almaları zorunludur.

İranlı firmaların ithalat yapabilmesinin, alacakları döviz tahsisatı ve ithal iznine bağlı olması, yürürlükte olan ihracat karşılığı ithalat uygulamasının, ülkemiz için Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerine kıyasla çok düşük oranda tatbik edilmesi, teyitli akreditif açılmaması, Türk bankaları tarafından verilen teminat mektuplarının İran bankalarınca kabul edilmemesi ve ayrıca İran'ın ithalat rejiminde çok sık değişiklikler yapılması iş adamlarımızın dikkate alması gereken diğer konular arasındadır.

10 Mart 2009 tarihli ve 27165 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar" ile bankaların konvertibl kabul edecekleri ve akreditif açacakları döviz cinsinin belirlenmesi ile ilgili Merkez Bankasının tek düzenleyici kurum olma özelliği kaldırılmış ve Merkez Bankası'nın yanı sıra tüm bankalara kendi işlemlerinde sözkonusu döviz cinslerini belirleme yetkisi getirildiği belirtilmiştir. Yine, yakın dönemde Fars Haber Ajansı, İran 'İhracatı Geliştirme Bankası'nın döviz sepetine Türk Lirası'nı da ekleme kararı aldığını duyurup, İranlıların bundan sonra, ihracat, ithalat ve bankacılık işlemlerinde istemeleri halinde Türk Lirasını kullanabilecekleri kaydedilmiştir.

Bununla beraber, gerek bankalarımızın çekinceleri ve gerekse de sağlıklı ödeme sisteminin tam anlamıyla kurulamamış olması sebebiyle, ihracatçılarımızın İran'a yapacakları ihracatlarında ödemelerin garanti altına alınabilmesi ve İhracat Kredi Sigortası önem arz etmektedir. Bu meyanda, İran başta olmak üzere güneydeki komşu ülkelere yönelik olarak uygulanacak İhracat Kredi Sigortası limitlerinin mümkünse artırılması, bunun özellikle bölge ülkeleri ile ticaret yapan firmalarımıza duyurulması ve sigorta maliyetlerinin ihracatçılarımıza yüksek külfet getirmeyecek şekilde düzenlenmesi ile alternatif ödeme ve sigorta sistemleri üzerinde çalışmaların yapılmasının ikili ticarete firmalara cesaret vereceği düşünülmektedir.

İran'a yapılacak her türlü ithalatta İran Ticaret Bakanlığı'nın ve o ürün ile ilgili Bakanlığın izni zorunludur. Bunun yanında kimi dönemlerde iç fiyatları aşağı çekebilmek amacıyla özellikle bazı tarım ürünlerine ihracat yasağı getirilebilmektedir. Son olarak İran'da, özellikle Tahran'da, düzenlenen uluslararası ihtisas fuarlarına Türk ihracatçılarının katılması ve müteahhitlik hizmetleri alanında işbirliği yapılması tavsiye olunmaktadır. İki ülke arasında yer alan, başta Gürbulak olmak üzere, Esendere ve Kapıköy Gümrük Kapılarında yaşanan altyapı eksikliklerinin giderilmesine yönelik çalışmalar ise Gümrük Müsteşarlığı tarafından sürdürülmektedir.

İran'dan yurt dışına yapılacak döviz havalelerinde ve akreditif açılması işlemlerinde gerekli dövizin Riyal karşılığının bankaya yatırılmasını müteakip, banka vasıtasıyla Merkez Bankası'ndan temin edilmesi veya ihracatçı şirketlerin yaptıkları ihracat karşılığı yurt dışından temin ettikleri dövizin kullanılması önem arz etmektedir.

İran ile iş yapan firmalar peşin ödeme, akreditif, vesaik mukabili veya mal mukabili ödeme yöntemlerini kullanabilmekte olup; uygulamada iki çeşit ödeme yönteminin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan birincisi, ithalatçı İran firmasının gerçekleştireceği ithalat tutarında meblağı (ya da bu meblağa tekabül eden gayrimenkulü) bankasına bloke/ipotek ettirmesi ve bankanın da bu blokaj (ya da ipotek) karşılığında parayı yurt dışındaki ihracatçı firmaya transfer etmesi ve azami bir yıl sonra parayı ithalatçı firmadan tahsil ederek blokajı/ipteği çözmesi şeklindedir. Böylece ithalatçıların nakit ödeme sorunu aşılmaktadır. İkinci ve daha riskli bir yöntem ise adeta bir banka ve bir gümrük komisyoncusu gibi çalışan “sarraf”ların aracı olarak kullanılmasıdır. Bu yöntemde ithalâtçının ithal etmek istediği mala ilişkin ödemeyi çalıştığı sarrafa vermesinden sonra, ihracatçı da malı sarrafın (ithalatçının değil) adına ve genellikle CIF teslim şekli üzerinden göndermektedir. Sarraf, gelen malı alıcısına, parayı ise satıcısına teslim etmekte ve bu işlem için önceden anlaşılan komisyonu alarak görevini tamamlamaktadır.

Bunlarla beraber, 26 Temmuz 2010 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararla İran’a yaptırımlar konusunda ABD ve AB tarafından uygulanacak yaptırımlar önem arz etmekte olup, bu meyanda özellikle ödemelerin bankacılık kanalıyla yapılmasında bir takım endişeler firmalarımız tarafından dile getirilmekte ve bankalar akreditif konusuna sıcak bakmamaktadır. Bununla ilgili bu soruna bir çözüm bulunması konusu aciliyet arz etmektedir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

İranlılar iş ilişkilerinde resmi olup; iş görüşmeleri uzun ve detaylıdır. Yabancı şirketlerle çalışan İranlılar, Batı değerlerine daha fazla aşınadır. İranlı işadamları genellikle kravat takmazlar. Ancak toplantılara ve iş görüşmelerine takım elbise ve kravat ile katılmakta fayda vardır. Bayanlar muhafazakar biçimde giyinmekte ve başlarını örtmektedir. İranlılar iş görüşmelerinde hediye vermeyi severler. Alkol ithalatı ve tüketimi kesinlikle yasaktır.

İran nüfusunun önemli bir bölümü Türkiye’ye büyük bir sempatiyle bakmaktadır. Türk üniversitelerinden mezun olan çok sayıda İranlı meslek sahibi ve iş adamı da ilişkilerin geliştirilmesi açısından büyük bir potansiyel teşkil etmektedir.

Para Kullanımı

İran’da kredi kartları geçerli değildir ve ATM (para çekme makineleri) bulunmamaktadır. Bu nedenle İran’a gidecek iş adamlarının yanlarında seyahatleri süresince yetecek kadar nakit para taşımaları tavsiye edilmektedir. İran Riyali İran dışında konvertibl bir para olmayıp; yabancıların otel faturalarını öderken ya da yüksek tutarda alımlarda kullanabilecekleri tek geçerli yabancı para Euro’dur. İran Riyali’nin yabancı para birimleri ile resmi değişim oranları, İran Merkez Bankası’nın web sitesinden öğrenilebilir. www.cbi.ir

Pasaport ve Vize İşlemleri

İran’a seyahat edecek Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeden muaftır.

Oturma izni için başvurulacak kurum ise, Naja Yabancı Vatandaşların İlişkilerin Genel Müdürlüğü’dür (Adres: Vali-e-Asr Cad. No.811, Tel:00 98 21 88 80 00 00, Faks: 00 98 21 88 90 88 62). Söz konusu izin için gerekli belgeler aşağıdadır. Oturma iznine başvuracak kişilerin olağanüstü

durumlarda şahsen başvuruda bulunamamaları halinde, yasal temsilcileri vekaletname ibrazı ile onlar adına başvuruda bulunabilmektedir.

- 1) Çalışma izinin aslı ve bir adet fotokopisi.
- 2) Çalışılan firmadan temin edilmiş tanıtım yazısı.
- 3) Pasaport sahibine ait yeni çekilmiş 5 adet vesikalık fotoğraf (Başvuru sahibine ait pasaportun refakatçi hanesinde yer alan şahıslara oturma izni talebi olması halinde bu kişilere ait yeni çekilmiş 5 adet vesikalık fotoğraf)
- 4) Banka makbuzu 120.000 Riyal.
- 5) Çalışma Bakanlığı'na hazırlanmış matbu formları eksiksiz doldurmak.
- 6) Pasaport ve vizenin asılları ile 2 nüsha fotokopileri.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

İran yılı 21 Mart'ta başlamakta olup; ilk altı ay 31 gün, sonraki beş ay 30 gün ve onikinci ay 29 gün (ve her dört yılda bir 30 gün) çekmektedir. Hicri takvime göre 1434 yılı, Miladi takvime göre 2013 yılına tekabül etmektedir. İran'da birçok tatil İslami yıla göredir. Bu durumun istisnası ise 21–24 Mart'ta kutlanan Yeni Yıl (Nevruz)'dur. 2013 yılı için geriye kalan tatil günleri şöyle sıralanmaktadır;

- 03 Ocak 2013 , Perşembe Erbain(İmam Hüseyin' in ölümünün 40. günü)
- 12 Ocak 2013 , Cumartesi Hz. İmam Rıza'nın ölüm yıldönümü
- 29 Ocak 2013 , Salı Hz. Peygamberin ve İmam Cafer Sadık'ın Doğum günü
- 10 Şubat 2013 , Pazar İran Devrim yıldönümü
- Mart 2013 , Salı Petrolün Millileştirilmesi günü
- 21 Mart 2013 , Perşembe Nevruz , 1. gün
- 22 Mart 2013 , Cuma Nevruz , 2. gün
- 23 Mart 2013 , Cumartesi Nevruz , 3. gün
- 24 Mart 2013 , Pazar Nevruz , 4. gün
- 29 Mart 2013 , Cuma Nevruz
- 01 Nisan 2013 , Pazartesi İran İslam Cumhuriyeti günü
- 02 Nisan 2013 , Salı Doğa günü
- 14 Nisan 2013 , Pazar Hz. Fatıma'nın ölüm yıldönümü
- 04 Haziran 2013 , Salı İmam Humeyni'nin ölüm yıldönümü
- 05 Haziran 2013 , Çarşamba Hz. İmam Musa Kazım'nın ölüm yıldönümü
- 24 Haziran 2013 , Pazartesi Hz. Mehdi'nin Doğum yıldönümü
- 30 Temmuz 2013 , Salı Hz. Ali'nin ölüm yıldönümü
- 09 Ağustos 2013 , Cuma Ramazan Bayramı , 1. gün
(son anda bayram tatili ileri veya geri alınabilir)
- 10 Ağustos 2013 , Cumartesi Ramazan Bayramı , 2. gün
(son anda bayram tatili ileri veya geri alınabilir)
- 02 Eylül 2013 , Pazartesi Hz. İmam Cafer'in ölüm yıldönümü
- 16 Ekim 2013 , Çarşamba Kurban Bayramı
- 24 Ekim 2013 , Perşembe Dini Bayram (Ghadire – Khom)
- 13 Kasım 2013 , Çarşamba Tasooa
- 14 Kasım 2013 , Perşembe Ashoora
- 23 Aralık 2013 , Pazartesi Erbain (İmam Hüseyin' in ölümünün 40. günü)
- 31 Aralık 2013 , Salı Hz. Peygamberin ve İmam Hasan Mücteba'nın ölüm yıldönümü

İran’da kamu kurumları Perşembe ve Cuma günleri, özel şirketler ve bankalar ise yalnızca Cuma günü kapalıdır. Firmaların çalışma saatleri 08.30 – 13.00 ve 15.00 – 19.00 arasındır. Bankaların çalışma saatleri Perşembe günleri 08.30 – 12.30 arası, diğer günler 08.30 – 16.00 arasındır. Kamu kurumları ise 08.00 – 14.00 saatleri arasında çalışmaktadır.

Ulaşım

İran’ın uluslararası havalimanlarındaki havalimanı taksilerinin otele ulaşımında kullanılması tavsiye edilmektedir. Taksilerde taksimetre bulunmadığından yolculuk öncesi şoförle pazarlık yapılmalıdır.

Yerel Saat

GMT’den 3,5 saat, Türkiye saatinden 1,5 saat ileridedir.

Yerel Ölçü Birimleri

İran’da metrik system kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

İran’ın uluslararası telefon kodu 98’dir. Türkiye’den İran’a yapılacak aramalarda 00 + 98 + alan kodu + telefon numarası şeklinde tuşlama yapılmalıdır.

İklim

Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. En sıcak ay olan Temmuz’da ort. hava sıcaklığı 22–37°C ve ort. yağış miktarı 3 mm iken; en soğuk ay olan Ocak’ta ortalama. hava sıcaklığı eksi 3–7°C ve ort. yağış miktarı 46 mm’dir. Tahran’da yazları sıcak ve kurak geçmekte (30–40 °C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15 °C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir.

KASIM

HOLLANDA

HOLLANDA

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Hollanda Krallığı, Hollanda ve Karayip Denizindeki altı adadan (Aruba ve Hollanda Antilleri) oluşmaktadır.

Avrupa Birliği'nin alan olarak en küçük ülkelerinden bir tanesi olan Hollanda Batı Avrupa'da Kuzey Denizi kıyısında, Almanya ve Belçika arasında yer almaktadır. Ren, Maas ve Shelde nehirlerinin deltasında kurulmuş olan Hollanda'nın 41.526 km²'lik yüzölçümünün 7.578 km²'lik kısmı (% 18) su ve kanallardan oluşmaktadır. Coğrafi yapısı itibariyle düz bir araziye sahip olan ülke topraklarının yarısından çoğu deniz seviyesinin altında bulunmaktadır.

Varlığını hidrolik mühendisliğine borçlu olan Hollanda topraklarının % 20'si, "polder" adı verilen denizden kazanılmış topraklar olup ülke topraklarının 2/3'si dünyanın en geniş kapsamlı su kontrol projeleri sayesinde su altında kalmaktan korunmaktadır. Ülkenin en yüksek noktası 321 metre, en alçak noktası – 6,7 metre (deniz seviyesinin altında)'dir. 16,5 milyonluk nüfusu ve km² başına düşen 491 kişi ile dünyanın nüfusu en yoğun ülkelerinden birisidir.

Hollanda, nemli ve yağışlı bir iklime sahiptir ve yağışlar tüm yıl boyunca görülmektedir. Hollanda'nın iklimi, Kuzey denizi kıyılarında bulunması ve Karayip bölgesinden gelen "gulf stream" in etkisi ile ılımlıdır. Yazın ortalama sıcaklık 16 derece, kışın ise 3 derecedir. Bununla birlikte, nem oranının fazlalığı, ısının daha sıcak veya daha soğuk olarak hissedilmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan, düz bir arazi yapısına sahip olan ülkede Kuzey Denizi'nden esen rüzgar, özellikle deniz kıyısında bütün etkisi ile hissedilebilmektedir. Konumu nedeniyle değişik hava koşullarının yaşanabildiği bir ülke olan Hollanda'da aynı gün içinde bir kaç kez güneşli ve yağışlı hava yaşanabilmektedir.

Siyasi ve İdari Yapı

Hollanda idari açıdan, Drenthe, Flevoland, Friesland, Gelderland, Groningen, Limburg, Overijssel, Utrecht, Zeeland, Noord Brabant, Zuid Holland, Noord Holland olmak üzere 12 Eyaletten oluşmaktadır. Kraliçe, Devletin başıdır. Bağlı Bölgeler Aruba ve Antiller'de Kraliçe tarafından atanan valiler bulunmakta olup, bu bölgelerin bakanları da, Kraliyetle ilgili konular görüşülürken toplantılara katılmak üzere, Hollanda Bakanlar Kurulu'nda yer almaktadır.

Hollanda, parlamento esasına dayalı anayasal bir monarşidir. Devlet yapısında "yasama" Kraliçe, Parlamento ve Bakanlar Kurulu'ndan oluşmaktadır. Parlamento, İl Konseyi üyeleri tarafından dört yıllığına seçilen 75 üyeli I. Meclis (Senato) ve halk tarafından gizli oy ve nisbi temsil usulü ile yine dört yıllık süre için seçilen 150 üyeli II. Meclis'den (Temsilciler Meclisi) oluşmaktadır. Başbakan, Liberal Parti'den Mark Rutte'dir. Mevcut siyasi partiler şunlardır: VVD (Liberal Parti), CDA (Hristiyan Demokrat Parti), PvdA(İşçi Partisi), CU (Hristiyan Birlik Partisi), SP (Sosyalist Parti), PVV (Bağımsızlık Partisi), D' 66 (Demokrat 66), GreenLeft (Yeşil Sol), PvdD (Hayvan Sevenler Partisi).

Şu anda Hükümet, 12 Eylül 2012 tarihinde yapılan seçim sonuçlarına göre iki partili bir koalisyondan oluşmaktadır.

En yüksek yargı makamı Hollanda Yüksek Temyiz Mahkemesi'dir. Mahkeme, yargı idaresinin gözetimi ve temyiz davalarını karara bağlama görevlerini yürütür. Sadece vergi hukukuna giren konularda ilk derece mahkemesi olarak görev yapan beş adet temyiz mahkemesi vardır. Medeni hukuk ve ceza hukuku davaları, altmış bir alt-bölge mahkemesi tarafından ele alınmakta olup, bunların bakmadığı davalar için de on dokuz bölge mahkemesi bulunmaktadır. Ayrıca, çocuklar için çocuk mahkemeleri ve borsa vb. kurumlar için özel tahkim mahkemeleri vardır.

Tarihçe

Netherlands (Alçak ülkeler), İspanya Krallığı yönetiminde olan on yedi eyaletin bir parçasıydı. On yedi eyalet 1568 yılında İspanya ile savaşa girmiş ve 1581 yılında bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. İspanya, 80 yıl süren savaşların sonunda 1648 yılında eyaletlerin bağımsızlığını tanımıştır. Netherlands Eyaleti'ne 1559 yılında yönetici olarak atanan Nassau Kontu Prens William Orange, Hollanda Kraliyet ailesinin atası ve Hollanda devletinin kurucusu olarak kabul edilmektedir.

16-17'nci yüzyıllarda Avrupa'da kraliyet aileleri arasında süregelen savaşlar, akraba evlilikleri ve miraslar nedeniyle birçok defa yönetim değişikliği yaşanmıştır. 1815 yılında Viyana Kongresi ile Belçika ve Lüksemburg'u da kapsayan bölgede Birleşik Hollanda Krallığı ilan edilmiştir. Daha sonra Belçika 1830 yılında ve Lüksemburg 1890 yılında Birleşik Hollanda Krallığı'ndan ayrılmışlardır. 1848 yılında Hollanda'nın önemli devlet adamlarından Thorbecke tarafından ilk anayasa oluşturulmuştur.

Yeni yapılan keşiflerle zengin hammadde kaynakları bulunması nedeniyle 17'nci yüzyılda Hollanda ekonomik bakımdan güçlenmiş ve dünyanın sayılı bir ticaret merkezi ve deniz gücü haline gelmiştir. Bundan sonra denizlerdeki hakimiyetini uzun süre korumayı başarmıştır. Hollanda, 18 ve 19'uncu yüzyıllarda sömürgeci bir politika izleyerek Afrika'da, Güney Amerika'da ve Asya'da sömürgeler edinmiş olup en önemli sömürgeleri Cape Town, Endonezya ve İngilizlerle şu anki New York şehri karşılığında takas edilen Surinam olmuştur. Hollanda sömürgecilik döneminde yoğun olarak köle ticareti yapmıştır.

Hollanda, I. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmış ve savaşın dışında kalabilmiştir. Ancak Hollanda, II. Dünya Savaşı'nda Almanlar tarafından 1940'ta işgal edilmiş, işgal 1945'te son bulmuştur. Hollanda, II. Dünya Savaşı'ndan sonra tarafsızlık politikasından vazgeçmiş ve NATO ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan bağımsızlık hareketleri sonrasında Endonezya ve Güney Afrika'daki sömürgeleri özgürlüklerini ilan etmişler, Antiller ve Aruba'yla ise Hollanda'yla ilişkileri düzenleyici nitelikte bir "İmtiyazlar Anlaşması" imzalanmıştır (29 Aralık 1954). Bu anlaşma ile her ülkenin kendi iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde koordineli hareket etmesi kararlaştırılmıştır.

Günümüzde, Kraliçe, Devletin başıdır. Aruba ve Antillerde Kraliyeti temsil eden ve Kraliçe tarafından atanan Valiler bulunmakta olup onların bakanları da Kraliyetle ilgili konular görüşülürken toplantılara katılmak üzere Hollanda Bakanlar Kurulu'nda yer almaktadır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Hollanda'nın nüfusu, Şubat 2015 yılı itibarıyla 16,9 milyondur. Nüfusun %80'i Hollandalı, %20'si ise azınlıklardan oluşmaktadır. 3.3 milyonluk göçmen nüfus içerisinde en büyük grup, yaklaşık 400 bin kişi ile Türklerdir (toplam nüfusun % 2,5'i). Daha sonra Fas, Surinam ve Endonezya kökenliler gelmektedir.

Nüfus yoğunluğu km2 başına 486 olan Hollanda, dünyadaki nüfus yoğunluğu en yüksek olan ülkeler arasındadır. Nüfusu en fazla olan şehirler sırasıyla, Amsterdam, Rotterdam, Lahey, Utrecht, Eindhoven, Tilburg'dur.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Petrol

Hollanda Kuzey Denizinde zengin petrol rezervlerine sahip olmakla birlikte, bu rezervlerin miktarı, sahip olduğu doğalgaz kaynaklarından çok daha azdır. Bilinen petrol rezervlerinin miktarı, 100-200 milyon varil olarak tahmin edilmektedir. Hollanda hükümeti petrol çıkarma işlemlerine devam edilmesi taraftarıdır.

Doğalgaz

Hollanda hem topraklarında hem de Kuzey Denizinde olmak üzere zengin doğalgaz rezervlerine sahiptir. Ülkenin doğalgaz sektörü petrol sektöründen çok daha büyüktür. Avrupa Birliği ülkeleri arasında en büyük doğalgaz rezervleri, 1959 yılında Groningen yakınlarında bulunmuştur. Yıllar boyunca Hollanda, Rusya ile birlikte Batı Avrupa için en önemli doğalgaz tedarikçilerinin başında gelmiştir.

Rusya, Norveç, ABD, Kanada; İran ve Endonezya'dan sonra Hollanda, dünyadaki en büyük doğalgaz üretici ve ihracatçılarından birisidir. Enerji ihtiyacının yaklaşık yarısını kendi doğalgaz kaynakları ile karşılamaktadır.

Yasa gereği yıllık doğalgaz üretimi 2.68 trilyon kübik feet (tcf) ile sınırlanmış olup, 2008-2013 yılları arasında bu değer 2.47 tcf'ye düşürülmüştür. Sınırlamadaki amaç, rezervlerin yakın gelecekte de var olmasıdır.

Doğalgaz üretiminin ekonomideki payı, bu sektördeki vergilerin yüksek olduğu 1980'lerin başında zirveye ulaşmıştır. Yüksek fiyatlar bu sektörden elde edilen geliri büyük ölçüde artırmıştır. Ancak yakıt ve enerji sektöründen elde edilen gelir, 2006 yılında toplam gelirin sadece % 6'sını oluşturmuştur. 1 Ocak 2006'da yaklaşık 1,511 milyar metreküplük doğalgaz rezervi kaldığı açıklanmıştır ve bunun da 21 yılda biteceği hesaplanmıştır. Yeni keşfedilecek ve çıkarılacak doğalgaz miktarının da 240-490 milyar metreküp olacağı tahmin edilmektedir.

2000 yılında, Hollanda doğalgaz sektöründeki özelleştirmenin hızlandırılmasına yönelik bir düzenleme yapılmıştır. Yeni yasayla birlikte, firmaların ve diğer tüketicilerin, 2004'ten itibaren kendi doğalgaz şirketlerini seçebilmelerine olanak sağlanmıştır.

Çevre

Hollanda çevreyi koruma yönünde politikalar oluşturmak, düzenlemeler yapmak ve bunları uygulamak konusunda dünyadaki en etkin ülkelerden biridir. Hollanda devleti, çevreye en az zararı verecek şekilde sürdürülebilir kalkınma yollarını aramaktadır. Devlet, ekonomik faaliyetlerin çevreye olan negatif etkisini telafi etmek amacıyla, daha fazla kaynak ayırma kararı almıştır. Hollanda, Kyoto Sözleşmesi'ni imzalamış olan ülkeler arasında bulunmaktadır.

Ministry of Housing, Special Planning and the Environment (Konut, Alan Düzenleme ve Çevre Bakanlığı) çevre politikalarını oluşturmak ve uygulamaktan sorumlu kurumdur. Hollanda'nın mevcut çevre politikası aşağıdaki konulara ilişkin düzenlemelerden oluşmaktadır:

- İklim değişikliği
- Asidifikasyon (Sulardaki PH düzeyinin, atmosferden alınan karbon dioksit nedeniyle PH değerinin azalması)
- Eutrophication (suların, fosfat türü besin maddeleri bakımından zenginleşmesi nedeni ile su içerisindeki bitkilerin büyümesinin hızlanması ve sonuçta oksijenin azalması)
- Zehirli ve zararlı maddeler
- Kirlenmiş alanlar
- Atık bertarafı
- Yeraltı sularının yok olması

Hollanda, endüstriyel karbon dioksit gazı ve sülfür dioksit emisyonuna sahip ülkeler arasında başta gelmektedir. 1980-1990 arasında alınan önlemler sonrası, sülfür dioksit emisyon hacmini yarı yarıya azaltmayı başarmış olan Hollanda'da, nehirlere tarımsal ve endüstriyel faaliyetler nedeni ile aşırı şekilde kirlenmiş bulunmaktadır.

The Netherlands Environmental Assessment Agency (Hollanda Çevresel Değerlendirme Kuruluşu) isimli bağımsız araştırma enstitüsü, Hollanda hükümetine çevresel politikalar ve bölgesel planlama konusunda tavsiyelerde bulunan üç kuruluştan birisidir. 2008 yılında kurulmuştur. Diğerleri, Centraal Planbureau (Merkezi Planlama Bürosu) ve Sociaal en Cultureel Planbureau (Sosyal ve Kültürel Planlama Bürosu) isimli kuruluşlardır.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Hollanda ekonomisi, özel sektör ve kamu sektörünün her ikisinin de önemli roller oynadığı karma bir pazar ekonomisi niteliği taşımaktadır. Ekonomi güçlü bir uluslararası yönelime sahiptir. Hollanda, ticaret ve yüksek düzeyli finansal ve mesleki hizmetleri ile ünlenmiş, dünyadaki en zengin ve refah seviyesi yüksek ülkelerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Hollanda, IMF'nin 2014 yılında hazırlanmış olduğu sıralamaya göre nominal olarak dünyanın en büyük 17. ekonomisidir. Kişi başına düşen gelirden ise 12. sırada yer almaktadır.

Ekonominin ana itici sektörleri nakliye/lojistik, kimya sanayi, ticaret ve hizmetlerden oluşmaktadır. İmalat sanayi Hollanda'da, Almanya, Fransa ve İtalya gibi diğer Avrupa ülkelerinde olduğundan daha az baskın durumdadır. Endüstriyel aktiviteler esas olarak gıda işleme, kimyasallar, petrol işleme ve elektrikli makineler üzerine yoğunlaşmıştır.

Son derece mekanize tarım sektörü işgücünün yalnızca % 2'sini istihdam etmekle birlikte gıda işleme sanayisi ve ihracat için önemli miktarda üretim gerçekleştirmektedir.

Bilgi iletişim teknolojileri sektörü halen GSMH artışına % 20 civarında katkıda bulunmaktadır. Tarım ve gıda ile kimyasallar gibi daha geleneksel sektörlerde biyoteknoloji giderek artan önemde bir rol oynamaktadır. Oldukça dışa açık olan ekonomi dış ticarete ve finansal hizmetlere bağımlıdır.

GSYİH'nin Sektörlere Göre Dağılımı

2007a 2008a 2009a 2010a 2011a 2012c 2013c 2014c 2015c 2016c

TARIM	2.7	2.6	2.8	2.8b	2.8	2.8	2.8	2.7	2.6	2.8
SANAYİ	26.1	24.6	24.4	24.0b	23.8	23.8	23.7	26.1	24.6	24.4
HİZMETLER	71.2	72.8	72.9	73.2b	73.4	73.4	73.5	71.2	72.8	72.9

* Faktör Maliyetlerine Göre Hesaplanmıştır, a: Gerçekleşen b: EIU Tahmini c: EIU Beklentisi

Ekonomi Politikaları

Hollanda ekonomisi çok gelişmiş bir serbest piyasa ekonomisidir. Dolayısıyla devletin ekonomideki ana etkisi, daha çok düzenlemeler ve vergilendirme kapsamında olmaktadır. Devlet kapsamlı, yapısal ve düzenleyici reformlar ile sıkı ve istikrarlı bir ekonomi politikasını birlikte uygulamaktadır.

Hollanda ekonomisinin rekabet gücü özellikle son 10 yılda önemli ölçüde gelişmiştir. Bunda hükümetin 1995 yılında Hollanda ekonomisinin teknolojik temelini geliştirecek şekilde büyük kuruluşlara vergi avantajları sağlayan dört yıllık bir planı uygulamaya koymasının özel bir etkisi olmuştur. Hükümet bu dönemde yüksek teknoloji araştırma enstitülerinin kuruluşuna 124 milyon dolar ayırmıştır. Bu planın uygulanması neticesinde, Hollanda özel sektörü yüksek teknoloji Ar-Ge yatırımlarına önem vermiş; üniversite, devlet ve sanayi işbirliği gelişmiştir.

Hollanda devleti ekonomideki rolünü 1980'lerden beri göreceli olarak azaltmaktadır. Özelleştirme çalışmaları halen devam etmekte, piyasaların işleyişi üzerindeki kontrolünü giderek daha da azaltmaktadır. Hollanda, ABD ile birlikte, uluslararası serbest ticareti ve vergi ve tarifelerin azaltılmasını en çok destekleyen iki ülkeden birisidir. Hollanda'nın 1990'larda başlayan ekonomik başarısı, uyguladığı ekonomi politikaları kapsamında 1970'lerin sonu ve 1980'lerde işyerlerinin geçirdiği değişimin sonucudur.

Avrupa'daki diğer ekonomiler 1990'larda ortalama olarak % 1.6 oranında büyürken, Hollanda ekonomisi ortalama % 2.8 oranında büyümüştür. Devlet pek çok kamu kuruluşunu özelleştirerek ekonomideki rolünü azaltmış, firmaların önemli bir kısmı ileri teknolojileri kullanmaya başlamışlardır. Bu yolla, Hollanda Avrupalı komşularının pek çoğundan daha önce ekonomik reformları gerçekleştirerek, bu ülkelerden çok daha fazla rekabetçi hale gelmiştir. Ekonomi politikalarının sonucu olarak, diğer pek çok gelişmiş ülkede olduğu gibi Hollanda ekonomisinde de hizmetler sektörü büyümüş, tarımsal üretim ve sanayi sektörünün GSMH içerisindeki payı göreceli olarak azalmıştır.

Devlet kurumları, ekonomik ve sosyal politikaları belirlerken, işveren dernekleri ve ticaret birlikleri ile yakın işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Bu mekanizmaya 'Polder Model' adı verilmektedir. Polder, Hollandacada, denizden kazanılmış arazi anlamına gelmektedir. Politikalar belirlenirken, bağımsız bir kuruluş olan 'Hollanda Merkezi Planlama Bürosu' nun bilimsel görüş ve verileri de göz önüne alınmaktadır.

Polder modeli, 1982 yılında işveren dernekleri, sendikalar ve devletin birlikte, ekonominin yeniden canlandırılması için, daha kısa çalışma saatleri ve daha düşük ücretler uygulanması yoluyla daha fazla kişi istihdam etmek yönünde ortak karar aldığı başlanmıştır. Kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi ve bütçe kesintileri yönündeki ekonomi politikaları ile birleştirilen bu model, 1990'ların sonunda gerçekleşen Hollanda mucizesinin nedenidir.

Bu süreçte önemli rolü olan kuruluşlardan biri, Jan Tinbergen tarafından 1945 yılında kurulmuş olan 'Hollanda Merkezi Planlama Bürosu'dur. Jan Tinbergen, geliştirdiği makroekonomik model nedeniyle, 1959 yılında Nobel ödülünü kazanmış, bir ekonomisttir. Modeli önce Hollanda'da, II. Dünya Savaşı sonrasında da ABD ve İngiltere'de uygulanmıştır.

Son yirmi yıldır, ekonomik politikalar kısa ve orta vadeli makroekonomik modellere odaklanmak yerine, ekonomik sistemin hem kurumsal yapısının hem de fiziksel ve sosyal altyapısının iyileştirilmesine odaklanmaktadır. İstikrarlı bir ekonomik ortam yaratmak açısından makroekonomik politikalar hala önemini korumakla beraber, ekonominin büyüme potansiyeli ve performansını güçlendirmek açısından yapısal hususların daha önemli olduğu düşünülmektedir.

Ekonomik Performans

	2011 a	2012 a	2013 a	2014 a	2015 b	2016 c	2017 c
GSYİH (milyar \$)	894,5	829,2	864,6	880,9	756,4	727,0	799,3
Reel Büyüme (%)	1,7	-1,1	-0,4	1,0	2,0	2,1	1,8
Enflasyon Oranı (% , dönem sonu, TÜFE)	2,5	2,8	2,6	0,3	0,2	0,91,2	
İşsizlik Oranı (% , ortalama)	5,0	5,8	7,3	7,4	6,9	6,66,3	
Cari İşlemler Dengesi (milyon \$)	81,5	89,5	94,9	93,1	74,6	66,876,4	
Kişi Başına GSYİH (\$, PPP)	46.476	46.435	46.815	47.744 b	49.186	50.80452.370	

Kaynak: The Economist Intelligence Unit-EIU, a Gerçekleşen, b EIU Tahmini, c EIU Beklentisi

Belli Başlı Ekonomik Bölgeler

Ekonomik faaliyetler Ranstad olarak bilinen, en büyük dört şehir olan Amsterdam, Rotterdam, Lahey ve Utrecht'ten oluşan alanda yoğunlaşmıştır. Ücretli çalışanların % 50'si Ranstad Bölgesinde bulunan üç batı eyaleti olan Kuzey Hollanda (Noord-Holland), Güney Hollanda (Zuid—Holland) ve ülkenin en zengin bölgesi olan Utrecht'te istihdam edilmektedir.

Hollanda yüzölçümü itibarıyla küçük bir ülke olmasına rağmen ülkenin ekonomik bölgelerinde üretim sektörlerine göre, bölgelerin tarihsel ve coğrafi özelliklerine dayalı bir çeşitlilik vardır. Dağıtım ve depolamaya bağlı birçok aktivite, Rotterdam Rijnmond bölgesi, Zeeland, ya da Amsterdam yakınındaki Kuzey Denizi kanalı gibi belli başlı su yolları ve deniz-nehir bağlantı noktalarının bulunduğu yerlere yakın yoğunlaşmıştır. Amsterdam Schiphol Havaalanı sağladığı dinamik altyapı ile birçok firmaya cazip gelmektedir.

Geleneksel olarak tarımsal bir yapı gösteren ülkenin kuzeyi, aynı zamanda büyük ya da çok sayıda küçük işyerinin toplandığı bir bölgedir. Utrecht ülkenin merkezinde bulunmaktadır ve iş hizmetleri sektöründe önemli bir yere sahiptir. Birçok Hollandalı ve yabancı IT firmasının merkezi bu bölgede yoğunlaşmıştır.

Ülkenin doğusunda ekin ve canlı hayvan yetiştiriciliği başta olmak üzere, çiftçilik sektörü ve et işleme sanayi faaliyet göstermektedir. Kimya sanayindeki Akzo Nobel gibi diğer sanayi kolları da bu bölgededir. Elektronik sektöründe lider isim Philips'in de bulunduğu Noord Brabant bölgesi de önemli bir sanayi merkezidir. DAF traktörlerinin de üretildiği bu bölge, aynı zamanda nakil araçlarının üretim yeridir.

Güneyde Limburg bölgesi, Avrupa nakliye yollarının kesişim yeridir. Almanya'nın Rhine/Ruhr bölgesi ve Merkezi Avrupa'ya geçecek bütün kara ve demiryolları Limburg'dan geçmektedir. Nehirler üzerindeki taşımacılık, Meuse nehri ve Juliana kanalı üzerinden belli başlı Avrupa su yollarına geçişi sağlamaktadır. Limburg bölgesinin ekonomik altyapısının temel dayanaklarından biri de Maastricht-Aachen Havaalanı olup, buradan sağlanan yolcu ve mal taşıma ve charter uçuşları, Avrupa'ya yapılan dağıtımın büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Kimyasallar üretimi konusunda bir joint venture olan DSM-Mitsubishi ve Volvo otomobilleri üreten Nedcar şirketi bu bölgede faaliyet göstermektedir.

Doğuda yer alan Overijssel bölgesi, özellikle tekstil endüstrisi nedeniyle Hollanda'nın en gelişmiş sanayi bölgesidir. Ayrıca metal, kimya, kauçuk ve et işleme sanayileri ile tarım sektörü de bu bölgede bulunan önemli sektörlerdendir. Twente Teknik Üniversitesinin burada kurulmuş olması da bölgenin araştırma ve teknik altyapı bakımından oynadığı önemli rolün bir göstergesidir.

Dış Ticaret

Genel Durum

Yüzyıllardır bir ticaret ülkesi olma geleneği, denizdeki stratejik konumu ve küçüklüğü, doğal gaz ve petrol dışında doğal kaynakların olmaması, tarım alanlarının az olması ve tarım ürünleri çeşitliliğinin çok fazla olmaması nedeniyle hammadde ve yarı işlenmiş ürünlerin ithalatına bağımlı olması, Hollanda'nın uluslararası yönelimli çok açık bir ekonomiye sahip olmasında önemli bir rol oynamıştır.

Bu açık ekonomi için diğer ülkelerle ticaretin düzeyi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle dış ticaret politikası dünya pazarlarında proaktif davranmak ve dış ticaretin mümkün olduğu ölçüde liberal olması yönündedir. Dış ticaret ekonomide büyük bir öneme sahip olup ekonomi dış ticarete önemli derecede bağımlıdır. Dış ticaret, ekonomik büyümenin lokomotifidir. Dış ticaret hacmi 2005 yılından itibaren GSMH'nin üzerinde gerçekleşmektedir.

Hollanda'nın ticaret yapısı, yakın komşularıyla yoğun ilişki yanında, dünyanın en uygun fiyat ve kalitedeki üreticilerinden tedarik edip, üretimin düşük talebin yüksek olduğu Avrupa'ya pazarlamak şeklindedir. İhracatın önemli bir kısmı re-eksporttan oluşmakta ve devamlı dış ticaret fazlası verilmektedir. Hollanda, Hollanda, WTO 2014 yılı verilerine göre, dünya ticaretinden aldığı pay açısından ihracatta beşinci, ithalatta ise dokuzuncu sırada yer almaktadır.

Hollanda'ya ithal edilen ürünlerin büyük bir bölümü, hiçbir işlemden geçirilmeden veya basit bir işlemden geçirildikten sonra ihraç edilmektedir. Bu nedenle, Hollanda'nın başlıca ithal ve ihraç ürünleri incelendiğinde, aynı ürünlerin hem ithalat hem de ihracatta başlıca ürünler arasında yer aldıkları ve değerlerinin ihracat lehine küçük farklarla birbirine yakın olduğu görülmektedir. Genellikle re-eksporta konu olan mallar, ABD ve Asya'dan ithal edilmekte ve Avrupa ülkelerine gönderilmektedir. Hollanda'nın AB üyesi olmayan ülkelerle ticarete açık verirken, AB içi ticarete fazla vermesinin başlıca nedeni re-eksport ticaretidir.

Hollanda'nın ihracatında olduğu gibi, ithalatında da AB ülkeleri önde gelmektedir. Hollanda'nın en fazla ihracat yaptığı pazarlar arasında AB üyesi ülkeler başta gelmektedir. Ancak, Hollandalı ihracatçılar son zamanlarda etkinliklerini daha uzak pazarlara kaydırmışlar ve AB dışındaki ülkelere satışlarda kayda değer artışlar olmuştur. Bununla birlikte, özellikle Çin'in ve Rusya ile Suudi Arabistan gibi petrol ve gaz ihraç eden ülkelerin ithalattaki payı artmaktadır.

Diğer taraftan, KOBİ'lerin ekonomide ve dış ticarete rolü zayıflamaktadır. Hollanda KOBİ Birliği (MKB) ile ABN Amro Bank tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre; orta ölçekli firmaların sayıları azalmakta, ortalama istihdam düşmekte ve büyüme çabalarında çok büyük güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Araştırma sonuçlarına göre ayrıca, tarım sektörü hariç firmalar kapasitelerini küçültmektedirler. Bunların sonucunda, Hollanda ihracatının azalan sayıdaki büyük ölçekli şirketlere bağımlılığı artmaktadır.

Hollanda'nın ticaret yapısı, yakın komşularıyla yoğun ilişki yanında, dünyanın en uygun fiyat ve kalitedeki üreticilerinden tedarik edip, üretimin düşük talebin yüksek olduğu Avrupa'ya pazarlamak şeklindedir. Bunun yanında Hollanda'nın dış ticaret fazlası istisna yıllar dışında sürekli bir biçimde artış göstermektedir.

Ülkenin Dış Ticareti

Hollanda'nın Dış Ticareti (Milyar \$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2005	349,8	310,6	660,4	39,2
2006	400,7	358,5	759,2	42,2
2007	477,6	421,4	899,0	56,2
2008	545,9	494,9	1.040,8	51,0
2009	431,5	382,2	813,7	49,3
2010	492,6	440,0	932,6	52,6
2011	530,6	492,8	1.023,4	37,8
2012	554,7	501,1	1.055,8	53,6
2013	571,3	506,2	1.077,5	65,1
2014	571,4	508,0	1.079,4	63,4
2015	567,4	506,3	1.093,7	61,1

Kaynak: ITC-Trade Map

İhracatında Başlıca Ürünler

Hollanda'ya ithal edilen ürünlerin büyük bir bölümü, hiçbir işlemten geçirilmeden veya basit bir işlemten geçirildikten sonra ihraç edilmektedir. Bu nedenle, Hollanda'nın başlıca ithal ve ihraç ürünleri incelendiğinde, aynı ürünlerin hem ithalat hem de ihracatta başlıca ürünler arasında yer aldıkları ve değerlerinin ihracat lehine küçük farklarla birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Genellikle re-eksporta konu olan mallar, ABD ve Asya'dan ithal edilmekte ve Avrupa ülkelerine gönderilmektedir. Hollanda'nın AB üyesi olmayan ülkelerle ticarete açık verirken, AB içi ticarete fazla vermesinin başlıca nedeni re-eksport ticaretidir.

Hollanda'nın İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP No	Ürün Tanımı	2013	2014	2015	2014-2015	
					Değişim %	2015 Pay %
	Tüm ürünler	571.246.855	571.347.542	567.384.764	-0,7	100,0
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	75502300	64906113	41871603	-35,5	7,4
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	14425662	16850826	33740916	100,2	5,9
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri,	15591549	15232813	20408144	34,0	3,6

üniteleri

3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	13480651	15966975	15659257	-1,9	2,8
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	7042431	6488393	8770901	35,2	1,5
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	9346959	9299018	8539784	-8,2	1,5
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	8107183	8668580	8445776	-2,6	1,5
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	9958755	9936270	8077971	-18,7	1,4
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	7262966	7665616	7670105	0,1	1,4
8486	Yarı iletken disk, elektronik entegre devresi, düz panel göstergesinin imalatı iç	6861185	7920079	6629810	-16,3	1,2
8542	Elektronik entegre devreler	3674437	4118456	5829194	41,5	1,0
9021	Ortopedik cihazlar, kırıklara mahsus cihazlar, işitme cihazı vb.	5831907	6285209	5627942	-10,5	1,0
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	3306766	4511390	5136012	13,8	0,9
8701	Traktörler	5172561	5168256	4672349	-9,6	0,8
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb. (ilk şekilde)	4659426	4786908	4369825	-8,7	0,8
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	3360815	3157978	4237840	34,2	0,7
7601	İşlenmemiş alüminyum	1393825	2089704	4177783	99,9	0,7
2902	Siklik hidrokarbonlar	6075705	5465930	3258052	-40,4	0,6
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	3701199	3633856	3146514	-13,4	0,6
0603	Buket yapmaya elverişli/kesme çiçek ve tomurcuklar	4640301	4672015	3132812	-32,9	0,6
0406	Peynir ve lor	4423041	4508923	3110337	-31,0	0,5
8708	Kara taşlıları için aksam, parçaları	4065152	4076902	3010814	-26,1	0,5
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	1178772	862665	2966302	243,9	0,5
8525	Radyo/televizyon yayını için verici cihazlar; televizyon, dijital, görüntü	3055559	2898216	2734815	-5,6	0,5

kaydedicileri						
8523	Ses ve diğer fenomenleri kaydetmek için disk, bant vb.	2575213	2659891	2635713	-0,9	0,5
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2725440	2391685	2567616	7,4	0,5
2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	3063042	3119494	2560845	-17,9	0,5
0602	Diğer canlı bitkiler (kökleri dahil) çelikler, ası kalem ve gözleri vs.	4344299	4429448	2550730	-42,4	0,4
3003	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere karıştırılmış ilaçlar (dozsuz)	333664	463985	2529899	445,3	0,4
2309	Hayvan gıdası olarak kullanılan müstahzarlar	3520901	3495412	2527280	-27,7	0,4
1901	Malt hülasesi; un, nişasta ve malt esaslı müstahzarlar	2332429	3061746	2420336	-20,9	0,4
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	2369950	2530551	2287458	-9,6	0,4
8803	Balon, hava gemisi, planör vb. diğer hava taşıtlarının aksam ve parçaları	1728290	1988210	2257342	13,5	0,4
0201	Sığır eti (taze/soğutulmuş)	2804818	2737655	2255311	-17,6	0,4
8541	Diotlar, transistörler vb. yarı iletkenler, piezo elektrik kristaller	1595874	1753820	2242091	27,8	0,4
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	2418689	2509184	2186194	-12,9	0,4
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm.den geniş)	2016031	2491767	2154261	-13,5	0,4
9504	Topluca oynanan oyunlar için eşya; bilardo, bowling tertibatı	513270	514726	2148961	317,5	0,4
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı	2820197	2939593	2147668	-26,9	0,4
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	2369107	2282342	2114685	-7,3	0,4

Kaynak: ITC-Trade Map

İthalatında Başlıca Ürünler

Hollanda'nın İthalatında Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP No	Ürün Tanımı	2013	2014	2015	2014-2015	2015
					Değişim	Pay
					%	%

Tüm ürünler		506.162.309	508.032.877	506.300.940	-0,3	100,0
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	52163977	46622335	35419078	-24,0	7,0
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	17873666	18752200	35343873	88,5	7,0
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	50573752	40159121	27209516	-32,2	5,4
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	17645426	18101584	22235353	22,8	4,4
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	12142047	11241707	10731620	-4,5	2,1
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	11015300	11562038	10450100	-9,6	2,1
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	8740798	8405561	7900155	-6,0	1,6
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	6185814	6610016	6488691	-1,8	1,3
8542	Elektronik entegre devreler	3411628	3858113	5389931	39,7	1,1
9021	Ortopedik cihazlar, kırıklara mahsus cihazlar, işitme cihazı vb.	5163968	5547125	4923192	-11,2	1,0
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	4309026	3977392	4872162	22,5	1,0
7601	İşlenmemiş alüminyum	1379066	3010942	4572508	51,9	0,9
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	2571512	2214795	4258586	92,3	0,8
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. ürünler	3743633	4588338	4160434	-9,3	0,8
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	4612886	4800920	3945483	-17,8	0,8
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	8477129	8360602	2871496	-65,7	0,6
9504	Topluca oynanan oyunlar için eşya; bilardo, bovlng tertibatı	511540	564745	2870182	408,2	0,6
3003	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere karıştırılmış ilaçlar (dozsuz)	246954	163333	2591483	1486,6	0,5
8541	Diotlar, transistörler vb. Yarı iletkenler, piezo elektrik kristaller	1666324	2023248	2540145	25,5	0,5
8525	Radyo/televizyon yayını için verici cihazlar; televizyon, dijital, görüntü	2738679	2502388	2420189	-3,3	0,5

	kaydediciler					
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	2087783	2503460	2380673	-4,9	0,5
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	2560114	2681017	2358588	-12,0	0,5
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	2149156	2039623	2290611	12,3	0,5
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	12897930	12396595	2175199	-82,5	0,4
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2309344	2451127	2169392	-11,5	0,4
2933	Sadece azotlu heterosiklik bileşikler	3125103	1510007	2149995	42,4	0,4
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	568437	742832	2141016	188,2	0,4
7202	Ferro alyajlar	935091	901755	1998421	121,6	0,4
8486	Yarı iletken disk, elektronik entegre devresi, düz panel göstergesinin imalatı iç	1765154	1935452	1958703	1,2	0,4
2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar vb.	4250360	3591694	1888170	-47,4	0,4
7219	Paslanmaz çelikten yassı hadde mamulü (600mm den geniş)	1907423	2027825	1868907	-7,8	0,4
8523	Ses ve diğer fenomenleri kaydetmek için disk, bant vs.	2028033	2223754	1775711	-20,1	0,4
7502	İşlenmemiş nikel	635542	767977	1745932	127,3	0,3
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	1228005	1412501	1643993	16,4	0,3
2902	Siklik hidrokarbonlar	3219595	2772488	1606705	-42,0	0,3
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb. kösele	2206321	2186300	1604929	-26,6	0,3
2009	Meyve ve sebze suları (fermente edilmemiş, alkol katılmamış)	1555525	1584182	1600602	1,0	0,3
1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	2572321	2169778	1600277	-26,2	0,3
4703	Sodalı ve sülfatlı odun hamuru	953992	909389	1581273	73,9	0,3
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	2000600	2069912	1579749	-23,7	0,3

Kaynak: ITC-Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Aslında Hollanda'nın ihracatta sağlamış olduğu başarı komşularıyla yaptığı ticaret sayesinde. Örneğin Hollanda'nın Almanya ile yaptığı ticarete verdiği fazla GSYİH'sinin %6'sına ulaşmaktadır. Hollanda'nın AB dışındaki ülkelerle gerçekleştirmiş olduğu ticarete verdiği cari açık GSYİH'sinin yaklaşık %10'u kadardır. Avrupa dışında Hollanda'nın en önemli ihrac pazarı ABD'dir. Asya, Avrupa ve Latin Amerika'da hızlı bir biçimde büyüyen ülkeler ile Hollanda firmaları açısından halen ufak pazarlardır.

Hollanda'nın dış ticaret verilerine bakıldığında önde gelen ülkelerin ithalatta ve ihracatta çoğunlukla aynı ülkeler olduğu görülmektedir. Hollanda'nın en önemli dış ticaret ortağı Almanya'dır. Almanya, 2015 yılında Hollanda'nın ihracatında % 22,5; ithalatında ise % 14,3 pay sahibidir. Belçika, Hollanda'nın ihracatında ikinci, ithalatında üçüncü sırada yer almaktadır. İngiltere, Fransa, ABD, İtalya, İspanya ve Rusya hem ihracat hem ithalatta önde gelen diğer ülkelerdir.

Hollanda'nın ihracatına bakıldığında AB üyesi ülkelerin toplam ihracatın %70'ini oluşturduğu görülmektedir. Avrupa ülkeleri dışarıda bırakılacak olursa Hollanda'nın en büyük dış ticaret ortağı ise ABD ve Çin'dir.

Hollanda'nın İhracatında Başlıca Ülkeler (1 000 \$)

	2013	2014	2015	2014-2015	
				Değişim	Pay
				%	%
Dünya	571246855	571347542	567384764	-0,7	100
Almanya	141286147	138340029	127405126	-7,9	22,5
Belçika	63230942	62936269	61062742	-3,0	10,8
İngiltere	48341712	48588052	50945860	4,9	9,0
Fransa	47515985	46843515	45582026	-2,7	8,0
İtalya	26146659	24796541	21513421	-13,2	3,8
ABD	22184404	24715198	20539305	-16,9	3,6
İspanya	14773020	15765305	16621024	5,4	2,9
Polonya	12093345	12647053	12809190	1,3	2,3
İsveç	10013066	10179044	12518032	23,0	2,2
Çin	10159295	10471784	10314850	-1,5	1,8
Çek Cum.	7950992	8631184	8969490	3,9	1,6
Danimarka	7110340	7315072	7428685	1,6	1,3
Avusturya	6528687	6653504	6945423	4,4	1,2
İsviçre	7430768	7345172	6929131	-5,7	1,2
Türkiye	6332069	6684968	6165608	-7,8	1,1
Finlandiya	5445048	5782583	5643526	-2,4	1,0

Rusya	9043846	8285445	5193550	-37,3	0,9
Singapur	4890023	4633477	4656925	0,5	0,8
Norveç	4929055	4975844	4617797	-7,2	0,8
Güney Kore	4634490	4953307	4608602	-7,0	0,8
Macaristan	3357913	3683830	4410742	19,7	0,8
İrlanda	4349320	4935681	4268993	-13,5	0,8
Portekiz	3351628	3525051	3862789	9,6	0,7
B.A.E.	3024502	3694149	3544469	-4,1	0,6
Japonya	4192203	4386473	3501604	-20,2	0,6
Suudi Arabistan	2953835	3332387	3219090	-3,4	0,6
Nijerya	3562360	3491383	3184478	-8,8	0,6
Tayvan	4752136	3302143	3037037	-8,0	0,5
Kanada	3446574	3363221	2961313	-12,0	0,5
Brezilya	2842399	3673336	2809536	-23,5	0,5
Hong Kong	2500976	2924846	2631555	-10,0	0,5
Meksika	3521440	3545335	2588945	-27,0	0,5
Romanya	2337005	2478609	2551390	2,9	0,4
G. Afrika Cum.	2584359	2276010	2490174	9,4	0,4
Yunanistan	2846172	2982001	2466957	-17,3	0,4
Avustralya	2934403	2851203	2365835	-17,0	0,4
Slovakya	1865661	1951593	2061199	5,6	0,4
Hindistan	2141923	2432396	2034539	-16,4	0,4
İsrail	1851851	1655316	1926672	16,4	0,3
Mısır	1660839	1911672	1533754	-19,8	0,3

Kaynak: ITC-Trade Map

Hollanda'nın İthalatında Başlıca Ülkeler (1 000 \$)

	2013	2014	2015	2014-2015	
				Değişim	Pay
				%	%
Dünya	506162309	508032877	506300940	-0,3	100
Çin	42060625	47026706	73148452	55,5	14,4

Almanya	83975513	83336333	72639341	-12,8	14,3
Belçika	49411764	49184570	41228441	-16,2	8,1
ABD	34592462	36214005	38436448	6,1	7,6
İngiltere	36345854	33764989	23552414	-30,2	4,7
Fransa	22725282	22973618	19024356	-17,2	3,8
Rusya	27096355	24155708	16219721	-32,9	3,2
Norveç	18059478	19767684	12019995	-39,2	2,4
Japonya	11170374	11055993	11374501	2,9	2,2
İtalya	10660181	10722656	10106232	-5,7	2,0
Polonya	7292571	7990219	8483150	6,2	1,7
İspanya	8678283	9063516	8072697	-10,9	1,6
İsveç	8767420	8605984	7688641	-10,7	1,5
Brezilya	7217287	6163269	6771896	9,9	1,3
İrlanda	6304140	6312234	6063651	-3,9	1,2
Hong Kong	2534753	2809904	5923708	110,8	1,2
Çek Cum.	6287987	6217068	5835527	-6,1	1,2
Malezya	7850960	8583306	5607659	-34,7	1,1
Nijerya	4983140	5278193	5329189	1,0	1,1
İsrail	2562967	2055025	4773659	132,3	0,9
Singapur	3537065	3554641	4690136	31,9	0,9
Tayvan	3031725	3330206	4191930	25,9	0,8
Finlandiya	4449903	4535241	3996595	-11,9	0,8
Hindistan	5432213	3573514	3987074	11,6	0,8
Güney Kore	3791771	4223868	3913790	-7,3	0,8
Danimarka	5094435	4605639	3845284	-16,5	0,8
Türkiye	2991065	3201489	3820033	19,3	0,8
Tayland	3319794	3872359	3702282	-4,4	0,7
Vietnam	2509030	2674968	3486706	30,3	0,7
Endonezya	3408747	3324342	3405156	2,4	0,7
Suudi Arabistan	5033211	4468449	3000872	-32,8	0,6
İsviçre	2835864	2821676	2837673	0,6	0,6
Avusturya	2576705	2642802	2555338	-3,3	0,5

Macaristan	2588133	2215135	2498688	12,8	0,5
G. Afrika Cum.	1891700	1953171	2394251	22,6	0,5
Kanada	1469233	1793294	2268436	26,5	0,4
Kuveyt	2999504	2661452	2258053	-15,2	0,4
Bangladeş	960504	1210000	2218280	83,3	0,4
Portekiz	2395294	2327019	2054307	-11,7	0,4
Meksika	1696688	1948935	1995133	2,4	0,4

Kaynak: ITC-Trade Map

Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Dış Ticaret Politikası

Hollanda, 1958 yılında yürürlüğe girmiş olan Roma Anlaşması ile oluşturulan Avrupa Toplulukları'nın ve dolayısıyla Avrupa Birliği'nin kurucu üyelerinden biridir. Hollanda'nın dış ticaret mevzuatı AB normlarına uygun ve oldukça liberal bir sistemdir. AB üyeleri arasında gümrük birliği bulunmakta ve ortak dış ticaret politikası uygulanmaktadır. Bunun bir sonucu olarak dış ticaret politikaları ve ilgili mevzuat AB organları düzeyinde belirlenmekte ve üye ülkelerde bu mevzuatlar aynen alınarak ya da ulusal mevzuatlarına aktararak uygulanmaktadır. Dolayısıyla, Hollanda, diğer AB üyeleri gibi, AB dış ticaret mevzuatını uygulamaktadır. Bu çerçevede, Hollanda dahil tüm AB ülkelerinde Avrupa Toplulukları Entegre Gümrük Tarifesi'ne (TARIC) göre ortak gümrük tarifesi uygulanmakta, ithalatta alınan vergiler KDV dışında aynı olmaktadır.

Hollanda'da gümrük mevzuatının uygulaması Vergi ve Gümrük İdaresi (Belastingdienst; <http://www.belastingdienst.nl>) tarafından takip edilmektedir. Gümrük işlemleri ithalatçı ya da temsilcisi tarafından yürütülebilmektedir. Tek İdari Belge, Gümrük İdaresi'ne elden verilebileceği gibi internetten elektronik olarak da sunulabilmektedir.

Diğer taraftan, tarife dışı engeller, anti-damping uygulamaları, çok taraflı ticaret anlaşmaları ve preferanslar ortak dış ticaret politikasının bir gereği olarak AB düzeyinde belirlenmektedir.

İthalat Rejimi

AB Gümrük Birliği'nin bir sonucu olarak Hollanda, AB tarafından belirlenen gümrük vergilerini uygulamaktadır. AB'nin uyguladığı gümrük vergilerine dair bilgilere aşağıdaki internet sayfasından (<http://madb.europa.eu/madb/euTariffs.htm>) ulaşılabilmektedir. İthalatta gümrük vergisi, özel tüketim vergisi (bazı ürünlerde) ve KDV alınmaktadır. Gümrük tarifesi tüm AB üyeleri için aynı iken, özel tüketim vergisi ile KDV oranları değişebilmektedir.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Katma Değer Vergisi, Hollanda'da Belasting over de Toegevoegde Waarde (BTW) adı altında uygulanmaktadır. AB'nin KDV mevzuatı Hollanda mevzuatına Wet op de Omzetbelasting (İşlem Vergisi Kanunu, 28 June 1968, Stb. 1968, 329) ile aktarılmıştır. KDV'yi toplamakla görevli kurum Belastingdienst (Vergi ve Gümrük İdaresi) iken, ithalatta bu görevi Douane (Hollanda Gümrük İdaresi; <http://www.douane.nl>) yürütmektedir.

Hollanda'da piyasaya sürülmek üzere ithal edilen her türlü ürün KDV'ye tabidir. Aşağıdaki gümrük rejimlerine tabi tutulan ürünler için o rejim altında kaldıkları sürece KDV uygulanmamaktadır:

- Serbest bölge ya da serbest antrepoya konulan ürünler
- Geçici depolamaya tabi ürünler
- Gümrük antrepoya ya da dahilde işleme rejimine sokulan ürünler
- Geçici ithal edilen ürünler
- Transit rejimine tabi ürünler

Bazı ürünler KDV'den muaftır. Uluslararası taşımacılıkta kullanılacak uçaklar ve bunların donanım malzemeleri, deniz taşıtları (özel botlar hariç) ve bunların donanım malzemeleri ile yapay dış KDV'den muaf olan ticari ürünlerdir.

Standart KDV oranı 1 Ekim 2012 tarihinden itibaren % 21 olmuştur. Bazı ürünler için indirimli oran olan % 6 KDV uygulanmaktadır. İndirimli oran uygulanan bazı ürünler şunlardır:

- Canlı hayvanlar
- Ziraat ve bahçecilik tohumları
- Bitki ve bitki ürünleri
- Ağaç
- Gıda ve alkolsüz içecekler
- Su
- Hayvan yemi
- Veterinerlik ilaçları
- İlaçlar ve bazı tıbbi araçlar
- Kitap, gazete, dergi ve diğer basılı eşya
- Sanat ürünleri
- Tarımda kullanılan motorin

Hollanda'da KDV'ye tabi işlemler yapan ancak Hollanda'da yerleşik olmayan yabancı kişiler KDV işlemlerinin yerine getirilmesi amacıyla ya kayıt olmalı ya da bir vergi temsilcisi atmalıdır. KDV için kayıt Belastingdienst Limburg / Kantoor Buitenland'e (Vergi İdaresi – Uluslararası İşler Bölümü) yapılmaktadır. Hollanda'da vergilendirilebilir bir işlem (bir mal ve hizmet satışı) yapmayan yabancılar, Hollanda'da ödedikleri KDV'nin geri ödenmesi için Belastingdienst Limburg / Afdeling Omzetbelasting'den (KDV Dairesi) temin edecekleri bir formla başvurabilmektedir.

Özel tüketim vergisi (Excise tax), belirli ürünlerin üretimi, üçüncü bir ülkeden ithalatı ya da diğer bir AB üyesi ülkeden Hollanda piyasasına sürülmesi durumunda uygulanmaktadır. Özel tüketim vergileri, Douane (Hollanda Gümrük İdaresi) tarafından tahsil edilmektedir.

Özel tüketim vergileri, AB düzeyinde 92/12/EEC sayılı Direktifle genel kurallara bağlanırken özel ürün bazında AB'nin ayrıntılı düzenlemeleri de mevcuttur. Söz konusu mevzuat Hollanda hukukuna Wet op de accijns (Özel Tüketim Vergileri Kanunu, 31 Ekim 1991, Stb. 1991, 561) ile aktarılmıştır. Ürünler bazında özel mevzuat düzenlemeleri de mevcuttur:

- Wet belastingen op milieugrondslag (Çevre Vergileri Kanunu, 23 December 1994, Stb. 1994, 923)
- Wet voorraadvorming aardolieproducten (Petrol Ürünleri Depolama Kanunu, 28 March 2001, Stb. 2001, 155).
- Wet op de verbruiksbelastingen van alcoholvrije dranken en van enkele andere producten (Alkolsüz içkiler ve diğer Bazı Ürünlerde Tüketim Vergisi Kanunu, 24 December 1992, Stb. 1992, 685)

Özel tüketim vergileri uygulanan ürünler aşağıdadır:

- Alkollü içkiler
- Petrol, elektrik, doğalgaz
- İşlenmiş tütün

Tarife Dışı Engeller

AB, haksız ticaret uygulamalarına karşı DTÖ anlaşmalarının üye devletlere verdiği yetkiler çerçevesinde, ticari korunma önlemleri uygulamaktadır. AB ve dolayısıyla Hollanda tarafından uygulanan korunma önlemleri bilgilerine aşağıdaki web sayfasından ulaşılabilmektedir.(

http://ec.europa.eu/trade/issues/respectrules/anti_dumping/stats.htm)

Diğer taraftan, tarım, tekstil ve demir-çelik ürünleri ithalatında çeşitli önlemler uygulanmaktadır. Bu uygulamalar kapsamında, ithalatçılardan gümrük işlemlerinin yapılabilmesi için ithalat sertifikası ya da ithalat lisansı talep edilmektedir. Hollanda’da bu çerçevede ithalat lisansı vermeye yetkili kuruluşlar şunlardır:

- Tekstil Ürünleri: Belastingdienst / Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (Merkezi İthalat ve İhracat İdaresi)
- Tarım Ürünleri:

Süt ve süt ürünleri: Productschap Zuivel (Hollanda Süt Ürünleri Kurulu; www.produzuivel.nl)

Et, tavuk, yumurta: Productschap Vee, Vlees en Eieren - PVE (Hayvancılık, Et ve Yumurta Kurulu; www.pve.nl)

İşlenmiş meyve ve sebze ürünleri: Productschap Tuinbouw (Bahçecilik Ürünleri Kurulu; www.tuinbouw.nl)

Tahıllar, şeker ve yağlar: Hoofdproductschap Akkerbouw (Tarım Ana Kurulu; www.hpa.nl)

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Hollanda, ilgili AB direktifleri doğrultusunda AB standardizasyon mevzuatını uygulamaktadır. AB standardizasyon mevzuatı, ürünlerin AB pazarına girişte sağlık, güvenlik, tüketiciler ve çevrenin korunması kapsamında uyulması gereken temel konuları kapsamaktadır. Ürünlerin standartlara uygunluğu ithalat aşamasında kontrol edilebileceği gibi, piyasa gözetimi yoluyla da denetlenebilmektedir.

AB ülkelerine ve dolayısıyla Hollanda’ya ihracat yaparken pek çok makina, ekipman, elektrikli aletler, oyuncak vb. ürün için CE işareti gereklidir. İthal edilen ürünler için ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi gibi standartlar ve gıdalar için ayrıca, HACCP (Kritik Kontrol Noktalarında tehlike Analizi sistemi) gibi standartlar ve GLOBALGAP sertifikası gereklidir.

GLOBALGAP olarak bilinen, EurepGAP sertifikası, Euro Retail Produce Working Group” ve GAP (Good Agricultural Practices -İyi Tarım Uygulamaları) tanımlarının birleşmesi ile oluşmuştur. AB ülkelerinde ve bu kapsamda Hollanda’daki süpermarketlerde satılacak gıdaların ithalatında bu belge talep edilmektedir.

Hollanda’daki büyük perakende gıda zincir mağazaları tarafından talep edilen bu sertifikanın, yakın gelecekte AB ülkelerine yapılacak ihracatta zorunlu hale geleceği bilinmektedir.

AB’nin zaman zaman gerekli gördüğü hallerde, örneğin aflatoksin ve gıdalarda kullanılan koruyucu kimyasallar ve oranları veya bunlara benzer tüketici sağlığı açısından tehlike oluşturabilecek konularda ya ithalatçı ya da ilgili devlet kuruluşları aracılığıyla ithal edilen gıdalar gümrüklerden çıkmadan ürünlerden örnekler alınarak analiz edilmekte ve analiz sonuçları belli olana kadar ürünler tutulmaktadır.

Bu kapsamda, fındık, fıstık ve incirde aflatoksin, kayısıda kükürt ve zeytinde kullanılan koruyucu kimyasallar kontrolü kapsamında, gerek Hollanda gümrük teşkilatı laboratuvarlarında, gerekse ithalatçı firmanın isteği veya talebi üzerine bağımsız laboratuvarlarda analizler yapılmaktadır. Bu laboratuvarlardan birisi, ‘Gıda ve Tüketici Ürünleri Güvenlik Otoritesi -VWA (Voedsel en Waren Autoriteit) isimli devlet kuruluşuna aittir.

Hollanda’da Standartlar konusunda çalışan akreditasyon kuruluşu, Hollanda Standardizasyon Kuruluşu- ‘Nederlands Normalisatie Instituut – NEN’ isimli kuruluş olup, çeşitli standard ve normlar konusunda bilgi, ücret karşılığında web sayfasından (<http://www2.nen.nl>) ya da posta yolu ile alınabilmektedir.

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türklerle Hollandalılar arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin geçmişi 400 yıl öncesine dayanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun daveti üzerine ilk Hollanda elçisi 1612 yılında İstanbul'a gelmiştir. 1855 yılında Lahey'de açılan büyükelçiliğimize 1859 yılında Yahya Karaca Paşa atanmıştır. O dönemde Osmanlı-Hollanda ilişkilerinde başlıca konu ticarettir. Hollandalı tüccarlar tarafından satın alınan başlıca ürünler, Suriye ve İran'dan ipek, Asya'dan da baharat olmuştur. 17'nci yüzyılda Türkiye, Hollanda'ya yün ve pamuk ihraç etmeye başlamış, Hollanda da buna karşılık İstanbul ve İzmir'e pamuklu ve yünlü kumaş satmıştır. 19'uncu yüzyılda ise Hollanda'ya ihraç ettiğimiz en önemli ürün tütün olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye ile Hollanda arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin güçlendirilmesi için 1934'te Türk-Hollanda Derneği kurulmuştur. Derneğin kuruluş anlaşması her iki ülkenin devlet başkanları olan Atatürk ve Kraliçe Wilhelmina tarafından imzalanmıştır. Bu olaydan önce 1930'da ise Hollanda'nın çok uluslu şirketi olan Philips, Türk Philips Ltd. olarak Türkiye'de faaliyete başlamıştır.

Türkiye ile Hollanda arasındaki ticari ilişkiler, Türkiye ekonomisinin 1980'li yılların başında dışa açılmasından sonra gelişme göstermiştir. 10-12 Şubat 1993 tarihleri arasında Rotterdam, Utrecht, Amsterdam, Den Haag ve Amersfort Ticaret Odaları temsilcilerinin katılımıyla oluşan Hollanda özel sektör heyetinin ülkemizi ziyareti sırasında ikili ticari ilişkileri geliştirmek amacıyla Türkiye-Hollanda İş Konseyi'nin kuruluşu tamamlanmıştır. İş Konseyinin Hollanda tarafı NETUBA (Netherlands-Turkey Business Association) olup üyeleri daha çok Türkiye ile iş yapan veya yapmak isteyen küçük ve orta ölçekli Hollandalı firmalardır. İş Konseyi en son toplantısını 2001 yılında Türkiye'de yapmıştır.

Öte yandan, 1996 yılında AB ile Türkiye arasında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması ile birlikte diğer Avrupa ülkeleriyle olduğu gibi, Türkiye ile Hollanda arasındaki sanayi ürünleri ticaretinde uygulanan gümrük vergileri kaldırılmış ve bu durum iki ülke arasındaki ticaretin artmasını sağlamıştır.

Türkiye ile Hollanda arasındaki ticaret hacmi, hem ihracat hem de ithalattaki artışlarla devamlı bir artış trendi içerisindedir. 2002 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi yaklaşık 2,4 milyar dolar iken 2011 yılında 3 katına çıkarak 7,2 milyar dolara yükselmiştir. 2003 ve 2009 yılları arasında ikili ticaret ülkemiz lehine iken 2009 yılından sonra aleyhimize dönmüştür. 2013 yılında ise ihracatın artması ve ithalatın azalması ile birlikte Türkiye Hollanda'ya karşı 177 milyon dolarlık bir dış ticaret fazlası vermiş ancak, 2014 yılında Türkiye Hollanda'ya karşı tekrar dış ticaret açığı vermiştir. 2015 yılında ise iki ülke arasındaki dış ticarete 2008 yılından bu yana ülkemiz lehine görülen en fazla dış ticaret fazlası gerçekleşmiştir (242,2 milyon \$).

Türkiye-Hollanda Dış Ticaret Değerleri (Milyon \$)

Yıllar	İhracat	İhracat		İthalat		Denge
		Değişim	%	Değişim	%	
2005	2.469,6	15,5	2.151,6	12,8	318,0	
2006	2.539,3	2,8	2.160,1	0,4	379,1	
2007	3.018,9	18,9	2.655,0	22,9	363,8	

2008	3.143,8	4,1	3.056,3	15,1	6.200,2	87,5
2009	2.124,0	-32,4	2.543,1	-16,8	4.667,0	-419,1
2010	2.461,4	15,9	3.156,0	24,1	5.617,4	-694,6
2011	3.243,1	31,8	4.005,0	26,9	7.248,0	-761,9
2012	3.248,4	0,0	3.660,6	-8,6	6.909,0	-412,2
2013	3.538,0	9,1	3.363,6	-8,1	6.901,6	174,4
2014	3.460,3	-2,2	3.516,6	6,0	6.976,9	-56,3
2015	3.156,6	-8,7	2.914,4	-18,3	6.071,1	242,2
2015 (6 aylık)	1.513,8	-15,4	1.552,0	-15,7	3.065,8	-38,2
2016 (6 aylık)	1.849,2	22,2	1.510,5	-2,7	3.359,7	338,7

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye'nin Hollanda'ya İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP NO	GTİP TANIMI	2013	2014	2015	2014- 2015 Değişim %	2015 Pay %
	Genel Toplam	3.538.043	3.460.303	3.156.636	-8,8	100,0
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	162091	130388	173369	33,0	5,5
6109	Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	178967	186559	153712	-17,6	4,9
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	189770	176786	153446	-13,2	4,9
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	181671	173843	136868	-21,3	4,3
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	101024	108030	107311	-0,7	3,4
0304	Balık filetoları ve diğer balık etleri (taze/soğutulmuş/dondurulmuş)	60647	74800	80823	8,1	2,6
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	67442	76319	73303	-4,0	2,3
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	357639	84203	71988	-14,5	2,3
6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet, mutfak bezleri	75304	98966	71153	-28,1	2,3
5402	Sentetik lif ipliği (dikiş ipliği hariç) (toptan)	59963	67381	69971	3,8	2,2
6104	Kadın/kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, pantolon vs. (örme)	61231	68736	59524	-13,4	1,9

7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	73638	103546	58384	-43,6	1,8
0302	Balık (taze/soğutulmuş)	40662	49022	56020	14,3	1,8
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	54788	56607	52349	-7,5	1,7
2008	Başka yerinde belirtilmeyen meyve ve yenilen diğer bitki parçaları konserveleri	34059	44822	49846	11,2	1,6
6115	Çorap; külotlu, kısa; uzun konçlu, soketler (örme)	54121	50340	46425	-7,8	1,5
2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	43682	26942	40975	52,1	1,3
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	54429	63923	39493	-38,2	1,3
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	23646	31667	35268	11,4	1,1
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamalar	33115	40400	33850	-16,2	1,1
2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	36617	36939	31492	-14,7	1,0
7202	Ferro alyajlar	36662	49629	31167	-37,2	1,0
2009	Meyve ve sebze suları (fermente edilmemiş, alkol katılmamış)	31889	29866	31156	4,3	1,0
2001	Sebze, meyve, sert kabuklu meyve ve yenilen diğer bitki parçaları	38183	36963	30623	-17,2	1,0
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	37632	22062	30188	36,8	1,0
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	29557	35671	29775	-16,5	0,9
6305	Eşya ambalajında kullanılan torba ve çuval	33322	30115	24429	-18,9	0,8
5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	22811	22948	24296	5,9	0,8
9403	Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	25197	24804	24287	-2,1	0,8
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	24644	25812	24046	-6,8	0,8
7306	Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	33140	33964	23934	-29,5	0,8
8712	Bisiklet; motorsuz (üç tekerlekli dahil)	8532	11879	23378	96,8	0,7
6205	Erkek/erkek çocuk için gömlek	21963	26406	22868	-13,4	0,7
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	19606	21645	21561	-0,4	0,7
3824	Kimya ve bağlı sanayide kullanılan kimyasal ürünler	12123	12519	18973	51,6	0,6
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	15288	21426	17778	-17,0	0,6
6206	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs.	19512	18113	17688	-2,3	0,6
3921	Plastikten diğer levhalar, yaprak, pelikül, varak ve lamalar	13591	19451	17683	-9,1	0,6

7607	Alüminyumdan yaprak ve şeritler-kalınlık<0, 2mm	21069	22451	17253	-23,2	0,5
8702	Toplu halde yolcu taşımağa mahsus motorlu taşıtlar	21031	19632	17199	-12,4	0,5

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye'nin Hollanda'dan İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 \$)

GTİP NO	GTİP TANIMI	2013	2014	2015	2014-2015 Değişim %	2015 Pay %
	Genel Toplam	3.363.585	3.516.607	2.914.435	-17,1	100,0
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	469557	564159	298647	-47,1	10,2
8701	Traktörler	179775	197752	226532	14,6	7,8
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb. (ilk şekilde)	225495	232895	201157	-13,6	6,9
2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	101958	99026	96575	-2,5	3,3
2909	Eterler, eter-alkoller, eter fenoller, fenoller, peroksitler vb. Türevleri	110737	103611	80793	-22,0	2,8
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	24696	16581	61982	273,8	2,1
2902	Siklik hidrokarbonlar	57244	79137	60691	-23,3	2,1
2403	Homonize edilmiş tütün ve tütün yerine geçen madde hülusalari	49111	60921	53442	-12,3	1,8
4002	Sentetik kauçuk, taklit kauçuk, stiren-butadien kauçuğu vb.	64213	59466	50068	-15,8	1,7
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	112017	138993	48827	-64,9	1,7
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	55755	55534	44276	-20,3	1,5
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. fazla	44787	20801	42041	102,1	1,4
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	56486	46045	41866	-9,1	1,4
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	40966	40479	41424	2,3	1,4
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	34751	32949	37306	13,2	1,3
3302	Sanayide hammadde olarak kullanılan koku veren	37623	43338	37244	-14,1	1,3

maddelerin karışımları

8438	Yiyecek/içecek sanayinde kullanılan makine ve cihazlar	46538	31496	33765	7,2	1,2
3909	Amino reçineler, fenolik reçineler, poliüretanlar (ilk şekilde)	43331	37524	32038	-14,6	1,1
4802	Sıvanmamış kağıt ve karton (perfore edilmemiş kart ve şeritler)	9039	18801	30331	61,3	1,0
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	33065	35605	28274	-20,6	1,0
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	18821	11351	26121	130,1	0,9
0602	Diğer canlı bitkiler (kökleri dahil) çelikler, ası kalem ve gözleri; mantar misel	24176	26276	24120	-8,2	0,8
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamalar	13323	18930	21710	14,7	0,7
3903	Stiren polimerleri (ilk şekillerde)	30204	27532	21399	-22,3	0,7
2933	Sadece azotlu heterosiklik bileşikler	12946	27237	21369	-21,5	0,7
1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	25742	21038	20910	-0,6	0,7
3206	Diğer boyayıcı maddeler	22223	20926	20847	-0,4	0,7
3908	Poliamidler (ilk şekilde)	24963	28305	20724	-26,8	0,7
2917	Polikarboksilik asitler, anhidritleri, halojenürleri ve türevleri	17862	22609	19902	-12,0	0,7
3505	Dekstrinler, kimyasal değişime uğramış nişastalar, tutkalları	24413	22189	18976	-14,5	0,7
3904	Vinil klorür/halojenli diğer olefin polimerleri (ilk şekilde)	15137	22299	18631	-16,4	0,6
3214	Macunlar, renkli çimentolar ve boyacılıkta kullanılan sıvama maddeleri	6434	11057	17754	60,6	0,6
3824	Kimya ve bağlı sanayide kullanılan kimyasal ürünler	22728	20919	16484	-21,2	0,6
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	22366	20974	16267	-22,4	0,6
8403	Buhar kazanları dışında kalan merkezi ısıtma kazanları	16392	17427	16044	-7,9	0,6
2905	Asiklik alkoller vb. halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevleri	26534	29949	14710	-50,9	0,5
8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar	14289	16000	14198	-11,3	0,5
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	20246	29233	13967	-52,2	0,5

1804	Kakao yağı	25428	29603	13764	-53,5	0,5
1209	Ekim amacıyla kullanılan tohum, meyve ve sporlar	8396	9718	13713	41,1	0,5

Kaynak: ITC-Trade Map

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Türkiye ile Hollanda arasında karşılıklı ticaretin geliştirilmesi amacıyla imzalanan anlaşmalar aşağıda sunulmaktadır:

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi
Ticaret ve Ödeme Anlaşması	06.09.1949
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Ortak Komisyonu (KEK) Kurulmasına İlişkin Mektup Teatisi	24.01.1985
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	27.03.1986
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	27.03.1986
Hayvan Sağlığı Alanında İşbirliği Yapılmasına İlişkin Veterinerlik Anlaşması	24.05.1995
Tarım ve Kırsal Politikalar Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	21.09.2000
Enerji Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	03.10.2000
Uluslararası Karayolu Taşıma Anlaşması	17.04.2003
Gümrükler Alanında İdari Yardım Anlaşması	18.08.2005

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

Türkiye-Hollanda Yatırım İlişkileri

Hollanda, Türkiye’de yapılan toplam doğrudan yabancı yatırım tutarı içerisinde ilk sırada bulunmaktadır. Toplam yabancı sermayeli firma sayısı açısından da, Alman ve İngiliz firmalardan sonra, Hollandalı firmalar üçüncü sırada gelmektedir.

Bunlardan bazıları, onlarca yıldır Türkiye’de faaliyet gösteren Philips, Unilever, Shell ve ABN Amro gibi eski firmalardır. Son yıllarda Türkiye’de faaliyet göstermeye başlayan Hollandalı firmalar, daha çok, emlak ve inşaat sektörlerinde yatırım yapmıştır. Corio, Redevco ve Multi Turkmall gibi büyük Hollanda şirketleri ya yeni ticari projeler üstlenmekte ya da yerel firma ve gayrimenkulleri satın almaktadırlar. İnşaat ve pazarlama konularında uzmanlaşmış küçük ölçekli pek çok Hollanda firması, tatil yörelerindeki yerleşim projelerinde yoğun olarak faaliyet göstermektedir. Hollanda kökenli firmalar tarafından tercih edilen diğer alanlar ise şunlardır: Toptan ve perakende ticaret, turizm ve catering, nakliye ve haberleşme, makina sanayi, metal ve plastik işleme, tekstil ve hazır giyim, bilişim, yayıncılık ve eğitim sektörleri.

Toptan ve perakende ticaret alanında, hem C&A gibi tanınmış Hollanda perakende mağaza zincirleri, hem de ülke içi ve dışında farklı ürünlerin ticaretini yapan çok sayıda küçük firma bulunmaktadır. Turizm ve catering firmaları da emlak ve inşaat sektörlerinde faaliyet gösterenler gibi, yoğunlukla turistik yörelerde yatırım yapmaktadır. Bu iki sektörde çalışan Hollanda kökenli firmalar, genellikle Antalya, Aydın ve Muğla civarında yatırım yapmış bulunmaktadır.

Türkiye, geniş tüketici altyapısı ve Hollanda ile Avrupa'daki iç piyasalara hizmet verebilecek kalifiye teknik personele sahip olması nedeniyle, telekomünikasyon ve bilişim sektörlerinde de Hollandalı yatırımcıların büyük ilgisini çekmektedir. Bu sektörlerde faaliyet gösteren GreenCat, TopTel ve BitBrains gibi Hollandalı firmalar da Türkiye'de yatırım yapmış bulunmaktadır.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Rapor kapsamında bilgi verilmiş olan ve Hollandalı dış ticaret kurum ve kuruluşları tarafından uygulanmakta olan 'Türkiye Eylem Planı kapsamındaki saptamalardan birisi de, Hollanda iş çevreleri için Türkiye pazarının çok önem taşıdığı ve büyük potansiyel arzettiği, ancak Hollandalı işadamları nezdinde Türk firmalarının olumsuz bir imaja sahip olduğu, bunun da ticaretin ve yatırımların istenilen düzeyde artmasını engellediği yönündedir. Diğer taraftan, Hollandalı tüketiciler nezdinde de Türkiye ve Türk malı imajı çok iyi durumda değildir. Bu nedenle, özellikle nihai tüketiciye yönelik olan gıda maddeleri, tekstil ürünleri ve ev eşyası gibi Türk ürünlerinin, orijinal markaları ile, Hollanda'da yaşayan Türkler ve Türklere ait dağıtım kanalları haricinde, diğer tüketicilere yönelik olarak pazarlanması pek mümkün değildir. Nitekim bu tür ürünler, Türk bakkalı adı verilen küçük süpermarketlerde ve Türk kökenli kişilerin sahip olduğu mağazalarda satılmaktadır.

Türk işadamlarının Hollandalı firmalarla iş yaparken, bu kültürdeki iş yapma esaslarını ve genel olarak kültürel öğeleri öğrenmeleri ve dikkate almaları gereklidir. Hollandalı firmalarla ticaret yaparken, teslimat sürelerinde gecikme olmamasına özen göstermek ve sözleşme koşullarına uymak büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca, Hollandalı firmalarla, çok iyi bir şekilde gözden geçirilerek imzalanmış yazılı sözleşmeler dahilinde ticaret yapmak; gerekirse bu konuda uzmanlaşmış danışmanlık firmalarından hizmet almak, ileride karşılaşılabilecek maddi kayıpların önüne geçecektir. Hollandalı bir firma ile yapılacak bir ihracat veya ithalat sözleşmesi sadece dayalı olduğu hukuki sistemi belirtmekle kalmayıp, aynı zamanda bir tahkim hükmü de içermelidir.

Uluslararası Ticaret Odası ve ulusal ticaret odaları, bu tür tahkim kolaylıkları sağlamaktadır. Bunun dışında Hollanda'da bağımsız tahkim hizmetleri sunan, Hollanda Tahkim Kuruluşu 'NAI' bulunmaktadır. Uluslararası alım satım sözleşmelerinde kullanılmak üzere önerilen bir madde şu şekilde olabilir: 'İşbu sözleşme veya bundan kaynaklanan başka sözleşmelerle ilgili bütün ihtilaflar, İstanbul Ticaret Odası Tahkim Kuruluşu veya Hollanda Tahkim Kuruluşu (NAI) kurallarına uygun olarak tahkim yoluyla kesin olarak çözümlenecektir.'

Hollanda pazarına girebilmek için, öncelikle ürünle ilgili pazara ilişkin bilgiler ve dağıtım kanalları hakkında detaylı bir araştırma yapılmalıdır. Hollanda'nın 'CBI'(www.cbi.eu) isimli kuruluşunun Hollanda ve tüm AB ülkeleri için hazırlamış olduğu pazar araştırmaları mevcuttur. Hollanda'ya gelerek, yerinde pazar araştırması yapmak, gerekirse bir danışmanlık firmasından pazara giriş ve pazara ilişkin detaylar konusunda hizmet almak çok faydalı olabilir.

Hollanda'ya ihracatımızda en başta gelen ürünler, hazır giyim ürünleri olup, Hollanda'nın bu ürünlerdeki toplam ithalatı içerisindeki payımız yaklaşık %10'dur. Bununla beraber, bu ürünler ya Türkiye'de fason olarak üretilmekte ya da büyük mağaza zincirlerinin Türkiye'de bizzat faaliyet gösteren acenta ve alım grupları tarafından ithal edilmekte olup, mağazalarda firmaların kendi etiketleri ile satılmaktadır.

Diğer yandan son senelerde, özellikle Çin başta olmak üzere, Hindistan, Pakistan ve bazı Uzakdoğu ülkelerinin tekstil ve hazır giyim dünya ihraç pazarlarında ve dolayısıyla Hollanda pazarında payını artırmış olması, sözkonusu ürünlerde Türkiye'nin ihracat artış hızının düşmesine neden olmuştur. Ayrıca, 2008 yılı başında, AB ve dolayısıyla Hollanda ithalatta Çin ürünlerine karşı uygulanan ek kotaları kaldırmış olup, Çin'den gelen rekabet daha da artmış bulunmaktadır.

Sonuç olarak, tüm bu etkenler gözönüne alınarak, Hollanda pazarında hazır giyim ürünleri de dahil olmak üzere tekstil ürünleri ihracat payımızı aynı seviyede tutabilmek ya da artış sağlayabilmek için, firmalarımızın, katma değeri daha yüksek, kaliteli ve tasarımı öne çıkan ürünlerle pazara yönelmesinde fayda vardır.

Aslında her türlü üründe bu yönde bir üretime yönelerek, hem ihracatları giderek büyümekte olan, özellikle Çin başta olmak üzere, Hindistan, Pakistan ve bazı Uzakdoğu ülkelerinden gelen ürünlerle fiyat rekabetinden kaçınmak, hem de geleneksel olarak en büyük ticari ortağımız olan AB (15) ülkelerine yönelik ihracatları giderek büyüyen AB'ye son alınan ülkelerden artan oranda gelecek olan rekabeti de hesaba katmak gerekmektedir.

Avrupa ve Hollanda pazarındaki rakiplerimizden gelecek olan fiyat rekabetinden uzaklaşmanın yolu, ürünlerimizi, çok düşük ihracat fiyatlarıyla pazara giren rakiplerimizin ürünlerinin kalitesi ve tasarımından mümkün olduğu kadar farklılaştırmaktır. Bunun için de Ar-Ge çalışmaları ve yenilikçi ürünler üretme yönünde çaba harcanması gerekmektedir.

Herşeye rağmen, Türk tekstil sanayiinde son yıllarda yapılan teknolojik yatırımlar ve makina parkındaki yenileştirmeler sayesinde, verimlilikte ve ürün kalitesinde artış sağlanmış; firmalar ucuz ithal girdi kullanarak, maliyetlerini de belli oranda düşürmüştür. Sektördeki firma yetkilileri, Avrupa'ya olan coğrafi yakınlığımız, bazı rakip ülkelere göre nakliye maliyetlerinin düşük olması, hızlı teslim süresi, iyi ve kaliteli servis gibi faktörler açısından, halen avantajlı durumumuzun devam etmekte olduğunu beyan etmektedir. Sektördeki firmalar, rekabet edebilmek için, kaliteli ve katma değeri yüksek ürünler üretmenin gerekliliğini de algılamışlar ve bu yönde daha yoğun çalışmaya başlamışlardır.

2008 yılında başlayan küresel ekonomik kriz nedeniyle bazı zorluklar yaşanıyor olsa da, Türkiye'de gemi inşa ve yan sanayiinde büyük bir gelişme olmuştur. Hollanda gibi geleneksel olarak denizci olan bir ülke ile bu alanlarda hem ortak yatırım hem de ihracat imkanlarımız açısından büyük bir potansiyel mevcuttur.

Son yıllarda ve özellikle 2008 yılından beri, Hollandalı firmalar bazı ürünler için 'outsourcing' konusunda Türk firmalarını tercih etmeye başlamışlardır. Firmalar, metal ve plastik işleme sanayilerindeki yüksek kapasite, kalifiye işgücü ve düşük maliyet gibi kriterler ve coğrafi yakınlık nedeniyle Türkiye'yi, Çin, Polonya ve Çek Cumhuriyeti gibi geleneksel 'outsourcing' ülkelerine alternatif olarak görmekte ve tercih etmektedir.

Organik tarım ürünleri , bilinçli ve alım gücü yüksek tüketicilerin fazla olduğu Batı Avrupa ülkeleri ve dolayısıyla Hollanda için giderek büyüyen bir pazardır. Bu ürünler için, Türkiye'nin elverişli iklimi, üretim olanakları ve coğrafi yakınlığımız göz önüne alındığında, ihracata yönelik olarak yatırım ve üretim konusu dikkate alınmalıdır.Şu anda Hollanda gıda pazarında satılan gıdaların % 3'ü organiktir. Satışlarda, süpermarketler ile organik ürünler ve sağlıklı ürünler konusunda uzmanlaşmış satış noktalarının herbirinin payı % 43, yemek dağıtım şirketlerinin payı % 4'tür. Organik ürünlerin %10'u ise, sadece organik ürünler konusunda uzmanlaşmış mağazalar, diğer satış noktaları ve İnternet üzerinden satılmaktadır. İnternet yoluyla organik gıda satın alma eğilimi de artmaktadır.

AB ve Hollanda helal ürünler pazarının yakın gelecekte daha da büyümesi beklenmekte olup, bu ürünlerin Hollanda'ya ihracatı da önemli bir potansiyel taşımaktadır. Son yıllara kadar, Hollanda da dahil olmak üzere, Batı Avrupa gıda pazarında faaliyet gösteren firmalar helal ürünler sektörüne çok fazla ilgi göstermemiş olmakla beraber, bu ülkelerdeki Müslüman nüfusun önemli oranda artmasıyla birlikte, son yıllarda sektöre yatırım yapmaya başlamışlardır. Batı Avrupa'daki Müslümanların sayısı 15-20 milyona, Hollanda'daki Müslümanların sayısı ise 1 milyona ulaşmış bulunmaktadır. Helal ürünler pazarının altyapısını oluşturmak ve firmalara mali destek sağlamak üzere Hollanda devleti 100 milyon Euro'luk bir bütçe ayırmıştır. Ülkedeki en büyük süpermarket zinciri olan Albert Heijn, kısa bir süre önce, mağazalarında test niteliğinde helal gıda satışına başlamıştır. Hollanda'da helal ürün üreten firmalara sertifika veren 30 kuruluş bulunmaktadır.

AB ülkelerinde en üst düzeyde uygulanmakta olan gıda kalite ve güvenliği ve çevreye duyarlı üretim konusundaki mevzuat çerçevesinde, Hollanda'ya gıda ihracatında gereken belgelerden başlıcaları arasında, ISO 9001:2000

Kalite Yönetim Sistemi, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi, HACCP (Kritik Kontrol Noktalarında tehlike Analizi sistemi) gibi standartlar ve GlobalGAP sertifikası sayılabilir.

2016 Yılı Milli Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

Fuarın Adı	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	Şehir	Sektörü	Organizatör
PLMA'S WORLD OF PRIVATE LABEL 2016	24 MAYIS 2016	25 MAYIS 2016	AMSTERDAM	ÖZEL TÜKETİM MALLARI, GIDA, KOZMETİK VE PAKETLEME	İMMİB

2016 Yılı Bireysel Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

T.C. Ekonomi Bakanlığı'nın aşağıda sunulan sayfasını inceleyiniz:

http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/ihracat/fuarlar?_afLoop=352514706876892&_afWindowMode=0&_afWindowId=15i6uax07f_1183#!%40%40%3F_afWindowId%3D15i6uax07f_1183%26_afLoop%3D352514706876892%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D15i6uax07f_1247

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Hollanda'da fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, yerel yasalar, ilgili AB yasaları ve TRIPS gibi uluslararası bazı anlaşmalarla koruma altına alınmıştır. Ürün ve hizmetlerin, sözkonusu haklar açısından koruma altına alınması için, aşağıda belirtilen dört temel yasa bulunmaktadır:

- Patentlerin korunması
- Taslak ve modellerin korunması
- Markaların korunması
- Telif haklarının korunması

Patentlerin Korunması

Patent, yeni bir ürün veya üretim aşamasındaki teknik buluşları koruma altına almaktadır. Patent, ürünün üçüncü kişiler tarafından kullanılması, satılması ya da üretilmesinin mucidin iznine tabi olması, yani lisans için kendisine ödeme yapılması anlamına gelmektedir.

Patentler, Hollanda Patent Ofisi (<http://en.octrooicentrum.nl/index.php>) tarafından verilmektedir. Ofis, Hollanda Ekonomi Bakanlığı bünyesinde özerk bir kurumdur. Dosyalarında 60 milyon patent kayıtlı bulunmaktadır.

Kurumdan ücretsiz bilgi almak mümkündür. Patent başvurusu şahsi olarak veya bir patent ajansı aracılığıyla yapılabilmektedir. Patent ajansları patent, marka ve modeller konusunda uzmanlaşmış kuruluşlardır.

Dağıtım Kanalları

Hollanda'daki dağıtım kanalları çok çeşitli ve gelişmiş bir yapıdadır. Ürünün özellikleri ve sektörün yapısına göre, dağıtım kanalları değişiklik göstermekte olup, kullanılacak dağıtım kanalının etraflıca bir araştırma yapıldıktan

sonra seçilmesi gerekir. IGEME Rotterdam Ofisinden, ilgili ürün konusundaki pazar araştırması edinildiğinde, ürün için en uygun dağıtım kanalı konusunda bilgiye ulaşmak mümkündür. Ayrıca, yerel pazar ve dağıtım kanalları konusunda uzman bir danışmanlık firmasından da hizmet alınabilir.

Hollanda Gıda Pazarındaki Dağıtım Kanallarına Bir Örnek Olarak, Yaş Meyve-Sebze Dağıtım Kanalları:

Hollanda'ya meyve ve sebze ithalatı genelde ithalatçı şirketler tarafından yapılmaktadır. Bu şirketler, manavlara, gıda hizmet sektörüne, gıda işleme sektöründe bulunan firmalara ve perakende zincirlerinin satınalma kuruluşlarına ürün tedarik etmektedir. Aynı zamanda, bu firmalardan bazıları, hem yerel olarak üretilen ürünleri hem de ithal ettikleri ürünlerin ihracatını da yapmaktadır.

Taze meyve ve sebze pazarındaki geleneksel dağıtım kanallarının yanısıra, büyük perakende zincirlerinin doğrudan üretici ve ihracatçı firmalarla temasa geçmesi de sık olarak görülen uygulamalar arasındadır. Uzmanlaşmış ithalatçılar ve büyük firmalar adına çalışan satın alma grupları da doğrudan üretici ve ihracatçılardan alım yapmaktadır. Bu ithalatçıların bazıları aynı zamanda lojistik ve kalite kontrolü hizmeti de vermektedir. 'Superuni', 'Laurus' ve 'Bakker Barendrecht', büyük perakende zincirleri için alım yapan en büyük firmalardır.

Hollanda'daki en büyük meyve ve sebze ticareti yapan firmalardan birisi, 'The Greenery BV' isimli şirkettir. 1988'de kurulan 'The Greenery BV'nin 1500 üretici ortağı olup, 'The Greenery U.A' isimli kooperatifin pazarlama şirketidir. Şirketin İngiltere'de de bir şubesi bulunmaktadır. Üye firmaların tüm ürünleri, 'The Greenery BV' üzerinden pazarlanmaktadır. Şirket, üyelerinin üretimi olan ürünleri pazarlamanın yanı sıra, tüm yıl boyunca müşterilerine her türlü ürünü tedarik edebilmek amacıyla, diğer ülkelerden de ithalat yapmakta; ayrıca Avrupa, Kuzey Amerika ve Uzak Doğu'daki süpermarket zincirlerine meyve ve sebze tedarik etmektedir. Şirketin diğer müşterileri, toptancılar, catering şirketleri ve gıda işleme firmalarıdır.

Hollanda'da son yıllarda, süpermarketlerin pazar payının, manavların ve açık pazarların aleyhine bir şekilde arttığı görülmektedir. Şu anda süpermarketlerin pazar payı yaklaşık %80'dir. Tüketiciler, bir çok malın bir arada bulunması nedeniyle, rahatlık açısından sebze ve meyve alışverişlerini de süpermarketlerden yapmayı tercih etmektedir.

Dünyanın ikinci büyük, Avrupa'nın en büyük limanı olan Rotterdam Limanı, aynı zamanda meyve ve sebze ticareti açısından da dünyadaki önemli limanlardan birisidir. Gerek limanın içerisinde, gerekse yakınında pek çok taşımacılık firması, meyve ve sebze tüccarı, gümrük bürosu, gözetim şirketi, soğuk hava deposu ve mezar bulunmaktadır. Diğer Avrupa kentlerine taşımacılık için geniş bir karayolları ağı da mevcuttur. Rotterdam üzerinde, iki önemli ırmak Kuzey Denizi ile birleşmektedir. Ren Nehri Almanya ve Merkezi Avrupa'ya, Maas Nehri ise Belçika ve Fransa'ya bağlantı sağlamaktadır. Ayrıca, Rotterdam, Belçika'da bulunan Anvers şehrine de su yolu ile bağlanmaktadır.

Çabuk bozulabilen değerli meyve ve sebzeler havayolu ile taşınmaktadır. Avrupa'nın en büyük 4. havalimanı olan Schiphol, taze ürünlerin depolanması ve nakliyesi için mükemmel olanaklar sunmaktadır.

Reklam ve Promosyon

Hollanda pazarına girmek isteyen firmalarımız için, ülkede düzenlenen uluslararası nitelikteki fuarlara katılım etkin bir tanıtım aracı olabilir.

Ayrıca İnternet, televizyon, gazete ve dergi gibi yazılı basının yanısıra, billboard reklamları ve televizyon ve sinema reklamları da Hollanda'da yaygın olarak kullanılan, etkin promosyon araçlarıdır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Tüketicinin korunması gözönünde tutularak, AB içerisinde sadece AB etiketleme mevzuatına uyan ürünlerin pazarlanmasına izin verilmektedir. AB etiketleme mevzuatı, gıda, ev gereçleri, ayakkabı, tekstil vb. sektörler için zorunlu etiketleme standartları koymaktadır. İlgili AB mevzuatına <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/s16400.htm> web sayfasından ulaşılabilir.

AB mevzuatının yanında, bu konuda Hollanda'nın özel düzenlemeleri de bulunmaktadır. İlave dillerde bilgi de mümkün olmakla birlikte, etiketlerin Hollandaca olması zorunludur. Ayrıca, etiketleme kurallarına uygunluk ve verilen bilgilerin doğruluğu dağıtım zincirinin her aşamasında kontrol edilebilir. Kontroller, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Kamu Sağlığı ve Spor Bakanlığı; <http://www.minvws.nl>) ile Voedsel en Waren Autoriteit - VWA (Gıda ve Tüketim Ürünleri Güvenliği Kurumu) tarafından yürütülmektedir.

Paketleme ve ambalajlama, tüketici sağlığı ve çevrenin korunması amacıyla, AB tarafından belirlenen kurallara uygun yapılmak zorundadır. Paketleme ve ambalajlamaya ilişkin temel AB mevzuatı şunlardır:

- Direktif 94/62/EC (OJ L-365 31/12/1994); paketleme ve paket artıklarına dair genel kurallar.
- Direktif 75/106/EEC (OJ L-42 15/02/1975) and 80/232/EEC (OJ L-51 25/02/1980); paket boyutlarına dair özel kurallar.
- Yönetmelik (EC) 1935/2004 (OJ L-338 13/11/2004); Gıda maddeleriyle temas eden malzemelere dair özel kurallar.
- Direktif 2000/29/EC (OJ L-169 10/07/2000); Ağaç ve diğer bitkilerden yapılan paketlere uygulanacak bitki sağlığı kuralları.

Paketleme mevzuatının uygulanmasında görev alan Hollanda kurumları şunlardır:

- Paket hacimleri: Nederlands Meetinstituut B.V. - NMI (Hollanda Metroloji Enstitüsü; <http://www.nmi.nl>)
- Gıda maddeleriyle temas eden malzemeler: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport - VWS (Halk Sağlığı ve Spor Bakanlığı; <http://www.minvws.nl>), Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (Tarım, Doğa ve Gıda Kalitesi Bakanlığı) Voedsel en Waren Autoriteit - VWA (Gıda ve Tüketici Ürünleri Güvenliği Kurumu; <http://www.vwa.nl>)

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Hollanda diğer AB Ülkeleri ile kıyaslandığında, yabancı kişi ya da kuruluşların şirket kurması ve ticari faaliyette bulunması açısından daha esnek ve liberal bir ortam sunmaktadır. Yabancı sermayeli bir şirketin kurulmasında, merkezi başka bir ülkede olan bir şirketin şube veya temsilcilik açmasında özel bir izne gerek bulunmamaktadır. Yerli ve yabancı şirketlerin ticari faaliyetleri bakımından tabi oldukları esaslar arasında da fark bulunmamaktadır. Yabancı sermayeli şirketler de yerli sermayenin çalışabileceği her sahada çalışabilmektedir. Kurulacak şirketlerde, yerli ortak şartı da bulunmamaktadır.

Anonim şirket için 45.000 Avro asgari sermaye şartı bulunmaktadır. Yabancılar genelde limited şirket türünü tercih etmektedirler. Hollanda yasalarına göre limited şirket kurulabilmesi için tek kurucu ortağın olması yeterlidir.

Hollanda Parlamentosunda alınan karar gereğince, B.V. yani Limited Şirket kuruluşlarına kolaylık getirilmiştir. 1 Ekim 2012 tarihinden itibaren getirilen düzenlemeler aşağıdaki gibidir:

- Limited Şirket kuruluşlarında yatırılması zorunlu olan 18.000 Euro sermaye kaldırılmıştır. 1 Euro sent ile şirket kurabilme imkanı tanınmıştır.

- Şirket kuruluşu esnasında 18.000 Euro sermayenin yatırıldığını ve bloke edildiğini beyan eden banka yazısı ve mali müşavir beyanı kaldırılmıştır.
- Şirketin işleyişinin aksamaması için Ortaklar Kurulu dışında karar alma yetkisi tanınmıştır.
- Ortaklar Kurulu toplantılarının gerekli görülmesi halinde Hollanda dışında da yapılabilmesine imkan tanınmıştır.
- Hisse devirlerine sınırlama koyup koymamak ortakların insiyatifine bırakılmıştır.

Yabancı yatırımcıların gayrimenkul edinme, şirket faaliyetlerinden doğan karı serbestçe transfer etme, mevcut veya yeni yatırımlarda kullanma, yatırımını tasfiye ederek veya satarak bedelini ülkesine transfer etme hakkı bulunmaktadır. Türkiye ile Hollanda arasında "Yatırımların Karşılıklı Teşviki" ve "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması" mevcuttur.

Şirketin kurulabilmesi için, şirket merkezinin bulunacağı yerdeki Ticaret Odasına ön müracaatta bulunulması, şirketin türüne ve özellikle faaliyet alanına göre gerekli bilgi ve belgelerin temin edilmesinde yarar bulunmaktadır. Ticaret Odasından temin edilecek bilgiler kapsamında hazırlanacak belgeler ile yetkili bir notere müracaat edilmesi zorunludur.

Gerekli bilgi ve belgeler notere verildikten sonra, noter tarafından şirketin ana sözleşme taslağı hazırlanmakta ve kurulacak şirket için önerilen ticari ünvanın halihazırda faaliyette olan başka bir şirket tarafından kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesi için, Ticaret Odaları nezdinde araştırma yapılmaktadır. Noter tarafından yürütülen çalışmayı takiben, ana sözleşme taslağı ve diğer tüm gerekli belgeler Adalet Bakanlığı'na gönderilmektedir.

Adalet Bakanlığı, yürürlükte olan mevzuat hükümleri açısından kurulacak şirketin ana sözleşme taslağını ve kurucu ortakların durumlarını incelemektedir. Yapılan incelemeden sonra, Bakanlık başvuru ile ilgili görüşünü ilgili notere bildirmektedir. Adalet Bakanlığı'nın uygun görüşüne istinaden, evvelce kurucu ortaklar tarafından imzalanmış olan ana sözleşme taslağı noter tarafından da tasdik edilmektedir.

Şirket sermayesinin, kurulacak şirket adına bir bankada açtırılacak hesaba geçici olarak bloke edilmesi ve ilgili bankadan teyid edici mahiyette belge alınması da gereklidir.

Yukarıda bahsedilen işlemler tamamlandıktan sonra, ticaret sicili kaydı için şirket merkezinin bulunduğu Ticaret Odasına başvurulması gerekmektedir. Şirket kuruluşu için yetkili bir notere yapılacak müracaatta gerekli belge ve bilgiler şunlardır:

- 1.Şirket kurucusu gerçek veya tüzel kişiler hakkında bilgiler. Gerçek kişi kurucu ortakların kimliklerini tevsik edici belgeler ve ticari faaliyetleri hakkında bilgi, tüzel kişi kurucu ortakların ticaret sicil kaydı, ticari faaliyetleri ve mali hesapları hakkında bilgiler,
- 2.Şirket sermayesi, ortakların pay oranı, hisse devirlerinin tabi olacağı esaslar,
- 3.Şirketin faaliyet alanı ve kuruluş amacı,
- 4.Şirket merkezinin bulunacağı yer,
- 5.Şirketin temsil ve ilzamu, yönetim ve denetim kurullarının teşkili,
- 6.Şirket için düşünülen ticari ünvan.

Şirket ana sözleşmesinin noter tarafından onayını takiben, ticaret sicili kayıt işlemi için ilgili Ticaret Odasına yapılacak başvuru için gerekli belgeler ise şunlardır:

- 1.Şirketin noter tasdikli ana sözleşmesi,
- 2.Şirketin kayıtlı ve ödenmiş sermayesi,

3.Yönetim ve denetim kurullarında görev alacak kişilerin; isim, adres, uyrukları ve şahısları ile ilgili diğer bilgiler,

4.Şirketi temsil ve ilzama yetkili yönetici veya yöneticiler hakkında bilgiler.

Şirketin kuruluşu ile ilgili işlemlerin tamamlanmasından sonra, vergi ve sosyal güvenlik kayıtlarının yapılabilmesi için, şirket merkezinin bulunduğu bölgedeki vergi dairesine ve sosyal güvenlik idaresine müracaat edilmesi gerekmektedir.

Şirket kuruluşu esnasındaki işlemler için yaklaşık süreler şu şekildedir:

- Şirket kuruluşu için Noter tarafından yapılan işlemler, 1 ay
- Adalet Bakanlığı tarafından yapılan incelemenin sonuçlandırılması, 12-14 hafta
- Bankada hesap açtırmak, 3-4 gün
- Ticaret siciline kayıt, 1 gün
- Vergi dairesine kayıt, 4 hafta,
- Ulusal Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıt, 1 ay

Şube veya Temsilcilik Açmaya İlişkin İşlemler

Merkezi yurtdışında bulunan bir tüzel kişiliğin, Hollanda'da şube veya temsilcilik açmak suretiyle faaliyette bulunması da mümkündür. Şube kurulması şirket kurulmasına göre daha az zaman almaktadır. Şube ve temsilcilik açılabilmesi için, noter işlemleri gerekli olmayıp, şubenin açılacağı bölgedeki Ticaret Odasında, ticaret siciline kayıt yaptırmak gereklidir.

Kayıt için gerekli bilgiler şunlardır:

- Şirket isim ve adresi
- Şirket ana sözleşmesi (Hollandaca, İngilizce, Almanca ya da Fransızcaya çevrilmiş olarak)
- Sermayesi
- Yöneticilerin isim ve adresleri. (İkametgah ilmuhaberi gibi resmi bir belge ile, veriliş tarihi bir aydan eski olmamak üzere, resmi bir belge ile ibraz edilmelidir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Hollandalılar planlı ve çok önceden belirlenmiş programları dahilinde çalışmalarını ile bilinmektedir. Bu nedenle de randevuları çok önceden, hatta aylar öncesinden almak ve randevu saatlerine uymak önem taşımaktadır. Birkaç gün öncesinden, hatta birkaç hafta öncesinden bir firma ya da kuruluştan randevu almak pek mümkün değildir. Bunun nedenlerinden birisi, yukarıda da belirtildiği gibi, Hollandalıların iş etiği ve kültürel özellikleri sonucu, bu konuda yayımlanan kitaplarda da belirtildiği üzere, planlı ve organize bir şekilde çalışma özellikleri olduğu bilinmektedir.

Hollanda'daki işyeri ve diğer kurumlarda iş bölümü tanımı detaylı bir şekilde yapılmış olup, firma ya da kurum içinde ilgili kişi hastalık ya da tatil nedeniyle ofiste olmadığı takdirde, kendisi dönene kadar ya da eğer varsa yerine bakacak kişiye ulaşana kadar epeyce vakit geçmektedir. Ayrıca, Hollanda iş yasalarına göre çalışanların hakları çok iyi güvence altına alınmış olup, hastalık veya diğer nedenlerle, çalışanların, haftalara, hatta aylara ulaşan izinler almaları sık karşılaşılan bir durumdur. Bu da, bir iş konusunda daha önce görüşülen bir kişiye ertesi gün veya uzun bir süre ulaşamamak ve işlerin aksaması anlamına gelmektedir.

Hollanda'nın AB ülkeleri içerisinde yaklaşık %40'lık bir oranla part- time çalışan kişi sayısının en fazla olduğu ülke olması ve bu nedenle, bir iş konusunda görüşülmüş bir kişiye haftanın bir veya iki günü, ayrıca izin de almışsa üç veya daha fazla gün ulaşamaması anlamına gelmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı, bazen bir firma ya da kuruluştan randevu alabilmek, haftalarca sürebilmektedir.

Çalışanların tatile çıkmaları, genelde Mayıs'ta başlayıp, Eylül ayı ortasına kadar sürmektedir. En fazla tatil yapılan aylar olan, Temmuz -Ağustos ayları arasında hem firmalarda hem de resmi kurumlarda çok az kişiye ulaşma imkanı vardır. Kasım ve Aralık ayları da, çalışanların, Noel ve yılbaşı tatilleri ile kendi izin günlerini birleştirip birkaç haftalık tatillere çıkma alışkanlıkları nedeniyle, randevu ayarlamak için çok uygun aylar değildir.

Hollandalılar iş görüşmeleri esnasında, çok fazla diğer konularda sohbet etme alışkanlığında olmayıp, doğrudan iş görüşmesine başlama eğiliminde olmaları, çok açık konuşmaları gibi özellikleri ile de bilinmektedirler. Sosyal statü ve maddi olanaklara ilişkin abartılı ve gösterişçi davranışlardan hoşlanmayıp, statü göstergesi her türlü davranıştan kendileri de kaçınmaktadır.

Hollandalıların, iş yapma kültürü konusunda daha fazla bilgiye aşağıdaki linkte bulunan, 'Business Negotiator - Netherlands' isimli pdf formatındaki dosyadan ulaşılabilir:

<http://www.hollandtrade.com/business-information/rules-and-regulations/business-behaviour-and-travel/>

Hollandalı firmalarla, çok iyi bir şekilde gözden geçirilerek imzalanmış yazılı sözleşmeler dahilinde ticaret yapmak; gerekirse bu konuda uzmanlaşmış danışmanlık firmalarından hizmet almak, ileride karşılaşılabilecek maddi kayıpların önüne geçecektir. Hollandalı bir firma ile yapılacak bir ihracat veya ithalat sözleşmesi sadece dayalı olduğu hukuki sistemi belirtmekle kalmayıp, aynı zamanda bir tahkim hükmü de içermelidir. Uluslararası Ticaret Odası ve ulusal ticaret odaları, bu tür tahkim kolaylıkları sağlamaktadır.

Bunun dışında Hollanda'da bağımsız tahkim hizmetleri sunan, Hollanda Tahkim Kurulu 'NAI' bulunmaktadır. Uluslararası alım satım sözleşmelerinde kullanılmak üzere önerilen bir madde şu şekilde olabilir: 'İşbu sözleşme veya bundan kaynaklanan başka sözleşmelerle ilgili bütün ihtilaflar, İstanbul Ticaret Odası Tahkim Kurulu veya Hollanda Tahkim Kurulu (NAI) kurallarına uygun olarak tahkim yoluyla kesin olarak çözümlenecektir.'

Para Kullanımı

1889/2005 sayılı AB Yönetmeliği çerçevesinde çıkarılan 195/2008 sayılı Kararname uyarınca, AB ülkelerine (Hollanda dahil) giriş ve çıkışlar esnasında 10.000 euroyu aşan miktardaki her türlü nakit para ve anılan kararnamenin 1.maddesi uyarınca nakit para olarak kabul edilen çek, senet vb. kıymetli evrakın Gümrük idaresine bildirilmesi gerekmekte olup, sözkonusu bildirim yapılmadığı takdirde, kontrollerde tespit edilen nakit para/kıymetli evrakın değerinin 10.000 Euroyu aşan kısmınının % 40'sine kadar varan miktarlarda cezai müeyyidenin, ayrıca nakit para/kıymetli evraka el konulmasının söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede, ağır cezai müeyyidelerle karşılaşılması bakımından vatandaşlarımızın Hollanda'ya (ve diğer AB ülkelerine) yapacakları seyahatler esnasında ve AB ülkelerinden ayrılırken yanlarında bulunduracakları nakit para ve kıymetli evrakla (başkasına devredilmesi ötünde bir kısıtlama olmayan nama yazılı çekler dahil) ilgili beyan yükümlülüklerine riayet etme konusunda azami hassasiyet göstermelerinin yararlı olacaktır.

Konu hakkındaki ayrıntılı malumata Avrupa Komisyonu'nun aşağıdaki web adresinden erişilmesi mümkün bulunmaktadır.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/cash_controls/index_en.htm

Pasaport ve Vize İşlemleri

Hollanda'ya iş nedeniyle gelecek olan işadamlarımızın, Ankara'daki Hollanda Büyükelçiliği ya da İstanbul'daki Hollanda Konsoloslukuna başvurarak, ticari vize almaları gerekmektedir. 2006 yılından beri vize konusunda randevu başvuruları, bu konuda Hollanda Büyükelçiliği adına çalışan özel bir şirkete yapılmaktadır.

Bu firma ile yapılan telefon görüşmesi ile alınan randevuyu takiben, Hollanda Büyükelçiliği ya da Hollanda Konsoloslukuna gidilerek vize başvurusu yapılmalıdır. Ticari vize alımı konusunda gerekli belgeler arasında, Hollandalı firmadan alınacak bir davet yazısı da talep edilmektedir.

Türk işadamları vize alımı konusunda pekçok sorunla karşılaşmaktadır. Bunların başında, vize işlemlerinin uzun zaman alması ve istenen belgelerin çokluğu; vize verilmeme nedeninin yazılı ya da sözlü olarak kendilerine bildirilmemesi gelmektedir. Diğerleri arasında, daha önce vize alınmış olmasına karşın, daha sonra yapılan bir başvuruda vize verilmemesi, grup halinde fuara katılan aynı şirket çalışanlarının bazılarında vize verilmemesi, kısa süreli vize verilmesi gibi sorunlar bulunmaktadır.

Diğer taraftan, az sayıda firma için geçerli olmasına karşın, olsa ticari vize alımının kolaylaştırılması amacıyla Hollanda Hükümeti tarafından 2008 yılında, 'Turuncu Halı' isimli bir uygulama başlatılmıştır. Bu uygulamadan yararlanabilecek olan kuruluş ve şirketler şunlardır: Hollanda menşeli kuruluş ya da şirketlerin şubeleri; Hollanda'daki bir kuruluş ya da şirketin kurucuları; Hollanda menşeli bir kuruluş ya da şirket ile en az iki yıl süreli işbirliği anlaşması olan Türk kuruluş ya da şirketleri ile Hollanda menşeli kuruluş ya da şirketler ile son iki yıl içinde gerçekleştirilen işbirliğini belgeleyen Türk kuruluş ya da şirketleri.

Turuncu Halı Uygulaması kapsamında vize müracaatı için gerekli belgeler de şunlardır:

- Şirket antetli kağıdı kullanılmış bir başvuru yazısı,
- Şirket hakkında genel bilgi;
- Seyahat esnasında yapılacak yol, konaklama ve diğer tüm masrafları şirketin üstlendiğini belirten bir teminat yazısı
- Şirketin uygunluk kriterlerini sağladığına dair belge;
- Ticaret sicil belgesi kaydı
- Seyahat edecek olan şirket çalışanlarının listesi
- Niyet mektubunu imzalama yetkisine sahip kişinin imza örneği ile üzerinde yetkili kişinin imzasının bulunduğu, kişiye ait pasaport ya da kimlik kartının fotokopisi (Örnek imzanın altı ayda bir güncellenmesi gerekmektedir).

Turuncu Halı Uygulamasının işadamlarımıza sağladığı kolaylıklar şu şekilde sıralanabilir: Hollanda'ya sıklıkla seyahat eden kişilerin, Büyükelçilik ya da Konsoloslukta şahsen başvurma zorunluluğunu kaldırmak; vize başvurusu gereği daha az belge istenmesi; vize başvurusu ve gerekli belgelerin posta yoluyla iletilebilmesi; Hollanda'ya sık seyahat eden kişilere daha uzun süreli (beş yıla kadar) ve çok girişli vize verilmesi.

Başvuru kabul edildiği takdirde, Hollanda'ya seyahat edecek olan şirket çalışanlarının, vize başvuru formu; bir adet fotoğraf; şirketten alacakları niyet mektubu ve sigorta başlangıç belgesini Hollandalı yetkililere vermeleri ve vize ücretini yatırmaları gereklidir. Şirket, niyet mektuplarında, vizenin talebi için tercih edilen süre ile talebin gerekçesini belirtmelidir. Vize, başvuru sahibinin pasaportunun geçerlilik süresi ile önceki vize başvurularının sonucu dikkate alınarak en fazla beş yıla kadar verilmektedir.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Genelde resmi iş yerlerinde mesai süresi 09.00-12.00 ve 13.00-17.00 arasındır. Bankaların çoğu hafta içi 09.00-17.00 arası çalışmaktadır. Pazartesi günleri saat 10.00'da hatta 13.00'de açılan bankalar da vardır. Cumartesi günleri ise saat 10.00'dan 13.00'e veya 14.00'e kadar mesai yapan bankalar da bulunabilir.

Hollanda'da mağazaların çalışma saatleri şehirden şehire bazı farklılıklar göstermekle birlikte genelde hafta içi 9.00-17.00 arasındır. Pazartesi günleri çoğu mağaza saat 13.00'de açılmaktadır. Şehirlere göre akşam geç saatlere kadar alışveriş yapılabilir günler, Perşembe veya Cuma günü olup, mağazalar haftada bir gün saat 21.00'e kadar açık kalmaktadır. Büyük şehirlerdeki mağazalar Pazar günleri de genellikle 12.00-18.00 arası açıktır. Küçük yerleşim yerlerinde ise sadece her ayın ilk Pazar günü alışveriş merkezleri açıktır.

Büyük süpermarketler, alışveriş akşamları hariç, hafta içi her akşam 20.00'ye kadar açıktır. Kalabalık bölgelerdeki süpermarketler Pazar günleri de açıktır.

Resmi Tatil Günleri

Yılbaşı tatili (1 Ocak), Kutsal Cuma (29 Mart), Paskalya (1 Nisan), Kraliçe Günü (30 Nisan), Yükseliş Günü (9 Mayıs), Kutsal Pazartesi Yortusu (20 Mayıs), Noel Günü (25 Aralık), Noel hediyelerinin verildiği gün (26 Aralık).

Yerel Saat

Yerel Saat Türkiye'den bir saat geridedir.

Telefon Kodları

Uluslararası Telefon Kodu: 00- 31

ARALIK

MISIR

MISIR

GENEL BİLGİLER

Yaklaşık 85 milyonluk nüfusu, 1 milyon km²'nin üzerinde yüz ölçümü ve iki kıta arasında bulunan coğrafi konumu ile Mısır Orta Doğu ve Afrika'nın en önemli ülkelerinden bir tanesidir. Ülke oldukça büyük bir alana sahip olmakla birlikte, topraklarının çok büyük bir kısmı çöllerden oluşmakta, nüfusunun % 90'dan fazlası toprakların % 5,5'ini kullanmaktadır.

Coğrafi Konum

Mısır topraklarının büyük bölümü Afrika kıtasının kuzey doğusunda yer almakla birlikte, ülkenin kuzey doğu bölgesi Süveyş kanalı ile Arap yarımadasından ayrılmaktadır. Mısır doğuda İsrail ve Suudi Arabistan, batıda Libya, güneyde ise Sudan ile komşudur.

Siyasi ve İdari Yapı

1517 yılında Osmanlı İmparatorluğu idaresine geçen Mısır, 1914 yılına kadar resmen bu İmparatorluğun bir parçası olarak kalmış, bu tarihte 1883'te ülkede siyasi egemenliğini kurmuş olan İngiltere'nin himayesine girmiştir. Mısır 1798-1801 tarihleri arasında ise Fransız işgali altında kalmıştır.

1922 yılında iktidara gelen Kral Fuad Mısır'ın bağımsızlığını ilân etmiştir. Ancak, Mısır'daki İngiliz askerleri 1946 yılına kadar ülkeden çekilmemiş, bu tarihte ise Süveyş Kanalı bölgesini ellerinde bulundurmak koşuluyla ülkenin diğer kesimlerini terketmiştir. 1952 yılında General Necip ve Albay Nasır'ın liderliğindeki genç subaylar tarafından gerçekleştirilen darbe sonucunda Kral Faruk ülkeyi terketmek zorunda bırakılmış ve 1953 yılında Cumhuriyet kurulmuştur. 1956 yılında yapılan seçimlerde Cemal AbdülNasır Başkan olarak seçilmiştir. Başkan Nasır, ülkede sosyalist ilkelere dayalı bir ekonomik düzen kurmuş, dış politikada ise, aşamalı olarak, sosyalist blok ülkeleriyle yakın ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkiler içine girmiş, Bağlantısızlar hareketinin kurucuları arasında yer almıştır.

Mısır, 1948'de ve 1967'de, diğer Arap ülkelerinin bazılarıyla birlikte İsrail karşısında büyük yenilgiye uğramıştır.

1970 yılında Nasır'ın ölümü ile Enver Sedat Devlet Başkanı olmuş ve 1981 yılında bir suikast sonucu öldürülünceye kadar, ülkede önemli ekonomik, sosyal ve siyasi değişiklikler gerçekleştirmiştir. Başkan Sedat, Nasır'ın aksine, Mısır'ı başta ABD olmak üzere Batı dünyasına yaklaştırmış, Mısır ekonomisinde özel sektöre yeniden yer verilmiş, "açık kapı" politikası uygulanmaya başlanarak yabancı sermayenin ülkeye gelmesi sağlanmıştır. Sedat, önce İsrail'e karşı 1973 Savaşını kazanmış, 1978'de ise Camp David Anlaşmasıyla İsrail ile Mısır arasında barışı kurmuş, İsrail bu anlaşma uyarınca işgal ettiği Mısır topraklarından 1981 yılında geri çekilmiştir. İki ülke arasında 1980 yılında diplomatik ilişki kurulmuştur.

Enver Sedat'a düzenlenen suikastın ardından 1981 yılında Cumhurbaşkanlığı'na getirilen ve öncülleri gibi asker kökenli olan Hüsnü Mübarek, içeride Enver Sedat'ın uyguladığı ekonomik ve sosyal politikaları ana hatlarıyla sürdürmüş ve başta ABD olmak üzere Batı dünyasıyla yakın ilişkiler tesis etmiştir. Mısır, Cumhurbaşkanı Mübarek döneminde de Filistin sorununun çözümlenmesi çabalarında önde gelen bir rol üstlenmiş, ayrıca Camp David sonrası çıkarıldığı İslam Konferansı Örgütü'ne, daha sonra da Arap Ligine geri dönmüştür. 30 yıl iktidarda kalan Mübarek 25 Ocak 2011'de başlayan ve 18 gün süren protesto gösterileri sonucunda istifa etmiştir. "25 Ocak" ya da "Tahrir" Devrimi olarak adlandırılan bu tarihi kırılma, Mısır'da devam etmekte olan yeni bir inşa sürecinin başlangıcı olmuştur. Tahrir Devrimi sonrasında Parlatmentonun alt ve üst kanatları feshedilmiş, Cumhurbaşkanı Mübarak başta olmak üzere Hükümet üyelerinin önemli bir kısmı ve önde gelen üst düzey bürokratlardan bazıları tutuklanmışlardır[1].

1971 tarihli Mısır Anayasası Tahrir Devrimi sonrasında askıya alınmış ve Silahlı Kuvvetler Yüksek Konseyi yönetime el koymuştur. 2011 yılı sonunda ise Halk Meclisi seçimleri yapılmış ve “Özgürlük ve Adalet Partisi” Halk Meclisi’ndeki sandalyelerin %47’sini, El Nur Partisi ise sandalyelerin %25’ini kazanmıştır. 29 Ocak–11 Mart 2012 tarihlerinde ise Danışma (Şura) Konseyi seçimleri gerçekleştirilmiştir.

2012 yılının Haziran ayında Anayasa Mahkemesi’nin Meclisi iptal kararının gölgesinde gerçekleştirilen ilk özgür devlet Başkanlığı seçimlerinin ikinci turunu, Müslüman Kardeşler’in adayı Muhammed Mursi kazanmıştır. 2 Ağustos 2012 tarihinde ise Mursi tarafından Başbakan seçilen Hişam Kandil liderliğinde Mısır Hükümeti kurulmuştur. Ancak siyasi olarak istikrara kavuşamayan Mısır’da bu defa Cumhurbaşkanı Mursi’nin göreve gelmesinin yıldönümü olan 30 Haziran 2013 tarihinde Mursi karşıtlarının başlattığı protesto gösterileri sonucunda Mısır Ordusu yönetime el koymuş, Anayasa Mahkemesi Başkanı’nın geçici olarak Devlet Başkanı olarak görev yapacağı bir geçiş sürecini uygulamaya koymuştur.

3 Temmuz 2013 askeri darbesiyle Cumhurbaşkanı Mursi tutuklanmış ve Anayasa askıya alınmıştır. Darbenin ardından yürürlüğe konan siyasi yol haritası bağlamında açıklanan yeni Anayasa taslağı, 14-15 Ocak 2014 tarihlerinde halkoyuna sunulmuş ve katılım oranının %38,6 ile sınırlı kaldığı sözkonusu referandum sonucunda Anayasanın %98,1’lik oy oranıyla kabul edildiği açıklanmıştır.

26-28 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimleri resmi sonuçlarına göre, eski Savunma Bakanı Abdel Fettah El Sisi oyların yüzde 96,91’ini almış; katılım oranı ise yüzde 47,45 olarak gerçekleşmiştir. El Sisi 8 Haziran 2014 tarihinde göreve başlamış, ardından Başbakan İbrahim Mehleb tarafından kurulan yeni Hükümet 17 Haziran 2014 tarihinde ilk toplantısını yapmıştır. (Kaynak:TC. Dış İşleri Bakanlığı)

Nüfus ve İstihdam

Mısır Arap dünyasının en fazla nüfusa sahip olan birinci ülkesi, Afrika kıtasının ise Nijerya ve Etiyopya’dan sonra üçüncü ülkesidir. Nüfusun neredeyse tamamı, ülkenin önemli varlığı olan Nil nehrinin kıyılarında yaşamaktadır. Ülkenin kuzeyinde yer alan Nil Deltası dünyanın en kalabalık bölgelerinden bir tanesidir. Bu bölgede km² ye düşen kişi sayısı 1.540’tır. Mısır’ın tarım alanlarının neredeyse tamamı bu bölgede yer almaktadır. Ülke nüfusunun 1/3’ü tarım sektöründe faaliyet göstermektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Mısır 4,4 milyar varillik kanıtlanmış petrol rezervleri ile dünyada 27. sırada olup, petrol kaynakları açısından kendi kendine yeterli bir ülke olarak kabul edilmektedir. Mısır için gelecekte petrol yerine doğal gazın önem taşıyacağı tahmin edilmektedir. 2,2 trilyon metreküplük kanıtlanmış doğalgaz rezervleri ile Mısır bu alanda dünyanın 17. büyük ülkesi konumundadır.

GENEL EKONOMİK DURUM

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2012a	2013a	2014a	2015a	2016b	2017c
GSYİH (milyar ABD doları)	273.3	268.4	296.9	315.0	270.1	200.6
Reel büyüme (%)	2.2	2.1	2.2	4.2	4.3	4.0
Kişi başı GSYİH d (ABD doları)	10,232	10,419	10,569	10,882	11,266	11,703
Tüketici fiyat enflasyonu (ort; %)	7.1	9.5	10.1	10.4	13.1	19.2

Döviz kuru LE: \$ (ort)	6.06	6.87	7.08	7.71	10.10	15.65
İhracat (fob-milyon ABD doları)	25,092	26,534	25,269	19,031	15,285	17,278
İthalat (fob- milyon ABD doları)	-59,827	-56,018	-64,451	-57,167	-51,558	-50,616
Cari denge (milyon ABD doları)	-9,541	-3,698	-5,923	-16,754	-16,438	-13,819

Kaynak: The Economist Intelligence Unit (Kasım, 2016) a Gerçekleşen b Economist Intelligence Unit projeksiyonu

c Economist Intelligence Unit tahmini

Mısır Arap ülkeleri içinde Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin ardından üçüncü büyük ekonomidir. Afrika kıtasında ise Güney Afrika'dan sonra ikinci büyük ekonomiye sahiptir. Gelişmekte olan Mısır ekonomisi önemli ölçüde dış ticaret açığı vermekle birlikte, bu açık, turizm, Süveyş kanalı ve işçi gelirleriyle kapatılmaya çalışılmaktadır.

Petrol sanayi, tekstil ve hazır giyim en önemli sektörlerdendir. Diğer gelişmiş sanayi dalları çelik, çimento, kimyasallar ve ilaç sanayidir. Turizm, doğal gaz, Süveyş Kanalı gelirleri ve beraberinde Körfez Ülkeleri'ndeki yenilenme çalışmaları nedeniyle inşaat sektöründeki canlanma, ekonominin lokomotif durumuna gelmiştir.

Mısır ekonomisinde turizmin önemli bir rolü vardır. Döviz girdilerinin ¼'ünün turizmden kaynaklanmakta, her yedi Mısırlıdan birisi geçimini turizmden sağlamaktadır. Bununla birlikte 2011 yılı Ocak ayında başlayan karışıklıklar turizmi olumsuz etkilemiş ve turizm gelirleri 2011 yılından itibaren ülke ekonomisine katkı sağlayamamıştır.

Ülkede bankacılık sektörü yapılan reformlarla güçlendirilmiştir. Merkez Bankası'na kayıtlı yaklaşık 40 adet banka bulunmaktadır. Karaborsa döviz işlemlerini engellemek için Mısır Merkez Bankası Başkanı Tarek Amer 2016 yılı Mart ayında para birimi Mısır Poundunda yüzde 13 oranında devalüasyona gitmiştir, devalüasyon öncesi Mısır Poundunun ABD Dolarına oranı 7,73 iken devalüasyon sonrası Mısır Poundu/ ABD dolarına oranı 8,95 olmuştur.

Ekonomi Politikaları

1990'lı yıllardan itibaren Mısır "pazar ekonomisi" olma yolunda yapısal reform sürecini IMF desteğiyle yürürlüğe koymaya başlamış, bu çerçevede, maliye, para-banka politikaları ile özelleştirme ve ticaretin serbestleştirilmesine yönelik düzenlemelere gitmiştir. Mısır'da aktif nüfusun üçte birinin istihdam edildiği tarım sektörü varlığını Nil Nehri'ne borçludur. 169 milyar m³'lük su tutma kapasitesine sahip Aswan barajının 1970 yılında inşa edilmesiyle birlikte Nil suları kontrol altına alınarak sulamaya müsait tarım alanları genişletilmiştir.

Cumhurbaşkanı Nasır zamanında merkezileştirilen Mısır ekonomisi, Enver Sedat döneminde serbestleşme sürecine girmiş, Mübarek döneminde de bu yöndeki çabalar güçlenerek devam etmiştir. 1991 yılında Mısır ekonomisi kapsamlı bir dönüşüm dönemine girmiştir. Bu meyanda fiyat kontrolleri gevşetilmiş, devlet sübvansiyonları azaltılmış, yatırım ve ticaret kısmen serbestleştirilmiştir. Üretim kamu sektörüne daha az bağımlı hale gelmeye başlamış ve 1994'ten bu yana KİT'lerin %40'ı özelleştirilmiştir. 2004-2008 arası dönemde yabancı yatırımları çekmeye ve milli geliri artırmaya yönelik yapısal reformlar hayata geçirilmiş, ticari serbestleşme, yatırım teşviki sağlanarak yasal düzenlemelerde esnekliğe gidilmiştir. Ülkede gerçekleştirilen ekonomik reformlar nedeniyle, Mısır, Dünya Bankası - IFC (International Finance Corporation) tarafından 2009 yılında, "en aktif reformlar gerçekleştiren ilk 10 ülke" arasına 4. kez seçilmiştir.

2011 yılında yaşanan Arap Baharı sonrasında reform süreci sekteye uğramıştır ancak, ülkede siyasi istikrarın tesisinden sonra reformlara tekrar başlanması öngörülmektedir. Yaşanan iç karışıklıklar döneminde zirveye ulaşan işsizliğin azaltılması ve ülkenin en önemli sorunlarından biri olan fakirliğin (her beş kişiden biri açlık sınırının altında) giderilmesi hükümetlerin en önemli sorunları arasındadır. Haziran 2014 yılında göreve gelen yeni kabine altyapı çalışmalarını genişletici ve yeni iş sahaları yaratacak yatırımlara öncelik vermeye yönelmiştir. Mısır Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Süveyş Kanal Bölgesi "Ekonomik Alan" ilan edilmiştir ve başkanlığına 3 yıl

süreyile eski bakanlardan Ahmed Darwish getirilmiştir. Kanal Bölgesinde yatırım yapacak firmalar "tek pencere" uygulaması çerçevesinde "Süveyş Kanalı Ekonomi Bölgesi" yönetimiyle muhatap olacaklardır.

Ekonomik Performans

2009 yılında küresel kriz nedeniyle pek çok ülke ekonomisi küçülürken Mısır ekonomisi %4,7 büyüme göstermiştir. Bu durum ortalama % 7 büyüme ile ifade edilen bir önceki 3 yıla nazaran bir düşüşü ifade etmektedir. Mısır'ın ihracatındaki düşüş bağımlı olduğu ABD ve AB kaynaklı dış talebin düşmesi ile yakından ilgilidir.

2010 yılı büyüme oranı %5,1 olurken, 2011 yılında yaşanan iç karışıklıkların etkisiyle, reel büyüme %1,8 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında ise ekonomi bir miktar toparlanarak %2,2 oranında büyümüştür. 2014 yılında büyüme oranı %2,2, 2015 yılında da %4,2 oranlarında gerçekleşmiştir. 2014 yılında 297 milyar dolar olan Mısır GSYİH'sı 2015 yılında 315 milyar dolar olmuştur.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

2011 yılında yaşanan iç karışıklıkların etkisiyle reel büyüme %1,8 olarak gerçekleşmiştir. 2013 ve 2014 yıllarında Mısır ekonomisi bir miktar toparlanarak %2,2 oranında büyümüştür. 2013-2018 yıllarında ekonomik büyümenin ortalama %5,1 olması beklenmektedir. Mısır Maliye Bakanlığı tarafından yapılan açıklama uyarınca, 2015-2016 mali yılında Mısır ekonomisinin % 5-5,5 büyümesi bekleniyor. İşsizlik oranının % 10 hedeflendiği yeni mali yılda aynı zamanda iç borcun milli gelire oranının % 90'lara çekilmesi planlanmaktadır. Önümüzdeki dönemde dış ticaret açığının bir miktar artması beklenmektedir. Ancak Süveyş Kanalı gelirleri ve turizm ülke ekonomisine olumlu katkıda bulunmaya devam edecektir.

MISIR'IN DIŞ TİCARETİ

Trade map istatistiklerine göre Mısır, 2015 yılında 74 milyar dolarlık ithalatla dünyanın en büyük 42. İthalatçısı , 22 milyar dolarlık ihracatla dünyanın en büyük 67. ihracatçısı durumundadır. 2015 yılında Türkiye %5 payla Mısır'ın 5. en büyük tedarikçisi, 1.sırada Çin yer almaktadır.

Mısır'ın en fazla ihracat yaptığı pazarlar İtalya, Suudi Arabistan, BAE, Türkiye ve ABD'dir. Mısır'ın en önemli ihraç maddeleri; ham petrol ve petrol ürünleri, kablo ve teller, altın ve gübredir.

Mısır'ın en fazla ithalat yaptığı tedarikçi ülkeler Çin, ABD, Almanya, Rusya ve Türkiye'dir. En fazla ithalat yaptığı ürünler ise petrol yağları ve gazları, buğday, mısır, binek otomobiller ve demir-çelik ürünleridir. Mısır Arap Cumhuriyeti, dünyanın en büyük buğday ithalatçılarından biridir.

Mısır'ın Ortadoğu ve Afrika'dan 7 ülke ile (Irak, Libya, Suriye, Lübnan, Ürdün, Fas ve Tunus ile Serbest Ticaret Anlaşması mevcuttur. 2010 yılında ise MERCOSUR ile STA imzalamıştır. Ayrıca AB ile yürürlükte bulunan bir STA mevcuttur.

Mısır ayrıca COMESA (The Common Market for Eastern and Southern Africa), GAFTA (Greater Arab Free Trade Area), PAFTA (Pan Arab Free Trade Area) üyesidir.

Mısır'ın ayrıca ABD ve İsrail ile yapılan Nitelikli Sanayi Bölgeleri Anlaşması (QIZ) bulunmaktadır.

Tüm bu anlaşmalar Mısır'ı sıradan bir ihracat pazarı olmanın ötesine taşımış bulunmaktadır.

AB-Mısır Ortaklık Anlaşması

25 Haziran 2001 tarihinde imzalanan Anlaşma 1 Haziran 2004'den itibaren geçici olarak uygulanmaya başlamıştır. Buna göre 12 yıllık bir süre sonunda AB ile Mısır arasında bir serbest ticaret alanı oluşacaktır. Sanayi ürünlerinde Mısır AB'ye gümrüksüz mal satabilmektedir. Mısır'ın bazı tarım ürünlerindeki kotaları genişletilmiş,

bazı yeni ürünler tercihli sisteme alınmış ve tarımsal ihracat takvimi uzatılmıştır. AB ise sanayi ürünlerini bölümlere ayırarak, aşağıda detayları verilen süre ve şekillerde nihai olarak 3, 13 ve 15'er yıllık dönemlerde gümrük vergilerinin sıfırlanması hakkını kazanmıştır.

Anlaşmanın II Nolu ekinde belirtilen hammadde ve sanayi malzemelerinde 3 yıllık sürede yüzde 25'erlik azaltmalarla üç yılın sonunda AB kaynaklı ürünler için tüm gümrük oranları sıfırlanacaktır. III nolu ekte yer alan ürünler için (sanayi üretiminde kullanılan hammaddeler, yarı mamul ürünler ve inşaat malzemeleri) gümrük oranları ise anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren üç yıl sonra ilk olarak % 10, sonraki her yıl ise % 15'lik dilimler halinde düşürülecektir. Dokuzuncu yılın sonunda tüm gümrükler sıfırlanacaktır. IV. Nolu ekte verilen ürünler ise (giysiler, elektrikli ev aletleri, kozmetik ürünleri, mobilya ve taşıma amaçlı araçlar) 1.1.2009'dan 1.1.2016'ya kadar olan sürede ilk yıl % 5, sonraki yıllarda % 15'lik azalışlarla sıfırlanacaktır. Binek araçlarını içeren V nolu ek ise 2010-2019 arasında % 10'luk azaltmalarla sıfırlanacaktır.

Tarımda işlenmiş ve işlenmemiş tüm gıda ürünlerinde Mısır AB'ye gümrüksüz ürün satabilmektedir.

ABD, Mısır, İsrail Nitelikli Sanayi Bölgesi Anlaşması (Qualified Industrial Zones - QIZ)

QIZ yaklaşımı 1996 yılında ABD tarafından Orta Doğu'da barışın sağlanmasına katkıda bulunması için öncelikle Ürdün, İsrail ve Mısır düşünülerek başlatılmıştır. Ürdün'de 1999'dan beri 15 QIZ bölgesi ABD tarafından onaylanmıştır. Mısır, ABD ve İsrail arasında, içinde % 10,5 oranında İsrail girdisi bulunan ve Mısır'da Nitelikli Sanayi Bölgeleri'nde üretilmiş ürünlerin ABD pazarına gümrüksüz girmesini düzenleyen QIZ anlaşmasına ilişkin Mısır-İsrail protokolü 14.12.2004 tarihinde imzalanmıştır.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İhracat	26.332	31.582	29.417	28.779	26.812	21.967
İthalat	53.003	62.282	69.866	66,666	71.338	74.361
Ticaret Hacmi	79.335	93.864	99.283	95.445	98.150	96.328
Ticaret Dengesi	-26.671	-30.700	-40.449	-37.887	-44.526	-52.394

Kaynak: ITC Trademap

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 Dolar)

GTİP Ürünler	2013	2014	2015
Toplam (diğer ürünler dahil)	28 779 409	26 812 196	21 967 323
2709 Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	3 059 529	3 050 496	1 994 083
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2 548 887	2 4372 27	1 485 519
8528 Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	110 831	749 404	782 643
8544 İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	895 924	1 001 830	770 666
7108 Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	901 083	659 254	631 313
0805 Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	533 303	475 261	526 086

6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	372 068	320 996	436 085
0406	Peynir ve lor	374 938	378 924	340 811
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	1 077 117	644 702	332 400
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	323 869	323 787	327 295
5701	Düğümlü, sarmalı halılar, yer kaplamaları	376 794	377 517	309 875
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	293 576	303 554	280 316
6109	Tiştir, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	260 492	277 630	278 172
0703	Soğan, salot, sarımsak, pırasa ve diğer soğanımsı sebzeler (taze/soğutulmuş)	210 541	170 119	278 048
3817	Karışım halinde alkalibenzenler, alkalinaftalenler	274 923	319 147	244 985
3302	Sanayide hammadde olarak kullanılan koku veren maddelerin karışımları	236 133	298 995	243 665
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	183 730	245 504	243 036
0701	Patates (taze/soğutulmuş)	205 898	326 791	232 897
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	214 569	265 466	228 768
6210	Plastik, kauçuk sıvanmış, emdirilmiş elyaftan hazır giyim eşyası	239 921	258 765	224 342
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	170 123	184 897	219 494
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	197 469	282 363	212 055
6802	Yontulmaya, inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan hariç)	233 022	252 605	211 701
2510	Tabii kalsiyum; tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	252 881	158 525	210 503
5811	Kapitoneli mensucat (parçalı)	169 224	169 664	199 535
5205	Pamuk (dikiş hariç) ipliği (ağırlık; =>%85 pamuk) (toptan)	222 322	191 605	197 626
6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet, mutfak bezleri	241 014	254 998	193 174
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	265 137	255 903	191 576
0810	Diğer meyveler (taze)	161 631	149 799	190 079
0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	153 864	286 232	171 556
9619	Kadın hijyenik ürünleri, bebek bezleri vb.	0	164 345	168 981
7601	İşlenmemiş alüminyum	173 981	168 154	168 686
2712	Vazelin; parafin, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	175 604	216 706	166 792
3926	Plastikten diğer eşya	161 705	173 915	162 927
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	119 002	97 834	153 470
0710	Sebze, pişirilmiş (dondurulmuş)	185 218	144 671	151 684
2803	Karbon (tarifenin başka yerinde belirtilmeyen)	231 635	229 518	146 941
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	1 559 696	379 758	145 242

3402	Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	133 827	146 980	142 555
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	340509	260 030	141 530

Kaynak: ITC Trademap

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 Dolar)

GTİP Ürünler	2013	2014	2015
Toplam (diğer ürünler dahil)	66 666 449	71 337 744	74 361 267
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	5 527 050	5 548 356	7 133 169
8703 Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	1 266 221	2 556 572	3 301 451
1001 Buğday ve mahlut	721 686	3 066 217	2 536 044
2711 Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	1 573 479	1 022 301	2 467 578
3004 Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	1 599 493	1 662 284	2 018 432
8517 Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	1 278 933	1 653 178	1 895 429
1005 Mısır	1 984 955	1 951 619	1 790 272
2709 Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	2 028 553	3 044 000	1 756 508
0202 Sığır eti (dondurulmuş)	834 748	1 196 322	1 445 259
7207 Demir/alaşımız çelikten yarı mamuller	1 527 608	1 513 182	1 389 455
4407 Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın >=6 mm	1 015 585	1 390 701	1 203 642
8708 Kara taşıtları için aksam, parçaları	888 456	1 178 405	1 198 831
7326 Demir/çelikten diğer eşya	1 134 962	1 319 697	1 189 213
1201 Soya fasulyesi	994 048	1 066 879	745 031
8704 Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	461 100	574 556	730 177
8529 Radyo, televizyon, radar cihazları vb cihazların aksam ve parçaları	396 090	659 121	692 007
7403 Arıtılmış bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	780 441	735 336	684 469
2304 Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	541 037	644 171	683 943
3901 Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	596 415	625 464	615 115
7214 Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	111 350	555 631	614 697
5402 Sentetik lif ipliği (dikiş ipliği hariç) (toptan)	598 785	538 253	572 269
3902 Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	568 453	578 912	555 240
4011 Kauçuktan yeni dış lastikler	548 518	578 098	537 991
0808 Elma, armut ve ayva (taze)	221 565	308 716	450 982
0713 Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	434 508	439 974	445 628
0303 Balıklar (dondurulmuş)	130 678	419 682	416 921

1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	179 655	306 080	410 790
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	306 030	391 211	402 843
0206	Sığır, domuz, koyun, keçi, at, eşeklerin yenilen sakatları	224 323	255 981	383 263
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	431 538	376 572	378 491
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	371 245	363 676	367 686
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	399 959	379 961	363 761
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	342 031	310 747	359 254
7306	Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	578 846	381 871	359 165
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	348 614	331 812	349 856
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	296 431	293 830	332 786
3824	Kimya ve bağlı sanayide kullanılan kimyasal ürünler	332 364	320 182	328 385
8701	Traktörler	255 318	309 919	323 056
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	1 068 970	982 217	319 701
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	324 987	277 871	315 997

Kaynak: ITC Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1.000 Dolar)

Ülkeler	2013	2014	2015
Toplam	28 779 409	26 812 196	21 967 323
Suudi Arabistan	1 975 234	1 981 655	2 027 096
İtalya	2 702 821	2 454 462	1 615 613
Türkiye	1 746 077	1 450 638	1 272 011
ABD	1 182 407	1 129 121	1 232 180
BAE	764 912	993 764	1 111 976
İngiltere	969 826	1 010 992	951 002
Hindistan	2 135 086	1 923 336	896 228
Libya	1 277 117	990 328	572 003
Ürdün	851 817	620 621	564 676
Almanya	638 623	670 351	553 042
Sudan (Kuzey-Güney)	533 397	393 990	548 539
Kanada	547 141	515 028	492 798

Kuveyt	277 539	580 781	486 056
Fransa	966 667	834 394	482 586
Irak	736 460	781 783	472 822
Cezayir	504 864	567 990	467 027
İspanya	635 781	582 345	461 533
Çin	560 000	329 923	442 609
Lübnan	704 292	599 068	435 512
Hollanda	306 698	382 949	390 570
Fas	406 136	487 935	353 050
Malta	156 437	361 136	350 815
Rusya Federasyonu	266 645	353 991	344 230
Belçika	447 529	345 538	320 033
Katar	218 754	301 125	295 812
Kenya	243 115	244 606	243 443
Suriye	376 419	351 845	242 400
İsviçre	98 055	35 457	224 196
Yemen	243 431	241 831	161 981

Kaynak: ITC Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1.000 Dolar)

Ülkeler	2013	2014	2015
Toplam	66 666 449	71 337 744	74 361 267
Çin	7 002 779	8 057 649	9 775 827
Almanya	5 246 839	5 540 056	5 777 597
ABD	5 214 723	5 198 838	4 378 825
Rusya Federasyonu	1 869 638	2 935 920	3 370 437
Türkiye	2 626 284	2 854 336	3 307 749
İtalya	3 549 045	3 265 404	3 306 627
Suudi Arabistan	3 042 520	2 738 364	2 945 205
Brezilya	2 278 631	2 192 025	2 693 183
Fransa	2 128 841	2 134 977	2 477 299
Ukrayna	3 152 484	3 009 654	2 445 615
Güney Kore	1 555 991	2 245 243	2 444 586

Hindistan	2 268 251	2 471 969	2 336 096
İspanya	1 508 857	1 519 532	2 051 416
Japonya	1 449 861	1 576 592	1 815 478
Kuveyt	2 602 593	3 515 904	1 758 452
BAE	1 113 639	1 723 519	1 501 136
Arjantin	1 569 456	1 175 117	1 386 996
İngiltere	1 412 457	1 629 910	1 288 378
Hollanda	1 083 969	1 068 957	1 274 105
Tayland	832 036	1 108 176	1 223 805
Belçika	1 204 883	981 723	983 084
Malta	311 592	918 969	967 869
Yunanistan	706 052	646 070	929 909
İsviçre	1 224 655	903 921	759 848
Çek Cumhuriyeti	343 413	680 613	756 000
Katar	41 131	41 024	746 149
Romanya	719 245	805 726	725 969
Irak	276 710	685 197	699 351
İsveç	660 417	843 565	684 276
Endonezya	915 841	773 019	581 128

Kaynak: ITC Trademap

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Fikri Sınai, Ticari Mülkiyet Hakları

Telif Hakları

Telif hakları ile ilgili yasal düzenlemeler, 2002/82 sayılı Telif Hakları Kanunu çerçevesinde yapılmıştır.

Patent: Telif Hakları Kanunu, yatırımcılara Mısır'da müracaat ettikleri tarihten itibaren 20 yıllığına patent koruması sağlamaktadır. Tasarımlardan uygulamaya dönük olanlar için yenilenebilir olmak üzere 7 yıl, şematik olanlarda ise 10 yıl patent koruması öngörülmüştür. Söz konusu kanun ile gizli veri ve bilgiler de koruma altına alınmıştır.

Ticari Marka: 2002/82 sayılı Kanun ticari marka sahiplerine 10 yıllık koruma sağlamaktadır. Bu 10 yıl ikinci defa yenilenebilmektedir. Diğer taraftan, söz konusu kanun ünlü markaları Mısır'da kayıt yaptırmadan da koruma altına almıştır.

Endüstriyel Tasarım ve Çizimler: Bu tür haklar, kayıt tarihinden itibaren 10 yıl korunmakta, ilave 5 yıl daha süresi uzatılabilmektedir.

Copyright: Copyright yazarı ölümünden 50 yıl sonrasına kadar koruma altına alınmıştır. Şayet yazarın tüzel kişi olması halinde koruma basım tarihinden itibaren başlamaktadır. Uygulamalı sanat ürünlerinin (applied art works) korunması, basım tarihinden itibaren 25 yıldır. Yayım programları ise yayımlandığı tarihten itibaren 20 yıl koruma altına alınmıştır.

Botanik Ürünler: Bu tür ürünlerin kaydının yapılması şartıyla, koruma sağlanmaktadır. Koruma süresi ağaçlar ve asmalar için 25 yıl, diğer tarım ürünleri için ise 20 yıldır.

Tüketi Piyasası, Tüketici Tercihleri ve Tüketim Harcamaları

Tüketici Profili ve Tercihleri

Mısır milli gelirin ve kişi başına düşen harcanabilir gelirin düşük olduğu bir ülkedir. Ekmek devlet tarafından sübvansede edilmektedir. En zengin ile en fakir kesim arasındaki uçurum tüketim ürünleri pazarının çok parçalı olmasına neden olmuştur. 83 milyonluk nüfus içinde 2 milyon kişinin “orta” veya “varlıklı” sınıf olduğu tahmin edilmektedir.

Hane sayısı 15 milyon civarındadır. Şehirlerde nüfusun çoğu apartmanlarda yaşamaktadır. Bunların alanı 65-370 metrekare arasında değişmektedir. Ancak evler eski ve bakımsızdır. Ev başına 4-5 kişi düşmektedir.

Nüfusun % 95’i yüzölçümünün % 5’inde yaşamaktadır. Büyük Kahire idari biriminde toplam nüfusun % 25’i yaşamaktadır. Bu yığılma dağıtımını ve perakendecilere erişimi kolaylaştırmaktadır.

Mısırlı tüketiciler ülkelerinin dışa açılması ve TV, İnternet, turizm gibi açılımlar sayesinde diğer ülkelerde üretilen ve tüketilen ürünlerden, hizmetlerden ve yaşam tarzlarından haberdar olmaya başlamıştır. Ülkenin iç pazarı genel ekonomi ve ticaret, özelleştirme, dış ticaret, gümrüklerde aşamalı liberalleşmeyi getiren yasal düzenlemeler ve COMESSA, GAFTA, AB Ortaklık Anlaşması ve ABD ile QIZ Anlaşması gibi oluşumlarla birlikte yabancı firmaların rekabetine açılmaktadır. Bu hareketlilik son kullanıcı olarak Mısırlı tüketicilerin gıda ve dayanıklı tüketim ürünlerinde çok sayıda ürün alternatifi ile karşılaşmalarını sağlamakta, tüketici zevklerinde ve kullanım alışkanlıklarında önemli değişimlere neden olmaktadır.

Tüketiciler genellikle gelirlerini gıdaya harcamaktadır. İkinci harcama kalemi taşımacılıktır. Son yıllarda tüketici kredileri verilmesiyle araba sahibi olanların sayısı hızla artmıştır. Ancak Mısır’da trafik çok büyük bir problemdir. Haberleşme harcamaları da yüksektir ve mobil telefon kullanımını giderek yaygınlaştırmaktadır.

Eskiden tüketiciler gıda alışverişlerini küçük bakkallardan ve yakınlarındaki merkezlerden almayı tercih ederdi. Ancak önemli kentlerde süpermarketlerin açılması ile orta ve üst düzey gelir grubu kalitesi, temizliği, ürün çeşitleri nedeniyle giderek buraları tercih etmeye başlamıştır. Halen en çok tercih edilen yerler yine de küçük, yerel bakkallardır. Buralarda yer sıkıntısından dolayı ürünlerin sergilenmesi üst üste yığılarak yapılmakta, büyük süpermarket veya hipermarketlerdeki gibi çeşitli markaların teşhir edilmesi mümkün olmamaktadır. Ancak tüketicilerin büyük merkezleri tercih etmeye yönleneceği beklentisi vardır.

Ev temizlik ürünlerinde devalüasyon nedeniyle ürünler pahalılaşınca tüketiciler çok zorunlu görmediklerini almaktan vazgeçmişlerdir. İmalatçılar girdilerini dışarıdan dolarla almak zorunda olduklarından döviz kurlarındaki artış doğrudan fiyatlara yansımıştır.

Reklam ve Promosyon

Mısır’da doğru seçilmiş gazete ve dergilere verilecek reklamlar etkili olmakla birlikte, Mısır’da gazete okuma oranı düşük, TV izleme oranı ise yüksektir. Televizyon reklamları bu sayede geniş bir kesime ulaşabilir. Radyolarda da reklam vermek mümkündür. Reklam verme maliyeti Ramazan ayında yükselmektedir. Mısırlıların % 70’inin radyo dinlediği tahmin edilmektedir.

Bilboard’lara Reklam vermek ve Sokaklarda Broşür Dağıtımını

Mısır'da yol kenarlarında dev sokak afişleri kullanılmaktadır. Binaların çatısında basılı ve neon ışıklı reklam panoları yer almaktadır. Bu reklamların izlenirlik oranı yüksektir. Ayrıca trafiğin yoğun olduğu Kahire'de sıklıkla el ilanlarının arabaların içine atıldığı da görülmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler Pazarlama İçin Pratik Yöntemler

Pazarı Ziyaret Etmek: Mısır pazarı için bire bir ilişkiler ticaretin başlamasında çok önemlidir. İthalatçılarla ve acentalarla tanışmak, pazarı ve çalışma koşullarını daha iyi anlamak için fırsat yaratılarak mutlaka ziyaret edilmesi gerekir.

Güvenilir bir ticaret ortağı bulmak: Mısır piyasası karmaşık ve rekabetçidir. İyi bir acenta ile anlaşmak pazarda başarının yolunu açabilir.

Garantili ödeme sistemlerini tercih etmek: Çek-senet gibi riskli ödeme şekillerinde ihracat bedeli ödenmeyen durumlar yaygındır. Dolayısıyla, güven tesis edilmeden ithalatçının kabulüne dayalı ödeme sisteminden uzak durulmasında yarar görülmektedir.

Deneyimli, kıdemli yöneticilerle çalışmak: Eğer Mısır'a bir yönetici gönderilecekse üst düzeyde deneyimli yöneticilerinizden biri seçilmelidir. Mısır toplumu yaşa ve deneyime çok önem vermektedir.

İş Kuralları: Daima Mısır kuralları ile çalışmaya özen gösterilmelidir. Yerleşme ve ortama alışma zaman alır ancak sağlam bir temel kurduktan sonra karlı işler yapılabilir. Ancak Mısırlı işadamlarının iyi pazarlıkçı olduğu unutulmamalıdır.

Pazar araştırması kaynaklarını doğru belirlemek: Mısır'daki Ticaret Müşavirliğimize mutlaka başvurulması gerekmektedir. Ayrıca Mısır'ın CAPMAS adlı kurumunun pazara ve demografik yapıya ilişkin çeşitli araştırmaları vardır. Bunlar düşük ücret karşılığında satın alınabilir.

Türkiye ve Türk Malı İmajının Olumlu Etkisini Kullanmak: Mısırlılarda Türkiye'ye karşı hayranlık vardır. Tarihten gelen ilişkiler ve kültürel-dini bağlar nedeniyle Mısırlılar Türkiye ekonomisine, yönetim biçimine ve aile ilişkilerine özen duymaktadır. Tatillerini Türkiye'de geçirmek, Türkiye'den bir evlilik yapmak statü göstergesidir.

Fuara Katılım: Mısır pazarına girişte pazara yerinde yapılacak kişisel satış ziyaretlerinin dışında en etkili yöntem fuarlara katılmaktır. Mısır'da düzenlenen resmi ve özel fuarların organizasyon ve denetimi Uluslararası Fuarlar ve Sergiler Genel Organizasyonu-GOIEF (<http://www.goief.gov.eg>, <http://www.cairo.org>) tarafından yapılmaktadır.

TÜRKİYE - MISIR DIŞ TİCARETİ

Mısır, Bakanlığımız tarafından 2016-2017 döneminde Öncelikli Ülkelerinden birisi olarak belirlenmiştir

Afrika kıtasında ülkemizin en fazla ihracat yaptığı ülke olan Mısır ile ülkemiz arasındaki ticarete ilişkin veriler incelendiğinde Mısır ile olan dış ticaret hacmimizin artış eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir.

2013 yılında Türkiye'nin Mısır'a ihracatı %13 oranında azalarak 3,2 milyar dolar olmuştur. 2013 yılında Mısır'a yapılan ihracatın toplam ihracatımızdaki payı %2,11 olup, en fazla ihracat yaptığımız ülkeler arasında 13. sırada yer almıştır. Aynı dönemde Mısır'dan ithalatımız %16,7 oranında artarak 1,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2013 yılı itibarıyla 4,8 milyar dolar düzeyindedir.

2014 yılında Türkiye'nin Mısır'a ihracatı %3 oranında artarak 3,3 milyar dolar olmuştur. 2014 yılında Mısır'a yapılan ihracatın toplam ihracatımızdaki payı %2,1 olup, en fazla ihracat yaptığımız ülkeler arasında 12. sırada yer almıştır. Aynı dönemde Mısır'dan ithalatımız %12 oranında azalarak 1,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2014 yılı itibarıyla 4,7 milyar dolar düzeyindedir.

2015 yılında Türkiye'nin Mısır'a ihracatı bir önceki yıla göre bölgedeki istikrarsızlıktan dolayı %5 azalarak 3,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Mısır'a yapılan ihracatın toplam ihracatımızdaki payı bir önceki yıl gibi %2,1 oranında olmuş, en fazla ihracat yaptığımız ülkeler arasında 14. sıraya düşmüştür.

Türkiye-Mısır Dış Ticaret Değerleri (1.000 Dolar)

Yıl	İhracat \$ / Bin	İthalat \$ / Bin	Hacim \$ / Bin	Denge \$ / Bin
2000	375.707	140.720	516.428	234.987
2001	421.469	91.720	513.189	329.748
2002	326.389	118.173	444.562	208.216
2003	345.779	189.397	535.176	156.382
2004	473.145	255.242	728.387	217.904
2005	687.299	267.246	954.545	420.054
2006	709.353	392.524	1.101.877	316.829
2007	902.703	679.933	1.582.635	222.770
2008	1.426.449	942.816	2.369.266	483.633
2009	2.618.193	641.552	3.259.745	1.976.641
2010	2.250.577	926.476	3.177.053	1.324.100
2011	2.759.311	1.486.725	4.246.036	1.272.586
2012	3.679.195	1.342.051	5.021.246	2.337.144
2013	3.200.921	1.628.868	4.829.789	1.572.053
2014	3.300.940	1.437.260	4.738.201	1.863.680
2015	3.129.248	1.215.784	4.345.032	1.913.464
2015*	2.233.660	983.608	3.217.268	1.250.052
2016*	2.014.385	1.059.728	3.074.114	954.657

Kaynak: TÜİK * 9 aylık veriler

Mısır'a ihracatımızdaki önemli sanayi ürünleri; benzin, demir/ çelik yarı mamuller, inşaat demiri, çimento, pamuklu mensucat, araba lastiği olarak sıralanabilir. İhraç ettiğimiz önemli tarım ürünleri ise kırmızı mercimek ve fındıktır.

•Mısır'ın 2015 yılı toplam ithalatı dikkate alındığında;

- Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar ithalatının %17'sinin (607 milyon dolar)
- Demir/çelik çubuklar ithalatının %98'sinin (324 milyon dolar)
- Binek otomobil ithalatının %5'inin (94 milyon dolar)
- Halı ithalatının %83'ünün (63 milyon dolar)
- Kauçuktan yeni dış lastikler ithalatının %14'ünün (58 milyon dolar)
- Demir/alaşimsız çelikten profil ithalatının %55'inin (55 milyon dolar)
- Sentetik lif demetleri ithalatının %15'inin (54 milyon dolar)
- Alüminyumdan evde kullanılan; sağlığı koruyucu eşya ithalatının % 52'sinin (45 milyon dolar)
- Demir/çelik filmaşın (sıcak haddelenmiş, rulo halinde) ithalatının %89'unun (28 milyon dolar)
- Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs. ithalatının %62'sinin (15 milyon dolar)
- Karbonat ithalatının %50'sinin (41 milyon dolar)

Türkiye'den yapıldığı görülmektedir (TRADEMAP TAHMİNİ VERİLERİ).

Türkiye'nin Mısır'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 Dolar)

GTİP Ürün	2013	2014	2015
Toplam (diğer ürünler dahil)	3 200 362	3 300 940	3 129 248
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1 150 932	860 544	606 901
7214 Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	1 18 841	233 840	324 391
8703 Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	67 914	156 308	93 605
5702 Dokunmuş halılar, yer kaplamaları (kilim, sumak, karaman vb)	36 331	56 387	63 346
4011 Kauçuktan yeni dış lastikler	61 807	70 976	57 881
7216 Demir/alaşimsız çelikten profil	26 292	18 191	54 500
5402 Sentetik lif ipliği (dikiş ipliği hariç) (toptan)	44 602	50 019	54 026
7615 Alüminyumdan evde kullanılan; sağlığı koruyucu eşya vb. Aksamı	21 358	40 482	44 898
4811 Kağıt/karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar	3 429	14 889	44 424
2836 Karbonat; peroksikarbonat	417	159	41 091
7306 Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	24 219	31 055	38 521
7323 Demir/çelikten ev işlerinde kullanılan eşya ve aksamı	41 771	47 636	38 291
8708 Kara taşıtları için aksam, parçaları	29 430	40 243	36 397
9619 Kadın hijyenik ürünleri bebek bezleri vb.	51 945	43 237	32 153
0713 Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	15 023	10 911	31 983
9999 Başka yerde belirtilmemiş ürünler	71 463	80 873	30 546

8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	33 248	35 187	29 938
5209	Pamuk men (dokuma %85 < pamuklu 200g/m2 den fazla)	38 129	36 983	29 530
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	22 753	29 012	29 530
7213	Demir/çelik filmaşin (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	4 671	7 916	28 024
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	24 970	26 356	27 464
3906	Akrilik polimerleri (ilk şekilde)	28 043	36 717	27 061
0802	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	23 587	22 236	26 948
7305	Demir/çelikten diğer tüp ve borular-kaynaklı vb.-çapı>406, 4mm	3 064	1 461	25 282
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	5 873	4 869	22 390
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	13 713	19 988	20 974
2835	Fosfinatlar, fosfonatlar, fosfatlar ve polifosfatlar	9 131	18 786	20 777
6006	Diğer örme mensucat	14 501	20 019	18 801
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	12 220	14 026	18 467
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar (şofbenler)	18 860	23 934	17 113
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	11 653	19 335	17 083
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	12 809	16 830	16 954
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	13 003	12 551	16 663
5603	Dokunmamış mensucat (emdirilmiş)	29 595	22 923	15 784
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	7 035	10 890	15 263
1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	8 952	14 116	15 226
6206	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs.	11 049	13 904	15 013
7013	Masa, mutfak, tuvalet, ev tezyinatı vb için cam eşya	14 182	15 150	14 609
5211	Pamuk men (dokuma, %85 >pamuklu, suni-sentetik karışık, 200g/m2 den ağır)	21 471	24 765	14 514
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	11 451	12 544	14 057

Kaynak: ITC Trademap (mart 2016)

Türkiye'nin Mısır'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 Dolar)

GTİPürün	2013	2014	2015
Toplam (diğer ürünler dahil)	1 628 868	1 437 260	1 215 784
3902 Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	163 832	165 791	226 451
6203 Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	55 778	61 907	63 139
5407 Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	40 460	59 088	62 237

5209 Pamuk men (dokuma %85 < pamuklu 200g/m2 den fazla)	48 104	43 413	45 937
6204 Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	56 170	44 144	43 337
3817 Karışım halinde alkalibenzenler, alkalinaftalenler	70 060	65 259	43 167
5205 Pamuk (dikiş hariç) ipliği (ağırlık; =>%85 pamuk) (toptan)	41 787	30 400	41 440
3904 Vinil klorür/halojenli diğer olefin polimerleri (ilk şekilde)	41 930	46 262	39 005
2803 Karbon (tarifenin başka yerinde belirtilmeyen)	67 701	55 683	36 801
5508 Suni-sentetik devamsız liften dikiş ipliği	37 234	33 573	32 280
7408 Bakır teller	18 767	7 653	29 787
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	116 470	40 750	23 464
3506 Diğer müstahzar tutkallar, yapıştırıcılar	25 367	27 719	23 339
3920 Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	20 511	27 458	22 986
4011 Kauçuktan yeni dış lastikler	22 686	17 010	21 350
2815 Sodyum hidroksit (kostik soda) potasyum hidroksit (kostik potas)	11 194	15 367	19 685
7019 Cam lifleri, cam yünü ve mamulleri-iplik, dokuma vb	0	18 763	19 103
5603 Dokunmamış mensucat (emdirilmiş)	5 568	14 913	19 026
2505 Her nevi tabii kum	14 982	19 901	17 388
7210 Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	47 483	40 210	17 123
5515 Diğer devamsız sentetik liften dokumalar	5 911	3 579	16 876
5503 Sentetik devamsız lifler (işlem görmemiş)	11 825	16 776	16 543
3901 Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	16 181	24 504	16 386
5211 Pamuk men (dokuma, %85 >pamuklu, suni-sentetik karışık, 200g/m2 den ağır)	853	3 158	14 775
3402 Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	12 848	14 717	13 368
5402 Sentetik lif ipliği (dikiş ipliği hariç) (toptan)	17 283	16 838	13 327
5208 Pamuk men (ağırlıkça %85 ve fazla pamuk m.kare 200gr)	7 638	5 961	12 864
3102 Azotlu mineral/kimyasal gübreler	120 498	26 548	12 800
3903 Stiren polimerleri (ilk şekillerde)	51 678	78 739	11 669
5902 Naylon, poliamid, poliester vb.esaslı iç-dış lastiği mensucatu	13 937	20 448	10 111
5510 Suni devamsız liften iplikler (dikiş ipliği hariç)	6 221	6 646	8 905
6109 Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	10 313	8 309	8 827
5201 Pamuk (kardesiz, taranmamış)	8 617	9 705	8 580
1703 Şeker ekstraksiyonundan/rafinaından elde edilen melaslar	16 837	4 995	8 560
2905 Asiklik alkoller vb. Halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevl	72 083	71 315	8 399

2814 Saf amonyak/amonyanın sulu çözeltileri	80 023	53 195	8 328
1202 Yer fıstığı	809	1 581	7 399
3823 Sınai mono karboksilik yağ asitleri; rafinaj mahsulü asit yağları; sınai yağ alko	2 917	4 364	6 901
7307 Demir/çelikten boru bağlantı parçaları (rakor, dirsek, manşon)	5 485	4 653	5 912
4104 Sığır ve at cinsi hayvanların dabalıanmış derileri	9 385	10 502	5 751

Kaynak: ITC Trademap (Mart 2016)

Türkiye'ye Mısır'dan ithal edilen önemli ürünler ise petrol yağları, kimyasal ürünler, karbon, hazır giyim ürünleri ve pamuk ipliğidir.

İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMANIN ADI	İMZA TARİHİ	RESMİ GAZETE TARİHİ
Denizcilik Anlaşması	14.02.1988	17.12.1988
Hava Taşımacılığı Anlaşması	12.01.1993	18.10.1995
Kara Ulaştırması Anlaşması	07.11.1994	-
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	26.12.1993	30.12.1996
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	18.07.1994	28.09.1994
Ticaret Anlaşması	04.10.1996	07.01.1997
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	04.10.1996	31.07.2002
KEK VI. Dönem Protokolü	04.10.1996	07.01.1997
Türkiye-Mısır Serbest Ticaret Anlaşması	27.12.2005	30.01.2007-Mükerrer
Kredi Anlaşması	30.09.2012	19.10.2012

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Türkiye-Mısır Serbest Ticaret Anlaşması

Türkiye, gerek AB ile Gümrük Birliğinden kaynaklanan yükümlülükleri gerekse ticari çıkarları uyarınca, Mısır Arap Cumhuriyeti ile bir Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmasına atfettiği önem doğrultusunda 1997 yılından itibaren bu konuda azami gayret göstermiştir. Bu çerçevede, müzakereler 1998 yılı Aralık ayında başlatılmış ve son olarak 2005 yılı Eylül ayında yapılan altıncı tur görüşmeler neticesinde STA tamamlanmıştır.

Anlaşma dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'in 26-27 Aralık 2005 tarihlerinde Mısır'a gerçekleştirdiği ziyaret esnasında dönemin Devlet Bakanı Sayın Kürşad Tüzmen ile Mısır Dış Ticaret ve Sanayi Bakanı Sayın Rachid Mohamed Rachid tarafından 27 Aralık 2005 tarihinde Kahire'de imzalanmış olup, 1 Mart 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz ile Mısır arasında Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmaları ile diğer birçok alanı kapsayan işbirliği anlaşmaları mevcuttur. Bu anlaşmalara Serbest Ticaret Anlaşması'nın ilave edilmesi ile birlikte Mısır ile olan ticari ve ekonomik ilişkilerin yasal çerçevesi tamamlanmış bulunmaktadır.

Anlaşmanın Kapsamı

Türkiye-Mısır Serbest Ticaret Anlaşması, GATT 1994/DTÖ, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında Ortaklık tesis eden Anlaşma ve Avrupa Toplulukları ve Üye Devletleri ile Mısır arasında Ortaklık tesis eden Avrupa-Akdeniz Anlaşması hükümleri paralelinde, sanayi ürünlerindeki gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ile eş etkili vergi ve önlemlerin kaldırılması; tarım ürünlerinde taviz değişimi ile hayvan ve bitki sağlığı önlemleri; hizmetler, yatırımlar ve genel hükümler (iç vergilendirme, yapısal uyum, damping, korunma önlemleri, devlet tekelleri, ödemeler, menşe kuralları, devlet yardımları fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, kamu ihaleleri, vs.) alanlarında düzenlemeler içermektedir.

Sanayi Ürünleri

Sanayi ürünlerinde uygulanacak tercihli rejim **Protokol I**'de belirlenmiştir. Türkiye, Avrupa Birliği tarafından Mısır'a uygulandığı üzere, Mısır menşeli tüm sanayi ürünlerinin Türkiye'ye ithalatında uygulanan gümrük vergilerini STA'nın yürürlüğe girişiyle birlikte sıfırlanmıştır.

Mısır Tarafı ise, AB-Mısır Ortaklık Anlaşmasına paralel olarak ülkemiz menşeli sanayi ürünlerinin Mısır'a ithalatında uygulanan gümrük vergilerini farklı indirim takvimine sahip 4 ayrı liste çerçevesinde aşamalı olarak sıfırlanması öngörülmüştür. Bu kapsamda gümrük vergisi indirimleri;

- **Liste 1 (Liste 1 Ek)** için anlaşmanın yürürlüğe girişiyle birlikte başlanmak suretiyle 1 Ocak 2008 tarihinde,
- **Liste 2 (Liste 2 Ek)** için 1 Ocak 2008 tarihinde başlanmak suretiyle 1 Ocak 2014 tarihinde
- **Liste 3 (Liste 3 Ek)** için 1 Ocak 2010 tarihinde başlanmak suretiyle 1 Ocak 2017 tarihinde ve
- **Liste 4** için 1 Ocak 2011 tarihinde başlanmak suretiyle 1 Ocak 2020 tarihinde tamamlanması öngörülmüştür.

Tarım Ürünleri

Taraflar arasında tarım ürünleri ticaretinde uygulanacak tercihli rejim **Protokol II** ile belirlenmiştir. Bu kapsamda, Tarafların ihracatı açısından önem arz eden belirli ürünlerde kotalar dahilinde veya herhangi bir miktar kısıtlaması olmaksızın vergi indirimi/muafiyeti şeklinde taviz değişiminde bulunulmuştur.

Anılan Protokole ekli **Tablo A** Türkiye menşeli belirli tarım ürünlerinin Mısır'a ithalatında uygulanacak tercihli düzenlemeleri, **Tablo B** ise Mısır menşeli belirli tarım ürünlerinin Türkiye'ye ithalatında uygulanacak tercihli düzenlemeleri içermektedir.

Menşe Kuralları

Anlaşma kapsamında taraflar arasında uygulanacak tercihli menşe kuralları **Protokol III** ile belirlenmiş olup, anılan Protokol Pan-Avrupa-Akdeniz modelini temel almaktadır.

Serbest Ticaret Anlaşması'nın ihracatçılarımız açısından olumlu etkileri giderek artmaktadır. Mısır tarafınca bir takvime bağlanan, gümrük vergilerinde yapılacak indirimler daha etkili olmaya başlamıştır. Örneğin; içinde en

fazla ürünün yer aldığı 2 sayılı listede bulunan ürünler için 2013 yılında normal gümrük vergilerinin % 15'i Türk ürünleri için uygulanacaktır. Bu durum Çin'e göre ürünlerimize önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu indirimler giderek artacak ve sonunda sıfırlanacaktır.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Mısır'da iş yapmak kişisel ilişkilerle olmaktadır. Mısır pazarında uzun yıllardır çalışan yabancı yöneticilerin deneyimlerine göre şu noktalara dikkat edilmelidir:

Mısırlıların Özellikleri: Mısırlılar 5.000 yıllık geçmişi olan uygarlıklarıyla gurur duymaktadırlar. İslam dini çok önemlidir. Ancak, ülkenin tarihinden gelen özellikler Batı etkisi ve hayranlığı ile Orta Doğu'daki Arap milliyetçiliğini kaynaştıran bir toplumsal yapı ortaya çıkarmıştır. Çalışma hayatında kamuda bürokratik, eski tarzda yöneticiler, özel sektörde ise yabancı dil bilen Batı taraftarı kişilere ratslanmaktadır.

Sabırlı olmak: Alışılmadık kırtasiyecilik ve bürokratik prosedürler işin yavaş ilerlemesine neden olur. Asla çok kısa bir sürede iş sonuçlandırmayı, anlaşma imzalamayı beklememek gerekir.

Yerel kültürle tanışmak: Mısırlılar genellikle açık, çabuk kaynaşan ve yeni ilişkiler kurmaktan zevk alan insanlardır. Batıya hayranlıkları vardır. Yabancıları düşmanlıkla değil dostça karşılarlar. Nüfusun yarısından fazlası gençtir ve bu kesimler özellikle yeni görevlere, yaşam biçimlerine açıktırlar. Bireysellik değil toplum bilinci gelişkindir. İş hayatında hiyerarşi, itaatkarlık ve ünvanlara önem verilir.

Yeme içme alışkanlıkları: Mısırlılar sabah 9 gibi kahvaltı yaptıktan sonra işyerlerinde öğle yemeği için ara verilmemektedir. İş hayatı genellikle saat 3-4 gibi bittiğinde öğle yemeği olarak saat 4-5 gibi geç bir saatte ağır bir yemek alınır. Daha sonra ise gece geç saatlerde hafif bir akşam yemeği yenir. İş hayatında dışarıda yemek olağandır.

Alkolden Uzak Durmak: İslam'da alkol yasaktır. Bir Mısırlıyı sosyal bir etkinliğe davet etme durumunda bu kişinin alkol aldığı bilirse bile, ortamda kesinlikle alkollü içecek bulundurmamak gereklidir.

Fotoğraf Çekerken Dikkat Etmek: Mısır'da özellikle yönetim birimlerinin, kamu kurumlarının, üniversitelerin, askerlerin fotoğrafını çekmemek gerekir. Fotoğraf çekimine olumsuz bakılmaktadır. Mümkünse izin alınmalıdır.

Yabancıların Yaşamı: Mesai süresinin kısa olması Kahire'deki yabancı çalışanlara boş vakit ve eğlence için çeşitli fırsat sunar. Kahire'de Nil kenarında ve Kızıl Deniz'de çok lüks tatil ve dinlence yerleri vardır. Kahire'de Zamalek, Dokki ve Mohandessin ve Maadi yabancı çalışanların ve firmaların tercih ettiği yerlerdir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport hamilleri vizeden muaftır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Mısır'da Kamu Kurum ve Kuruluşları için Cuma ve Cumartesi günleri hafta sonu tatilidir. Ancak trafiğin hafifletilmesi amacıyla bazı kurumlar Perşembe ve Cuma günleri hafta sonu tatili yapmakta, kalan günlerde ise mesai yapmaktadır. Mesai saatleri genelde 9:00-14:00 arasındadır.

Resmi Tatiller

07.01.2016		Kıpti Noeli
25.01.2016		Tahrir Devrimi Günü / Polis Günü
25.04.2016		Sina'nın Kurtuluşu
01.05.2016		İşçi Bayramı
02.05.2016		Sham el Nessim
06.07.2016	08.07.2016	Ramazan Bayramı
23.07.2016		Devrim Bayramı, Mısır Milli Günü
10.09.2016		Kurban Bayramı Arifesi
11.09.2016	14.09.2016	Kurban Bayramı
02.10.2016		Hicri Yılbaşı
06.10.2016		Silahlı Kuvvetler Günü
01.11.2016		Hz. Muhammed'in Doğum Günü

Yerel Saat

Türkiye saati ile saat farkı bulunmamaktadır.

Telefon Kodları

Uluslar arası telefon kodu + 202